

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان اردبیل سال ۱۳۹۴

معاونت هماهنگی برنامه و بودجه

...

پیشگفتار

سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل در جهت انجام وظایف سازمانی و به منظور تشریح آخرین وضعیت اقتصادی و اجتماعی استان، هر سال گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان را تهیه و منتشر می نماید. این سازمان تلاش می کند علی رغم مشکلاتی که در تهیه آمار و اطلاعات وجود دارد با سازو کار فراهم شده، به نحوی این گزارش را تهیه و ارائه نماید که پاسخ گوی نیاز اطلاعاتی و تحقیقی استفاده کنندگان باشد.

یکی از محورهای فعالیت اصلی در تهیه این گزارش علاوه بر تولید اطلاعات مورد نیاز، تلاش برای جمع آوری، طبقه بندی، تحلیل، خلاصه سازی و انتشار اطلاعات مناسب برای همه گروه ها به خصوص برنامه ریزان می باشد. لذا این گزارش با ارائه تصویری از وضع استان در سال ۱۳۹۴ و مقایسه آن با سال ۱۳۹۳ می تواند مدیران، برنامه ریزان و سیاست گذاران را در تصمیم گیری موثرتر و کارآمد یاری دهد.

امید است گزارش حاضر تصویر خلاصه ای از شرایط اقتصادی- اجتماعی استان را در اختیار مسوولان و برنامه ریزان، مدیران دستگاه های اجرایی محققان و دانش پژوهان و سایر علاقمندان قرار دهد. در پایان از مساعدت و همکاری دستگاه های اجرایی استان اردبیل که در تهیه اقلام آماری همکاری لازم را داشته اند تشکر و قدردانی می نمایم.

داود شایقی

رئیس سازمان برنامه و بودجه

سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان اردبیل سال ۱۳۹۴ / تهیه شده در معاونت هماهنگی برنامه و بودجه

اردبیل : سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۹۴

۲۷۲ ص، سازمان برنامه و بودجه

۱- اردبیل (استان) اوضاع اقتصادی ۲- اردبیل (استان) اوضاع اجتماعی

۳- اردبیل (استان) اوضاع زیربنایی

عنوان : گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان اردبیل سال ۱۳۹۴

ناشر: سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

نظارت عالی: داود شایقی

نظارت و هماهنگی: محمد مسینقلی زاده

ناظر هماهنگی انتشارات: نوربفش مممدی

تهیه کننده: سهیلا قلیزاده- امین مولایی نیا- اکبر فروشی- محمد مهرپور-

مهدی مممدی

تاریخ تهیه و انتشار: زمستان ۱۳۹۵

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱-۱۸	۱- سرزمین و آب و هوا
19-35	۲- جمعیت، نیروی انسانی و بازار کار
36-46	۳- ساختار رشد اقتصادی
47-57	۴- نهادهای پولی و مالی
58-72	۵- هزینه و درآمد خانوارها
73-80	۶- بودجه و درآمدهای عمومی استان
81-89	۷- امور پیمانکاران، مشاوران و گزارش نظارتی پروژه ها
90-98	۸- انرژی و سوخت
99-109	۹- حمل و نقل
110-116	۱۰- ارتباطات
117-141	۱۱- عمران شهری، روستایی و عشایری
142-181	۱۲- آب، کشاورزی و منابع طبیعی
182-194	۱۳- صنعت و معدن
195-202	۱۴- بازرگانی
203-224	۱۵- آموزش و پرورش
225-227	۱۶- آموزش فنی و حرفه ای استان
228-240	۱۷- آموزش عالی
241-247	۱۸- بهداشت و درمان
248-255	۱۹- رفاه و تأمین اجتماعی
256-261	۲۰- تربیت بدنی
262-272	۲۱- فرهنگ و هنر

فصل اول

سرزمین و آب و هوا

۱- سرزمین و آب و هوا

*موقعیت جغرافیایی، حدود و وضعیت طبیعی و محیط زیست

۱-۱- حدود و موقعیت

استان اردبیل با مساحتی بالغ بر 17867 کیلومتر مربع (۱/۰۹ درصد مساحت کل کشور) در شمال فلات ایران بین عرض ۳۷ درجه و ۴۵ دقیقه و ۳۹ درجه و ۴۲ دقیقه عرض شمالی از خط استوا و ۳۰ درجه و ۴۷ دقیقه تا ۵۵ درجه و ۴۸ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ در شمال غربی ایران واقع شده است. در شمال و شمال شرقی رود ارس و امتداد رشته کوه تالش، یعنی کوههای پشت سارا و رود بلقار یا بالهارود مرز بین استان و جمهوری آذربایجان را تشکیل می دهد. در شرق رشته کوههای تالش و باغرو این خطه را از استان گیلان جدا می کند. از غرب به استان آذربایجان شرقی منتهی شده و در جنوب کشیدگی رشته کوهها، دره ها و جلگه ها موجب پیوستگی توپوگرافیک استان با استان زنجان می شود.

چهار شهرستان از این استان به طول ۲۸۲/۵ کیلومتر با جمهوری آذربایجان هم مرز می باشند که در ۱۵۹ کیلومتر آن رودهای ارس و بالها رود جریان دارند. در حال حاضر ارتباط استان با جمهوری آذربایجان در طول این مرز تنها از دو نقطه اصلاندوز و بیله سوار انجام می گیرد. از نظر همجواری استان آذربایجان شرقی با ۳۲۴ کیلومتر مرز مشترک با شهرستان های پارس آباد، مشگین شهر، نیر، کوثر و خلخال در رتبه اول قرار دارد. استان اردبیل در جنوب خود با استان زنجان همجوار بوده و در طول ۶۲/۵ کیلومتر همسایه جنوبی شهرستان خلخال محسوب می شود. با وجود وحدت قومی و فرهنگی استان های اردبیل و زنجان موانع طبیعی بین دو استان و همچنین قطب جاذبی چون تهران در آن سوی محور تبریز- زنجان (که جاذب هر گونه حرکت اقتصادی- اجتماعی در این محور می باشد). باعث شده است که روابط همجواری در طول این ۶۲/۵ کیلومتر رونق خوبی نداشته باشد و شاید به همین دلیل شهرستان خلخال از شهرستان های حاشیه ای استان به حساب می آید. استان گیلان با داشتن ۱۷۵ کیلومتر مرز مشترک با شهرستان های نمین، اردبیل و خلخال، همسایه شرقی استان اردبیل می باشد. رشته کوه صعب العبور تالش چون دیواره ای این دو استان را از هم جدا می کند. با این وجود جاذبه های اقتصادی کناره دریای خزر باعث شده که مردم استان بیشترین روابط همجواری اقتصادی- اجتماعی خود را پس از مرکز با استان گیلان داشته باشند. گردنه های صعب العبور حیران و اسالم تنها گذرگاه های بین دو استان می باشند که همواره ریزش برف های سنگین در فصل سرما سبب صعوبت تردد در این گذرگاهها می گردد. محور اردبیل- آستارا، از طریق گردنه حیران، مهمترین خط ارتباطی استان با مرکز کشور می باشد که شهرستان های استان را از طریق رشت و قزوین به تهران مرتبط می سازد. در جدول شماره (۱-۱) موقعیت جغرافیایی استان در ارتباط با مناطق همجوار نشان داده شده است.

جدول (۱-۱) موقعیت جغرافیایی استان و چگونگی ارتباط استان با مناطق همجوار

شهرستان های واقع شده در همجواری	محورهای ارتباطی	موانع طبیعی	نوع مرز	طول مرز (کیلومتر)	همجواری	جهت جغرافیایی
پارس آباد- بيله سوار مغان- نمین	بيله سوار اصلاندوز	رود ارس، بالهارود و کوه های پشت سارا	آبی خاکی	۲۸۲/۵	جمهوری آذربایجان	شمال
اردبیل- خلخال- نمین	آستارا- اسالم	کوه های باغرو و تالش	خاکی	۱۷۵	گیلان	شرق
خلخال	هشتجین- زنجان	کوه های چله خانه	خاکی	۶۲/۵	زنجان	جنوب
مشگین شهر- پارس آباد- نیر- کوثر-خلخال	اردبیل- سراب- مشگین شهر- پارس آباد- اهر	کوه های کلیان و بز قوش	خاکی	۳۲۴	آذربایجان شرقی	غرب

۲-۱- اقلیم و عوامل شکل دهنده آب و هوای استان

طبق تعریف IMV^(۱) عواملی نظیر توپوگرافی، عرض جغرافیایی، ارتفاع از سطح دریا، دوری و نزدیکی از منابع آب و جریانات جوی، شرایط ویژه فیزیکی یک منطقه در کنترل اقلیم آن می باشند. بر این اساس و بر پایه طبقه بندی های رایج جغرافیایی، کشور ما جزو مناطق خشک جهان محسوب می شود. متوسط بارندگی سالیانه در جهان در روی خشکی ها با وسعت تقریبی ۱۴۹ میلیون کیلومتر مربع ۷۴۶ میلی متر است و این در حالی است که میزان متوسط بارندگی سالیانه در ایران با وسعت ۱/۶۴۸ میلیون کیلومتر مربع، ۲۴۵ میلی متر می باشد. در استان اردبیل این شاخص بین ۲۵۰ تا ۶۰۰ میلی متر متغیر است و از نظر میزان نزولات جوی استان اردبیل وضعیت بهتری نسبت به سایر مناطق کشور داشته و از نظر کشاورزی نیز در وضعیت مطلوبی در سطح کشور قرار گرفته است و این امر ناشی از ویژگی های خاص جغرافیایی و توپوگرافی استان و وجود رشته کوه هایی با ارتفاع بیش از ۴ هزار متر و دشت های وسیع می باشد که ضمن تامین آب، باعث تنوع اقلیمی گردیده و یکی از ویژگی های منحصر به فرد این استان محسوب می گردد.

(۱) International Meteorological Vocabulary

توپوگرافی یکی از عوامل مهم ویژگی های اقلیمی استان و عامل اصلی تنوع در آن می باشد. ارتفاع و تغییرات آن و جهت گیری رشته کوه ها در برابر جریانات هوایی، عوامل توپوگرافیک شکل یابی کليمای یک منطقه می باشد. سلسله جبال سبلان در جهت شرقی- غربی کشیده شده است و رشته کوه های باغرو چون دیواره ای بین قسمت های داخلی استان و دریای خزر حائل شده است. ارتفاع عمومی استان نیز از ۴۰ تا ۴۸۱۱ متر متغیر است. قاعدتا چنین اختلاف ارتفاعی خود به تنهائی تفاوتی در حدود ۲۰ درجه سانتی گراد را در متوسط دمای سالانه سبب می شود .

بیان انرژی و یا بیان حرارتی یکی از عوامل اساسی اقلیم و آب و هوای یک منطقه می باشد، بنابراین دومین عامل موثر در خصوصیات اقلیمی، زاویه تابش آفتاب یا به عبارت دیگر عرض جغرافیایی است. همانگونه که گفته شد استان اردبیل بین (۳۷ درجه و ۴۵ دقیقه) تا (۳۹ درجه و ۴۲ دقیقه) عرض شمالی در شمالی ترین قسمت ایران قرار دارد که این امر اختلاف زاویه ای در حدود ۱۰ درجه را با قسمت های جنوبی ایران، در زاویه تابش آفتاب سبب می شود .

سومین عامل موثر در اقلیم استان، جریانات هوایی می باشد. در مجموع سه جریان هوایی با خصوصیات متفاوت، اقلیم و آب و هوای استان را تحت تاثیر خود قرار می دهند. جریان مدیترانه ای با ماهیت معتدل و بحری خود که قسمت اعظم بخارات خود را در کوهستان های ترکیه و زاگرس و آذربایجان غربی از دست می دهد، در نهایت استان اردبیل را نیز متأثر می سازد. این جریان منشاء قسمت اعظم نزولات جوی ایران می باشد و ورود آن به منطقه با تعدیل درجه حرارت و رطوبت هوا همراه است. جریان هوایی سیبری آسیای مرکزی که ماهیتی بری و سرد دارد از سمت شمال و شمال شرق و پس از عبور از دریای خزر و جذب بخارات آن، استان را تحت تاثیر قرار می دهد . این جریان نیز قسمت اعظم بخارات خود را در دامنه های شرقی تالش و باغرو بر جای می گذارد. ورود این جریان هوایی در نواحی شمالی و مرکزی و جنوبی استان با سرما و افزایش میزان رطوبت هوا همراه است و در مناطق دیگر و بویژه مناطق مرتفع سرما و یخبندان خشک را سبب می شود. جریان هوایی سیبری در تابستان باعث کاهش شدت گرما و خنک شدن هوا می گردد. سومین جریان هوایی، جریان اطلس شمالی یا اسکاندیناوی است که دارای ماهیتی سرد و بحری می باشد. با وجود اینکه این جریان نیز قسمت اعظم بخارات خود را در سراسر اروپا و روسیه بر جای می گذارد، ولی در استان نیز ورود این جریان از سمت شمال و شمال غرب با سرمای شدید و بارش برف سنگین همراه است. چهارمین عامل موثر در اقلیم استان، وجود دریای خزر در شرق استان می باشد که علاوه بر برخورد کردن منطقه از بخارات خود در مناطق نزدیک به ساحل، عامل تعدیل درجه حرارت نیز می باشد. بر اساس تقسیم بندی بیوکلیماتیک آمبرژه، اقلیم مدیترانه ای بر اساس ضریب رطوبت (Q) و معدل حداقل درجه حرارت روزانه سردترین ماه (M) به شش نوع تقسیم شده است که به جز

اقلیم صحرائی، دیگر انواع اقلیم در پهنه استان به چشم می خورد. اقلیم خشک سرد و نیمه خشک سرد، آب و هوای غالب در اکثر مناطق استان می باشد، که مقدار (Q) در اقلیم خشک سرد ۱۵ الی ۳۰ و در اقلیم نیمه خشک سرد ۲۰ الی ۵۰ و مقدار (M) نیز در این دو اقلیم ۵ تا ۱۴ درجه سانتی گراد زیر صفر می باشد. قسمتی از شهرستان های اردبیل، مشکین شهر و خلخال نیز دارای اقلیم نیمه مرطوب سرد می باشد. در این نوع اقلیم مقدار (Q) از ۴۰ تا ۸۰ و مقدار (M) از صفر تا ۷- درجه سانتی گراد زیر صفر می باشد. همچنین قسمت شمالی استان یعنی شهرستان های پارس آباد، بيله سوار و مغان دارای اقلیم نیمه خشک معتدل می باشد. ولی دامنه تغییرات مقادیر عوامل آب و هوایی، اقلیم این منطقه را نیز تا حدودی به سردی متمایل می کند. با وجود تنوع اقلیمی در استان، از نظر ویژگی های حرارتی، سرد بودن (در اثر ارتفاع، جریان هوایی سرد و عرض جغرافیایی) و ویژگی مشترک تمامی گونه های اقلیمی استان می باشد. حتی قسمت شمالی استان که به جهت پست بودن منطقه دارای اقلیم معتدل می باشد، بطور متوسط در ۵۰ روز سال شاهد یخبندان بوده و پدیده یخبندان در ایستگاه های مرتفع استان (مناطق که ارتفاع آنها حدود ۲۰۰۰ متر می باشد) تا ۱۷۰ روز در سال افزایش می یابد و این اتفاق در ۹ ماه از سال به چشم می خورد. با توجه به این واقعیت که حدود ۲۰ درصد از استان دارای ارتفاع بیش از ۲۰۰۰ متر می باشد و با توجه به گرادیان حرارتی در دامنه های کوهستان ها، می توان نتیجه گرفت که در قسمت قابل توجهی از استان در بیش از نصف روزهای سال، یخبندان رخ می دهد که در سراسر ماه های سال حتی در تابستان، قابل رویت می باشد. با وجود شدت سرما و ثبت برودت های کمتر از ۳۰- درجه سانتی گراد در ایستگاه های هواشناسی مرتفع، درجه حرارت های بالای ۴۰ درجه سانتیگراد نیز در گرمترین ساعات روز ماه های گرم تابستان، در داده های برخی از ایستگاه ها مانند پارس آباد قابل رویت می باشد. دامنه نوسان بین معدل حداقل و حداکثر درجه حرارت سردترین و گرم ترین ماه سال یک منطقه در حدود ۴۰ درجه سانتی گراد می باشد. میانگین دمای روزانه نیز در بین ایستگاه های استان ۶/۵ تا ۱۵ درجه سانتی گراد می باشد. بر اساس داده های این ایستگاه ها، نواحی پست دره رود، ارس و دشت مغان گرم ترین و ارتفاعات دامنه های سبلان سردترین مناطق استان محسوب می شود. میزان نزولات جوی در استان بطور متوسط از ۲۵۰ الی ۶۰۰ میلی متر در نوسان است. فصول بهار و زمستان، فصول بارندگی منطقه محسوب می شوند و بیشترین شدت بارندگی در بهار مشاهده می شود و فصل پاییز از نظر میزان بارندگی پس از بهار و زمستان در مرتبه سوم قرار دارد .

۳-۱- ناهمواریهای استان

معروف ترین و بزرگترین رشته کوه های استان، سبلان و تالش می باشد. رشته کوه سبلان از شمالی ترین نقطه استان و ادامه رشته کوه قره داغ در استان آذربایجان شرقی به سمت شرق کشیده است و به دره رودخانه قره سو و دره رود ختم می شود. شاخه ای از این کوه در آن سوی دره رود به کوه های خروسلو و شاخه ای دیگر به کوههای برزند (صلوات داغ) می پیوندد که این کوه ها نیز پس از عبور از شهرستان های بيله سوار و مغان در حدود شرقی استان به منتهی الیه شمالی رشته کوه تالش می پیوندد. سبلان با ۴۸۱۱ متر ارتفاع، منتهی الیه شرقی رشته کوه قوشا داغ و بلندترین نقطه استان بشمار می آید و این آتشفشان خاموش با مناظر بدیع و نعمت های فراوان اطراف خود، از زیباترین قله جهان محسوب می شود. از قله دیگر این توده آتشفشانی هرم، کسری، قرخ بلاغ و قزل بره را می توان نام برد. دیگر رشته کوه بزرگ استان، تالش می باشد که به موازات کناره دریای خزر از شمال به جنوب کشیده شده است. این رشته کوه از منتهی الیه شرقی کوههای برزند، آغاز و در سراسر حدود شرقی استان با افزایش تدریجی ارتفاع به طرف جنوب کشیده می شود و در خارج حدود استان سرانجام به رشته کوه های البرز می پیوندد. در رشته کوه تالش در قسمتهای مختلف خود به نامهای باغرو، پشت سارا، و پلنگا نیز نامیده می شود. رشته کوه پلنگا در حوالی دریاچه نئور از رشته اصلی منشعب و در سراسر شهرستان خلخال کشیده شده است. بلندترین نقطه این شاخه فرعی، قله ۳۳۲۲ متری آق داغ است و کوه های پلنگا، سهدی و ازناو، از دیگر قله آن می باشند. از قله دیگر رشته کوه تالش می توان حصار بلاغی، عجم و شاه معلم را نام برد. در جدول شماره (۱-۲) مهمترین قله های استان به همراه توضیحاتی آورده شده است .

جدول (۱-۲) مهمترین قله استان اردبیل

شهرستان محل استقرار	رشته اصلی	ارتفاع (متر)	نام قله
مشگین شهر	قوشا داغ	۲۸۴۵	یاغلی داغ
مشگین شهر	صلوات	۲۲۰۴	قراوول
بيله سوار	خروسلو	۱۰۹۶	خروسلو
مشگین شهر	سبلان	۴۸۱۱	سبلان
اردبیل	سبلان	۳۸۹۰	قرخ بلاغ
مشگین شهر	سبلان	۳۸۸۲	قره گونی
اردبیل	سبلان	۳۸۵۰	قزل بره
مشگین شهر	سبلان	۳۶۰۴	چال
مشگین شهر	سبلان	۳۷۸۳	ای قار
خلخال	تالش پلنگا	۳۳۲۲	آق داغ
خلخال	تالش پلنگا	۲۸۶۵	اسر خانی
خلخال	تالش پلنگا	۲۸۸۶	پلنگا
خلخال	تالش پلنگا	۲۷۱۵	سهدی
خلخال	تالش پلنگا	۲۴۱۲	از ناو
خلخال	تالش	۳۱۰۰	شاه معلم
خلخال	تالش	۲۸۵۰	بابا رشت
خلخال	تالش	۲۷۵۰	علا مجار
اردبیل	تالش - باغرو	۲۹۰۴	حصار بلاغی
خلخال	تالش - باغرو	۳۰۱۰	عجم

۴-۱- حوضه‌های آبخیز و شبکه رودخانه‌ها

وجود کوهستان‌های مرتفع و قرار گرفتن آنها در مسیر جریان‌های هوایی مدیترانه‌ای و اطلس شمالی، پیدایش مناطقی با بیش از نه ماه پوشش برفی و دامنه‌هایی با چشمه‌های فراوان را سبب شده و این پهنه به صورت آبخیز رودخانه‌های بزرگ و کوچک متعددی در آمده است. استان اردبیل آبخیز حوضه بسته خزر به شمار می‌رود که کلیه نزولات جوی آن توسط دو شریان اصلی ارس در شمال و قزل اوزن در جنوب به دریای خزر می‌ریزند.

الف) رود ارس:

رود ارس در محدوده استان اردبیل توسط رودخانه‌های کوچک و بزرگ متعددی که از چند کیلومتر تا بالای ۲۵۰ کیلومتر طول دارند تغذیه می‌شود و از پرآب‌ترین رودهای استان می‌باشد. قسمتی از حوزه آبریز ارس شامل حوزه دره رود و بالهارود می‌باشد. این رود با ۲۸۰ کیلومتر طول و حدود ۵۵۴ میلیون متر مکعب متوسط آبدهی سالانه طویل‌ترین و پرآب‌ترین رودخانه داخلی استان اردبیل به شمار می‌رود. رودخانه دره رود که به ارس می‌ریزد، از وسیع‌ترین حوزه آبخیز برخوردار می‌باشد و قسمت اعظم کوه‌های سبلان، برزند، خروسلو، تالش، باغرو و پشت سارا آبخیز این رودخانه به شمار می‌آیند. از شاخه‌های اصلی دره رود می‌توان قره سو، بالیغلو و خیابو چای را نام برد. بالها رود یکی دیگر از رودهای مرزی ایران و جمهوری آذربایجان می‌باشد که از ارتفاعات شرقی کوه‌های برزند سرچشمه می‌گیرد. شاخه اصلی این رودخانه از شرق گرمی تا بیل‌سوار مرز مشترک ایران و جمهوری آذربایجان را تشکیل می‌دهد. از شاخه‌های فرعی بالها رود، گرمی چای، ساری قمیش، آزاد چای، شره دره و آزاد لو را می‌توان نام برد. مساحت واقع شده در حوزه عمل استان در حوزه آبریز ارس ۱۲۸۳۳ کیلومتر مربع و در حوزه آبریز بالهارود ۱۴۳۰ کیلو متر مربع می‌باشد.

ب) رود قزل اوزن:

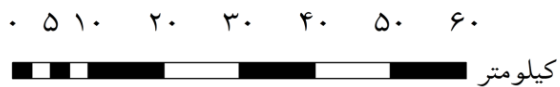
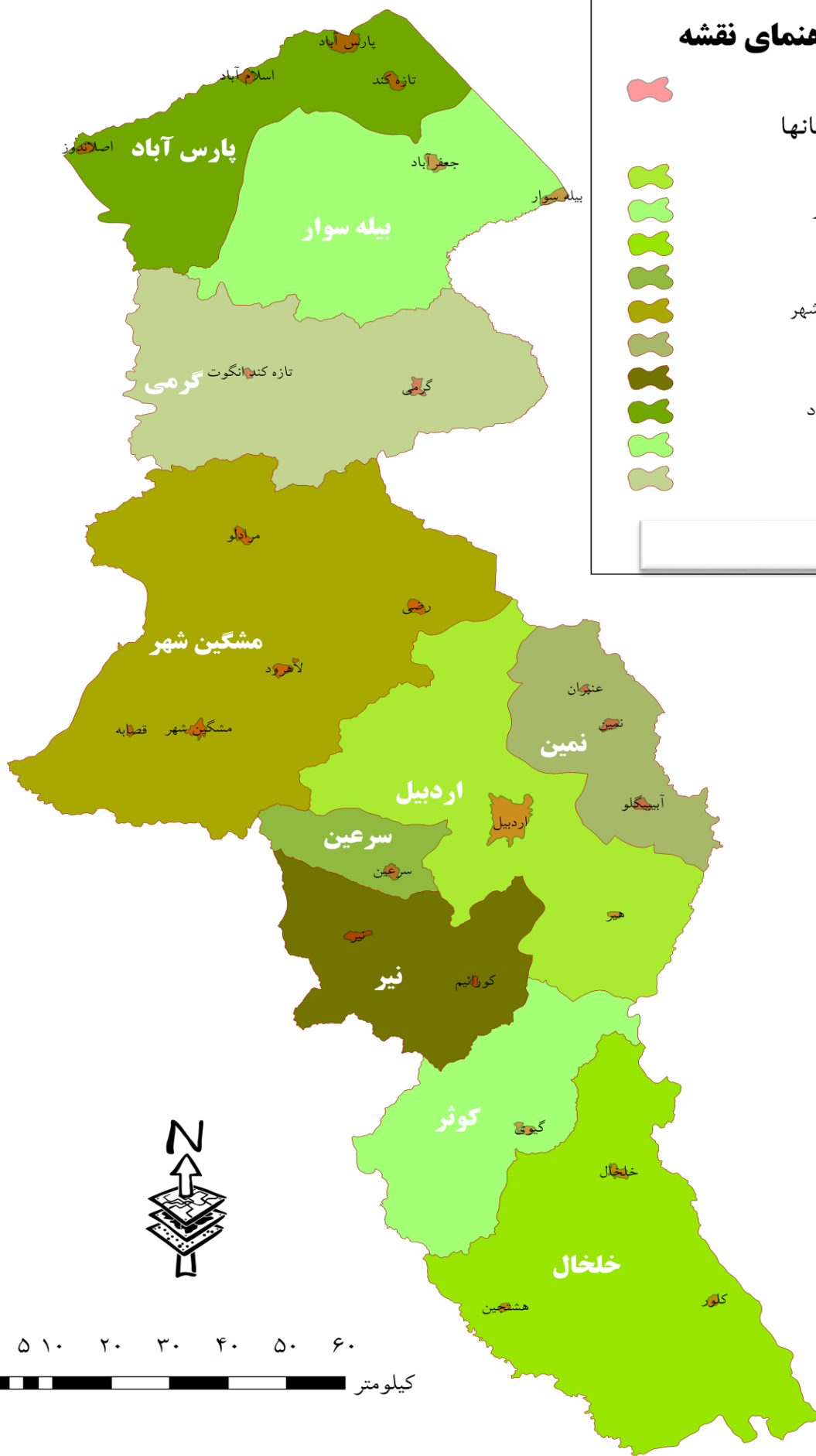
قسمت جنوبی حوضه آبریز خزر شامل حوزه قزل اوزن می‌باشد که کوه‌های بزقوش، جنوب شرقی سهند و تالش را در برمی‌گیرد. در این قسمت نیز که منطقه نسبتاً وسیعی از جنوب استان اردبیل یعنی شهرستان خلخال را تحت پوشش دارد، وجود کوه‌های مرتفع و برف‌گیر، جاری شدن رودهای پرآبی را سبب گشته است که از طریق شریان اصلی خود یعنی قزل اوزن از استان خارج و از طریق دره سفید رود به دریای خزر می‌ریزند. مساحت واقع شده در حوزه عمل استان در حوزه آبریز قزل اوزن ۳۶۹۰ کیلو متر مربع می‌باشد.

در میان رشته کوه ها و واحدهای توپوگرافیک یاد شده و در روند تکامل مورفولوژیک آنها، دشت های کوچک و بزرگ متعددی به وجود آمده است، که امروزه به عنوان یکی از بسترهای مهم فعالیت های اقتصادی در استان بشمار می روند. البته به جز دشت مغان که در محل پس روی آب دریای خزر، در اثر تغییرات آب و هوای دیرینه زمین و حرکات تکتونیکی آن به علت کوهستانی بودن منطقه بوجود آمده است، دشت های موجود در این استان از وسعت قابل توجهی برخوردار نمی باشند و عموماً بصورت جلگه های کوچک و بزرگ آبرفتی پایکوهی به چشم می خورند که از مهمترین آنها به لحاظ وسعت می توان به دشتهای اردبیل و مشکین شهر اشاره نمود.

دشت مغان ایران تنها قسمت کوچکی از دشت بزرگ مغان می باشد، که قسمت اعظم آن در خاک جمهوری آذربایجان قرار گرفته است. این دشت پر برکت و حاصل خیز در محدوده استان اردبیل ۳۵۰ هزار هکتار وسعت دارد که به وسیله کوه های خروسلو از جنوب، رود ارس از شمال و مرز بین المللی ایران و جمهوری آذربایجان از شرق محدود شده است. این دشت در آن سوی مرز تا ساحل دریاچه خزر کشیده است. دشت مغان پست ترین منطقه استان محسوب می شود و ۱۲۰۰ متر پائین تر از دشتهای دیگر استان و در ارتفاع ۱۰۰ متری از سطح دریا قرار دارد. دشت اردبیل در بین دامنه های سبلان و رشته کوه تالش و بزقوش قرار دارد. این دشت با وسعتی در حدود ۹۵ هزار هکتار در ارتفاع ۱۳۵۰ متری واقع شده است. ارتفاع دشت مشکین شهر ۱۱۰۰ متر و حوزه آبخیز آن ۳۹۲۱ کیلومتر مربع و مساحت دشت در حدود ۴۳۰ کیلومتر مربع است که از شمال به کوههای صلوات و از جنوب به دامنه سبلان و از شرق به اردبیل و از غرب به شهرستان اهر محدود می شود و رودخانه های مهم این دشت عبارتند از قره سو و خیاوچای که اهمیت فوق العاده ای در تولیدات باغی و تاکی منطقه مذکور دارند .

راهنمای نقشه

- شهرها
- شهرستانها
- اردبیل
- بیله سوار
- خلخال
- سرعین
- مشگین شهر
- نمین
- نیر
- پارس آباد
- کوثر
- گرمی

۶-۱- تقسیمات جغرافیایی بر حسب شهرستان ها در سال ۱۳۹۴

بر اساس آخرین تقسیمات کشوری در سال ۱۳۹۴، استان اردبیل با وسعتی بالغ بر ۱۷۸۶۷ کیلومتر مربع حدود ۱/۰۹ درصد مساحت کل کشور را به خود اختصاص داده است. این استان به مرکزیت شهر اردبیل دارای ۱۰ شهرستان، ۲۶ شهر، ۲۹ بخش، ۷۱ دهستان و ۱۸۵۲ آبادی می باشد که تعداد ۱۶۹۳ آبادی دارای سکنه و تعداد ۱۵۹ آبادی خالی از سکنه بوده و به عبارت دیگر حدود ۹۱،۴۱ درصد آبادی های استان دارای سکنه و ۸،۵۸ درصد دیگر نیز خالی از سکنه می باشد. مراکز شهرستان های استان عبارت است از اردبیل، بیله سوار، پارس آباد، خلخال، سرعین، کوثر، مشگین شهر، مغان، نمین و نیز مراکز شهری استان نیز عبارتند از: اردبیل، هیر، بیله سوار، جعفرآباد، پارس آباد، اصلاندوز، تازه کند، اسلام آباد، خلخال، کلور، هشتجین، سرعین، گیوی، مشگین شهر، مرادلو، فخر آباد، لاهرود، رضی، قصابه، نمین، عنبران و آبی بیگلو، نیر، کورائیم، گرمی، تازه کند انگوت.

جدول (۱-۳) اطلاعات مربوط به آخرین تقسیمات کشوری استان بر حسب شهرستان در سال ۱۳۹۴

تعداد آبادی			مساحت (کیلومتر مربع)	تعداد دهستان	تعداد شهر	تعداد بخش	شرح نام شهرستان
خالی از سکنه	دارای سکنه	جمع					
۲۹	۱۵۱	۱۸۰	۲۳۱۰	۱۰	۲	۳	اردبیل
۴۳	۲۵۲	۲۹۵	۱۷۸۹	۴	۲	۲	بيله سوار
۱۰	۲۴۵	۲۵۵	۱۵۹۴	۸	۴	۴	پارس آباد
۸	۱۴۲	۱۵۰	۲۷۰۷	۸	۳	۳	خلخال
۱	۲۷	۲۸	۴۹۰	۴	۱	۲	سرعین
۵	۹۹	۱۰۴	۱۲۹۳	۴	۱	۲	کوثر
۴۱	۲۷۲	۳۱۳	۳۸۳۲	۱۲	۶	۵	مشگین شهر
۱۸	۳۱۵	۳۳۳	۲۰۵۲	۹	۲	۳	مغان
۳	۹۱	۹۴	۵۹۴	۷	۳	۳	نمین
۱	۹۹	۱۰۰	۱۲۱۲	۵	۲	۲	نیر
۱۵۹	۱۶۹۳	۱۸۵۲	۱۷۸۶۷	71	۲۶	۲۹	جمع

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۹۴

منطقه اردبیل دست کم از هزاره ششم قبل از میلاد مسکون بوده است. بر اساس پژوهش های مقدماتی باستان شناسی، سراسر منطقه از تپه های باستانی یا به عبارت دیگر مناطق استقراری که روزگاری دژ یا شهرک یا روستا بوده اند، پوشیده است. کاوش های مقدماتی در برخی از نواحی اردبیل نشان می دهد که اردبیل و به طور کلی شرق آذربایجان از کانون های مهم فرهنگ مگالی تیک یا سنگ افراستی بوده است. مردم مگالی تیک شرق آذربایجان که ماهیت قومی آنها می باید از عناصر کاسی و هوری بوده باشد دهها اثر مگالی تیک پر ارزش از خود به یادگار گذاشته اند. کشفیات اخیر در محوطه باستانی «شهر یئری» مشکین شهر، پرتو تازه ای به تمدن و فرهنگ هشت هزار ساله اقوام ساکن در اردبیل و اطراف آن افکنده است و انتشار نتیجه کشفیات می تواند ارتباط تمدن و فرهنگ مگالی تیک اردبیل را با دیگر مناطق ایران و آذربایجان تاریخی و قفقاز و شرق آسیای صغیر مشخص نماید. به نظر می رسد که تصاویر هیکل های سنگی «شهر یئری» با تصاویر هیکل ها و سرهای آدمیانی که بر روی اجاق های نعل اسبی ایغدیر (ایگدیر در شمال شرق ترکیه) در نزدیکی مرز ایران و ارمنستان نقش بسته، شباهت زیادی دارد.

در اردبیل از عصر مفرغ نیز آثار ارزنده ای کشف شده است، شمشیرهای مسی، خنجرهای مختلف، تیر و سرنیزه، حلقه برای گرفتن زه کمان و تیردان های مسی، تبر از نوع تبری که در لرستان پیدا شده و باستان شناسان قدمت آنرا قریب سه هزار سال قبل از میلاد معین کرده اند. اشیاء مفرغی اردبیل غالباً از مفرغ های لرستان ساده ترند و احتمال داده می شود که از حیث قدمت زمان، مقدم بر آنها باشند.

در اواخر دوره مفرغ و بطور قطع در اواخر هزاره چهارم قبل از میلاد دو مهاجرت تاریخی از کرانه غربی دریای خزر و دره ارس به حوالی روسیه و فلسطین و کوه های زاگرس صورت گرفته است. این مهاجرت ها را مدارک باستان شناسی تأیید و تصدیق می نماید. به احتمال قوی دست کم خاستگاه یکی از عناصر مهاجر یعنی کاسی ها که در کوهپایه های زاگرس مرکزی در حدود لرستان و کرمانشاه اسکان یافتند اردبیل و نواحی اطراف آن بوده است.

بر طبق کاوش های میراث فرهنگی در استان اردبیل (تپه نادری اردبیل) آثاری از دوره مفرغ پیدا شده اند که ۵ هزار سال قدمت دارند. مدنیت این محل مربوط به تمدن کل آذربایجان است بطوری که قدمت این تمدن حداقل به دو هزار سال قبل از آمدن آریایی ها به فلات آذربایجان و ایران مربوط می گردد.

در خصوص ارتباط مهاجرت دوم با ناحیه اردبیل می توان گفت که عناصر مهاجر یعنی عناصری که در منابع تاریخی از آنها به عنوان هوری- هیتی نام برده شده است از اقوام مگالی تیک بوده و از لحاظ نام شناسی «حور»، «هیر» در اردبیل و هوراند در ۴۸ کیلومتری شمال اهر با نام قوم هوری در ارتباط است.

ناحیه اردبیل به احتمال بسیار قوی در عصر مفرغ در حوزه فرهنگ بزرگ و شگفت انگیز (کورا-ارس) قرار داشته است. این فرهنگ که از هزاره چهارم قبل از میلاد آغاز و تا هزاره سوم قبل از میلاد را در بر می گیرد از ناشناخته ترین فرهنگ هایی است که مرتبط با شمال غرب ایران و کشورهای گرجستان، آذربایجان، ارمنستان و شمال شرق ترکیه بوده و این مناطق را دربر می گرفته است. پژوهش های انجام یافته اخیر نشان داده است که محوطه های آق توره در پارس آباد (شمال شرق اردبیل) که شامل تعدادی اشیاء از دوره مفرغ است با نفوذ فرهنگ (کورا-ارس) در نواحی شرقی آذربایجان در رابطه می باشد.

چنانچه از گزارش جغرافی دانان و مورخان دوره اسلامی بر می آید اردبیل در اواخر دوره ساسانی مرکز آذربایجان و به تعبیر وسیع مرکز «کوست اباختر» یا «کوست آتورپاتکان» بوده است. کوست آتورپاتکان که موسی خورنی در جغرافیای خود از آن به عنوان کوست کپکوه (قفقاز) نام برده است از سرزمین های زیر (استان ها) تشکیل شده بود :

۱- آتورپاتکان ۲- ارمن (هایک) ۳- اری (ری) ۴- گلان و شنجان (گیلان و زنجان) ۵- رن (الوانک یا اران یا آلبانیا) ۶- بلسکان (بلاسجان، در منابع عربی دشت مغان یا میل مغان امروزی) ۷- دلمونک (دیلمان) ۸- دمباوند (دماوند) ۹- تبرستان (مازندران) ۱۰- رون (رویان در جنوب دریای خزر) ۱۱- سیسکان سیونیک در شمال رود ارس تا دریاچه گولی گول در ارمنستان) ۱۲- آمل (آمل در مازندران) ۱۳- ورجان (گرجستان)

اما نام اردبیل در قدیم چه تلفظی داشته دقیقا معلوم نیست. آقای به آذین بر این باور است که چون نام اردبیل در منظومه ویس ورامین که منصوب به دوره اشکانی است آمده لذا نام اردبیل در دوره اشکانی موجود بوده است و وجود نام اردبیل در دوره اشکانی مورد قبول است. اردبیل در طول قرون نخستین اسلامی یعنی از سال ۲۲ هجری قمری تا قرن چهارم به مانند عصر ساسانی همچنان کرسی نشین آذربایجان بود.

نام اردبیل در منابع تاریخی بعد از اسلام به صورت های اردویل (حدود العالم)، اردبیل (تقویم البلدان ابوالفدا) و بیشتر به صورت اردبیل در اغلب آثار جغرافی دانان مسلمان (ابن خرد اذبه، ابن رسته،

یعقوبی و ...) آمده است. نام اردبیل به صورت کنونی اش در اکثر سکه هایی که در قرون چهارالی هشت در این شهر ضرب شده (به استثنای سکه ابوبکر بن محمد) تکرار شده است. مورخ ارمنی «لووند» در پایان قرن هشتم میلادی (قرن دوم هجری) نام اردبیل را به صورت «ارت ویت» ضبط کرده که بعدها به ظن مارکوارت «ارت ویل» شده است (یوزف مارکوارت. ایران شهر، ۲۰۶) تا آنجایی که منابع موجود نشان می دهند نام اردبیل یا اردویل در هیچ نوشته ای به صورت «آرتاویل» نیامده است بلکه این صورت، شکل بازسازی شده «اردویل» منابع بعد از اسلام می باشد.

۸-۱- زبان و گویش های منطقه اردبیل

قبل از مهاجرت آریایی ها به فلات ایران، مردمی در این سرزمین زندگی می کردند که بومی محل بودند و به زبان خود سخن می گفتند. برخی از محققان آمدن آریایی ها را به این منطقه از بیست تا چهارده قرن قبل از میلاد می دانند ولی تحقیقات دیگری که در این منطقه صورت گرفته است حکایت از آن دارد که پنج هزار سال پیش قوم اورارتو که محققان آن را شاخه هایی از نژاد آریایی می دانند در این ناحیه، یعنی منطقه ای که در جنوب کوه های قفقاز از ارمنستان تا کردستان و خلخال و سراب (در شرق و جنوب اردبیل) واقع است زندگی می کردند. زبان های باستانی را با آن که در اصل و ریشه یکی بوده است به سه شکل پارسی قدیم، اوستایی و پهلوی منقسم می دانند و بیشتر زبانهای کنونی ایران را شاخه های دگرگون گشته آنها می پندارند. زبان اوستایی از آن جهت که اوستا کتاب دینی و مقدس زردشت بدان نوشته شده است به زبان اوستایی معروف گردیده است. این پیامبر ایران باستان از آذربایجان و به احتمال قریب به یقین از مغان اردبیل و دامنه های کوه سبلان برخاسته که زبان رایج در آن زمان زبان مادها بود به این ترتیب می توان گفت که زبان اوستایی قدیمی ترین زبان آریایی است که احیانا اردبیلی های باستان بدان سخن گفته اند. بعدها چون مادها شکست خوردند زبان پارسی بر اثر تسلط هخامنشیان، در آذربایجان نفوذ یافت ولی ساکنان این منطقه زبان پیشین خود را حفظ کردند و حتی سلوکیها و اشکانیان و ساسانیان نیز به زبان آذری که همان زبان مادی آمیخته با لغاتی از زبان بومیان پیشین بود سخن می گفتند.

زبان ترکی ره آورد ترکان است که با نفوذ تدریجی آنها در این منطقه کم کم رایج گشته است. طوایف ترک نژاد برای بدست آوردن مراتع و چراگاه به سمت ایران آمدند ولی با اقتداری که دولتهای اشکانی و ساسانی داشتند اجازه ورود به ایران نمی یافتند بعد از انقراض ساسانیان قبایل ترک به داخل ایران نفوذ کردند بعضی ها چنین پنداشته اند که شاه اسماعیل صفوی این زبان را رواج داد و آن را زبان مردم آذربایجان نمود در حالیکه در زمان او بیش از یک صد سال از آزادی و توطن

قزلباشها در آن نواحی می گذشت و لذا وقتی که شاه اسماعیل قیام کرد زبان ترکی بین مردم آذربایجان شایع بوده و عامه مردم نیز بدان سخن می گفتند.

۹-۱- دین و مذهب:

ساکنان باستانی اردبیل که از طایفه ماد و بازماندگان بومیان اولیه بوده اند و مذهب هورمزد پرستی داشته اند. هنگامی که زردشت قیام کرد و در دشت مغان و اردبیل و دامنه های سبلان به تبلیغ احکام دین خود پرداخت جمعی از مردم به آئین وی گرویدند. از نوشته مورخان چنین بر می آید که زردشت هورمزد پرستی را از اباطیل و اوهام زدوده و آئین زردشت همان دین اصلاح شده مردم باستان شده است. در این صورت باید قبول کرد که دین مذکور مثل آیین زردشت مبتنی بر ثنویت بوده و در مقابل هورمزد که آفریننده نور و نیکی ها بوده است به وجود خبیثی نیز اعتقاد داشته اند که خالق بدی ها و تاریکی ها بوده است و زردشت پس از آنکه آن دین را از خرافات پاک ساخته این دو منشاء قدرت را به نام های «هورامزدا» و «انگره مینیو» یا اهریمن معرفی کرده است.

پس از آن که مرزهای اردبیل به دست سپاه اسلام گشوده شد دین اسلام با استقبال مردم روبرو گردید و اسلام جانشین آیین گذشته شد. به طوری که اولین مسجد جامع این شهر در سال ۳۵ یا ۳۶ هجری به وسیله اشع بن القیس الکندی ساخته شده است و اعتقاد به وجود یگانه حضرت باریتعالی، جانشین ثنویت کیش زردشتی گردیده است مردم در اندک زمانی به احکام قرآن و اصول دیانت جدید آشنایی یافته اند و علماء آنان را به وظایف و تکالیف شرعی آگاه ساخته اند.

در اردبیل نیز مانند سایر بلاد اسلامی مذهب رایج آئین شافعی بود ولی کسانی به خاندان حضرت علی ارادت می ورزیدند و هر وقت مقتضیات زمان برای ترویج کیش علوی مساعد می گشت به تبلیغ تشیع می پرداختند. بعدها با نفوذ و قدرتی که فرزندان شیخ صفی الدین به دست آوردند، شیعه گری رواج یافت و شیخ جنید و شیخ حیدر صفوی، جد و پدر شاه اسماعیل اول، در زمان خود به حمایت از آن مذهب برخاستند و خود شاه اسماعیل نیز پس از آن که بر اریکه قدرت تکیه زد، آن را مذهب رسمی ایرانیان گردانید. از آن تاریخ مردم این شهر مذهب تشیع اختیار کردند و اکنون نیز بدان مذهب هستند و تنها بخش کوچکی از جمعیت شهرستان های نمین و خلخال اهل تسنن هستند که اکثرا مهاجرینی هستند که از سایر نقاط کشور به این منطقه مهاجرت داده شده اند.

۱۰-۱- محیط زیست

اهمیت محیط زیست در دو دهه اخیر خصوصا با پیدایش الگوی توسعه پایدار موجب گردیده تا محیط زیست در تهیه و تدوین برنامه های سوم و چهارم توسعه و چشم انداز بیست ساله کشور از

جایگاه ویژه ای برخوردار گردد و به عنوان یک موضوع فرابخشی موقعیت نوینی را در نظام برنامه ریزی به خود گیرد. به رغم فعالیت های صورت گرفته در بخش محیط زیست به دلیل ضعف های بنیادی نتایج حاصل از اجرای سیاست ها، فاصله زیاد و قابل توجهی با فرایندهای تنش و تخریب در زیست بوم های منطقه دارد. لذا ضروری است برای رفع کمبودها و جبران ضعف ها، اقدامات جدی و اساسی در طول برنامه پنجم توسعه و برنامه های آتی توسعه کشور به عمل آید و مقابله با آثار مخرب فعالیت های انسان بر زیست بوم ها و رفع یا تقلیل آنها مورد توجه خاص مدیران قرار گیرد. از جمله سیاست های اصلی در حفاظت از محیط زیست ادغام ملاحظات زیست محیطی در فرایند تصمیم گیری های توسعه ای است که با هدف تصحیح و کاهش آثار و پیامدهای سوء آنها (صنعت، کشاورزی و امور زیربنایی) بر فرآیندهای اکولوژیک می باشد.

۱-۱۰-۱ - وضعیت زیستگاه ها و محیط های طبیعی استان

مناطق تحت مدیریت حفاظتی استان اردبیل در سال ۱۳۸۷ شامل ۲ منطقه حفاظت شده و ۲ اثر طبیعی ملی بوده که جمعا با مساحتی بالغ بر ۷۵۸۰۵ هکتار در حدود ۴/۳ درصد از مساحت کل استان را به خود اختصاص داده و در محدوده مناطق حفاظت شده مجموعا تعداد ۵۱ آبادی دارای سکنه واقع گردیده است. در مقایسه با سایر استان های مشابه وسعت مناطق حفاظت شده در استان بسیار ناچیز است.

الف) منطقه حفاظت شده لیسار (نئور)

این منطقه با وسعت ۴۰۶۲ هکتار در بخشی از فولادلوی جنوبی شهرستان اردبیل تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان قرار گرفته و در حدود ۵/۳۶ درصد از وسعت مناطق حفاظت شده و اثر طبیعی ملی استان را به خود اختصاص داده و ۲ آبادی دارای سکنه نیز در محدوده این منطقه واقع گردیده است.

ب) منطقه حفاظت شده و شکار ممنوع آق داغ

این منطقه به عنوان بزرگ ترین منطقه حفاظت شده و شکار ممنوع استان با وسعت ۶۴۰۰۰ هکتار در شهرستان خلخال تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان قرار گرفته و در حدود ۸۴/۴۳ درصد از وسعت مناطق حفاظت شده و اثر طبیعی ملی استان را به خود اختصاص داده و ۴۹ آبادی دارای سکنه نیز در محدوده این منطقه قرار گرفته است.

ج) اثر طبیعی ملی سبلان

ارتفاعات بالای ۳۶۰۰ متری رشته کوه سبلان به عنوان اثر طبیعی ملی حفاظت شده استان تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان درآمده و با ۶۶۴۳ هکتار حدود ۸/۷۶ درصد از وسعت مناطق حفاظت شده و اثر طبیعی استان را به خود اختصاص داده است.

د) اثر طبیعی ملی غار یخگان

این اثر طبیعی ملی در بخش مرکزی شهرستان خلخال با وسعت ۱۱۰۰ هکتار تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان قرار گرفته و در حدود ۱/۴۵ درصد مناطق چهارگانه تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان را به خود اختصاص داده است.

۲-۱۰-۱- وضعیت حیات وحش استان

بر اساس بررسی های به عمل آمده توسط اداره کل حفاظت محیط زیست استان در مناطق حفاظت شده و آثار طبیعی ملی استان (منطقه شکار ممنوع آق داغ- سبلان- گندیشمین- پارس آباد- تالاب ها) تعداد ۱۴ گونه حیوانات وحشی به این شرح مشاهده گردیده است: کل و بز کوهی (پاژن)، خرس قهوه ای، گرگ، گراز وحشی، روباه، خرگوش، گربه وحشی، قوچ و میش ارمنی، جوجه تیغی، موش مغان، زنگوله بال، تشی، پلنگ و سمور جنگلی.

۳-۱۰-۱- پایش رودخانه های استان

از رودخانه های مهم استان سه رودخانه (ارس، قره سو، بالخلو) تحت سنجش و کنترل آلودگی فیزیکی و شیمیایی می باشند و حداقل شش پارامتر فیزیکی و شیمیایی مهم در نمونه های اخذ شده مورد بررسی و کنترل می باشد.

فصل دوم

جمعیت، نیروی انسانی و

بازار کار

۲- جمعیت، نیروی انسانی و بازار کار

امروزه مطالعات جمعیتی و استفاده کاربردی از آن در اکثر برنامه ریزی های توسعه اهمیت ویژه ای یافته است و تحلیل جمعیت با ارائه شاخص های و ارزیابی داده های جمعیتی زمینه را برای برنامه ریزی های مختلف توسعه اقتصادی و اجتماعی فراهم می آورد.

2-1- جمعیت استان

در سال ۱۳۹۰ جمعیت استان اردبیل براساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۲۴۸۴۸۸ نفر بوده است. از این تعداد ۶۳۱۹۷۲ نفر مرد و ۶۱۶۵۱۶ نفر زن بوده اند بنابراین نسبت جنسی حدود ۱۰۲/۵ بوده است. تعداد خانوار در این سال حدود ۳۳۸۲۲۴ خانوار و بعد آن ۳/۷ بوده است. در سال ۱۳۹۰ حدود ۷۹۸۹۴۲ نفر از جمعیت استان در نقاط شهری و ۴۴۹۵۴۶ نفر در نقاط روستایی زندگی می کردند. بنابراین حدود ۶۴ درصد جمعیت شهر نشین و حدود ۳۶ درصد روستا نشین بوده اند. (جدول ۱-۲)

با توجه به جمعیت سرشماری شده استان در سال ۱۳۹۰، متوسط نرخ رشد جمعیت بین سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ حدود ۰/۳۳ درصد بوده است. نرخ رشد جمعیت در نقاط شهری ۱/۴ درصد و در نقاط روستایی ۱/۴- درصد بوده است. بیشترین جمعیت استان در شهرستان اردبیل زندگی می کردند که حدود ۴۵ درصد کل جمعیت استان را شامل می شود. پس از آن شهرستان پارس آباد با حدود ۱۴ درصد جمعیت استان قرار دارد. چنانچه ملاحظه می شود نسبت بین شهرستان اول و دوم اختلاف فاحشی دارد و این اختلاف نشانه عدم توزیع مناسب جمعیت در عرصه استان و تمرکز بیش از اندازه آن در مرکز استان می باشد.

مقایسه شاخص های جمعیتی استان در سال های ۸۵ و ۹۰ نشان میدهد که تراکم جمعیت از ۶۸,۷ به ۶۹,۷ نفر در کیلومتر مربع افزایش یافته است همچنین شاخص متوسط بعد خانوار از ۴,۴ در سال ۱۳۸۵ به ۳,۷ نفر در خانواده در سال ۱۳۹۰ کاهش داشته است. (جدول ۲-۲)

جدول (۱-۲) جمعیت و خانوار شهرستان های استان به تفکیک نقاط شهری و روستایی در سال ۱۳۹۰

شرح	کل			نقاط شهری			نقاط روستایی				
	جمع	مرد	زن	سهم از کل استان	جمع	مرد	زن	سهم از کل استان	جمع	مرد	زن
استان	۱۲۴۸۴۸۸	۶۳۱۹۷۲	۶۱۶۵۱۶	۱۰۰	۷۹۸۹۴۲	۴۰۵۰۵۰	۳۹۳۸۹۲	۱۰۰	۴۴۹۵۴۶	۲۲۶۹۲۲	۲۲۲۶۲۴
اردبیل	۵۶۴۴۶۵	۲۸۶۹۷۲	۲۷۷۳۹۳	۴۵	۴۸۵۱۵۳	۲۴۶۶۱۸	۲۳۸۵۳۵	۶۱	۷۹۲۱۲	۴۰۳۵۴	۳۸۸۵۸
بيله سوار	۵۳۷۶۸	۲۷۲۴۰	۲۶۵۲۸	۴	۲۲۸۸۹	۱۱۶۳۸	۱۱۲۵۱	۳	۳۰۸۷۹	۱۵۶۰۲	۱۵۲۷۷
پارس آباد	۱۷۳۱۸۲	۸۷۹۴۰	۸۵۲۴۲	۱۴	۹۶۲۷۹	۴۸۵۸۵	۴۷۶۹۴	۱۲	۷۶۹۰۳	۳۹۳۵۵	۳۷۵۴۸
خلخال	۹۲۳۳۲	۴۵۹۳۲	۴۶۴۰۰	۷	۴۷۸۴۸	۲۳۷۹۳	۲۴۰۵۵	۶	۴۴۴۸۴	۲۲۱۳۹	۲۲۳۴۵
سرعین	۱۸۲۳۱	۹۳۸۹	۸۸۴۲	۱	۴۴۴۰	۲۲۸۷	۲۱۵۳	۱	۱۳۷۹۱	۷۱۰۲	۶۶۸۹
کوثر	۲۶۱۹۸	۱۳۱۷۵	۱۳۰۲۳	۲	۷۱۵۸	۳۴۹۰	۳۶۶۸	۱	۱۹۰۴۰	۹۶۸۵	۹۳۵۵
مشکین شهر	۱۵۱۱۵۶	۷۶۵۴۸	۷۴۶۰۸	۱۲	۷۲۹۵۸	۳۷۵۳۵	۳۵۴۲۳	۹	۷۸۱۹۸	۳۹۰۱۳	۳۹۱۸۵
مغان	۸۴۲۶۷	۴۱۳۷۹	۴۲۸۹۱	۷	۳۱۴۹۷	۱۵۵۶۸	۱۵۹۲۹	۴	۵۲۷۷۰	۲۵۸۰۸	۲۶۹۶۲
نمین	۶۱۳۳۲	۳۱۲۱۲	۳۰۱۲۱	۵	۲۴۰۴۶	۱۲۱۶۶	۱۱۸۸۰	۳	۳۷۲۸۷	۱۹۰۴۶	۱۸۲۴۱
نیر	۲۴۶۵۶	۱۲۱۸۸	۱۱۴۶۸	۲	۶۶۷۴	۳۳۷۰	۳۳۰۴	۱	۱۶۹۸۲	۸۸۱۸	۸۱۶۴

ماخذ: داده های معاونت آمار و اطلاعات و محاسبات نگارنده

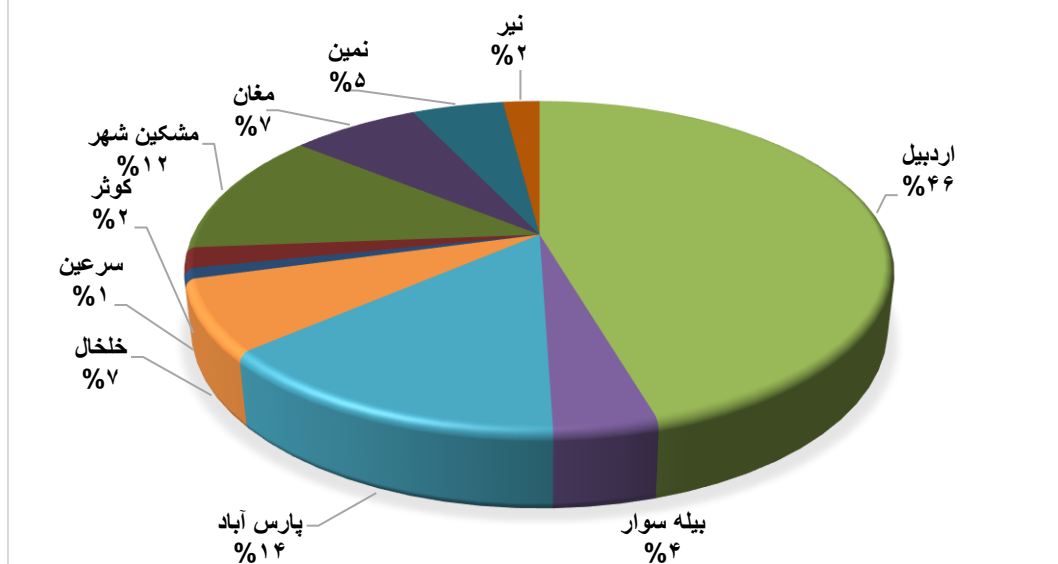
جدول (۲-۲) شاخص های جمعیتی استان در سال های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

شرح	۱۳۸۵	۱۳۹۰
جمعیت	۱۲۲۸۱۵۵	۱۲۴۸۴۸۸
زن	۶۰۹۴۱۳	۶۱۶۵۱۶
مرد	۶۱۵۹۳۵	۶۳۱۹۷۲
نسبت جنسی	۱۰۱	۱۰۲/۵
جمعیت شهری	۷۴۶۲۲۶	۷۹۸۹۴۲
جمعیت روستایی	۴۸۱۹۲۹	۴۴۹۵۴۶
تراکم جمعیت (نفر در کیلومتر مربع)	۶۸/۷	۶۹/۷
ضریب شهرنشینی	۶۰/۷	۶۴
درصد جمعیت روستایی	۳۹/۳	۳۶
خانوار شهری	۱۷۰۹۶۸	۲۱۸۸۳۷
خانوار روستایی	۱۱۰۲۴۸	۱۱۹۳۸۷
متوسط بعد خانوار	۴/۴	۳/۷
رشد جمعیت (درصد)	* ۰/۵	* ۰/۳۳
رشد جمعیت شهری (درصد)	۲/۱	۱/۴
رشد جمعیت روستایی (درصد)	-۱/۴	-۱/۴

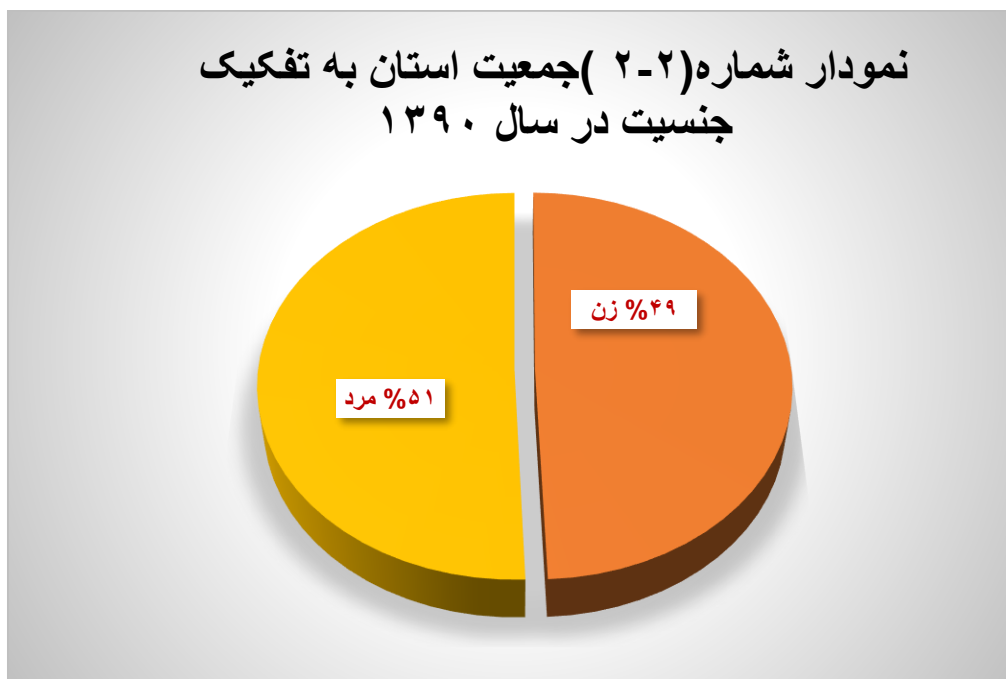
ماخذ: محاسبات نگارنده با همکاری معاونت آمار و اطلاعات

*دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ *دوره ۱۳۸۵-۱۳۹۰

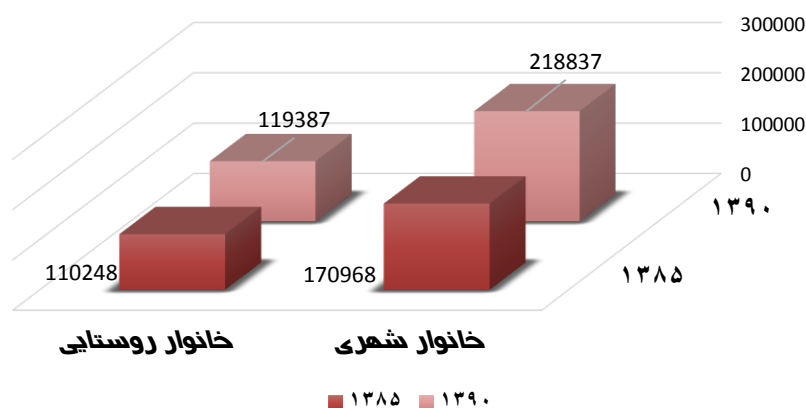
نمودار شماره (۱-۲) سهم شهر ستانهای استان از کل جمعیت استان در سال ۱۳۹۰

نمودار شماره (۲-۲) جمعیت استان به تفکیک جنسیت در سال ۱۳۹۰

نمودار شماره (۲-۳) مقایسه تعداد خانوارهای شهری و روستایی استان در طی سالهای ۱۳۸۵-۱۳۹۰

۲-۲-۲ باروری، امید به زندگی و وقایع حیاتی

۱-۲-۲-۲ باروری

میزان کل باروری (T.F.R) عبارتست از تعداد فرزندان که یک زن به طور متوسط در سال های زناشویی خود، از سن قانونی ازدواج تا یائسگی به دنیا می آورد. بر اساس اطلاعات دریافت شده از دانشگاه علوم پزشکی استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ میزان باروری کلی در استان ۲ بوده است که نسبت به سال قبل ثابت مانده است.

۲-۲-۲-۲ امید به زندگی

مطالعه امید به زندگی به منظور دستیابی به شاخص عمر متوسط در بدو تولد صورت می گیرد که یکی از شاخص های مهم نشان دهنده درجه پیشرفت کلی اقتصادی و اجتماعی منطقه محسوب می شود. میزان امید به زندگی در استان در سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۴ در جدول ۲-۳ ارائه شده است.

جدول (۲-۳) امید به زندگی در استان در سال های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

۱۳۹۴		۱۳۹۳		۱۳۹۲		شرح
زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	
۷۷/۸	۷۴	۷۷,۸	۷۳,۴	۷۷,۱	۷۳	امید به زندگی

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی استان

بدون تردید امید به زندگی نمی تواند در کوتاه مدت و در طول چند سال تغییرات اساسی داشته باشد

و بررسی این شاخص در یک مقطع زمانی از این جهت مفید می‌باشد که امکان مقایسه با سایر مناطق را البته در صورت دسترسی به آمار و اطلاعات، فراهم می‌آورد.

بهبود پایدار شاخصهای اجتماعی و اقتصادی که خود در طول زمان انجام می‌پذیرد بر روند این شاخص تاثیر می‌گذارد.

۳-۲-۲-وقایع حیاتی

تعداد متولدین ثبت شده استان در سال ۱۳۹۴ بالغ بر ۲۶۳۵۴ نفر بوده است. در سال مذکور از تعداد ۲۶۳۵۴ نفر متولدین در استان ۵۱,۹۳ درصد پسر و ۴۸,۰۶ درصد دختر بوده اند. بنابراین نسبت جنسی در تعداد متولدین در این سال ۱۰۸/۰۳ بوده است. همچنین از کل متولدین در همین سال ۱۸۳۹۵ نفر در نقاط شهری و ۷۹۵۹ نفر در نقاط روستایی متولد شده اند. از بین شهرستان های استان بیشترین تعداد متولدین مربوط به شهرستان اردبیل با ۱۴۳۰۶ نفر و پس از آن شهرستان پارس آباد با ۳۹۹۴ نفر بوده است در رتبه سوم شهرستان مشکین شهر با ۳۳۲۶ نفر قرار دارد.

در سال ۱۳۹۴ تعداد ۶۴۷۷ نفر در استان اردبیل فوت نموده اند که از این تعداد ۴۰۲۵ نفر در شهرها و ۲۴۵۲ نفر در روستاها فوت نموده اند. همچنین ۳۶۴۹ نفر از فوت های ثبتی مرد و ۲۸۲۸ نفر زن بوده اند.

در سال ۱۳۹۴ در استان اردبیل ۱۴۶۶۴ مورد ازدواج و ۲۶۹۹ مورد طلاق ثبت شده است.

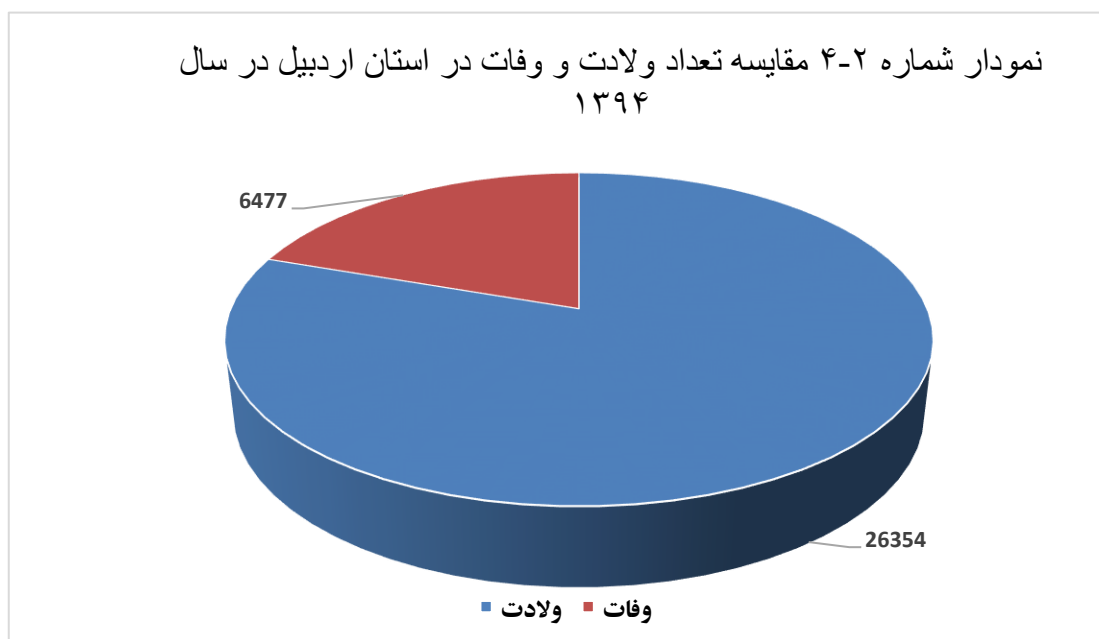
بیشترین ازدواج ثبت شده در بین شهرستان های استان همانند دیگر وقایع حیاتی با توجه به تعداد جمعیت در شهرستان اردبیل با ۵۷۶۶ ازدواج ثبت شده و پس از آن شهرستان پارس آباد با ۲۶۱۴ و در رتبه سوم شهرستان مشکین شهر با ۲۰۵۶ مورد ازدواج قرار داشته اند.

همچنین بیشترین طلاق ثبت شده نیز مربوط به شهرستان اردبیل با ۱۲۵۰ مورد و پس از آن شهرستان مشکین شهر با ۴۵۷ مورد می‌باشد و در رتبه سوم شهرستان پارس آباد با ۳۷۵ مورد طلاق قرار دارد.

بررسی آمار مربوط به ازدواج و طلاق به تفکیک نقاط شهری و روستایی در استان در سال ۱۳۹۴ نشان می‌دهد که ۷۸/۷۰ درصد ازدواجها در نقاط شهری استان و ۲۱/۲۹ درصد ازدواجها در نقاط روستایی استان انجام پذیرفته است

همچنین از کل طلاق ثبت شده در استان ۸۳/۷۳ درصد در نقاط شهری و ۱۶/۲۶ درصد در نقاط روستایی بوده است.

چنین به نظر می‌رسد که در نقاط روستایی استان درصد کمتری از ازدواجها به طلاق ختم میشود.

جدول (۴-۲) ولادت ثبت شده بر حسب جنس در نقاط شهری و روستایی به تفکیک شهرستان

نقاط روستایی			نقاط شهری			جمع			جنس و سن
دختر	پسر	جمع	دختر	پسر	جمع	دختر	پسر	جمع	
4132	4262	8394	7017	7734	14751	11149	11996	23145	۱۳۸۶
4215	4455	8670	7154	7618	14772	11369	12073	23442	۱۳۸۷
4171	4429	8600	7081	7976	15057	11252	12405	23657	۱۳۸۸
3621	3779	7400	8053	8532	16585	11685	12300	23985	۱۳۸۹
4014	4314	8328	7499	8081	15580	11513	12395	23908	۱۳۹۰
3727	3925	7652	8245	8704	16949	11971	12630	24601	۱۳۹۱
۳۸۲۴	۴۱۰۸	۷۹۳۲	۸۱۱۲	۸۷۶۰	۱۶۸۷۲	۱۱۹۳۶	۱۲۸۶۸	۲۴۸۰۴	۱۳۹۲
۳۶۱۱	۳۸۸۲	۷۴۹۳	۸۶۹۶	۹۳۷۹	۱۸۰۷۵	۱۲۳۰۷	۱۳۲۶۱	۲۵۵۶۸	۱۳۹۳
3795	4164	7959	8873	9522	18395	12668	13686	26354	۱۳۹۴
1446	1584	3030	5441	5835	11276	6887	7419	14306	اردبیل
168	200	368	194	202	396	362	402	764	بيله سوار
642	752	1394	1211	1389	2600	1853	2141	3994	پارس آباد
317	358	675	392	361	753	709	719	1428	خلخال
41	65	106	28	27	55	69	92	161	سرعین
143	116	259	43	59	102	186	175	361	کوثر
570	575	1145	1063	1119	2182	1633	1694	3327	مشکین شهر
349	401	750	373	401	774	722	802	1524	مغان
66	69	135	100	105	205	166	174	340	نمین
53	44	97	28	24	52	81	68	149	نیر

مأخذ: سالنامه آماری استان سال ۱۳۹۴

جدول (۵-۲) فوت شدگان ثبت شده بر حسب جنس در نقاط شهری و روستایی به تفکیک شهرستان

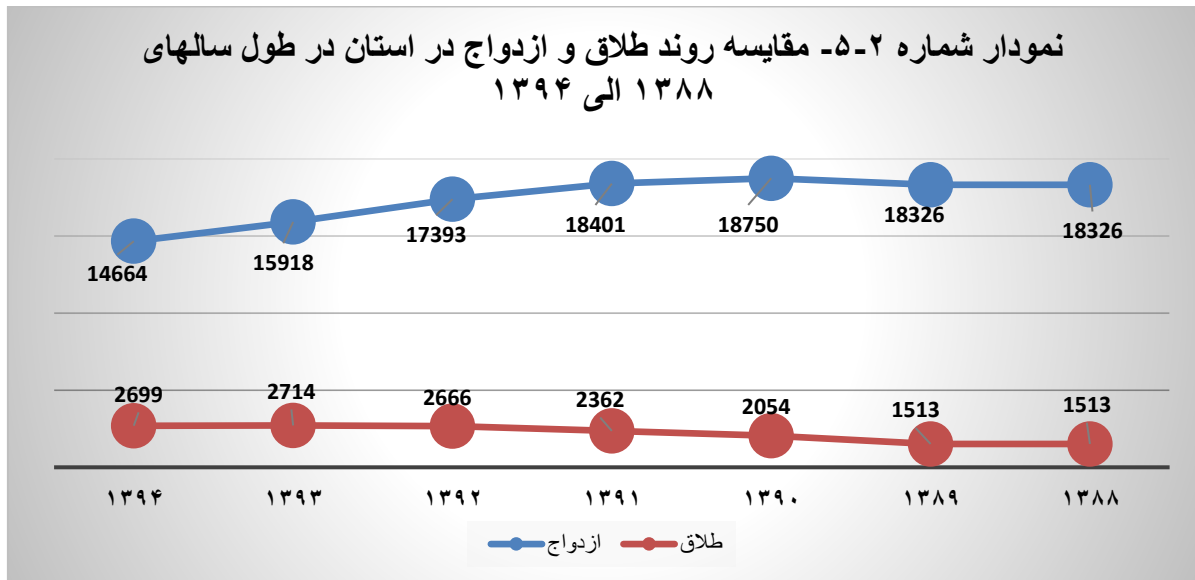
نقاط روستایی			نقاط شهری			استان			سال و شهرستان
زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	
1062	1426	2488	1682	2171	3853	2744	3597	6341	۱۳۸۶
1134	1358	2492	1764	2197	3961	2898	3555	6453	۱۳۸۷
1176	1574	2750	1464	1998	3462	2640	3572	6212	۱۳۸۸
1288	1237	2525	1752	2217	3969	2930	3564	6494	۱۳۸۹
1177	1444	2621	1650	2223	3873	2827	3667	6494	۱۳۹۰
1114	1335	2449	1740	2290	4030	2854	3625	6479	۱۳۹۱
۱۱۵۲	۱۴۰۱	۲۵۵۳	۱۷۸۲	۲۲۳۹	۴۰۲۱	۲۹۳۴	۳۶۴۰	۶۵۷۴	۱۳۹۲
۲۱۱۷	۱۵۲۵	۳۷۴۲	۲۴۰۰	۲۱۸۲	۴۵۸۲	۴۵۱۷	۳۸۰۷	۸۳۲۴	۱۳۹۳
1107	1345	2452	1721	2304	4025	2828	3649	6477	۱۳۹۴
241	264	505	1020	1421	2441	1261	1685	2946	اردبیل
50	69	119	50	57	107	100	126	226	بيله سوار
138	163	301	172	223	395	310	386	696	پارس آباد
140	188	328	113	144	257	253	332	585	خلخال
46	35	81	11	15	26	57	50	107	سرعین
55	56	111	14	21	35	69	77	146	کوثر
176	238	414	194	229	423	370	467	837	مشکین شهر
120	161	281	77	89	166	197	250	447	مغان
87	124	211	55	74	129	142	198	340	نمین
54	47	101	15	31	46	69	78	147	نیر

مأخذ: سالنامه آماری استان سال ۱۳۹۴

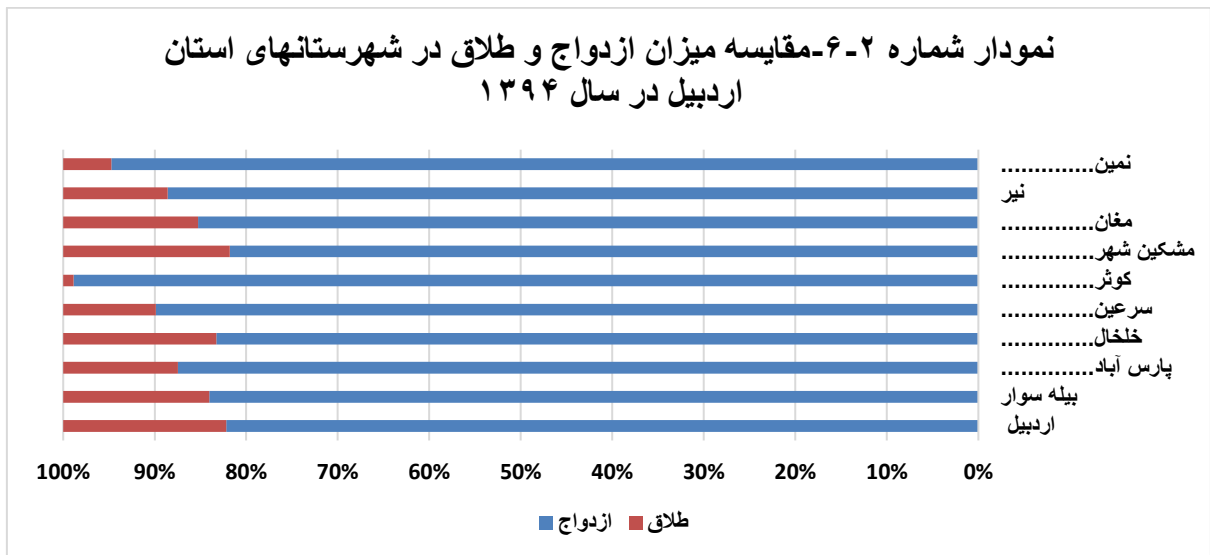
جدول (۶-۲) ازدواج و طلاق ثبت شده در نقاط شهری و روستایی به تفکیک شهرستان

نقاط روستایی		نقاط شهری		جمع		سال و شهرستان
طلاق	ازدواج	طلاق	ازدواج	طلاق	ازدواج	
342	4389	1161	13937	1513	18326۱۳۸۷
342	4389	1161	13937	1513	18326۱۳۸۹
631	6603	1423	12147	2054	18750۱۳۹۰
479	4833	1883	13568	2362	18401۱۳۹۱
۳۵۳	۴۲۲۳	۲۳۱۳	۱۳۱۷۰	۲۶۶۶	۱۷۳۹۳۱۳۹۲
۳۸۳	۳۶۱۹	۲۳۳۱	۱۲۲۹۹	۲۷۱۴	۱۵۹۱۸۱۳۹۳
439	3122	2260	11542	2699	14664۱۳۹۴
139	881	1111	4885	1250	5766	اردبیل.....
40	209	71	375	111	584	بيله سوار.....
10	385	365	2229	375	2614	پارس آباد.....
58	452	136	513	194	965	خلخال.....
7	81	9	61	16	142	سرعین.....
0	133	3	125	3	258	کوثر.....
76	174	381	1882	457	2056	مشکین شهر.....
59	357	110	620	169	977	مغان.....
37	245	54	461	91	706	نیر
13	205	20	391	33	596	نمین.....
مأخذ : سالنامه آماری استان سال ۱۳۹۴						

نمودار شماره ۲-۵- مقایسه روند طلاق و ازدواج در استان در طول سالهای
۱۳۸۸ الی ۱۳۹۴

نمودار شماره ۲-۶- مقایسه میزان ازدواج و طلاق در شهرستانهای استان
اردبیل در سال ۱۳۹۴

۲-۳- مهاجرت

بین سال های ۸۵ الی ۱۳۹۰ در مجموع ۵۵۳۴۶۶۶ نفر بین استان های کشور و نیز درون استانی جابجا شده اند. در طی این دوره تعداد ۷۰۹۰۶ نفر مهاجر وارد استان شده است که از این تعداد ۴۰۴۹۴ نفر مهاجرت های درون استانی بوده اند که ۱/۲۸ درصد کل مهاجرین وارده به استان ها را شامل می شود. در همین مدت ۸۴۸۲۱ نفر از استان خارج شده و مهاجرت نموده اند که ۱/۵۳ درصد از کل مهاجرین خارج شده از استان ها را شامل می شود. خالص مهاجرت در این دوره ۱۳۹۱۵ نفر بوده است. میزان خالص مهاجرت به جمعیت استان اردبیل، ۱/۱۱- درصد بوده که مفهوم آن این است که به ازای هر صد نفر جمعیت استان این ۱/۱۱ نفر از استان مهاجرت کرده اند در طی این دوره ۵ ساله از لحاظ نسبت خالص مهاجرت به جمعیت، استان لرستان با ۲/۰۴- درصد در رتبه اول، استان کرمانشاه با ۲- درصد در رتبه دوم، استان چهارمحال و بختیاری ۱/۸۷- درصد در رتبه سوم، استان سیستان و بلوچستان با ۱/۳۲- درصد در رتبه چهارم و استان اردبیل در رتبه ششم قرار دارد.

جدول (۷-۲) مهاجران داخلی وارد شده و خارج شده کل کشور به تفکیک استان از سال ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰

خالص مهاجرت		مهاجران خارج شده		مهاجران وارد شده		نام استان
درصد	تعداد(هزار نفر)	درصد	تعداد(هزار نفر)	درصد	تعداد(هزار نفر)	
-	۰	۱۰۰	۵۵۳۴۶۶۶	۱۰۰	۵۵۳۴۶۶۶	کل کشور
-۰/۱۹	-۷۴۰۱	۳/۹۱	۲۱۶۵۹۹	۳/۷۸	۲۰۹۱۹۸	آذربایجان شرقی
-۰/۴۵	-۱۴۰۳۷	۳/۴۶	۱۹۱۵۷۶	۳/۲	۱۷۷۵۳۹	آذربایجان غربی
-۱/۱۱	-۱۳۹۱۵	۱/۵۳	۸۴۸۲۱	۱/۲۸	۷۰۹۰۶	اردبیل
+۰/۹۵	۴۶۸۳۷	۵/۹۶	۳۳۰۲۶۰	۶/۸	۳۷۷۰۹۷	اصفهان
+۳/۸۸	۹۳۶۹۳	۳/۸	۲۱۰۱۵۷	۵/۴۸	۳۰۳۸۵۰	البرز
-۰/۴۸	-۲۷۱۴	۰/۸	۴۵۴۷۳	۰/۷۷	۴۲۷۵۹	ایلام
+۲/۴	۲۴۰۶۱۵	۱/۸	۹۹۸۴۳	۲/۲	۱۲۴۴۵۸	بوشهر
-۰/۱۷	-۲۰۸۳۸	۱۸/۲۵	۹۹۹۶۴۹	۱۷/۷۷	۹۷۸۸۱۱	تهران
-۱/۸۷	-۱۶۷۴۸	۱/۲۸	۷۰۹۴۴	۰/۹۸	۵۴۱۹۶	چهارمحال و بختیاری
+۲	۱۳۶۷۸	۱/۲۷	۷۱۰۱۴	۱/۵	۸۴۶۹۲	خراسان جنوبی
-۰/۰۹	-۵۷۳۵	۷/۴۷	۴۱۳۴۱۵	۷/۳۶	۴۰۷۶۸۰	خراسان رضوی
-۰/۰۶	-۵۲۵	۱/۴۸	۸۲۲۷۹	۱/۴۷	۸۱۷۵۴	خراسان شمالی
-۱/۲	-۵۴۵۳۰	۵/۳۶	۲۹۶۷۱۱	۴/۴	۲۴۲۱۸	خوزستان
+۰/۳۲	۳۳۴۰	۱/۳	۷۲۱۹۶	۱/۳۶	۷۵۵۳۶	زنجان
+۲/۹۳	۱۸۵۲۲	۰/۹۶	۵۳۵۷۶	۱/۳۰	۷۲۰۹۸	سمنان
-۱/۳۲	-۳۳۶۸۴	۲/۴۲	۱۳۴۱۳۷	۱/۸۱	۱۰۰۴۵۳	سیستان و بلوچستان
-۰/۵۶	-۲۵۹۷۵	۷	۳۹۰۳۷۱	۶/۷	۳۶۴۳۹۶	فارس
-۰/۵۵	-۶۶۲۷	۱/۷۳	۹۵۷۹۵	۱/۶۱	۸۹۱۶۸	قزوین
+۰/۴۲	۴۹۳۲	۱/۱۴	۶۳۲۷۰	۱/۲۳	۶۸۲۰۲	قم
-۰/۶۹	-۱۰۳۵۲	۲/۵۶	۱۴۱۹۲۰	۲/۳۷	۱۳۱۵۶۸	کردستان
-۰/۲۱	-۶۳۸۲	۳/۱۶	۱۷۴۹۳۳	۳	۱۶۸۵۵۱	کرمان
-۲	-۳۸۷۱۹	۲/۷۵	۱۵۲۳۳۱	۲/۰۵	۱۱۳۶۱۲	کرمانشاه
-۰/۶۶	۴۳۵۲	۱/۲۵	۶۹۵۲۷	۱/۱۷	۶۵۱۷۵	کهگیلویه و بویر احمد
+۰/۷۷	۱۳۷۵۰	۲/۴۸	۱۳۷۴۲۸	۲/۷۳	۱۵۱۱۷۸	گلستان
+۱/۲۱	۳۰۰۵۲	۳/۵۶	۱۹۷۱۳۳	۴/۱	۲۲۷۱۸۵	گیلان
-۲/۰۴	-۳۵۹۳۷	۱/۹۵	۱۰۷۹۹۹	۱/۳	۷۲۰۶۲	لرستان
+۰/۸۲	۲۵۳۸۲	۳/۸۱	۲۱۱۰۰۰	۴/۲۷	۲۳۶۳۸۲	مازندران
+۰/۵۴	۷۶۳۳	۱/۸۶	۱۰۲۸۳۲	۲	۱۱۰۴۶۵	مرکزی
+۰/۵۲	۸۲۱۹	۲	۱۱۲۷۵۷	۲/۱۸	۱۲۰۹۷۶	هرمزگان
-۱/۰۴	-۱۸۴۰۵	۲/۳	۱۲۷۶۰۷	۱/۹۷	۱۰۹۲۰۲	همدان
+۲/۴۴	۲۶۲۲۳	۱/۴	۷۷۱۱۳	۱/۸۶	۱۰۳۳۳۶	یزد

منبع: مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ و محاسبات نگارنده

۲-۴- نیروی انسانی و بازار کار

در مبحث نیروی انسانی شاخصهای متعددی مورد بررسی قرار میگیرند که از مهمترین آنها که عموماً مورد استفاده قرار میگیرند میتوان به نرخ فعالیت یا نرخ مشارکت اقتصادی، نرخ اشتغال و نرخ بیکاری اشاره نمود.

- جمعیت فعال و نرخ فعالیت عمومی

تمام افراد 10 ساله و بیشتر (حداقل سن تعیین شده) که در هفته تقویمی قبل از هفته آمارگیری (هفته مرجع) طبق تعریف کار در تولید کالا و خدمات مشارکت داشته (شاغل) و یا از قابلیت مشارکت برخوردار بوده اند (بیکار) جمعیت فعال اقتصادی محسوب می شوند. براین اساس تمام افراد 10 ساله و بیشتر که در طول هفته مرجع طبق تعریف، در هیچ یک از دو گروه شاغلان و بیکاران قرار نمی گیرند جمعیت غیرفعال اقتصادی محسوب می شوند. بنابراین براساس تعریف نرخ فعالیت یا نرخ مشارکت اقتصادی، این نرخ عبارتست از نسبت جمعیت فعال (شاغل+ بیکار) 10 ساله و بیشتر (یا 15 ساله و بیشتر) به جمعیت در سن کار 10 ساله و بیشتر (یا 15 ساله و بیشتر) ضرب در 100.

جمعیت فعال 10 ساله و بیشتر

$$\text{نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت)} = \frac{\text{جمعیت فعال 10 ساله و بیشتر}}{\text{جمعیت 10 ساله و بیشتر}} \times 100$$

جمعیت 10 ساله و بیشتر

بر اساس این تعریف نرخ فعالیت در استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ حدود ۴۳/۷۴ درصد و در کشور ۳۸/۱۸ درصد بوده است.

در سال ۱۳۹۳ نرخ فعالیت در استان اردبیل ۴۲/۸ درصد و در کشور ۳۷/۲ درصد بوده است. با توجه به ارقام اشاره شده در طول سالهای ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ نرخ فعالیت در استان اردبیل بالاتر از سطح کشور بوده از طرف دیگر هم در استان اردبیل و هم در سطح کشور این شاخص در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال قبل افزایش یافته است.

- نرخ اشتغال

طبق تعریف کار، تمام افراد 10 ساله و بیشتر که در طول هفته مرجع، حداقل یک ساعت کار کرده و یا بنا به دلایلی بطور موقت کار را ترک کرده باشند شاغل محسوب می شوند. شاغلان بطور عمده شامل دو گروه مزد و حقوق بگیران و خود اشتغالان می شوند. ترک موقت در هفته مرجع با داشتن پیوند رسمی شغلی برای مزد و حقوق بگیران و تداوم کسب و کار برای خود اشتغالان به عنوان اشتغال محسوب می شود.

بر این اساس نرخ اشتغال عبارتست از نسبت جمعیت شاغل به جمعیت فعال (شاغل و بیکار) ضربدر 100

جمعیت شاغل

$$\text{نرخ اشتغال} = \frac{\text{جمعیت شاغل}}{\text{جمعیت فعال}} \times 100$$

نرخ اشتغال در سال ۱۳۹۴ در استان اردبیل ۸۷/۲ درصد و در کل کشور ۸۹/۰ درصد بوده است. مقایسه نرخ اشتغال سال ۱۳۹۴ با سال ۱۳۹۳ نشان می‌دهد که این شاخص هم در استان و هم در سطح کشور نسبت به سال قبل کاهش یافته است. در سال ۱۳۹۳ نرخ اشتغال در استان ۸۸/۷ درصد و در سطح کشور ۸۹/۴ درصد بوده است.

- نرخ بیکاری:

بر اساس تعریف، بیکار به تمام افراد 10 ساله و بیشتر اطلاق می‌شود که:

- 1- در هفته مرجع فاقد کار باشند (دارای اشتغال مزدبگیری یا خوداشتغالی نباشند)
 - 2- در هفته مرجع و یا هفته بعد از آن آماده برای کار باشند (برای اشتغال مزدبگیری یا خوداشتغالی آماده باشند)
 - 3- در هفته مرجع و سه هفته قبل از آن جویای کار باشند (اقدامات مشخصی را به منظور جستجوی اشتغال مزدبگیری و یا خوداشتغالی به عمل آورده باشند)
- افرادی که به دلیل آغاز به کار در آینده و یا انتظار بازگشت به شغل قبلی جویای کار نبوده ولی فاقد کار و آماده برای کار بوده اند نیز بیکار محسوب می‌شوند.
- براین اساس نرخ بیکاری عبارتست از نسبت جمعیت بیکار به جمعیت فعال (شاغل و بیکار) ضربدر 100

جمعیت بیکار

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت فعال}} \times 100$$

بر اساس اطلاعات دریافت شده از معاونت آمار و اطلاعات سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ نرخ بیکاری در استان اردبیل ۱۲/۸ درصد و در کل کشور ۱۱/۰ درصد بوده است این ارقام در سال ۱۳۹۳ به ترتیب برابر با ۱۱/۳ درصد و ۱۰/۶ درصد بوده است. همانطور که مشاهده می‌گردد نرخ بیکاری هم در استان اردبیل و هم در سطح کشور نسبت به سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است.

از طرف دیگر هم در سال ۱۳۹۳ و هم در سال ۱۳۹۴ نرخ بیکاری استان بالاتر از نرخ بیکاری در سطح کشور بوده است.

- ترکیب اشتغال

منظور از ترکیب اشتغال در این قسمت شامل سه گروه کشاورزی، صنعت و خدمات می باشد. فعالیت های تولیدی بر اساس طبقه بندی بین المللی فعالیت های اقتصادی (ISIC ۳-۱۹۹۰)، Rev، می باشد. در این بخش ها، کشاورزی شامل زراعت، باغداری، دامپروری، شکار، جنگلداری و ماهیگیری است. صنعت شامل استخراج معدن، ساخت، ساختمان و تأمین آب و برق و گاز است. کلیه فعالیت های خارج از کشاورزی و صنعت نیز در حوزه بخش خدمات جای می گیرد. هر کدام از افراد شاغل که در یکی از سه بخش فوق مشغول به فعالیت باشد در آن بخش طبقه بندی می شود.

بر اساس نتایج طرح آمارگیری از نیروی کار ۱۳۹۴ حدود ۳۳/۸ درصد از شاغلین استان در بخش کشاورزی، ۲۵/۶ درصد در بخش صنعت و ۴۰/۶ درصد در بخش خدمات مشغول به فعالیت بوده اند.

در سال مذکور در سطح کشور ۱۸ درصد شاغلین در بخش کشاورزی، ۳۲/۵ درصد در بخش صنعت و ۴۹/۴ درصد در بخش خدمات مشغول فعالیت بوده اند.

مقایسه ترکیب اشتغال به تفکیک بخشهای عمده اقتصادی در سطح استان با کشور نشان میدهد که در سال ۱۳۹۴، سهم اشتغال در بخش کشاورزی در استان بسیار بالاتر از کشور میباشد با توجه به اینکه کشاورزی در استان اردبیل بیشتر به صورت سنتی انجام میپذیرد و متکی به شرایط جوی و میزان بارندگی های سالانه آنها در زمان مناسب با محصولات کشت شده میباشد طبیعی است که درآمد شاغلین بخش کشاورزی در استان هم در طول یک سال و هم در طول سالهای مختلف دستخوش تغییرات غیر قابل پیش بینی بشود.

مقایسه میزان اشتغال در بخش صنعت و همچنین خدمات در استان اردبیل و کشور نشان میدهد که سهم اشتغال در این دو بخش در استان اردبیل پایین تر از کل کشور میباشد به طوری که در سال ۱۳۹۴ سهم اشتغال در بخش صنعت در استان اردبیل ۲۵/۶ درصد و در کل کشور ۳۲/۵ درصد بوده است در بخش خدمات نیز در سال مذکور در استان اردبیل ۴۰/۶ درصد شاغلین مشغول فعالیت بوده اند در حالی که این رقم برای کل کشور ۴۹/۴ درصد میباشد.

جدول (۸-۲) ترکیب اشتغال به تفکیک بخشی، استان و کشور ۱۳۹۳-۱۳۹۴

خدمات	صنعت	کشاورزی	عنوان	
۴۰/۶	۲۶/۷	۳۲/۷	۱۳۹۳	استان
۴۰/۶	۲۵/۶	۳۳/۸	۱۳۹۴	
۴۸/۳	۳۳/۸	۱۷/۹	۱۳۹۳	کشور
۴۹/۴	۳۲/۵	۱۸/۰	۱۳۹۴	

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل - معاونت آمار و اطلاعات

فصل سوم

ساختار رشد اقتصادی

۳- ساختار رشد اقتصادی

۳-۱- تولید ناخالص داخلی، رشد اقتصادی و تولید سرانه

تولید ناخالص داخلی استان، مجموع ارزش ریالی سالانه کالاها و خدمات نهایی تولید شده به قیمت های جاری و در محدوده جغرافیایی استان است، بنابراین این رقم نشانگر توان تولیدی استان و رشد آن نشانگر رشد اقتصادی استان است. در حساب های منطقه ای، تولید ناخالص داخلی به دو صورت «با احتساب نفت» و «بدون احتساب نفت» ذکر شده است.

در سال ۱۳۹۳ محصول ناخالص داخلی کل کشور در حدود ۱۱۴۸۷۱۶۹۸۲۰ میلیون ریال محاسبه شده است در همین زمان محصول ناخالص داخلی استان ۱۳۰۳۵۱۸۸۴ میلیون ریال بوده است به بیان دیگر ۱/۱۳ درصد محصول ناخالص داخلی کشور در استان اردبیل تولید شده است.

در سال ۱۳۹۲ نیز استان اردبیل با ۱۱۴۷۲۲۴۰۱ میلیون ریال محصول ناخالص داخلی ۱/۱۳ درصد از محصول ناخالص داخلی کشور را به خود اختصاص داده است. با توجه به اینکه در سال ۱۳۹۱ استان اردبیل ۱/۰۵ درصد از محصول ناخالص داخلی کشور را به خود اختصاص داده مشاهده میگردد که در سالهای بعدی این سهم بهبود یافته است.

البته در مقایسه سهم محصول ناخالص داخلی بدون نفت استان از محصول ناخالص داخلی کشور، سهم استان اردبیل کمی بیشتر از سهم محصول ناخالص داخلی استان با نفت میباشد به طوری که این سهم در طول سالهای ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۳ به ترتیب برابر ۱/۲۰ درصد، ۱/۲۹ درصد و ۱/۲۶ درصد بوده است.

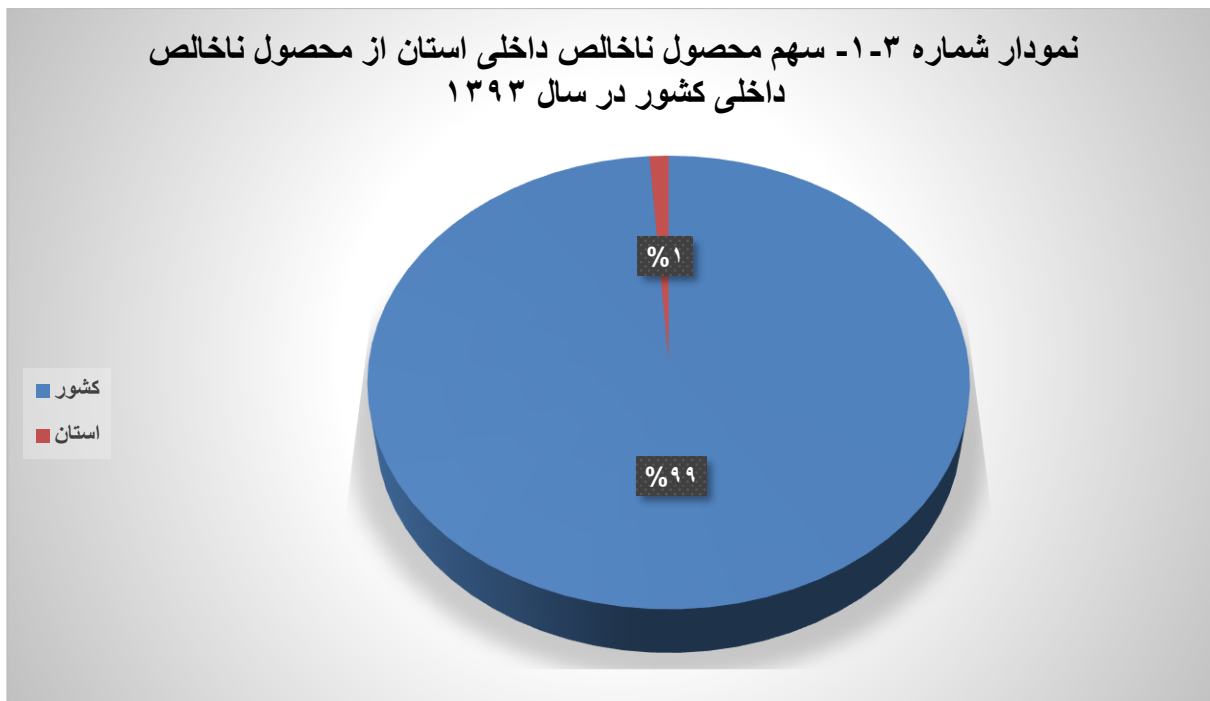
بررسی سرانه محصول ناخالص داخلی استان و کشور در سال ۱۳۹۳ نشان میدهد که این شاخص در سال مذکور در کشور برابر با ۱۴۷۵۴۴ هزار ریال و در استان اردبیل ۱۰۲۱۵۷ هزار ریال بوده است. همانطور که ملاحظه میگردد سرانه محصول ناخالص داخلی در استان اردبیل پایین تر از کل کشور میباشد.

جدول (۱-۳) محصول ناخالص داخلی استان و مقایسه آن با کشور در طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲-۱۳۹۳

۱۳۹۳			سال ۱۳۹۲			سال ۱۳۹۱			شرح	ردیف
سهم از کشور (درصد)	کشور	استان	سهم از کشور (درصد)	کشور	استان اردبیل	سهم از کشور (درصد)	کشور	استان اردبیل		
۱/۱۳	۱۱۴۸۷۱۶۹۸۲۰	۱۳۰۳۵۱۸۸۴	۱/۱۳	۱۰۱۲۵۷۲۳۶۱۸	۱۱۴۷۲۲۷۰۱	۱/۰۵	۷۴۲۰۸۰۱۱۴۴	۷۸۴۹۳۹۴۵	محصول ناخالص داخلی (میلیون ریال)	۱
۱/۲۶	۱۰۳۲۸۷۳۴۰۱۶	۱۳۰۳۱۳۳۶۸	۱/۲۹	۸۸۵۱۱۴۴۱۹۴	۱۱۴۶۸۷۹۶۱	۱/۲۰	۶۵۱۳۶۵۲۳۳۷	۷۸۴۶۵۳۵۲	محصول ناخالص داخلی بدون نفت (میلیون ریال)	۲
-	۱۴۷۵۴۴	۱۰۲۱۵۷	-	۱۳۱۶۰۲	۹۰۵۴۷	-	۹۷۵۹۳	۶۲۳۹۶	محصول ناخالص داخلی سرانه (هزار ریال)	۳

ماخذ: مرکز آمار ایران

نمودار شماره ۳-۱ - سهم محصول ناخالص داخلی استان از محصول ناخالص داخلی کشور در سال ۱۳۹۳

۱-۱-۳- ارزش افزوده به تفکیک بخش های اقتصادی

ارزش افزوده عبارت است از اضافه ارزشی که در هر مرحله از تولید بر ارزش (یا قیمت) یک کالا افزوده می شود به عبارت دیگر ارزش افزوده تفاوت بین ستانده از مصارف واسطه می باشد تحلیل ارزش افزوده بخش های اقتصادی استان می تواند نقاط قوت و ضعف اقتصاد استان را نمایان کند. در سال ۱۳۹۳ مجموع ارزش افزوده فعالیتهای مختلف اقتصادی در کشور در حدود ۱۱۴۳۸۹۱۹۲۹۲ میلیون ریال و در استان اردبیل در حدود ۱۲۹۹۱۳۰۱۶ میلیون ریال بوده است.

سهم ارزش افزوده استان از ارزش افزوده کل کشور در سال مذکور برابر با ۱/۱۳ درصد بوده است

۱-۲-۳- نسبت مصارف واسطه به ستانده

نسبت مصارف واسطه به ستانده، نسبتی است که می توان بخشهای مختلف اقتصادی را با آن مقایسه نمود. این نسبت بیانگر این است که هزینه های صرف شده جهت تولید کالا و خدمات مربوطه در انجام یک فعالیت اقتصادی چه سهمی از ستانده آن فعالیت را به خود اختصاص داده اند. بالا بودن نسبت مصارف واسطه به ستانده به معنی کم بودن ارزش افزوده خواهد بود و بالعکس. بعبارت دیگر بخش هایی که دارای نسبت مصارف واسطه به ستانده کمتری می باشند، می توانند ارزش افزوده بیشتری را ایجاد نمایند. و این به آن معنی است که این بخش ها در مقایسه با بخش هایی که این نسبت در آنها دارای رقم بالایی است از مزیت نسبی چشمگیری برخوردار است. به طور کلی بخشهایی که بیشترین میزان نسبت مصرف واسطه به ستانده را دارا می باشند. در استان توجیه اقتصادی ندارند.

مقایسه نسبت مصرف واسطه به ستانده در سال ۱۳۹۳ در استان اردبیل نشان میدهد که بخش صنعت، معدن، ساختمان و انرژی با ۰/۵۶ درصد بیشترین و بخش خدمات با ۰/۲۵ درصد کمترین نسبت مصرف واسطه به ستانده را در استان داشته است.

در سطح کشور در سال ۱۳۹۳ بخش صنعت، معدن، ساختمان و انرژی با ۰/۵۳ درصد بیشترین و بخش خدمات با ۰/۲۳ درصد کمترین میزان نسبت مصرف واسطه به ستانده را داشته است.

مقایسه کل این شاخص در سال مذکور در کشور و استان نشان میدهد که میزان این شاخص با ۰/۳۴ در استان اردبیل پایینتر از کل کشور با ۰/۳۹ میباشد.

جدول (۲-۳) ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده بخشهای عمده اقتصادی استان به قیمت‌های جاری در سالهای ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳

(میلیون ریال)

	شرح فعالیت‌ها	ارزش افزوده		مصرف واسطه		ستانده		نسبت مصرف واسطه به ستانده	
		۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۳
۱	کشاورزی	۳۵۷۸۴۰۰۶	۴۰۵۲۲۴۵۹	17413609	18165511	53197615	58687970	0/33	0/31
۲	صنعت، معدن، ساختمان و انرژی	۱۸۹۷۱۱۵۹	۱۹۶۴۲۵۱۴	27451984	25481679	46423143	45124193	0/59	0/56
۳	خدمات	۵۹۴۲۴۴۸۹	۶۹۷۴۸۰۴۴	19250143	22634226	77900321	91529345	0/25	0/25
۴	جمع	114179654	129913016	64115736	66281416	1775210791	195341508	0/36	0/34

ماخذ: مرکز آمار ایران

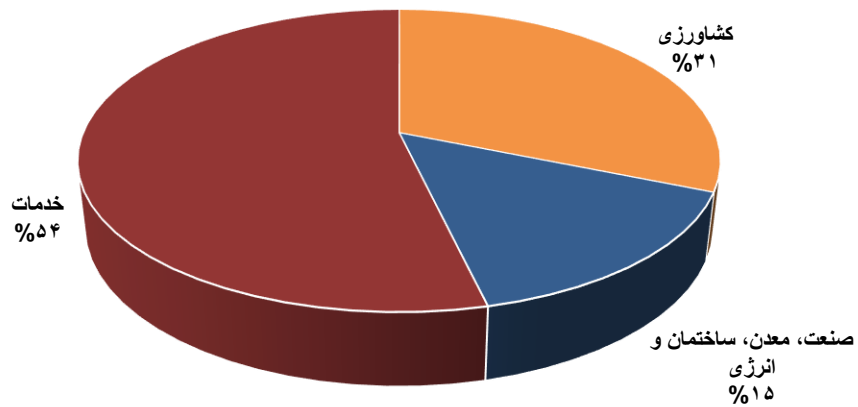
جدول (۳-۳) ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده بخشهای عمده اقتصادی کشور به قیمت‌های جاری در سالهای ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳

(میلیون ریال)

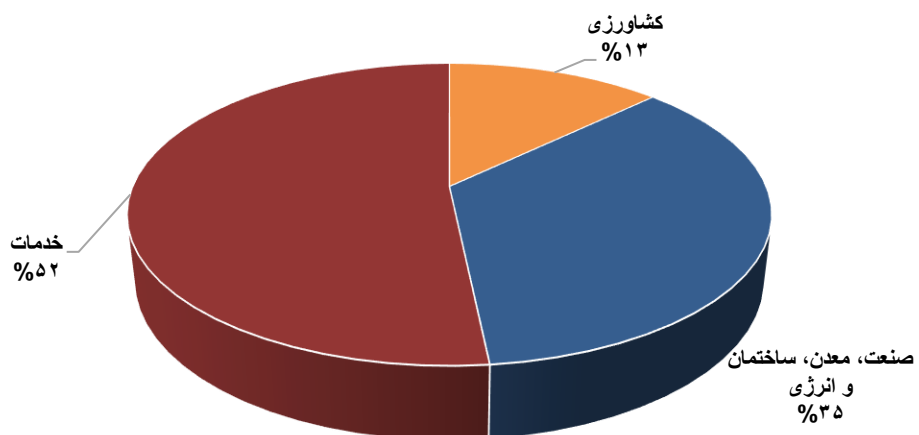
	شرح فعالیت‌ها	ارزش افزوده		مصرف واسطه		ستانده		نسبت مصرف واسطه به ستانده	
		۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۳
۱	کشاورزی	۱۲۸۲۷۵۷۰۷۴	۱۴۷۳۲۹۵۱۹۲	743065829	843961178	2025822902	2317256370	0/37	0/36
۲	صنعت، معدن، ساختمان و انرژی	۳۸۵۲۵۹۳۱۳۰	۴۰۵۶۳۷۲۰۹۵	3975072511	4645205332	7827665641	8701577428	0/51	0/53
۳	خدمات	۴۹۳۷۶۷۲۵۱۸	۵۹۰۹۲۵۲۰۰۵	1504077740	1798016868	6441750259	7707268872	0/23	0/23
۴	جمع	10073022722	۱۱۴۳۸۹۱۹۲۹۲	6222216080	7287183378	16295238801	18726102670	0/38	0/39

ماخذ: مرکز آمار ایران

نمودار شماره ۳-۲- مقایسه سهم ارزش افزوده بخشهای عمده اقتصادی استان از کل ارزش افزوده استان در سال ۱۳۹۳

نمودار شماره ۳-۳- مقایسه سهم ارزش افزوده بخشهای عمده اقتصادی کشور از کل ارزش افزوده کشور در سال ۱۳۹۳

۲-۳- شاخص قیمت

۱-۲-۳- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری

این شاخص که تغییرات آن نسبت به سال قبل را به عنوان میزان تورم (نرخ رسمی تورم) اعلام می کنند در سال ۱۳۹۴ در استان ۲۱۹/۲ بوده که نسبت به سال قبل حدود ۹/۲ درصد افزایش یافته است.

در نقاط شهری کشور نیز شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی در سال ۱۳۹۴ معادل ۲۱۷ بوده که نسبت به سال قبل ۱۱/۳ درصد افزایش نشان می دهد.

در بین گروه های اصلی بیشترین میزان افزایش شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری استان مربوط به گروه آب، برق و سوخت با ۱۹/۷ درصد می باشد

کمترین افزایش نیز مربوط به گروه «ارتباطات» می باشد که نسبت به سال قبل تغییری نداشته است. در مناطق شهری کشور نیز بیشترین میزان افزایش مربوط به گروه کالاهای آب، برق و سوخت با ۳۴/۷ درصد بوده است. کمترین مقدار افزایش مربوط به گروه کالاهای دخانیات با ۳/۱ درصد بوده است.

جدول (۳-۴) مقایسه شاخص قیمت مصرف کننده خانوارهای شهری استان و کشور در سال ۱۳۹۴

سال پایه ۱۰۰=۱۳۹۰

استان اردبیل		کل کشور		نام استان	گروههای کالاها و خدمات
نرخ تورم	شاخص	نرخ تورم	شاخص		
9/2	219/1	11/3	217/0		شاخص کل
7/3	238/5	9/7	253/1		خوراکیها، آشامیدنیها و دخانیات
7/4	236/8	9/8	252/2		خوراکیها و آشامیدنیها
7/4	235/4	9/9	251/3		خوراکیها
13/7	245/8	13/7	227/6		نان و غلات
1/7	214/7	5/0	228/0		گوشت قرمز و سفید و فرآورده های آنها
0/7	206/4	3/4	216/6		گوشت قرمز و گوشت ماکیان
7/4	276/1	13/4	308/4		ماهی ها و صدف داران
8/1	218/6	9/3	245/4		شیر، پنیر و تخم مرغ
0/9	226/3	3/6	245/6		روغنها و چربیها
9/5	272/7	15/5	282/3		میوه و خشکبار
3/6	261/7	9/8	354/2		سبزیجات (سبزی ها و حبوبات)
8/1	198/6	9/8	217/2		شکر، مربا، عسل، شکلات و شیرینی (قند و شکر و شیرینیها)
7/4	223/4	8/2	242/5		محصولات خوراکی طبقه بندی نشده در جای دیگر
7/8	269/3	8/1	275/4		چای، قهوه، کاکائو، نوشابه و آب میوه (نوشابه های غیر الکلی)
2/0	334/6	3/1	301/8		دخانیات
10/4	209/6	12/0	204/6		کالاهای غیر خوراکی و خدمات
12/0	248/6	8/6	240/9		پوشاک و کفش
13/8	167/5	14/5	191/3		مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها
12/5	171/5	11/3	187/2		مسکن
12/7	170/8	11/3	186/5		اجاره
7/8	188/0	11/9	232/0		خدمات نگهداری و تعمیر واحد مسکونی (خدمت)
19/7	152/3	34/7	215/5		آب، برق و سوخت
5/4	241/1	6/4	235/3		میلان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها
17/7	259/5	15/0	234/4		بهداشت و درمان
7/3	216/3	10/0	222/5		حمل و نقل
0/0	152/1	3/2	129/4		ارتباطات
7/6	250/8	10/7	235/8		تفریح و فرهنگ
11/9	171/6	16/5	169/6		آموزش
13/3	235/6	13/4	236/3		هتل و رستوران
6/5	210/5	7/5	215/7		کالاهای و خدمات متفرقه
8/8	228/1	11/3	230/1		شاخص کل* (بدون اجاره)
7/7	230/7	10/6	240/4		کالاهای
13/0	196/6	12/1	192/9		خدمات

ماخذ: سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل- معاونت آمار و اطلاعات ۱۳۹۵

۲-۲-۳- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق روستایی

در سال ۱۳۹۴ شاخص کل قیمت کالاها و خدمات مصرفی در مناطق روستایی استان ۲۳۰/۶۲ بوده که نسبت به سال قبل ۸/۹۶ درصد افزایش داشته است. در سال مذکور این شاخص در مناطق روستایی کشور ۲۲۶/۹۴ بوده که نسبت به سال قبل ۱۰/۵۵ درصد افزایش نشان میدهد. بیشترین مقدار افزایش این شاخص در مناطق روستایی استان مربوط به گروه کالاهای آب، برق و سوخت با ۲۶/۱۵ درصد بوده است. در مناطق روستایی کشور نیز گروه کالاهای آب، برق و سوخت با ۱۸/۴۵ درصد بیشترین میزان افزایش را به خود اختصاص داده است.

جدول (۵-۳) مقایسه شاخص قیمت مصرف کننده خانوارهای روستایی استان و کشور در سال ۱۳۹۴

سال پایه 100=1390

استان اردبیل		کل کشور		نام استان	گروههای کالاها و خدمات
نرخ تورم	شاخص	نرخ تورم	شاخص		
8/96	230/62	10/55	226/94		شاخص کل
6/10	238/92	9/78	248/01		خوراکیها، آشامیدنیها و دخانیات
6/25	236/65	9/99	246/43		خوراکیها و آشامیدنیها
6/31	235/90	10/19	245/16		خوراکیها
9/02	222/41	11/17	224/26		نان و غلات
1/66	231/14	3/03	219/96		گوشت قرمز و سفید و فرآورده های آنها
0/98	226/84	1/19	207/57		گوشت قرمز و گوشت ماکیان
7/22	270/28	13/75	318/76		ماهی ها و صدف داران
6/26	215/88	8/38	228/86		شیر، پنیر و تخم مرغ
1/16	224/49	4/12	227/86		روغنها و چربیها
12/71	315/54	21/20	280/66		میوه و خشکیار
4/86	261/33	16/42	374/58		سبزیجات (سبزی ها و حبوبات)
7/35	200/52	7/82	202/67		شکر، مربا، عسل، شکلات و شیرینی (قند و شکر و شیرینیها)
3/87	226/64	7/36	234/78		محصولات خوراکی طبقه بندی نشده در جای دیگر
4/89	256/39	6/08	275/26		چای، قهوه، کاکائو، نوشابه و آب میوه (نوشابه های غیر الکلی)
1/51	344/82	3/02	320/79		دخانیات
11/34	224/41	11/16	212/78		کالاهای غیر خوراکی و خدمات
11/46	253/85	9/82	251/19		پوشاک و کفش
17/85	176/89	13/79	181/61		مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها
11/70	173/09	10/91	176/91		مسکن
12/69	170/84	10/90	175/60		اجاره
4/72	192/35	11/00	209/09		خدمات نگهداری و تعمیر واحد مسکونی (خدمت)
26/15	181/67	18/45	189/21		آب، برق و سوخت
5/34	242/93	6/13	241/36		مبلمان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها
17/51	265/27	15/72	242/64		بهداشت و درمان
11/17	224/36	10/03	222/80		حمل و نقل
0/05	170/73	2/88	134/36		ارتباطات
9/03	263/45	12/58	250/78		تفریح و فرهنگ
14/55	170/26	17/38	170/07		آموزش
13/86	241/28	12/83	247/69		هتل و رستوران
5/78	221/33	9/12	234/27		کالاهای و خدمات متفرقه
8/78	234/73	10/52	233/50		شاخص کل* (بدون اجاره)
7/51	234/31	9/80	238/16		کالاهای
14/05	219/15	12/75	199/97		خدمات

ماخذ: سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل - معاونت آمار و اطلاعات ۱۳۹۵

فصل چهارم

نهادهای پولی و مالی

۴- پول و بانکداری و بیمه

بازار پول به عنوان یکی از اجزای مهم بازار مالی در اقتصاد می باشد که با جلب پس اندازهای عوامل اقتصادی و توزیع آن میان واحدهای متقاضی پول و نقدینگی، جهت دهنده مسیر حرکت در بخش های تولیدی اقتصاد است و بحث های زیادی در مورد نقش آن در افزایش تولید و کاهش بیکاری از یک سو و تداوم کساد یا ایجاد تورم از سوی دیگر وجود دارد. اجرای سیاست های پولی اثرات قابل توجهی بر روی اقتصاد می گذارد، لذا شناخت دقیق مباحث مربوط به بازار پول و عملکرد سیستم بانکی در برنامه ریزی مناسب و کارآمد مربوط به سیاست های پولی اهمیت ویژه ای دارد. در سال ۱۳۹۳، سیستم بانکی استان شامل ۱۳ بانک دولتی، ۱۴ بانک خصوصی و تعدادی مؤسسه اعتباری غیر بانکی و تعداد نامعلومی صندوق اعتباری خصوصی می باشد که به علت عدم دسترسی به آمار و اطلاعات موسسات اعتباری غیر بانکی و صندوق های اعتباری خصوصی، در این قسمت فقط اطلاعات مربوط به بانک های دولتی و تعدادی از بانک های خصوصی استان، مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

ابلاغ سیاست های کلی بند(ج) اصل 44 قانون اساسی توسط مقام معظم رهبری درباره توسعه بخش های غیر دولتی از طریق واگذاری فعالیت ها و بنگاه های دولتی، فصل نوینی را در اقتصاد ایران ایجاد کرده است و بانک های تجاری دولتی تجارت، ملت، صادرات ایران و رفاه کارگران مشمول واگذاری اصل 44 قانون اساسی شده و مالکیت آنها در سال های 1387 و 1388 از سهامی خاص به سهامی عام تغییر یافته و در زیر مجموعه بانک هایی که دولت در سهام دارد قرار گرفته اند. با توجه به اینکه در این قسمت وضعیت بانک ها نسبت به سال قبل مورد بحث و بررسی قرار می گیرد بنابراین تجزیه و تحلیل ها عمدتاً با تقسیم بندی قدیم بانک ها برای بانک های دولتی و غیردولتی ارائه می گردد که در آن بانک های دولتی و بانک هایی که دولت در آن سهم دارد جزء بانک های دولتی تقسیم بندی شده اند.

بانک های دولتی استان شامل بانک های تجاری و بانک های تخصصی می باشد که قبل از بحث واگذاری بانک های تجاری دولتی، بانک های تجاری استان مشتمل بر بانک ملی، بانک سپه، بانک صادرات، بانک تجارت، بانک ملت، بانک رفاه و پست بانک بودند و بانک های تخصصی را بانک صنعت و معدن، بانک مسکن، بانک کشاورزی و بانک توسعه صادرات و بانک توسعه تعاون تشکیل می دهند بانک های تجارت، ملت، صادرات ایران و رفاه کارگران بعد از بحث واگذاری بانک های تجاری دولتی از زیر مجموعه بانک های تجاری دولتی جدا شده و به بانک های غیر دولتی که دولت در آنها سهام دارد، افزوده شدند.

۴-۱- تعداد و مبلغ انواع سپرده ها

سپرده های بانک های استان شامل سپرده های دیداری، سپرده های قرض الحسنه پس انداز، سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت، سپرده های سرمایه گذاری بلند مدت و سایر سپرده ها می باشد.

در سال ۱۳۹۴ تعداد کل سپرده های بانک های استان 1723162 سپرده بوده است این تعداد شامل ۳۶۰۸۰۴ سپرده قرض الحسنه جاری معادل ۲۰/۹۲ درصد کل تعداد سپرده ها، ۹۱۸۶۱۴ سپرده قرض الحسنه پس انداز معادل ۵۳/۳۱ درصد کل سپرده ها، ۳۹۳۴۶۰ سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت معادل ۲۲/۸۳ درصد کل سپرده ها، ۴۹۱۳۴ سپرده سرمایه گذاری بلند مدت معادل ۲/۸۵ درصد کل سپرده ها و ۱۱۵۰ سپرده معادل ۰/۰۶ درصد کل سپرده ها مربوط به سایر سپرده گذاری ها بوده است. به بیان دیگر در سال ۱۳۹۴ بالاترین تعداد سپرده گذاری ها مربوط سپرده قرض الحسنه پس انداز و پس از آن مربوط به سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت بوده است.

بررسی مبلغ سپرده ها در استان در سال ۱۳۹۴ نشان میدهد که سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت با ۹۷۹۱۸۷۸ میلیون ریال معادل ۳۹/۲۹ درصد مبلغ کل سپرده ها، در جایگاه اول قرار دارد پس از آن سپرده سرمایه گذاری بلند مدت با مبلغ ۹۳۶۱۶۶۷ میلیون ریال و ۳۷/۵۷ درصد کل مبلغ سپرده ها در ردیف دوم قرار دارد.

سپرده قرض الحسنه جاری با مبلغ ۳۵۷۰۰۳۵ میلیون ریال و ۱۴/۳۲ درصد و سپرده قرض الحسنه پس انداز با مبلغ ۱۹۶۰۸۹۱ میلیون ریال و ۷/۸۶ درصد در ردیفهای بعدی قرار دارند.

با مقایسه تعداد و مبلغ سپرده گذاریها میتوان اذعان نمود که افراد با مبالغ پایین، بیشتر متمایل به سپرده گذاریهای قرض الحسنه جاری و پس انداز هستند در حالی که در مبالغ بالای پولی بیشتر ترجیح می دهند در سپرده های سرمایه گذاری مدت دار پول پس انداز نمایند. لازم به توضیح میباشد که تحلیلهای فوق بر اساس اطلاعات در دسترس بانک ها صورت گرفته و شامل تمامی بانک های استان نمی باشد.

جدول شماره (۴-۱) تعداد و مبلغ انواع سپرده ها نزد بانک های استان در پایان سال ۱۳۹۴ (میلیون ریال)

رفاه		مسکن		تجارت		صادرات		ملی		جمع کل		سال و نوع سپرده
مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	
۳۲۳۰۲۹۲	۳۳۴۲۵۶	۲۶۶۶۲۵۷	۶۲۵۱۹	۴۲۲۶۷۵۵	۵۶۱۵۱۱	۴۴۰۳۵۵۶	۴۳۵۲۲۴	۷۹۴۲۰۱۳	-	۲۴۹۱۶۲۵۹	۱۷۲۳۱۶۲	1394
645145	125227	159675	9579	451762	59162	785543	97177	1260702	-	357003 5	360804	قرض الحسنه جاری
108974	124080	152392	18501	300225	30880 8	306666	249510	1005684	-	196089 1	918614	قرض الحسنه پس انداز
1594292	72139	170349 8	31119	1528800	17584 2	1684973	76902	1954419	-	979187 8	393460	سرمایه گذاری کوتاه مدت
881881	12810	650692	3320	1945968	17699	1626374	11635	3721208	-	936166 7	49134	سرمایه گذاری بلند مدت
1690	439	-	-	72633	162	123457	0	-	-	231788	1150	سایر
13/09	۱۹/۴۱	10/80	۳/۶۳	17/12	۳۲/۶۱	17/84	۲۵/۲۷	32/17	-	۱۰۰	۱۰۰	درصد از کل

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۹۴

جدول شماره (۱-۴) تعداد و مبلغ انواع سپرده ها نزد بانک های استان در پایان سال ۱۳۹۴ (میلیون ریال) دنباله

سال و نوع سپره	پست بانک		صنعت و معدن		توسعه صادرات		توسعه تعاون		سرمایه	
	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ
۱۳۹۴	۲۹۲۴۵۷	۴۸۷۸۶۵	۱۸۵۰	۸۵۵۰۶	۳۱۳	۱۲۶۰۰۰	۱۹۱۷۲	۸۲۸۸۶۲	۱۴۷۱۰	۶۸۷۳۶۵
قرض الحسنه جاری	63481	162229	774	16137	128	8847	2330	53052	2946	26943
قرض الحسنه پس انداز	206425	17594	122	14	1	0	8251	67824	2916	1518
سرمایه گذاری کوتاه مدت	20260	124915	935	7555	179	853	8286	64554 8	7798	547025
سرمایه گذاری بلند مدت	2291	183127	19	61800	5	116300	305	62438	1050	111879
سایر	-	1718	0	0	0	0	533	32280	16	10
درصد از کل	۱۶/۹۸	1/98	۰/۱۱	0/35	۰/۰۲	0/51	۱/۱۱	3/36	۰/۸۵	2/78

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل ۱۳۹۴

۴-۲- تعداد و مبلغ تسهیلات

تعداد تسهیلات پرداختی بانکها به بخش غیر دولتی براساس بخشهای عمده اقتصادی در جدول شماره (۲-۱۴) آورده شده است بر اساس اطلاعات این جدول در سال ۱۳۹۴ تعداد ۹۶۴۳۴ مورد تسهیلات به مبلغ ۷۱۲۶۰۵۸ میلیون ریال به بخشهای عمده اقتصادی پرداخت شده است.

بررسی تسهیلات پرداختی به تفکیک بخشهای عمده اقتصادی نشان میدهد که ۳۹/۸۷ درصد تعداد تسهیلات به بخش خدمات بازرگانی و متفرقه، ۵/۵۲ درصد به بخش صنعت و معدن، ۴۱/۱۱ درصد به بخش مسکن و ساختمان و ۱۳/۴۹ درصد به بخش کشاورزی اختصاص داده شده است.

در بحث مبلغ تسهیلات پرداختی نیز ۱۷/۰۴ درصد مبلغ تسهیلات پرداختی به بخش خدمات بازرگانی و متفرقه، ۴/۵۰ درصد به بخش صنعت و معدن، ۷۲/۷۰ درصد به بخش ساختمان و مسکن و ۵/۷۶ درصد به بخش کشاورزی اختصاص داده شده است.

مقایسه درصد تعداد و مبلغ تسهیلات پرداختی نشان میدهد که در سال ۱۳۹۴ بیشترین تعداد تسهیلات پرداختی به بخش ساختمان و مسکن اختصاص یافته است بیشترین مبلغ تسهیلات پرداختی نیز به بخش ساختمان و مسکن اختصاص دارد. کمترین تعداد و همچنین کمترین مبلغ تسهیلات پرداختی به بخش صنعت و معدن اختصاص یافته است.

جدول شماره (۲-۴) تعداد و مبلغ تسهیلات پرداختی بانک ها به بخش غیر دولتی بر حسب بخشهای عمده اقتصادی در سال ۱۳۹۴ در استان

اردبیل (مبالغ به میلیون ریال)

جمع	کشاورزی	مسکن و ساختمان	صنعت و معدن	خدمات بازرگانی و متفرقه	بانک و نوع تسهیلات	
					تعداد	مبلغ
۲۵۵۴۲	۷۵۷	۱۳۹۹	۷۵	۲۳۳۱۱	تعداد	ملی
۲۹۸۶۶۷۹	۱۱۳۱۲۷	۲۴۹۳۲۲	۲۸۱۰۸	2596122	مبلغ	
۲۵۵۷۱	8891	6415	2566	7699	تعداد	صادرات
3705297	845435	1632290	308735	918837	مبلغ	
57287	9454	12060	9320	26453	تعداد	ملت
3328755	464726	778842	367476	1717711	مبلغ	
46443	11889	1415	929	32210	تعداد	تجارت
2936348	639704	852939	613050	830655	مبلغ	
-	-	-	-	-	تعداد	سپه
-	-	-	-	-	مبلغ	
79384	0	77157	0	2227	تعداد	مسکن
22828520	0	26678043	0	150477	مبلغ	
-	-	-	-	-	تعداد	کشاورزی
867309	212325	201227	63516	390241	مبلغ	
4323	747	915	276	2385	تعداد	رفاه
867309	212325	201227	63516	390241	مبلغ	
-	-	-	-	-	تعداد	پست بانک
-	-	-	-	-	مبلغ	
۳۳	-	-	۳۳	-	تعداد	صنعت و معدن
479447	-	-	479447	-	مبلغ	
۳۶	-	-	-	۳۶	تعداد	توسعه صادرات
70701	-	-	-	70701	مبلغ	

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۹۴

ادامه جدول شماره (۲-۴) تعداد و مبلغ تسهیلات پرداختی بانک ها به بخش غیر دولتی بر حسب بخشهای عمده اقتصادی در سال ۱۳۹۴ در استان اردبیل (مبالغ به میلیون ریال)

بانک و نوع سپرده	تعداد	خدمات، بازرگانی و متفرقه	صنعت و معدن	ساختمان و مسکن	کشاورزی	جمع
توسعه تعاون	تعداد	1585	155	72	901	2713
	مبلغ	198871	22058	11950	135344	368223
مهر ایران	تعداد	-	-	-	-	-
	مبلغ	-	-	-	-	-
سرمایه	تعداد	528	-	1	-	529
	مبلغ	252443	-	350	-	252793
جمع کل	تعداد	96434	13354	99434	32639	۲۴۱۸۶۱
	مبلغ	7126058	1882390	30404963	2410661	۴۱۸۲۴۰۷۲
درصد از کل	تعداد	39/87	5/52	41/11	13/49	۱۰۰
	مبلغ	17/04	4/50	72/70	5/76	۱۰۰

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۹۴

۳-۴- مانده بدهی

مانده بدهی بخش غیر دولتی به بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی بابت تسهیلات اعطایی بر اساس نوع تسهیلات در جدول شماره (۳-۱۴) آورده شده است. بر اساس اطلاعات جدول مذکور در سال ۱۳۹۴ تسهیلات اعطایی ۹۸/۸۶ درصد و وام ها و اعتبارات پرداختی ۱/۱۴ درصد مانده بدهی بخش غیر دولتی به بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی را تشکیل میدهند در همین سال سهم سرمایه گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی از کل مانده بدهی بخش غیر دولتی به بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی صفر بوده است. همانگونه که قبلا نیز اشاره گردید تحلیلهای فوق در مورد آن تعداد از بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی میباشد که اطلاعات مربوط به آنها ارسال گردیده است و شامل تمامی بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی نمی باشد.

جدول شماره (۳-۴) مانده بدهی بخش غیر دولتی به بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی بابت تسهیلات اعطایی بر اساس نوع تسهیلات در پایان سال ۱۳۹۴ (میلیون ریال)

وام ها و اعتبارات پرداختی	سرمایه گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی	تسهیلات اعطایی	جمع	بانک
0	0	7299662	7299662	ملی
413031	-	3282278	3695309	صادرات
0	0	5081534	5081534	ملت
0	0	0	0	تجارت
-	-	-	-	سپه
0	0	22828520	22828520	مسکن
-	-	-	-	کشاورزی
0	0	2190474	2190474	رفاه
-	-	-	-	پست بانک
0	0	1292302	1292302	صنعت و معدن
70701	-	-	70701	توسعه صادرات
2456	0	58153	60609	توسعه تعاون
-	-	-	-	مهر ایران
0	0	265449	265449	سرمایه
486188	0	42298372	42784560	جمع
1/14	0	98/86	100	درصد از کل

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل-۱۳۹۴

۴-۴ بیمه

تحلیل های صورت گرفته در این قسمت بر اساس اطلاعات شرکتهای بیمه منتخب صورت گرفته است این شرکتهای بیمه شامل شرکت بیمه دانا، شرکت بیمه البرز، شرکت بیمه آسیا و شرکت بیمه ایران می باشد.

در سال ۱۳۹۴ تعداد ۴۶۳۶۷۴ بیمه نامه در شرکتهای منتخب بیمه استان صادر شده است که حق بیمه عاید شده برابر با ۱۶۲۷۶۸۲ میلیون ریال بوده است.

در سال مذکور تعداد ۹۴۰۶۴ مورد خسارت وارد شده روی داده است که مبلغ ۱۶۵۲۵۲۹ میلیون ریال بابت جبران خسارت پرداخت گردیده است.

جدول شماره (۴-۴) بیمه نامه صادر شده در شرکت های منتخب بر حسب نوع بیمه

شرح	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
بیمه ایران	469654	383484	371672	291340
بیمه دانا	14577	18626	19670	35992
بیمه البرز	23194	24120	27049	63168
بیمه آسیا	62253	76636	79121	73174
جمع	569678	502866	497512	463674

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۹۴

جدول شماره (۴-۵) حق بیمه عاید شده در شرکت های منتخب در سالهای ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۴ (میلیون ریال)

شرکت بیمه منتخب	1391	1392	1393	1394
بیمه ایران	991590	1235135	1603660	1078669
بیمه دانا	-	-	-	186798
بیمه البرز	36430	57016	75899	137927
بیمه آسیا	88902	125470	186530	224288
جمع	1116922	1417621	1866089	1627682

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۹۴

جدول شماره (۱۴-۶) تعداد و مبلغ خسارت واقع شده در شرکت های منتخب بیمه در طول سالهای ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۴ (میلیون ریال)

1394		1393		1392		1391		شرکت بیمه
مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	
1213640	78763	۱۴۷۶۱۹۵	۱۰۱۱۶۹	۱۴۴۰۶۸۲	۱۴۳۴۴۰	۱۱۷۰۲۶۱	۱۰۹۱۹۵	بیمه ایران
135092	7400	۲۱۰۴۸۸	۲۳۷۶۵	۹۷۵۳۸	۳۳۲۷۱	۶۱۹۸۱	۳۵۰۵۳	بیمه دانا
108662	3993	۶۱۶۵۶	۲۵۵۲	۴۸۹۶۷	۲۰۴۶	۳۰۰۲۷	۱۵۶۹	بیمه البرز
195135	3908	۱۶۴۶۵۲	۴۸۱۱	۱۰۵۰۱۰	۳۵۷۴	۸۲۷۳۶	۳۷۵۷	بیمه آسیا
1652529	94064	۱۹۱۲۹۹۱	۱۳۲۲۹۷	۱۶۹۲۱۹۷	۱۸۲۳۳۱	۱۳۴۵۰۰۵	۱۴۹۵۷۴	جمع

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۹۴

فصل پنجم

هزینه و درآمد خانوارها

۵- هزینه و درآمد خانوارها

اطلاعات مربوط به بودجه خانوارهای استان شامل متوسط هزینه و درآمد خالص خانوارهای شهری و روستایی در استان از نتایج طرح آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی استخراج شده است و در سالنامه آماری استان قابل دسترسی می‌باشد. بررسی آمار مربوط به هزینه و درآمد خانوار و شاخصهای مربوط به آن از قبیل ضریب جینی، نسبت شکاف مصرف بین شهر و روستا و ... می‌تواند نمایی از عملکرد اقتصاد کشور در زمینه توزیع عادلانه تر درآمد باشد.

۵-۱- هزینه خانوارها

طبق تعریف، هزینه ارزش پولی کالای تهیه شده یا خدمت انجام شده توسط خانوار به منظور مصرف اعضا و یا هدیه به دیگران نامیده می‌شود. تهیه شامل خرید، تولید خانگی، در برابر خدمت، از محل کسب، پایا یا پای و یا مجانی است که به صورت پولی برآورد و جزو هزینه منظور می‌شود.

کل هزینه خالص خانوار شامل دو قسمت هزینه های خالص خوراکی و دخانی و هزینه های خالص غیر خوراکی می‌باشد. هزینه های خالص خوراکی و دخانی شامل هزینه های مربوط به گروه کالاهای «آرد، رشته، نان و فرآورده های آن»، «گوشت خام، شیر و فرآورده های آن و تخم پرندگان»، «روغن ها و چربیها»، «میوه ها و سبزیها»، «خشکبار و حبوبات»، «قند و شکر، شیرینیا، چای، قهوه و کاکائو»، «ادویه، چاشنیا و سایر ترکیبات خوراکی»، و «نوشابه ها، غذاهای آماده و دخانیات» می‌باشد.

هزینه های خالص غیر خوراکی نیز شامل هزینه های صرف شده روی گروه کالاهای «پوشاک و کفش»، «مسکن، لوازم و اثاثه و ملزومات و خدمات خانوار»، «بهداشت و درمان»، «تفریحات، سرگرمیها و خدمات فرهنگی»، «حمل و نقل و ارتباطات» و «کالاها و خدمات متفرقه خانوار» می‌باشد.

۵-۱-۱- متوسط هزینه های خالص سالانه خوراکی و دخانی خانوارها و ترکیب آن در مناطق شهری و روستایی کشور و استان

بررسی هزینه های خالص خوراکی و دخانی خانوارهای شهری و روستایی استان و کشور نشان می‌دهد که در سال ۱۳۹۴ متوسط هزینه های خالص سالانه خوراکی و دخانی خانوارهای شهری کشور بالاتر از متوسط هزینه خالص سالانه خوراکی و دخانی خانوارهای شهری استان می‌باشد.

بر خلاف خانوارهای شهری متوسط هزینه‌های خوراکی و دخانی خانوارهای روستایی استان بالاتر از خانوارهای روستایی کشور است. در سال مذکور خانوارهای شهری کشور و استان به ترتیب با اختصاص ۲۲/۰۱ درصد و ۲۴/۴۲ درصد از هزینه‌های خالص خوراکی و دخانی خود به گروه کالاهای آرد، رشته، غلات، نان و فرآورده‌های آن شامل آرد، رشته و ما کارونی، غلات، انواع نان، بیسکویت، کیک و ویفر، بیشترین هزینه خوراکی و دخانی خود را صرف این گروه از کالاها نموده‌اند.

همچنین در مناطق شهری کشور گروه کالاهای «ادویه‌ها، چاشنیها و سایر ترکیبات خوراکی» با ۳/۳۶ درصد و در مناطق شهری استان نیز این گروه از کالاها با ۲/۷۱ درصد کمترین سهم را در هزینه خالص خوراکی و دخانی خانوارها دارا بوده‌اند.

خانوارهای روستایی استان در سال ۱۳۹۴ معادل ۲۵/۵۳ درصد هزینه‌های خوراکی و دخانی خود را صرف خرید کالاهای گروه آرد، رشته، غلات، نان و فرآورده‌های آن نموده‌اند و به این ترتیب بیشترین سهم هزینه‌های خوراکی و دخانی صرف این گروه از کالاها شده است. در سال مذکور خانوارهای روستایی کشور نیز با اختصاص ۲۶/۰۴ درصد از هزینه‌های خوراکی و دخانی خود به گروه کالاهای آرد، رشته، غلات، نان و فرآورده‌های آن، بیشترین سهم هزینه‌های خوراکی خود را به این گروه از کالاها اختصاص داده‌اند. کمترین سهم هزینه‌های خوراکی و دخانی خانوارهای روستایی کشور و استان به ترتیب با ۳/۴۰ درصد و ۲/۱۶ درصد به گروه کالاها «ادویه‌ها، چاشنیها و سایر ترکیبات خوراکی» اختصاص یافته است.

جدول شماره (۱-۵) متوسط انواع هزینه‌های خوراکی سالانه یک خانوار شهری در کشور و استان اردبیل

(مبالغ به هزار ریال)

۱۳۹۴		۱۳۹۳		شرح
کشور	استان	کشور	استان	
62431	59756	58126	59717	جمع کل
13744	14596	12193	14842	آرد، رشته، غلات، نان و فرآورده های آن
835	563	732	602	آرد، رشته و ماکارونی
6706	4981	6147	6713	غلات
5614	8227	4788	6543	انواع نان
589	825	526	984	بیسگویت، کیک و یفر
13104	11499	12537	11724	گوشت
6981	6157	6464	6153	گوشت دام
4324	4308	4452	4563	گوشت پرندگان
1798	1034	1621	1008	گوشت حیوانات دریایی
7248	6526	6715	6078	شیر و فرآورده های آن و تخم پرندگان
1970	1743	1774	1690	انواع شیر
4223	3452	3936	3339	فرآورده های شیر
1055	1332	1005	1049	انواع تخم پرندگان
2395	2107	2208	2262	روغن ها و چربی ها
132	1	95	0	روغن ها و چربی های حیوانی
2263	2107	2113	2262	روغن های نباتی

ماخذ: سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل-معاونت آمار و اطلاعات ۱۳۹۵

جدول شماره (۱-۵) متوسط انواع هزینه‌های خوراکی سالانه یک خانوار شهری در کشور و استان اردبیل (دنباله)

(مبالغ به هزار ریال)

۱۳۹۴		۱۳۹۳		شرح
کشور	استان	کشور	استان	
11005	8565	۱۰۶۸۸	۸۵۶۹	میوه ها و سبزی ها
5578	4080	۵۲۱۹	۴۳۰۳	انواع میوه
5371	4443	۵۴۲۵	۴۲۳۵	انواع سبزی
56	41	۴۴	۳۱	میوه ها و سبزی های آماده (برای مصرف در منزل)
3525	3090	۳۱۸۳	۲۸۸۱	خشکبار و حبوبات
2255	1739	۲۰۳۳	۱۶۵۱	خشکبار
1270	1350	۱۱۵۰	۱۲۳۰	حبوبات
4531	5258	۴۱۰۱	۴۸۲۷	قندو شکر، شیرینی ها ، چای ، قهوه و کاکائو
1057	1738	۹۸۷	۱۳۲۸	قند و شکر
2103	1784	۱۸۲۳	۱۹۶۷	انواع شیرینی ها، مرباها و عسل
1371	1735	۱۲۹۱	۱۵۳۲	چای، قهوه و کاکائو
2095	1622	۱۸۹۰	۱۳۲۱	ادویه ها، چاشنی ها و سایر ترکیبات خوراکی
613	461	۵۲۸	۳۲۲	انواع ادویه
1482	1161	۱۳۶۲	۹۹۹	چاشنی ها و سایر ترکیبات خوراکی
4786	6494	۴۶۱۱	۷۲۱۳	نوشابه ها، غذاهای آماده و دخانیات
1393	1964	۱۳۵۶	۲۰۳۹	انواع نوشابه
2204	2793	۲۰۹۴	۳۵۱۹	غذاهای آماده و تنقلات
1189	1736	۱۱۶۱	۱۶۵۵	دخانیات

ماخذ: سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل-معاونت آمار و اطلاعات ۱۳۹۵

جدول شماره (۲-۵) متوسط انواع هزینه‌های خوراکی سالانه یک خانوار روستایی در کشور و استان اردبیل

(مبالغ به هزار ریال)

۱۳۹۴		۱۳۹۳		شرح
کشور	استان	کشور	استان	
57778	69407	۵۷۰۳۳	۷۹۳۴۷	جمع کل
15047	17726	۱۴۳۱۷	...	آرد، رشته، غلات، نان و فرآورده های آن
1890	1251	۱۸۸۴	۱۷۵۹	آرد، رشته و ماکارونی
6528	5773	۶۵۶۱	۹۸۲۲	غلات
6152	9990	۵۴۱۹	۸۳۰۸	انواع نان
476	711	۴۵۳	۸۹۱	بیسگویت، کیک ویفر
11464	14497	۱۱۵۶۲	۱۸۷۸۳	گوشت
5891	9030	۵۶۰۲	۱۱۸۷۹	گوشت دام
4544	4891	۴۹۳۱	۶۰۱۰	گوشت پرندگان
1030	576	۱۰۲۹	۸۹۴	گوشت حیوانات دریایی
6215	10786	۶۱۵۳	۱۰۴۲۰	شیر و فرآورده های آن و تخم پرندگان
2298	6070	۲۳۰۲	۶۲۱۵	انواع شیر
2713	2821	۲۶۳۶	۲۲۹۴	فرآورده های شیر
1204	1895	۱۲۱۶	۱۹۱۱	انواع تخم پرندگان
2589	2277	۲۵۹۱	۲۹۰۵	روغن ها و چربی ها
168	0	۱۲۰	۰	روغن ها و چربی های حیوانی
2421	2277	۲۴۷۱	۲۹۰۵	روغن های نباتی

ماخذ: سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل-معاونت آمار و اطلاعات ۱۳۹۵

جدول شماره (۲-۵) متوسط انواع هزینه‌های خوراکی سالانه یک خانوار روستایی در کشور و استان اردبیل (دنباله)

(مبالغ به هزار ریال)

۱۳۹۴		۱۳۹۳		شرح
کشور	استان	کشور	استان	
8918	8039	9438	9743	میوه ها و سبزی ها
3849	3559	3893	4794	انواع میوه
5034	4452	5500	4918	انواع سبزی
35	29	45	31	میوه ها و سبزی های آماده (برای مصرف در منزل)
3164	3315	2913	3532	خشکبار و حبوبات
1656	2024	1505	1910	خشکبار
1508	1291	1408	1622	حبوبات
4642	5707	4532	5781	قند و شکر، شیرینی ها ، چای ، قهوه و کاکائو
1495	2405	1517	2434	قند و شکر
1491	1409	1399	1510	انواع شیرینی ها، مرباها و عسل
1656	1893	1616	1837	چای، قهوه و کاکائو
1966	1500	1880	1274	ادویه ها، چاشنی ها و سایر ترکیبات خوراکی
652	512	574	359	انواع ادویه
1314	989	1306	915	چاشنی ها و سایر ترکیبات خوراکی
3772	5560	3646	6130	نوشابه ها، غذاهای آماده و دخانیات
1231	1599	1231	1675	انواع نوشابه
1060	1973	1047	2532	غذاهای آماده و تنقلات
1480	1987	1368	1923	دخانیات

ماخذ: سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل-معاونت آمار و اطلاعات ۱۳۹۵

۵-۱-۲- متوسط هزینه های خالص سالانه غیر خوراکی خانوارها و ترکیب آن در مناطق شهری و روستایی استان و کشور

مقایسه هزینه های غیر خوراکی خانوارهای شهری و روستایی کشور و استان نشان دهنده آن است که متوسط هزینه های خالص غیر خوراکی خانوارهای شهری کشور بالاتر از متوسط هزینه های خالص غیر خوراکی خانوارهای شهری استان می باشد. متوسط هزینه های خالص غیر خوراکی خانوارهای روستایی کشور نیز بالاتر از میزان این نوع هزینه ها در خانوارهای روستایی استان می باشد. بررسی سهم کالاها در هزینه های غیر خوراکی خانوارهای شهری کشور در سال ۱۳۹۴ نشان دهنده آن است که هزینه های مربوط به مسکن شامل «اجاره بها و سایر هزینه های منزل مسکونی، آب، سوخت و روشنایی منزل مسکونی» با ۴۴/۱۶ درصد بیشترین سهم هزینه های خالص غیر خوراکی خانوار شهری کشور را به خود اختصاص داده است.

خانوارهای شهری استان نیز با اختصاص ۳۵/۰۳ درصد هزینه های غیر خوراکی خود به گروه کالاهای مسکن، بیشترین سهم هزینه های غیر خوراکی خود را روی این گروه از کالاها صرف نموده اند. گروه کالاهای «تفریحات، سرگرمیها و خدمات فرهنگی» نیز با ۳/۷۷ درصد در مناطق شهری کشور و ۳/۴۱ درصد در مناطق شهری استان کمترین سهم را در هزینه های خالص غیر خوراکی خانوارها دارد. در سال مذکور خانوارهای روستایی کشور بیشترین سهم هزینه های غیر خوراکی خود را با ۲۹/۶۰ درصد صرف گروه کالاهای «مسکن» نموده اند در خانوارهای روستایی استان نیز گروه کالای مسکن با ۲۳/۸۹ درصد بیشترین سهم از هزینه های غیر خوراکی را داشته است.

گروه کالاهای «تفریحات، سرگرمیها و خدمات فرهنگی» با ۳/۰۱ درصد در مناطق روستایی کشور و ۳/۱۶ درصد در مناطق روستایی استان کمترین سهم را در هزینه های خالص غیر خوراکی خانوارها به خود اختصاص داده است.

جدول شماره (۳-۵) متوسط انواع هزینه‌های غیر خوراکی (خارج منزل) سالانه یک خانوار شهری در کشور و استان اردبیل

(مبالغ به هزار ریال)

۱۳۹۴		۱۳۹۳		شرح
کشور	استان	کشور	استان	
199967	130284	۱۷۶۷۳۹	۱۱۵۶۷۲	جمع کل
11091	9729	۱۰۷۱۵	۹۷۴۶	پوشاک و کفش
8767	7922	۸۵۶۷	۷۴۶۵	پوشاک و تعمیرات آن
2324	1807	۲۱۴۹	۲۲۸۱	انواع کفش و تعمیرات آن
88310	45644	۷۸۴۶۷	۴۴۲۷۳	مسکن
79495	38336	۷۰۸۲۲	۳۹۱۶۰	اجاره بها و سایر هزینه های منزل مسکونی
8815	7308	۷۶۴۵	۵۱۱۳	آب. سوخت و روشنایی منزل مسکونی
10282	8039	۹۷۰۶	۱۰۱۳۰	لوازم. اثاثیه. ملزومات و خدمات خانوار
2022	1261	۱۹۱۱	۲۳۴۸	مبلمان و اثاثیه ثابت. فرش و کفپوش و تعمیرات آنها
701	334	۶۲۹	۶۶۳	لوازم و اثاثیه منزل
1895	1266	۱۸۷۹	۲۱۶۲	وسایل حرارتی پخت و پز یخچال و سایر وسایل عمده
1024	537	۱۱۴۰	۶۶۹	ظروف و لوازم آشپزخانه و سایر وسایل منزل و تعمیرات
4261	4639	۳۹۱۶	۴۲۶۵	کالاها و لوازم مصرفی بی دوام و کم دوام منزل
380	1	۲۳۰	۲۳	خدمات خانگی

ماخذ: سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل-معاونت آمار و اطلاعات ۱۳۹۵

جدول شماره (۳-۵) متوسط انواع هزینه‌های غیر خوراکی (خارج منزل) سالانه یک خانوار شهری در کشور و استان اردبیل (دنباله)

(مبالغ به هزار ریال)

۱۳۹۴		۱۳۹۳		شرح
کشور	استان	کشور	استان	
27574	24994	۲۲۳۶۱	۱۴۲۵۸	بهداشت و درمان
19127	15721	۱۶۰۸۰	۸۰۲۳	هزینه بهداشتی و درمانی
8447	9273	۶۲۸۱	۶۲۳۵	هزینه بیمه های اجتماعی و درمانی و حوادث
30267	15885	۲۶۵۴۸	۱۲۸۹۵	حمل و نقل و ارتباطات
23135	12353	۱۹۹۷۳	۹۸۱۲	حمل و نقل
7132	3532	۶۵۷۵	۳۰۸۳	ارتباطات
7544	4448	۶۹۶۱	۵۴۶۰	تفریحات. سرگرمی ها و خدمات فرهنگی
1685	1084	۱۵۶۶	۱۰۴۴	تفریحات و سرگرمی ها
5859	3364	۵۳۹۵	۴۴۱۶	تحصیل و آموزش
24899	21544	۲۱۹۸۱	۱۸۹۱۰	کالاها و خدمات متفرقه خانوار
3788	3337	۳۳۶۴	۳۳۷۰	خدمات شخصی و وسایل آرایشی
1183	1340	۳۸۴	۴۳۸	لوازم زینتی و شخصی
1355	222	۱۶۳۳	۱۲۷	هزینه های هتل،مسافر خانه.و مسافرتهاى دسته جمعی
487	320	۴۷۵	۳۴۱	خدمات مالی و حقوقی
1181	912	۱۰۹۴	۹۶۱	هزینه های مذهبی
16905	15413	۱۵۰۳۰	۱۳۶۷۳	هزینه های متفرقه

ماخذ: سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل-معاونت آمار و اطلاعات ۱۳۹۵

جدول شماره (۴-۵) متوسط انواع هزینه‌های غیر خوراکی (خارج منزل) سالانه یک خانوار روستایی در کشور و استان اردبیل

(مبالغ به هزار ریال)

۱۳۹۴		۱۳۹۳		شرح
کشور	استان	کشور	استان	
89205	83652	۸۱۴۹۵	۸۰۳۹۶	جمع کل
8000	7640	۸۱۴۹		پوشاک و کفش
6208	6126	۶۴۵۰	۷۶۱۵	پوشاک و تعمیرات آن
1791	1514	۱۷۰۰	۲۰۹۵	انواع کفش و تعمیرات آن
26405	19992	۲۳۶۲۶		مسکن
18012	11701	۱۶۲۳۶	۱۰۴۷۵	اجاره بها و سایر هزینه های منزل مسکونی
8393	8291	۷۳۹۰	۷۹۷۵	آب. سوخت و روشنایی منزل مسکونی
8134	8549	۷۹۸۳		لوازم. اثاثیه. ملزومات و خدمات خانوار
1158	1730	۱۲۷۴	۲۲۴۸	مبلمان و اثاثیه ثابت. فرش و کفپوش و تعمیرات آنها
592	363	۵۵۵	۲۸۸	لوازم و اثاثیه منزل
1649	1980	۱۶۸۱	۳۰۲۲	وسایل حرارتی پخت و پز یخچال و سایر وسایل عمده
1080	522	۹۷۹	۱۸۰۰	ظروف و لوازم آشپزخانه و سایر وسایل منزل و تعمیرات
3594	3949	۳۴۵۲	۴۲۶۸	کالاها و لوازم مصرفی بی دوام و کم دوام منزل
62	6	۴۱	۹۳	خدمات خانگی

ماخذ: سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل-معاونت آمار و اطلاعات ۱۳۹۵

جدول شماره (۴-۵) متوسط انواع هزینه‌های غیر خوراکی (خارج منزل) سالانه یک خانوار روستایی در کشور و استان اردبیل (دنباله)

(مبالغ به هزار ریال)

۱۳۹۴		۱۳۹۳		شرح
کشور	استان	کشور	استان	
14250	14334	۱۱۷۱۰	۱۰۳۰۶	بهداشت و درمان
10227	10771	۹۳۴۵	۸۴۳۶	هزینه بهداشتی و درمانی
4023	3563	۲۳۶۵	۱۸۷۰	هزینه بیمه‌های اجتماعی و درمانی و حوادث
17193	15842	۱۶۰۸۲	۱۲۲۸۶	حمل و نقل و ارتباطات
13228	12958	۱۲۲۸۱	۱۰۰۲۶	حمل و نقل
3965	2883	۳۸۰۱	۲۲۶۰	ارتباطات
2687	2649	۲۷۰۲	۳۲۵۷	تفریحات، سرگرمی‌ها و خدمات فرهنگی
798	806	۹۳۳	۱۴۵۱	تفریحات و سرگرمی‌ها
1889	1843	۱۷۶۹	۱۸۰۶	تحصیل و آموزش
12536	14645	۱۱۲۴۳	۱۴۶۶۷	کالاها و خدمات متفرقه خانوار
2481	2713	۲۲۰۳	۲۴۴۴	خدمات شخصی و وسایل آرایشی
990	1029	۸۸۴	۸۶۹	لوازم زینتی و شخصی
596	326	۶۸۰	۲۳۳	هزینه‌های هتل، مسافرخانه و مسافرت‌های دسته‌جمعی
458	283	۵۰۵	۶۰۶	خدمات مالی و حقوقی
1036	953	۹۹۹	۱۲۱۰	هزینه‌های مذهبی
6975	9341	۵۹۷۲	۹۳۰۵	هزینه‌های متفرقه

ماخذ: سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل-معاونت آمار و اطلاعات ۱۳۹۵

درآمد شامل کلیه وجوه و ارزش کالاهایی است که در برابر کار انجام یافته یا سرمایه به کار رفته یا از طریق دیگر (حقوق بازنشستگی، درآمدهای اتفاقی و...) در زمان معین به خانوارها تعلق می‌گیرد. بدین ترتیب درآمد خانوار شامل درآمد کلیه اعضای شاغل مزد و حقوق بگیر خانوار در بخشهای عمومی، خصوصی و تعاونی است که شامل دریافتهای مستمر و غیر مستمر پولی و غیر پولی آنها بعد از کسر مالیات و بازنشستگی می‌باشد آمار درآمد متوسط سالانه خانوارهای شهری و روستایی برحسب انواع منابع درآمد، از روی نتایج طرحهای آماری که «مرکز آمار ایران» همه ساله به روش نمونه گیری و از طریق مراجعه به خانوارهای نمونه در نقاط شهری و روستایی انجام داده و نتایج آن را در سالنامه آماری کشور ارایه می‌نماید، ارائه شده است.

۹-۲-۱- ترکیب درآمد خانوارها در مناطق شهری و روستایی کشور و استان

اطلاعات مربوط به ترکیب درآمد خانوارهای مناطق شهری کشور و استان در جدول (۵-۵) و خانوارهای مناطق روستایی کشور و استان در جدول (۶-۵) آمده است. مقایسه درآمد خانوارهای شهری کشور و استان در سال ۱۳۹۴ نشان دهنده پایین بودن درآمد خانوارهای مناطق شهری استان نسبت به درآمد خانوارهای مناطق شهری کشور می‌باشد. همچنین بررسی انواع منابع درآمد در سال ۱۳۹۴ نشان می‌دهد که خانوارهای شهری کشور بیشترین سهم درآمدی خود را از درآمدهای متفرقه (۲۸/۵۰ درصد) و خانوارهای شهری استان نیز بیشترین سهم درآمدی خود را از درآمد های متفرقه (۱۳/۴۳ درصد) کسب نموده اند.

مقایسه متوسط درآمد خانوارهای مناطق روستایی کشور و استان در سال ۱۳۹۴ نشان دهنده بالا بودن میزان متوسط درآمد خانوارهای روستایی استان نسبت به کشور می‌باشد.

بررسی منابع درآمدی خانوارهای روستایی نیز نشان می‌دهد که در سال مذکور درآمد های متفرقه ۳۸/۹ درصد کل درآمد خانوارهای روستایی کشور و درآمد حاصل از مشاغل آزاد ۴۵/۵۱ درصد از کل درآمد خانوارهای روستایی استان را تشکیل داده است.

جدول شماره (۵-۵) متوسط در آمدخالص سالانه یک خانوار شهری و روستایی استان اردبیل بر حسب انواع منابع تأمین در آمد (هزار ریال)

شهری		روستایی		شرح
1394	۱۳۹۳	1394	۱۳۹۳	
۲۱۹۰۰۷	۱۹۴۳۵۳	۱۶۹۹۱۰	۱۷۰۵۶۱	جمع
۶۲۷۶۴	۵۱۶۳۷	۳۵۷۹۱	۲۹۱۴۲	در آمد از حقوق بگیری
30479	۲۵۲۹۷	5677	۴۶۴۵	بخش عمومی
۲۵۴۲۴	۲۱۵۶۵	۴۹۱۲	۳۹۶۵	پولی
۵۰۵۵	۳۷۳۲	۷۶۵	۶۸۰	غیر پولی
۰	۰	۰	۰	بخش تعاونی
۰	۰	۰	۰	پولی
۰	۰	۰	۰	غیر پولی
۳۲۲۸۶	۲۶۳۴۰	۳۰۱۱۴	۲۴۴۹۶	بخش خصوصی
۳۰۳۹۷	۲۴۲۸۶	۲۹۳۰۷	۲۳۶۲۱	پولی
۱۸۸۹	۲۰۵۴	۸۰۷	۸۷۵	غیر پولی
۶۱۷۷۸	۴۹۶۱۸	۷۷۳۳۳	۸۴۲۸۴	در آمد از مشاغل آزاد
۲۶۵۷	۲۹۷۸	۵۸۸۱۸	۶۳۱۶۲	کشاورزی
۲۶۱۶	۲۸۸۲	۵۱۵۱۷	۵۳۸۴۳	پولی
۴۱	۹۶	۷۳۰۱	۹۳۱۹	غیر پولی
۵۹۱۲۱	۴۵۲۲۷۹	۱۸۵۱۵	۲۱۱۲۱	غیر کشاورزی
۵۸۱۰۷	۴۵۰۷۱۰	۱۷۷۲۸	۲۰۰۶۱	پولی
۱۰۱۴	۱۵۶۹	۷۸۷	۱۰۶۰	غیر پولی
۹۴۴۶۵	۹۳۰۹۸	۵۶۷۸۶	۵۷۱۳۶	درآمدهای متفرقه
۵۶۸۵۰	۵۷۲۳۳	۳۸۶۱۲	۴۰۸۶۱	پولی
۳۷۶۱۵	۳۵۸۶۵	۱۸۱۷۴	۱۶۲۷۵	غیر پولی

ماخذ: سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل-معاونت آمار و اطلاعات ۱۳۹۵

جدول شماره (۵-۶) متوسط در آمد سالانه یک خانوار شهری و روستایی کشور بر حسب انواع منابع تأمین در آمد

(هزار ریال)

شهری		روستایی		شرح
۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	
۲۷۸۸۷۲	۲۴۱۳۱۸	۱۶۱۰۳۸	۱۳۹۰۵۱	جمع
۹۳۲۳۲	۷۷۹۳۵	۴۸۵۵۸	۴۱۱۸۷	درآمد از حقوق بگیری
۳۴۵۲۰	۳۰۲۲۰	۹۰۱۹	۶۹۲۹	بخش عمومی
۲۸۹۷۳	۲۵۲۱۵	۷۴۳۹	۵۷۹۶	پولی
۵۵۴۷	۵۰۰۵	۱۵۸۰	۱۱۳۳	غیر پولی
۲۳۶	۱۸۳	۱۹۸	۱۸۹	بخش تعاونی
۱۹۰	۱۵۴	۱۷۹	۱۶۷	پولی
۴۶	۲۹	۱۹	۲۱	غیر پولی
۵۸۴۷۶	۴۷۵۳۲	۳۹۳۴۲	۳۴۰۶۹	بخش خصوصی
۵۲۵۴۰	۴۲۹۱۰	۳۷۲۵۳	۳۲۴۰۳	پولی
۵۹۳۶	۴۶۲۲	۲۰۸۹	۱۶۶۶	غیر پولی
۴۵۴۱۷	۳۹۲۴۹	۴۹۸۳۵	۴۲۶۲۷	درآمد از مشاغل آزاد
۳۱۴۵	۲۸۶۳	۳۰۵۶۹	۲۶۲۱۸	کشاورزی
۳۰۷۰	۲۷۶۸	۲۷۹۸۱	۲۳۶۰۶	پولی
۷۵	۹۵	۲۵۸۸	۲۶۱۲	غیر پولی
۴۲۲۷۳	۳۶۳۸۶	۱۹۲۶۵	۱۶۴۰۸	غیر کشاورزی
۴۱۸۰۷	۳۵۹۶۳	۱۸۷۸۰	۱۵۹۲۱	پولی
۴۶۶	۴۲۳	۴۸۵	۴۸۸	غیر پولی
۱۴۰۲۲۳	۱۲۴۱۳۳	۶۲۶۴۵	۵۵۲۳۷	درآمدهای متفرقه
۸۰۸۸۲	۷۱۳۱۹	۴۱۵۱۳	۳۷۰۱۲	پولی
۵۹۳۴۱	۵۲۸۱۴	۲۱۱۳۳	۱۸۲۲۵	غیر پولی

ماخذ: سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل-معاونت آمار و اطلاعات ۱۳۹۵

فصل ششم

بودجه و درآمدهای عمومی
استان

۶- بودجه عمومی استان

بودجه یک برنامه مالی دولت برای یک سال است که از دو بخش عمده تشکیل می شود. بخش منابع که شامل ارقام درآمدی می شود و بخش هزینه ها که در قالب اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای و اعتبارات هزینه ای است.

جدول شماره (۱-۶) تصویر کلان عملکرد بودجه عمومی استان اردبیل را در ۱۳۹۴ نشان می دهد. بررسی جدول فوق حکایت از آن دارد که عملکرد منابع بودجه استان در سال مذکور ۳۶۵۳۳۵۹ میلیون ریال بوده که ۷۹,۷۶ درصد از آن از محل درآمدهای استانی و ۲۰,۲۴ درصد از محل درآمدهای ملی بوده است. از سوی دیگر بررسی عملکرد مصارف بودجه استان در سال ۱۳۹۴ بیانگر آن است که ۴۸ درصد از اعتبارات تحقق یافته به اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای و ۵۲ درصد به اعتبارات هزینه ای مربوط بوده است. مقایسه عملکرد تصویر کلان بودجه استان در سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ گویای آن است که اعتبارات استان به لحاظ منابع و مصارف نسبت به سال قبل ۸,۲۱ درصد کاهش داشته است. نگاهی به افزایش عملکرد منابع بودجه به تفکیک درآمدهای استانی و ملی نشان می دهد که درآمدهای استانی ۱۳,۳ درصد نسبت به سال ۱۳۹۳ افزایش و درآمدهای ملی ۴۷,۵ درصد نسبت به سال ۱۳۹۳ کاهش داشته است. همچنین مقایسه عملکرد مصارف بودجه استان اردبیل نسبت به سال گذشته، کاهش ۳,۳ درصدی در اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای و افزایش ۲,۴۵ درصدی در اعتبارات هزینه ای را نشان می دهد. افزایش عملکرد بودجه اعتبارات هزینه ای استانی نسبت به سال قبل ناشی از بار مالی استخدام های جدید بوده و رشد منفی در اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای، عدم توجه خاص به اتمام پروژه های نیمه تمام عمرانی، عدم پرداخت به موقع مطالبات پروژه ها و طولانی شدن مدت زمان پروژههای عمرانی را در مدیریت کلان بودجه کشور و استان نشان می دهد.

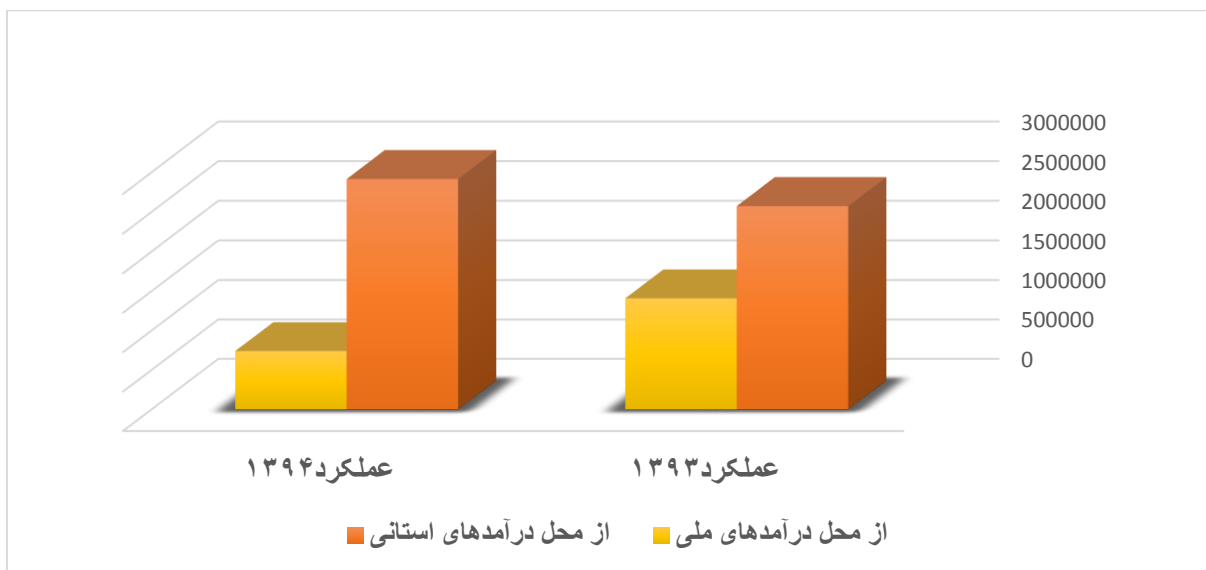
جدول (۱-۶) مقایسه عملکرد تصویر کلان بودجه عمومی استان اردبیل در سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

مبالغ به میلیون ریال

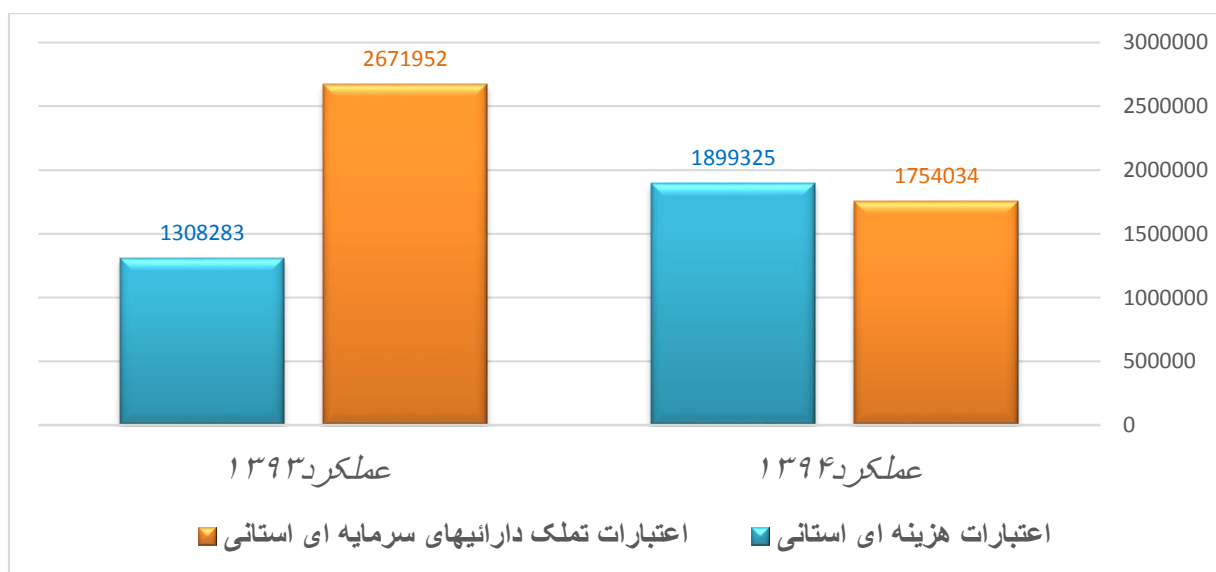
مصارف		منابع		سال
۲۶۷۱۹۵۲	اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استانی	۲۵۷۲۲۴۰	از محل درآمدهای استانی	عملکرد ۱۳۹۳
۱۳۰۸۲۸۳	اعتبارات هزینه ای استانی	۱۴۰۷۹۹۵	از محل درآمدهای ملی	
۳۹۸۰۲۳۵	جمع	۳۹۸۰۲۳۵	جمع	
۱۷۵۴۰۳۴	اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه ای استانی	۲۹۱۳۹۷۱	از محل درآمدهای استانی	عملکرد ۱۳۹۴
۱۸۹۹۳۲۵	اعتبارات هزینه ای استانی	۷۳۹۳۸۸	از محل درآمدهای ملی	
۳۶۵۳۳۵۹	جمع	۳۶۵۳۳۵۹	جمع	

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه - سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

نمودار (۱-۶) مقایسه عملکرد منابع بودجه استان در سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

نمودار (۲-۶) مقایسه عملکرد مصارف بودجه در سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

۶-۱- عملکرد درآمدهای عمومی استان

بررسی وضعیت درآمدها به عنوان ابزار مهمی جهت نیل به سیاست مالی و بودجه ای دولت، از اهمیت خاصی برخوردار است. از آنجا که یکی از اهداف کلان دولت، تامین هزینه ها از محل درآمدهای استانی و عدم تمرکز درآمد ها و هزینه ها در مرکز در قالب نظام درآمد- هزینه استانی است.

در سال ۱۳۹۴ از مجموع ۳۰۸۷,۱ میلیارد ریال درآمدهای استانی مصوب، ۹۴,۴ درصد تحقق یافته است. لازم به ذکر است که درآمد مالیاتی ۹۰,۳ درصد، در آمد جرائم و خسارات ۸۹,۴ درصد و سایر درآمدها ۱۴۰,۵ درصد عملکرد نسبت به مصوب در سال مذکور، رشد داشته اند که به خوبی افزایش تحقق درآمدهای استانی را در این ارقام نسبت به مصوب می توان مشاهده کرد.

از سوی دیگر بررسی سهم از مصوب و سهم از عملکرد انواع درآمدهای استانی نشان می دهد که درآمد های مالیاتی با ۷۹ درصد بیشترین سهم درآمد و جرائم و خسارات با ۸,۶ درصد کمترین سهم عملکرد درآمدهای استانی را شامل گردیده اند. (جدول ۶-۲)

مقایسه عملکرد درآمدهای استانی نسبت به مصوب در سال ۱۳۹۴ با سال قبل افزایش ۱۳,۳ درصدی را نشان می دهد، که نسبت به سال گذشته سهم درآمدهای مالیاتی ۱۱,۷۱ درصد افزایش و سهم درآمد حاصل از جرائم و خسارت ۷ درصد افزایش نشان می دهد.

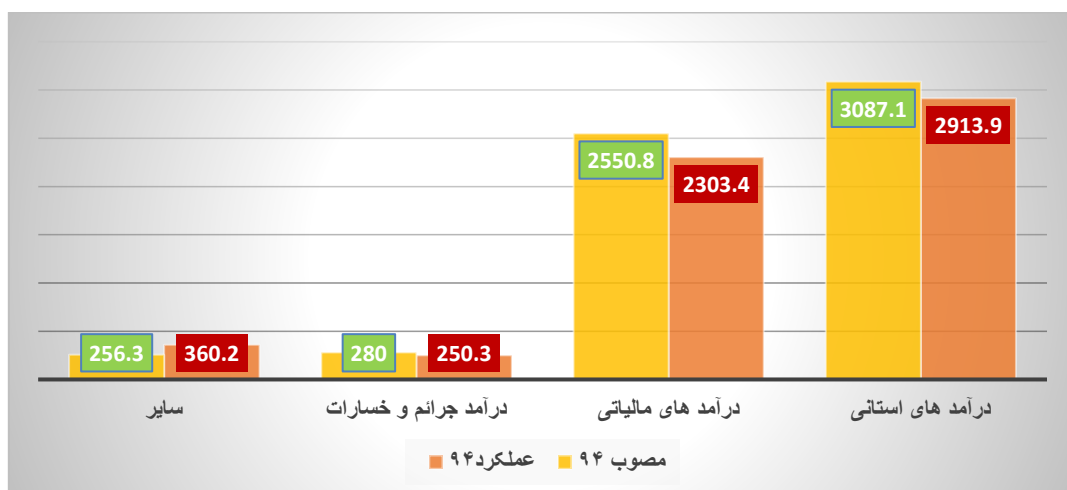
جدول (۲-۶) وضعیت درآمدهای عمومی استان در سال ۱۳۹۴

مبالغ به میلیارد ریال

عنوان درآمد	مصوب ۹۴	عملکرد ۹۴	درصد عملکرد به مصوب (درصد)	سهم از مصوب (درصد)	سهم از عملکرد (درصد)
درآمد های استانی	۳۰۸۷,۱	۲۹۱۳,۹	۹۴,۴	۱۰۰	۱۰۰
درآمد های مالیاتی	۲۵۵۰,۸	۲۳۰۳,۴	۹۰,۳	۸۲,۶	۷۹
درآمد جرائم و خسارات	۲۸۰	۲۵۰,۳	۸۹,۴	۹,۱	۸,۶
سایر	۲۵۶,۳	۳۶۰,۲	۱۴۰,۵	۸,۳	۱۲,۴

ماخذ: سازمان امور اقتصاد و دارائی استان اردبیل

نمودار (۳-۶) درآمد های استانی به تفکیک مصوب و عملکرد در سال ۱۳۹۴

۶-۲-۱-۱-۱-۱ اعتبارات استانی

۶-۲-۱-۱-۱-۱ اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای

بررسی عملکرد و مصوب اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان در سال ۱۳۹۴ نشان می دهد، که از مجموع ۳۹۵۶۷۵۲ میلیون ریال اعتبار مصوب ۴۴,۳۳ درصد تحقق یافته است که این رقم در سال قبل ۶۸,۶۱ درصد بوده که بیانگر کاهش ۲۴,۲۸ درصدی عملکرد سال ۹۴ نسبت به سال ۹۳ می باشد.

در سال ۹۴ بیشترین سهم از اعتبارات پرداختی به فصل منابع آب با ۴۹,۶۷ درصد از کل بوده و در سال ۹۳ به فصل مسکن، عمران شهری و روستایی و عشایری با ۳۸,۲۶ درصد بوده است.

مقایسه عملکرد فصول عمرانی بودجه در سال ۹۴ نسبت به مصوب نشان می دهد که بیشترین میزان عملکرد نسبت به مصوب به فصول توسعه علوم و فن آوری و دفاع با ۱۰۰ درصد و کمترین میزان به فصل حمل و نقل ۲۶,۷۱ درصد اختصاص داشته است.

این بررسی در سال ۹۳ گویای آن است که فصل بازرگانی و تعاون با ۱۰۰ درصد و فصل خدمات مالی فنی مدیریت و برنامه ریزی با ۹۹,۹۶ درصد بیشترین میزان تحقق نسبت به مصوب، فصل بهداشت و درمان با ۲۸,۸۲ درصد کمترین میزان پرداختی را نسبت به مصوب دارا بوده اند.

مقایسه عملکرد فصول اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای سال ۹۴ نسبت به سال ۹۳ بیانگر آن است که فصل امور قضایی با ۲۲۲,۱۷ درصد افزایش و فصل تربیت بدنی با ۳۶۳,۰۳ درصد بیشترین میزان افزایش عملکرد اعتبارات را به خود اختصاص داده اند. در حالی که فصل مسکن، عمران شهری و روستایی و عشایری با ۳۱,۹۷ درصد کمترین میزان رشد را نسبت به سال قبل برخوردار گردیده است. (جدول ۶-۳)

شرح	۱۳۹۳		۱۳۹۴		نسبت عملکرد به مصوب ۱۳۹۳ (درصد)	نسبت عملکرد به مصوب ۱۳۹۴ (درصد)	نسبت مصوب ۱۳۹۴ به ۱۳۹۳ (درصد)	نسبت عملکرد ۱۳۹۴ به ۱۳۹۳ (درصد)	سهم از ۹۴ عملکرد (درصد)	سهم از ۹۳ عملکرد (درصد)
	جمع		جمع							
	مصوب	عملکرد	مصوب	عملکرد						
فصل اداره امور عمومی	95429	50702	113672	84147	53/13	74/03	119/12	165/96	4/80	1/90
فصل امور قضائی	20965	6712	18410	14912	32/02	81/00	87/81	222/17	0/85	0/25
فصل خدمات مالی فنی مدیریت و برنامه ریزی	14253	14247	6552	5294	99/96	80/80	45/97	37/16	0/30	0/53
فصل توسعه علوم و فن اوری	-	-	1200	1200	-	100/00	-	-	0/07	-
فصل دفاع	35619	33619	36160	36160	94/39	100/00	101/52	107/56	2/06	1/26
فصل نظم و امنیت عمومی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
فصل آموزش	101428	64836	98701	55560	63/92	56/29	97/31	85/69	3/17	2/43
فصل فرهنگ و هنر	173494	100693	164260	92039	58/04	56/03	94/68	91/41	5/25	3/77
فصل بهداشت و سلامت	193337	55722	66970	40026	28/82	59/77	34/64	71/83	2/28	2/09
فصل رفاه و تامین اجتماعی	59200	37559	42363	21957	63/44	51/83	71/56	58/46	1/25	1/41
فصل تربیت بدنی	121161	62623	79053	32101	51/69	40/61	65/25	51/26	1/83	2/34
فصل کشاورزی و منابع طبیعی	156893	106773	145439	52806	68/05	36/31	92/70	49/46	3/01	4/00
فصل منابع آب	978054	827193	1798122	871204	84/58	48/45	183/85	105/32	49/67	30/96
فصل صنعت معدن	37000	32605	44057	13511	88/12	30/67	119/07	41/44	0/77	1/22
فصل محیط زیست	7330	4908	6850	5250	66/96	76/64	93/45	106/97	0/30	0/18
فصل بازرگانی و تعاون	1580	1580	2806	2747	100/00	97/90	177/59	173/86	0/16	0/06
فصل انرژی	17480	11849	13366	5374	67/79	40/21	76/46	45/35	0/31	0/44
فصل حمل و نقل	451408	238090	347866	92925	52/74	26/71	77/06	39/03	5/30	8/91
فصل ارتباطات و فناوری اطلاعات	500	-	-	-	-	-	-	-	-	-
فصل مسکن عمران شهری و روستایی	1429495	1022241	970905	326821	71/51	33/66	67/92	31/97	18/63	38/26
جمع	3894626	2671952	3956752	1754034	68/61	44/33	101/60	65/65	100/00	100/00

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه - سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

۶-۲-۲-۱-۱ اعتبارات هزینه ای:

در سال ۹۴ عملکرد اعتبارات هزینه ای استان ۱۸۹۹۳۲۵ میلیون ریال بوده که نسبت به سال قبل ۴۵,۹۱ درصد افزایش نشان می دهد، بررسی سهم دستگاه های اجرایی در سال ۹۴ از عملکرد اعتبارات هزینه ای استان بیانگر آن است که بیشترین سهم با ۱۶,۰۹ درصد به سازمان جهاد کشاورزی و ۱۴,۸۶ درصد به استانداری و کمترین میزان با ۰,۲۳ درصد به حوزه هنری استان تعلق داشته است.

مقایسه عملکرد اعتبارات هزینه ای سال ۹۴ نسبت به سال ۹۳ نشان می دهد که دستگاه های اجرایی اداره کل حفاظت محیط زیست و اداره کل استاندارد و تحقیقات صنعتی، به ترتیب با ۸۲,۱ درصد و ۰۸,۷۹ درصد بیشترین افزایش و دستگاه های اجرایی اداره منابع طبیعی و اداره کل راه و شهرسازی به ترتیب با ۲/۶۷ درصد و ۶/۶۷ درصد کمترین میزان افزایش را داشته اند. کاهش اعتبار اداره کل امور عشایر به علت برخورداری این دستگاه از محل اعتبارات ردیف ها علاوه بر اعتبار هزینه ای در سال ۹۳ می باشد. (جدول

(۶-۴)

جدول (۴-۶) جدول عملکرد اعتبارات هزینه ای دستگاه های اجرایی استان در سال ۱۳۹۴-۱۳۹۳

(میلیون ریال)

ردیف	نام دستگاه اجرایی	عملکرد ۹۳	عملکرد ۹۴	رشد عملکرد ۹۴ به ۹۳ (درصد)	سهم از ۹۳ (درصد)	سهم از ۹۴ (درصد)
۱	استانداری*	2624	282228/4	-	0/20	14/86
۲	اداره کل ثبت احوال	42819	63075/4	47/31	3/27	3/32
۳	اداره کل زندان ها، اقدامات تأمینی و تربیتی	95710	129130/8	34/92	7/32	6/8
۴	اداره کل بازرسی	16909	21357	26/31	1/29	1/12
۵	اداره کل پزشکی قانونی	16291	23314/2	43/11	1/25	1/23
۶	اداره کل ثبت اسناد و املاک	89877	108275/6	20/47	6/87	5/7
۷	اداره کل اوقاف و امور خیریه	6038	9637/6	59/62	0/46	0/51
۸	اداره کل امور اقتصادی و دارایی	31254	40643/8	30/04	2/39	2/14
۹	اداره کل هواشناسی	17702	22911/4	29/43	1/35	1/21
۱۰	اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	28827	38111/7	32/21	2/20	2/01
۱۱	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی	31779	35150/5	10/61	2/43	1/85
۱۲	اداره کل تبلیغات اسلامی	20002	25215	26/06	1/53	1/33
۱۳	حوزه هنری اداره کل تبلیغات اسلامی	3696	4364/5	18/09	0/28	0/23
۱۴	اداره کل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس	14950	18163/2	21/49	1/14	0/96
۱۵	اداره کل ورزش و جوانان	40754	56677/7	39/07	3/12	2/98
۱۶	اداره کل انتقال خون	15729	23498/2	49/39	1/20	1/24
۱۷	اداره کل بهزیستی	82480	111943/3	35/72	6/30	5/89
۱۸	اداره کل دامپزشکی	55975	66225/5	18/31	4/28	3/49
۱۹	اداره کل منابع طبیعی	76847	78897/6	2/67	5/87	4/15
۲۰	اداره کل حفاظت محیط زیست	23893	43509/1	82/10	1/83	2/29
۲۱	اداره کل استاندارد و تحقیقات صنعتی	6018	10777/2	79/08	0/46	0/57
۲۲	اداره کل امور عشایر	35162	23653/3	-32/73	2/69	1/25
۲۳	سازمان جهاد کشاورزی	235776	305567/9	29/60	18/02	16/09
۲۴	اداره کل راه و شهرسازی	142505	153432/2	7/67	10/89	8/08
۲۵	اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی	37938	50156/6	32/21	2/90	2/64
۲۶	سازمان صنعت، معدن و تجارت	43453	51939/5	19/53	3/32	2/73
۲۷	شرکت آب و فاضلاب روستایی**	32061	29924	-6/67	2/45	1/57
۲۸	اداره کل آموزش و پرورش**	50100	63100	25/95	3/83	3/32
۲۹	اداره کل بنیاد مسکن**	2750	-	-	0/21	0
۳۰	اداره کل شیلات	8364	8443/9	0/96	0/64	0/44
	جمع	1308283	1899325	45/18	100	100

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه - سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

* اعتبار هزینه ای استانداری در سال ۹۳ به شکل ملی متمرکز بوده و در سال ۹۴ تبدیل به استانی شده است

**لازم به ذکر است دستگاه های شرکت آب و فاضلاب روستایی، آموزش و پرورش و بنیاد مسکن جزء دستگاه های ذیل اعتبارات هزینه ای استانی نبوده و تنها بر اساس برخی اعتبارات ابلاغی از ردیف ها و درآمد اختصاصی از اعتبارات هزینه ای برخوردار گردیده اند.

فصل هفتم

**امور پیمانکاران، مشاوران و
گزارش نظارتی پروژه ها**

۷- امور پیمانکاران، مشاوران و گزارش نظارتی پروژه ها

۷- ۱- تعداد پیمانکاران به تفکیک حقیقی و حقوقی

در سال ۱۳۹۴ تعداد ۹۴۴ شرکت پیمانکاری با ظرفیت پیمان ۱۱۹۶۷۹۸۳۴ میلیون ریال در ۹ رشته ساختمان، آب، حمل و نقل، صنعت و معدن، نیرو، تاسیسات و تجهیزات، کشاورزی، مرمت آثار باستانی استان فعالیت داشتند.

جدول شماره (۷- ۱) پیمانکاران استان اردبیل به تفکیک رشته، پایه و ظرفیت پیمان در سال ۱۳۹۴

رشته	پایه	تعداد پیمانکاران موجود در رشته	مجموع ظرفیت (پیمان) میلیون ریال
ساختمان	۲	۵	۳۱۶۲۲۵۰
ساختمان	۳	۱۲	۳۸۰۳۰۴۰
ساختمان	۴	۱۸	۲۸۵۲۲۸۰
ساختمان	۵	۳۹۱	۲۱۷۳۹۶۰۰
آب	۲	۱	۹۴۸۷۶۵
آب	۳	۴	۱۹۰۱۵۲۰
آب	۴	۵	۱۱۸۸۴۵۰
آب	۵	۲۹۳	۲۴۴۳۶۲۰۰
حمل و نقل	۱	۱	۱۸۹۷۳۵۰
حمل و نقل	۲	۱	۹۴۸۶۷۵
حمل و نقل	۳	۲	۹۵۰۷۶۰
حمل و نقل	۴	۶	۱۴۲۶۱۴۰
حمل و نقل	۵	۳۹۷	۳۳۱۰۹۸۰۰
صنعت و معدن	۵	۱	۸۳۴۰۰
نیرو	۵	۹۸	۸۱۷۳۲۰۰
تاسیسات و تجهیزات	۳	۸	۱۷۷۴۷۵۲
تاسیسات و تجهیزات	۴	۱۱	۱۲۲۰۱۴۲
تاسیسات و تجهیزات	۵	۲۲۴	۸۷۱۸۰۸۰
کشاورزی	۵	۸	۱۷۷۹۲۰
مرمت آثار باستانی	۵	۱	۲۲۲۴۰
نفت و گاز		۱۳	۱۰۸۴۲۰۰
مجموع پایه های پیمانکاری		۱۵۰۲	۱۱۹۶۷۹۸۳۴
تعداد شرکتها		۹۴۴	

ماخذ: مدیریت نظام فنی و اجرایی سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

۷-۲ - گزارش نظارتی پروژه های عمرانی ملی

بر اساس اطلاعات دریافت شده از معاونت هماهنگی برنامه ریزی و بودجه سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ تعداد کل پروژه های عمرانی ملی در استان اردبیل معادل ۲۸ پروژه با اعتباری بالغ بر ۱۵۳۲۴۱۴ میلیون ریال بوده است از این تعداد پروژه عمرانی ملی تعداد ۱۹ پروژه با مبلغ ۱۳۸۴۲۰۲ میلیون ریال مربوط به احداث، یک پروژه با اعتبار ۴۵۲۴ میلیون ریال مربوط به توسعه، ۵ پروژه با اعتبار ۷۷۹۰۰ میلیون ریال مربوط به تعمیر و تجهیز ، ۲ پروژه با اعتبار ۱۱۶۰۰ میلیون ریال مربوط به مطالعه و طراحی و یک پروژه با اعتبار ۵۴۱۸۸ میلیون ریال مربوط به تعهدات پروژه های عمرانی ملی بوده است. در سال مذکور برای مطالعات بنیادی و خدمات از محل پروژه های عمرانی ملی اعتباری اختصاص نیافته است.

جدول شماره (۷-۲) تعداد و میزان اعتبار انواع پروژه های عمرانی ملی استان در سال ۱۳۹۴

مبالغ به میلیون ریال

موضوع	کل پروژه ها		احداث		توسعه
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	اعتبار
۱۳۹۴	۲۸	۱۵۳۲۴۱۴	۱۹	۱۳۸۴۲۰۲	۴۵۲۴

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

دنباله جدول شماره (۷-۲) تعداد و میزان اعتبار انواع پروژه های عمرانی ملی استان در سال ۱۳۹۴

مبالغ به میلیون ریال

موضوع	تعمیر و تجهیز		مطالعه طراحی		مطالعه بنیادی	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
۱۳۹۴	۵	۷۷۹۰۰	۲	۱۱۶۰۰	۰	۰

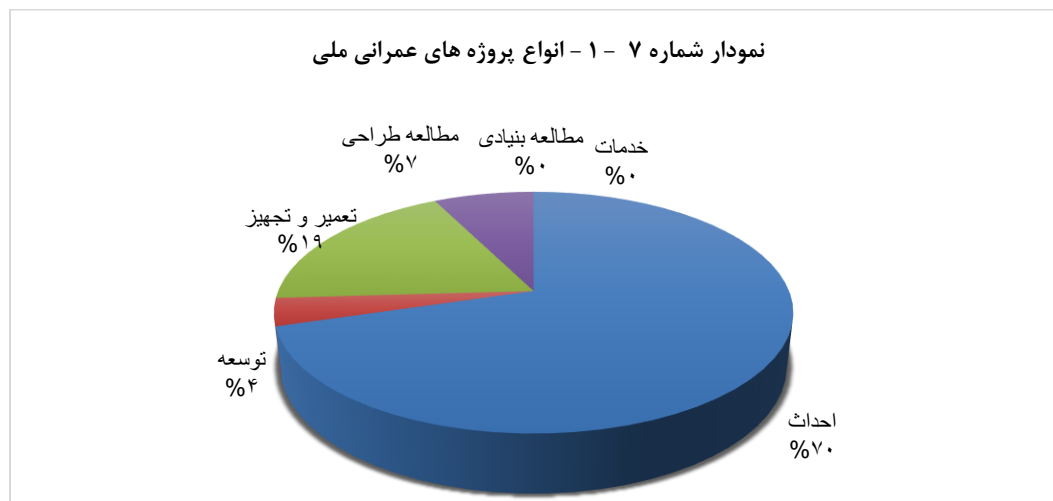
ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

دنباله جدول شماره (۷-۲) تعداد و میزان اعتبار انواع پروژه های عمرانی ملی استان در سال ۱۳۹۴

(واحد: میلیون ریال)

موضوع	خدمات		تعهدات	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
۱۳۹۴	۰	۰	۱	۵۴۱۸۸

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

بررسی پروژه های عمرانی ملی استان بر حسب سال شروع نشان می دهد که از ۴۳۳ پروژه عمرانی ملی در استان اردبیل ۲۱۸ پروژه طی برنامه چهارم آغاز گردیده است. و در طول سال های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ جمعا ۲۱۵ پروژه شروع شده است.

میانگین وزنی پیشرفت فیزیکی پروژه ها در سال ۱۳۸۹ حدود (۳۵,۸۸ درصد) و در سال ۱۳۹۴ حدود (۱۶,۷۰ درصد) بوده است. بررسی میانگین پیشرفت فیزیکی پروژه های عمرانی ملی در استان نشان می دهد که این شاخص از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۴ سیر نزولی داشته است.

جدول شماره (۷ - ۳) تعداد پروژه های عمرانی ملی استان بر حسب سال شروع

واحد: پروژه

سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۰	طی برنامه چهارم	کل پروژه ها	موضوع
۲۲۸	۴۰	۴۰	۴۶	۶۱	۲۱۸	۴۳۳	استان

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

۷-۳ - گزارش نظارتی پروژه های عمرانی استانی

تعداد کل پروژه های عمرانی (اعتبارات استانی) در سال ۱۳۹۴ در استان اردبیل معادل ۱۶۰۰ پروژه با اعتباری بالغ بر ۲۳۵۷۰۶۴ میلیون ریال بوده که از این تعداد پروژه معادل ۸۴۶ پروژه با اعتبار ۲۴۱۵۴۲۸ میلیون ریال احداثی، ۱۶۲ پروژه با اعتبار ۲۴۲۰۰۹ میلیون ریال توسعه ای بوده ، و ۵۷۶ پروژه با اعتبار ۳۵۶۲۲۹ میلیون ریال برای تعمیر و تجهیز پروژه پرداخت شده است .

در سال مذکور برای مطالعه طراحی ۳۷ پروژه مبلغ ۴۶۹۵۶ میلیون ریال، برای مطالعات بنیادی ۲۴ پروژه مبلغ ۱۶۵۶۵ میلیون ریال و برای تعهدات ۱۰ پروژه مبلغ ۴۰۶۵ میلیون ریال پرداخت شده است. و مبلغ ۱۰۲۶۱۲ میلیون ریال به ۲۴۰ پروژه عمرانی خدماتی اختصاص یافته است.

از کل ۱۶۲۸ پروژه عمرانی استان تعداد ۵۰۵ پروژه با اعتبار ۴۲۶۹۵۳ میلیون ریال پروژه جدید بوده است.

جدول شماره (۷ - ۴) تعداد و میزان اعتبار مبادله شده انواع پروژه های عمرانی استانی در سال ۱۳۹۴

(اعتبار : میلیون ریال)

موضوع	کل پروژه ها		احداثی		توسعه	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
استان	۱۶۰۰	۲۳۵۷۰۶۴	۸۴۶	۲۴۱۵۴۲۸	۱۶۲	۲۴۲۰۰۹

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

دنباله جدول شماره (۷ - ۴) تعداد و میزان اعتبار مبادله شده انواع پروژه های عمرانی استانی در سال ۱۳۹۴

(اعتبار : میلیون ریال)

موضوع	تعمیر و تجهیز		خدمات	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
استان	۵۷۶	۳۵۶۲۲۹	۲۴۰	۱۰۲۶۱۲

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

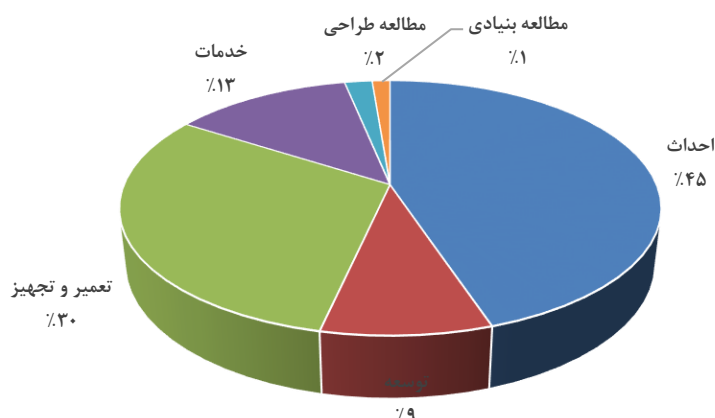
دنباله جدول شماره (۷ - ۴) تعداد و میزان اعتبار مبادله شده انواع پروژه های عمرانی استانی در سال ۱۳۹۴

(اعتبار : میلیون ریال)

موضوع	مطالعه طراحی		مطالعه بنیادی		تعهدات	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
استان	۳۷	۴۶۹۵۶	۲۴	۱۶۵۶۵	۱۰	۴۰۶۵

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

نمودار شماره ۷ - ۲ - انواع پروژه های استانی در سال ۱۳۹۴

جدول شماره (۷ - ۵) تعداد و میزان اعتبار پروژه های عمرانی در سال ۱۳۹۴

(مبالغ به میلیون ریال)

موضوع	کل پروژه ها		پروژه های جدید	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
استان	۱۶۲۸	۳۸۸۹۴۷۸	۵۰۵	۴۲۶۹۵۳

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

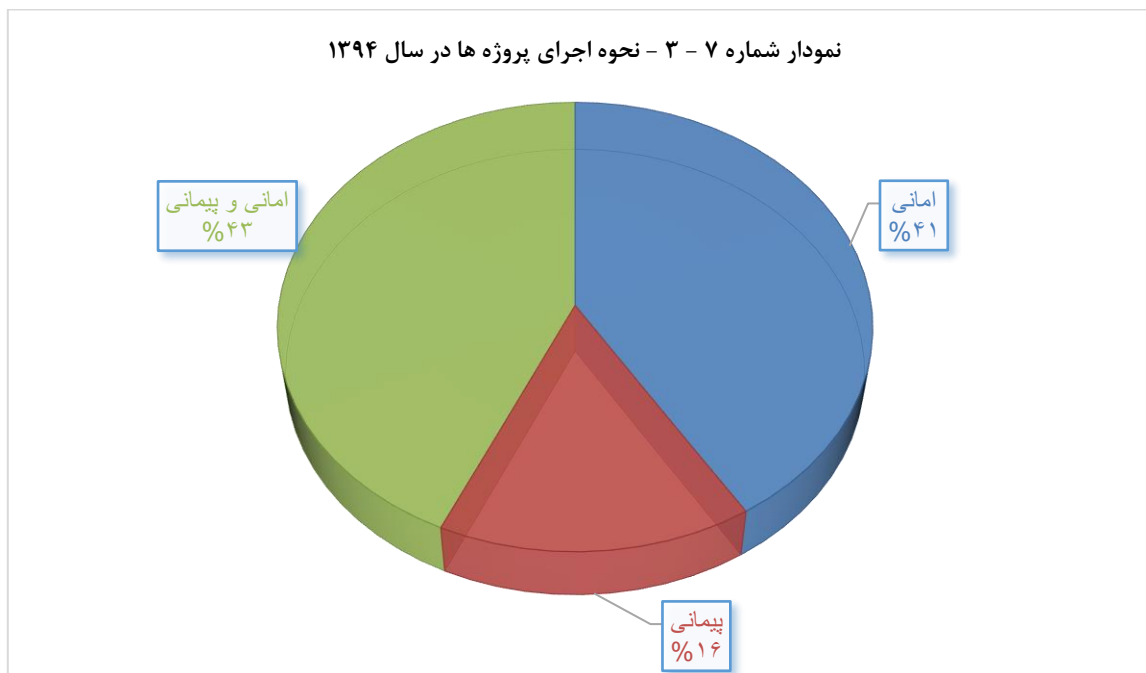
بررسی نحوه اجرای پروژه های عمرانی استان نشان می دهد که در سال ۱۳۹۴ معادل ۷۸۷ پروژه به صورت امانی و ۲۹۹ پروژه به صورت پیمانی و ۸۲۷ پروژه به صورت امانی - پیمانی اجرا شده است.

جدول شماره (۷ - ۶) نحوه اجرای پروژه های عمرانی استانی در سال ۱۳۹۴ (واحد: درصد)

موضوع	امانی			پیمانی			امانی و پیمانی		
	تعداد	اعتبار	درصد	تعداد	اعتبار	درصد	تعداد	اعتبار	درصد
استان	۷۸۷	۴۰۷۶۷۱	۱۰.۳۳	۲۹۹	۱۲۴۸۱۲۱	۳۱.۶۲	۸۲۷	۲۲۹۲۰۵۰	۵۸.۰۶

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

نمودار شماره ۷ - ۳ - نحوه اجرای پروژه ها در سال ۱۳۹۴

جدول شماره (۷ - ۷) تعداد و اعتبار پروژه های عمرانی استانی جدید بر حسب سال شروع

(اعتبار: میلیون ریال)

موضوع	سال ۱۳۹۰		سال ۱۳۹۱	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
استان	۸۶۴	۸۹۸۴۱۵	۷۹۳	۹۰۷۲۷۳

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

دنباله جدول شماره (۷ - ۷) تعداد و اعتبار پروژه های عمرانی استانی بر حسب سال شروع

(اعتبار: میلیون ریال)

موضوع	سال ۱۳۹۲		سال ۱۳۹۳		سال ۱۳۹۴	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
استان	۵۰۴	۴۱۵۵۸۱	۵۶۷	۶۴۵۱۷۰	۵۰۵	۴۲۶۹۵۳

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

جدول شماره (۷ - ۸) میانگین وزنی پیشرفت فیزیکی پروژه ها بر حسب سال شروع (واحد: درصد)

موضوع	سال ۱۳۸۹	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴
استان	۳۵,۸۸	۲۸,۱۸	۱۹,۲۴	۱۸,۴۵	۳۲,۷۰	۱۶,۷۰

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

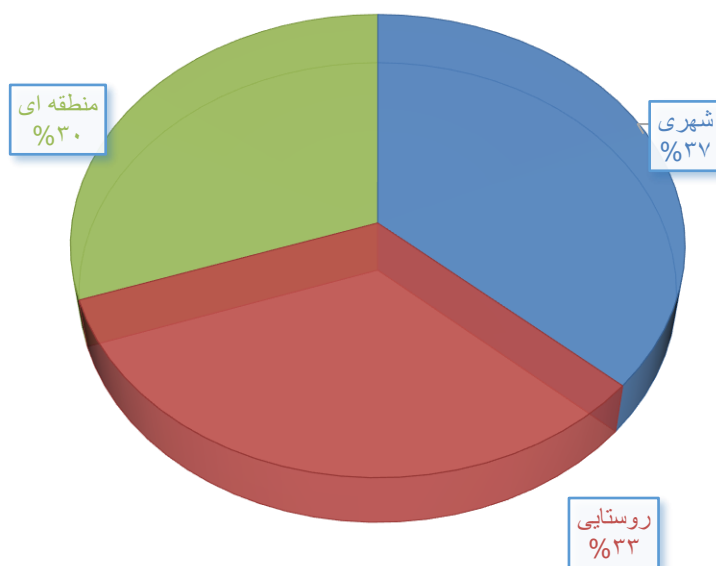
بررسی پراکندگی جغرافیایی پروژه های عمرانی استانی در سال ۱۳۹۴ نشان می دهد که تعداد ۵۹۵ پروژه با اعتبار ۹۵۳۸۴۶ میلیون ریال در مناطق شهری و تعداد ۵۴۰ پروژه با اعتبار ۱۵۱۶۲۸۰ میلیون ریال در مناطق روستایی اجرا شده است و تعداد ۴۹۳ پروژه با اعتبار ۱۴۱۹۳۵۲ نیز به صورت منطقه ای بوده است. در جدول شماره (۷-۹) پراکندگی جغرافیایی پروژه های عمرانی استانی به تفکیک شهری ، روستایی و منطقه ای آورده شده است.

جدول شماره (۷ - ۹) پراکندگی جغرافیایی پروژه های عمرانی استانی به تفکیک شهری ، روستایی و منطقه ای (مبالغ: میلیون ریال)

موضوع	کل		شهری		روستایی		منطقه ای	
	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار	تعداد	اعتبار
استان	1628	3889478	595	953846	540	1516280	493	1419352

ماخذ: معاونت هماهنگی برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه استان اردبیل

نمودار شماره ۷-۴ پراکندگی جغرافیایی پروژه های عمرانی استانی در سال ۱۳۹۴

فصل هشتم

انرژی و سوخت

8- انرژی و سوخت

8-1- برق

8-1-1- تعداد مشترکین برق، انواع مصارف و سرانه آن

با توجه به کاربردهای مختلف انرژی تولید شده و اثرات گوناگون آن بر رشد اقتصادی جامعه، شناخت و گروه بندی مصرف کنندگان اهمیت زیادی دارد. گروه بندی مصرف کنندگان به همراه شناسایی سایر عوامل تأثیرگذار بر مصارف هر یک از بخش های مصرف کننده، برای مدیریت انرژی و بهینه سازی مصرف انرژی، اطلاعات ذی قیمتی را ارائه می نماید. از طرفی سهم مصرف انرژی در هر یک از بخش ها به عنوان شاخص مهم اقتصادی استان و کشور ایفای نقش می کند. به طوری که افزایش سهم بخش های تولیدی (صنعتی و کشاورزی) حاکی از بهبود وضعیت اقتصادی استان و کشور است.

در پایان سال ۱۳۹۴ مجموع کل مشترکین برق استان از ۴۸۱۲۰۷ مشترک در سال ۱۳۹۳ به ۵۰۲۹۹۵ مشترک رسیده است که نسبت به سال قبل ۴/۵ درصد افزایش داشته است.

مصرف انرژی برق توسط مشترکین برق در سال ۱۳۹۴ روندی صعودی داشته، به طوری که مقدار انرژی مصرف شده با ۶/۴ درصد افزایش، از ۱۳۹۶/۶ میلیون کیلو وات ساعت در سال ۱۳۹۳ به ۱۴۸۵/۴ میلیون کیلو وات ساعت در سال ۱۳۹۴ رسیده است.

بدین ترتیب مصرف سرانه انرژی برق در سال ۱۳۹۴ برای هر مشترک به طور متوسط حدود ۲۹۵۳ کیلو وات ساعت بوده است که نسبت به سال گذشته حدود ۵۰ کیلو وات ساعت افزایش نشان میدهد. در سال ۱۳۹۳ مصرف سرانه انرژی برق حدود ۲۹۰۲ کیلو وات ساعت برای هر مشترک بوده است.

طول شبکه توزیع برق استان اردبیل در ۱۰ شهرستان استان در سال ۱۳۹۴ با ۱/۳ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۱۳۱۴۸ کیلومتر بالغ گردیده است.

شبکه توزیع برق استان مجموعاً ۲۶ شهر و ۱۶۹۴ روستای استان را تحت پوشش داشته و طی سال ۱۳۹۴ معادل ۱۶۶ کیلومتر گسترش یافته است (جدول ۸-۱)

جدول (۱-۸) مشترکین و مصرف برق در شرکت توزیع نیروی برق استان اردبیل طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

درصد رشد	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد	شرح	
۴/۵	۵۰۲۹۹۵	۴۸۱۲۰۷	مشترک	تعداد کل مشترکین (شهری و روستایی)	شرکت توزیع نیروی برق اردبیل
۶/۴	۱۴۸۵/۴	۱۳۹۶/۶	میلیون کیلو وات ساعت	مصرف کل	
۱/۳	13148	۱۲۹۸۲	کیلومتر	طول شبکه توزیع (۲۰ کیلو ولت و ۴۰۰ ولت هوایی و زمینی)	
۰/۲	۱۶۹۴	۱۶۸۹	روستا	تعداد روستاهای برق دار شده	

مأخذ - شرکت توزیع نیروی برق استان اردبیل

طول شبکه انتقال و فوق توزیع در استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ معادل ۱۵۴۴/۱۸ کیلو متر بوده که نسبت به سال قبل ۰/۲ درصد افزایش داشته است. همچنین ظرفیت ایستگاه های انتقال و فوق توزیع در سال ۱۳۹۴ برابر با ۱۹۱۷/۵ مگاوات آمپر بوده است که نسبت به سال قبل ۳۶ درصد افزایش داشته است. (جدول

(۲-۸)

جدول (۲-۸) شاخص های مشترکین و برق منطقه ای استان اردبیل طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

درصد رشد	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد اندازه گیری	شرح
۰/۲	۱۵۴۴/۱۸	۱۵۴۱/۳۸	کیلومتر	طول شبکه انتقال و فوق توزیع
۳۶	۱۹۱۷/۵	۱۴۱۰	مگاوات آمپر	ظرفیت ایستگاههای انتقال و فوق توزیع

مأخذ - شرکت برق منطقه ای آذربایجان

محدودیت استفاده از سوخت های فسیلی (به صورت مایع یا گاز) و آب های سطحی در تأمین انرژی اولیه، انگیزه بهره گیری بیشتر از نیروگاه های گرمایشی را روز به روز بیشتر می سازد. در این راستا و در چند سال اخیر توسعه و احداث نیروگاه های گرمایشی در منطقه مورد توجه قرار گرفته است که می توان از نیروگاه های ترکیبی سبلان، نیروگاه دیزل اردبیل و نیروگاه آبی مغان و دیزلی مغان نام برد. کل انرژی تولید شده در استان توسط نیروگاه ها تأمین شده است. برای تأمین سوخت این نیروگاه ها و برای کاهش آلودگی محیط زیست تأکید بیشتر بر استفاده از گاز طبیعی بوده و فرهنگ سازی برای گسترش استفاده از انرژی گاز در بخش های مختلف جهت کاهش مصرف سوخت های فسیلی ادامه دارد. حداکثر بار تولیدی در سال ۱۳۹۴ معادل ۸۰۹ مگاوات بوده که عمدتاً در نیروگاه ترکیبی سبلان تولید شده است (جدول ۸-۳).

سوخت عمده این نیروگاهها عمدتاً توسط گاز طبیعی تأمین شده که در طول سال و متناسب با فصول سرد تغییر می نماید.

در سال ۱۳۹۴ ظرفیت عملی نیروگاههای تولیدی برق استان ۸۱۱ مگاوات بوده است. همچنین در سال مذکور مجموع ظرفیت اسمی نیروگاههای استان ۱۰۰۷/۶ مگاوات بوده که نسبت به سال قبل ۰/۱۶ درصد کاهش یافته است.

جدول (۳-۸) مشخصات نیروگاه های استان در سال ۱۳۹۴

شرح	قدرت نامی (MW)	حداکثر بار تولیدی در سال (MW)	تولید کل (MWH)	مصرف داخلی (MWH)	تولید خالص (MWH)	گازوئیل (هزار لیتر)	گاز طبیعی (هزار مترمکعب)	مازوت (هزار لیتر)	نسبت حداکثر بار تولیدی در سال به قدرت نامی
نیروگاه ترکیبی سبلان	۹۵۴	۸۰۹	۴۶۲۰/۰۴	۹۸۶	۲۳۰۵/۰۹	۱۱۸/۲۱	۴۴۳/۳۸		۰/۸۵
نیروگاه دیزل اردبیل	۴۰	۵	۲/۳۴	۲۲۰	۱/۰۶	۰/۰۵	۰	۰	۰/۱۲۵
نیروگاه آبی مغان	۱۳	۹	۴۶/۹۸	۴	۲۳/۴۷	-	-	-	۰/۶۹
دیزلی مغان	-	-	-	-	-	-	-	-	-
بادی سرعین	۰/۶۶	-	-	-	-	-	-	-	-
جمع	۱۰۰۷/۶	۸۲۳	۴۶۶۹/۳۶	۱۲۱۰	۲۳۲۹/۶	۱۱۸/۳	۴۴۳/۳۸	-	-

مأخذ: شرکت برق منطقه ای آذربایجان

توضیح ۱- نیروگاه ترکیبی سبلان در راستای اصل ۴۴ قانون اساسی به قرارگاه خاتم الانبیاء، واگذار شده است .
توضیح ۲- تاکنون فقط بخش گاز نیروگاه ترکیبی سبلان، نصب و راه اندازی شده است.

جدول (۴-۸) ظرفیت نیروگاه های استان و نسبت جمعیت برخوردار در سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

۱۳۹۴	۱۳۹۳	شرح
سوخت گاز و مایع	سوخت گاز و مایع	
۸۱۱	۸۱۲	ظرفیت عملی نیروگاه های تولیدی برق (MW)
۱۰۰۷/۶	۱۰۰۹/۳	ظرفیت اسمی نیروگاه های تولیدی برق (MW)
۰/۸۱	۰/۸۰	نسبت ظرفیت عملی به اسمی نیروگاههای برق استان
۲۳۲۹/۶۲	۲۵۳۲/۲	تولید خالص (MKWH)
%۱۰۰	%۱۰۰	نسبت جمعیت شهری برخوردار از برق

مأخذ : شرکت توزیع نیروی برق استان اردبیل

۸-۱-۳- تعداد و ظرفیت پست های انتقال نیروی برق

پست های انتقال و فوق توزیع، انرژی برق تولیدی را از نیروگاه ها دریافت و به شبکه توزیع منتقل می کنند. در سال ۱۳۹۳، از ۲۲ دستگاه پست انتقال نیروی برق با ظرفیت ۱۴۱۰ مگاوات آمپر استفاده شده است (مشخصات این پست ها در جدول زیر آمده است). در سال ۱۳۹۴ تعداد پست انتقال نیروی برق ثابت بوده ولی ظرفیت آنها به ۱۹۱۷/۵ مگاوات آمپر رسیده است.

جدول (۵-۸) وضعیت پست های انتقال و فوق توزیع در استان در پایان سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

۱۳۹۴		۱۳۹۳		شرح
ظرفیت (مگاوات آمپر)	تعداد پست (دستگاه)	ظرفیت (مگاوات آمپر)	تعداد پست (دستگاه)	
-	-	-	-	پست های ۱۳۲ کیلو وات
۶۹۷/۵	۱۶	۶۹۰	۱۶	پست های ۶۳ کیلو وات
۵۰۰	۱	-	-	پست های ۴۰۰ کیلو ولت
۷۲۰	۵	۷۲۰	۶	پست های ۲۳۰ کیلو ولت
۱۹۱۷/۵	۲۲	۱۴۱۰	۲۲	جمع

مأخذ - شرکت توزیع نیروی برق استان اردبیل

-تعداد پستهای ۲۳۰ کیلوولت با احتساب پست نیروگاهی سبلان می باشد.
 -ظرفیت پست های فوق توزیع با احتساب ظرفیت منصوب در بخش فوق توزیع پستهای انتقال می باشد.

۸-۱-۴- فعالیت های برق رسانی به روستاها

در راستای رفع محرومیت از مناطق روستایی و ایجاد زمینه های توسعه اقتصادی، اجتماعی در روستاها و هم چنین برای کاهش مهاجرت روستاییان به شهرهای بزرگ، در سال ۱۳۹۴ کار برق رسانی به روستاها توسط شرکت توزیع برق استان ادامه داشته است.

در طی سال ۱۳۹۴ تعداد ۵ روستای جدید به جمع روستاهای برق دار منطقه اضافه شده و مجموع روستاهای برقدار به ۱۶۹۴ روستا رسیده است. در سال ۱۳۹۳ تعداد روستاهای برق دار استان ۱۶۸۹ روستا بوده است (جدول ۸-۱).

۸-۲- نفت

۸-۲-۱- مصرف انواع فرآورده های نفتی

در سال ۱۳۹۴ در مجموع ۸۴۵۰۴۰ متر مکعب انواع فرآورده های نفتی (نفت سفید، نفت گاز، نفت کوره و بنزین موتور) در استان اردبیل مصرف شده است. این رقم ۹ درصد نسبت به سال ۱۳۹۳ کاهش یافته است. به طوری که نرخ رشد مصرف بنزین، نفت سفید، نفت گاز و نفت کوره نسبت به سال قبل به ترتیب ۲+، ۱۷-، ۱۳-، ۶۶- و ۹- درصد بوده است.

جدول (۸-۶) مقادیر مصرف فرآورده های عمده نفتی استان در سال های ۱۳۹۴ الی ۱۳۹۳

(ارقام به متر مکعب)

شرح	بنزین	نفت سفید	نفت گاز*	نفت کوره	جمع کل فرآورده های نفتی
۱۳۹۳	۲۹۳۸۷۳	۸۳۴۲۶	۵۴۳۳۶۴	۱۰۹۶۷	۹۳۱۶۳۰
۱۳۹۴	۲۹۹۸۹۴	۶۹۲۴۹	۴۷۲۱۵۳	۳۷۴۴	۸۴۵۰۴۰
درصد تغییرات	۲+	۱۷-	۱۳-	۶۶-	۹-

مأخذ - شرکت پخش فرآورده های نفتی منطقه ای اردبیل

*آمار نفت گاز، سوخت تحویلی به نیروگاه اردبیل را هم شامل می شود.

براساس داده های جدول فوق، بیشترین کاهش مصرف نسبت به سال قبل مربوط به نفت کوره و کمترین کاهش مصرف مربوط به نفت گاز بوده است مصرف بنزین نیز نسبت به سال قبل افزایش داشته است.

۸-۲-۲- ذخیره سازی و پخش فرآورده های نفتی

در سال ۱۳۹۴ از ۲۷ مخزن برای ذخیره سازی مواد سوختی استفاده شده است همچنین در سال مذکور تعداد ۳ جایگاه فروش مواد سوختی دولتی و ۹۸ جایگاه فروش مواد سوختی خصوصی در استان مشغول فعالیت بوده اند.

جدول (۷-۸) شاخص های شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی منطقه اردبیل در طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

شرح	واحد	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد رشد
ذخیره سازی مواد سوختی	مخزن	۲۷	۲۷	۰
جایگاه فروش مواد سوختی	تعداد	جمع	۹۸	۱۰۱
		دولتی	۴	۳
		خصوصی	۹۴	۹۸
تعداد پمپ	تلمپه	بنزین	۴۵۶	۴۶۸
		نفت سفید	۷	۷
		نفت گاز	۱۶۴	۱۶۴
		دیسیپنسر	۱۶۱	۱۶۷
CNG				۳/۷

مأخذ: شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی منطقه اردبیل

۸-۳- گاز

۸-۳-۱- گازرسانی به شهرها و روستاها

در سال ۱۳۹۴ تمامی ۲۶ نقطه شهری استان از نعمت گاز لوله کشی شهری برخوردار بوده اند این در حالی است که در همین سال به تعداد روستاهای گازرسانی شده، ۵۰ روستا اضافه شده است. روند رشد روستاهای بهره مند از گاز در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال قبل معادل ۵۰ درصد بوده است. با توجه به سردسیر بودن اکثر نقاط استان اردبیل و وجود زمستانهای سرد و طولانی، تلاش در راستای گازرسانی به روستاهای استان میتواند گامی موثر در کاهش استفاده از سایر سوختها و هم چنین افزایش رفاه مردم منطقه باشد.

جدول (۸-۸) تعداد شهرها و روستاهای گاز رسانی شده طی سال های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

میزان رشد (درصد)	۱۳۹۴	۱۳۹۳	سال
			شرح
۰	۰	۰	شهرهای گاز رسانی شده
۰	۲۶	۲۶	شهرهای بهره مند
۵۰	۱۵۰	۱۰۰	روستاهای گاز رسانی شده
۲۶/۴۵	۷۱۷	۵۶۷	روستاهای بهره مند

مأخذ: شرکت گاز استان

۸-۳-۲- تعداد مشترکین، انشعابات و سرانه مصرف گاز در استان

شرکت گاز استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ تعداد ۲۸۴۲۷۷ مشترک خانگی شهری، تعداد ۲۷۰۳۳ مشترک تجاری شهری، تعداد ۱۰۸۰ مشترک صنعتی شهری و تعداد ۹۳۵۱۱ مشترک در مناطق روستایی را تحت پوشش قرار داده است.

جدول (۸-۹) تعداد مشترکان گاز به تفکیک خانگی، تجاری و صنعتی طی سال های ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۴

میزان رشد (درصد)	۱۳۹۴	۱۳۹۳	سال	
			شرح	
3/5	284277	۲۶۹۹۷۶	خانگی - شهری	
79/7	27033	۲۵۰۸۱	تجاری - شهری	
1/4	1080	۱۰۳۷	صنعتی - شهری	
5/5	312390	۲۹۶۰۹۴	کل	
6/13	93511	۸۲۳۱۸	روستا	

ماخذ: شرکت گاز استان

میزان مصرف گاز طبیعی در سال ۱۳۹۴ حدود ۲۰۴۳ میلیون مترمکعب بوده است که نسبت به سال قبل معادل ۴ درصد افزایش داشته است.

در سال ۱۳۹۳ مجموعاً ۲۹۸۰۰۰ خانوار در سطح استان از نعمت گاز طبیعی بهره مند بوده که نسبت به سال ۱۳۹۲ حدود ۲/۴ درصد افزایش نشان می دهد.

سرانه مصرف گاز نیز از ۶/۱ متر مکعب در سال ۱۳۹۳ به ۶/۴ متر مکعب در سال ۱۳۹۴ افزایش یافته است.

جدول (۸-۱۰) تعداد خانوار و انشعابات و سرانه مصرف گاز طی سال های ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۴

میزان رشد (درصد)	۱۳۹۴	۱۳۹۳	سال	
			شرح	
36/3	308000	۲۹۸۰۰۰	خانوارهای بهره مند (خانوار)	
7	404132	۳۷۷۶۸۴	مصرف کننده	
1/5	1236	۱۱۷۶	مصرف کننده صنعتی (مورد)	
7/6	201773	۱۸۹۱۰۹	انشعاب نصب شده (عدد)	
4	2043	۱۹۶۵	مصرف گاز (میلیون متر مکعب)	
5	6/4	۶/۱	سرانه مصرف گاز (متر مکعب)	

ماخذ: شرکت گاز استان

فصل نهم

حمل و نقل

۹- حمل و نقل

واژه حمل و نقل به سیستم یا وسیله ای گفته می شود که جابه جایی انسان و کالا را از جایی به جای دیگر به عهده دارد، فعالیتهای این صنعت به سه روش زمینی (جاده ای و ریلی) آبی و هوایی انجام می گیرد.

کارشناسان توسعه این صنعت، حمل و نقل را قلب جریان توسعه کشورها قلمداد می کنند که توزیع درآمدها و کاهش نابرابری های اقتصادی و اجتماعی و کاهش آثار فقر و اختلاف درآمد روستانشینان و شهرنشینان را به عهده دارد.

بر این اساس، حمل و نقل از جمله بخش های زیربنایی اقتصاد است که فرآیند توسعه اقتصادی را به لحاظ مبادلات بازرگانی و هزینه تمام شده کالاها و خدمات تحت تاثیر مستقیم قرار می دهد. از سوی دیگر آثار اجتماعی و فرهنگی توسعه صنعت حمل و نقل چون؛ آثار آموزشی، بهداشتی، فرهنگی، سیاسی و زیارتی و گردشگری را نمی توان از نظر دور داشت.

توجه به شاخص های اقتصادی همچون به صرفه بودن از لحاظ زمانی در برگیرنده زمان کمتر و از لحاظ رفاه و آسایش دارای تجهیزات و امکانات مدرن برای راحتی بیشتر مسافرین و ایمنی آنها، مسوولین این صنعت را برآن می دارد تا در سرمایه گذاری های استانی و ملی و منطقه ای به سیستمهای حمل و نقل و صنایعی توجه نمایند که دارای مصرف سوخت کمتر، سازگاری بهتر با محیط زیست و ایمنی بالاتر و قابلیت انتقال انبوه کالا و مسافر همراه با امکانات رفاه بیشتر برای مسافران باشد.

در این راستا توجه به مشکلات و تنگناهای صنعت حمل و نقل مثل هزینه بر بودن سرمایه گذاری در این صنعت

بلحاظ موانع طبیعی و صعب العبور بودن مسیرها، عدم وجود مدیریت واحد و هماهنگی در

بخش های مختلف این صنعت (جاده ای، ریلی، هوایی و دریایی)؛ هزینه های سنگین حفظ و نگهداری و تجهیز

ناوگان های این صنعت و دیگر کمبودها و مشکلات؛ از عمده ترین چالشهای پیش روی دست اندرکاران و مسوولین

توسعه این صنعت در سطح ملی و استانی به شمار می آید.

۹-۱- حمل و نقل جاده ای

۹-۱-۱- وضعیت راههای استان

در سال ۱۳۹۴ استان اردبیل با وسعت حدود ۱۷۸۰۰ کیلومتر مربع (۱/۰۹ درصد مساحت کل کشور) ۶۱۹۹ کیلومتر از انواع راه ها را تحت پوشش خود داشته است.

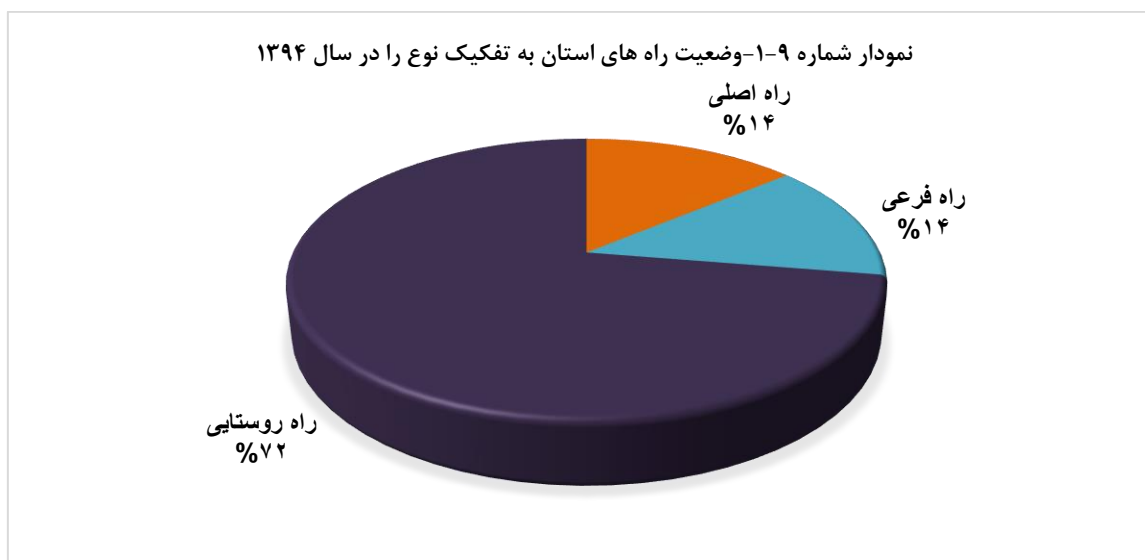
بر اساس جدول (۹-۱) مجموع راه های تحت پوشش اداره کل راه و ترابری استان در سال ۱۳۹۴ بر حسب نوع راه شامل، راه اصلی ۷۱۶ کیلومتر (در صد ۱۳,۹)؛ فرعی آسفالتی ۷۰۲ کیلومتر (۱۳,۶ درصد)، راه روستایی آسفالتی ۲۵۹۳ کیلومتر (۵۰,۵ درصد) و راه روستایی شوسه ۱۱۳۳ کیلومتر (۲۲ درصد) بوده است. نگاهی به ارقام فوق در سال ۱۳۹۴ به خوبی نشان می دهد که ۷۲,۵ درصد از کل راه های استان راه روستایی بوده است.

جدول (۹-۱) طول انواع راه های تحت پوشش راه و شهرسازی استان و کشور به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۴

واحد: کیلومتر

سال	شهرستان	راه اصلی	راه بین شهری فرعی		روستایی		جمع	سهم از کل راههای استان (درصد)
			آسفالتی	فرعی	آسفالتی	شوسه		
1	اردبیل	۷۴,۵	۱۳۴	۰	۳۴۲	۴۷	۵۹۷,۵	۱۱,۶
2	بيله سوار	۶۱	۰	۰	۲۲۱	۲۰,۵	۴۸۷	۹,۴
3	پارس آباد	۱۲۰	۸	۰	۲۰۴	۷۸	۴۱۰	۷,۹
4	خلخال	۱۶	۱۶۳	۰	۲۶۶	۱۳۴	۵۷۹	۱۱,۳
5	سرعین	۰	۱,۵	۰	۱۰۵	۳	۱۰۹,۵	۲,۲
6	کوثر	۱۰۰	۹۶	۰	۱۹۲	۷۸	۴۶۶	۹
7	مشکین شهر	۱۶۵	۹۱	۰	۴۹۳	۲۶۸	۱۰۱۷	۱۹,۸
8	مغان	۹۸	۸۷	۰	۳۳۹	۲۰,۷	۷۳۱	۱۴,۳
9	نمین	۴۳	۷۴,۲	۰	۲۲۱	۵۸	۳۹۶,۲	۷,۷
10	نیر	۳۹	۴۸	۰	۲۱۰	۵۵	۳۵۲	۶,۸
11	کل استان	۷۱۶	۷۰۲	۰	۲۵۹۳	۱۱۳۳	۵۱۴۴	۱۰۰
12	سهم در استان (درصد)	۱۳,۹	۱۳,۶	۰	۵۰,۵	۲۲	۱۰۰	۱۰۰

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل ۱۳۹۴

۹-۱-۲- وضعیت راهها به تفکیک شهرستان های استان

بررسی سیمای شهرستانی راه های استان نشان می دهد که شهرستان مشگین شهر با اختصا ص ۱۹,۸ درصد و شهرستان مغان ۱۴,۳ و اردبیل با ۱۱,۶ درصد بیشترین سهم و شهرستان های سرعین با ۲,۲ و نیر با ۶,۸ درصد کمترین سهم از کل راه های استان را به خود اختصاص داده اند.

بررسی وضعیت شهرستان ها به لحاظ راهها گویای آنست که در سال ۱۳۹۴ از مجموع ۷۱۶ کیلومتر راه اصلی که مهمترین راه جاده ای می باشد شهرستان مشگین شهر با ۱۶۵ کیلومتر و پارس آباد با ۱۲۰ کیلومتر و کوثر با ۱۰۰ کیلومتر بیشترین میزان و شهرستان های خلخال با ۱۶ کیلومتر و نیر با ۳۹ کیلومتر کمترین میزان را شامل گردیده اند.

از مجموع ۷۰۲ کیلومتر راههای فرعی بین شهری استان، شهرستان خلخال با ۱۶۳ کیلومتر بیشترین و شهرستان سرعین با ۱,۵ کیلومتر راه کمترین مقدار را نشان می دهند.

بررسی سیمای راههای روستایی شهرستان بیانگر آنست که از مجموع ۳۷۲۶ کیلومتر راه روستایی آسفالتی و شوسه در استان، شهرستان مشگین شهر با ۷۶۱ کیلومتر، شهرستان مغان با ۵۴۶ کیلومتر و سوار با ۴۲۶ کیلومتر بیشترین میزان و شهرستان سرعین با ۱۰۸ کیلومتر کمترین راه روستایی را به خود اختصاص

داده اند. (جدول ۹-۱)

بر اساس جدول (۲-۹) شاخص تراکم که از مهمترین شاخص ها در بحث راه می باشد متوسط تراکم راه بها در استان برابر با ۲۸,۹ کیلومتر در هر ۱۰۰ کیلومتر است. جایگاه شهرستان های استان در این شاخص بسیار نزدیک به شاخص استان بوده اند بطوریکه شهرستان های نمین، کوثر و مغان به ترتیب با (۷۰,۷۵)، (۳۵,۸۵)، (۳۵,۶۶) کیلومتر در هر ۱۰۰ کیلومتر بیشترین میزان تراکم و شهرستان های خلخال، سرعین به ترتیب با (۲۱,۴۴)، (۲۲,۳۵) کیلومتر در هر ۱۰۰ کیلومتر کمترین میزان را شامل گردیده اند.

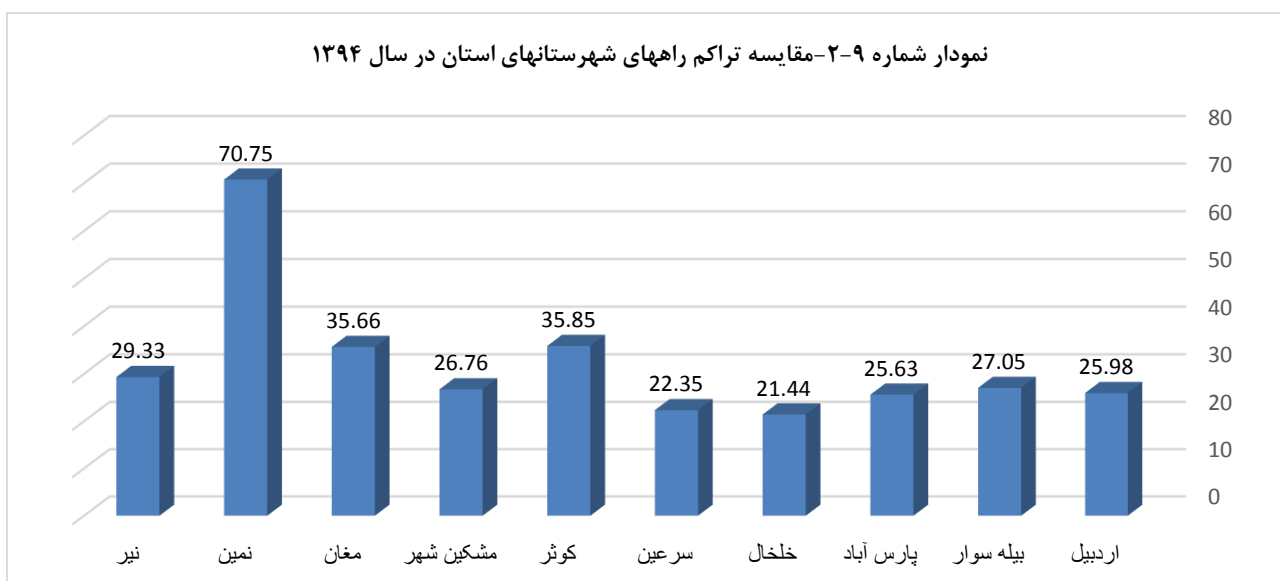
این درحالی است که شهرستان کوثر در مقایسه با سایر شهرستان ها در مجموع شاخص های راه از جایگاه مطلوب تری در استان برخوردار بوده است. جدول (۲-۹)

جدول (۲-۹) تراکم انواع راهها در سطح شهرستان های استان در سال ۱۳۹۴

ردیف	شهرستان	مجموع طول راهها (کیلومتر)	مساحت (کیلومتر مربع)	تراکم راهها (کیلومتر در هر ۱۰۰ کیلومتر مربع)
1	اردبیل	597.5	2300	25.98
2	بيله سوار	487	1800	27.05
3	پارس آباد	410	1600	25.63
4	خلخال	579	2700	21.44
5	سرعین	109.5	490	22.35
6	کوثر	466	1300	35.85
7	مشکین شهر	1017	3800	26.76
8	مغان	731	2050	35.66
9	نمین	396.2	560	70.75
10	نیر	325	1200	29.33
11	کل استان	5144	17800	28.9

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل

نمودار شماره ۹-۲- مقایسه تراکم راههای شهرستانهای استان در سال ۱۳۹۴

۹-۱-۳- حمل و نقل مسافر در سیستم حمل و نقل جاده ای استان

حمل و نقل جاده ای بلحاظ ویژگی های استان و امکانات موجود حمل و نقل تنها و مهمترین سیستم حمل و نقل در استان می باشد؛ از این رو حمل و نقل مسافر بیشتر از طریق وسایل نقلیه جاده ای صورت می گیرد. بررسی وضعیت مسافرتها درون و برون استانی در سال ۱۳۹۴ نشان می دهد که از مجموع ۲۹۶۵۸۴ سفر؛ ۲۲۳۴۴۷۵ نفر از طریق وسایل نقلیه جاده ای جابه جا گردیده اند که از این تعداد سفر ۶۵،۰۳ درصد سفرها درون استانی و ۳۴،۹۷ درصد برون استانی بوده اند و شاخص مسافر جابه جا شده در هر سفر ۴،۱۰ نفر در هر سفر بوده است که بیشترین میزان مسافر جابه جا شده توسط اتوبوس و سواری جابه جا گردیده اند.

بررسی وضعیت حمل و نقل درون استانی در سال ۱۳۹۴ گویای آنست که اگر چه تعداد سفر نسبت به سال ۱۳۹۳، ۷،۲۵ درصد کاهش نشان می دهد با اینحال در سال ۱۳۹۴ بیشترین مسافر جابه جا شده با اتوبوس ۵۶ درصد و بیشترین میزان سفر نیز با ۶۹،۹۵ درصد توسط سواری انجام شده است. از سوی دیگر در مسافرتها برون استانی بیشترین میزان مسافر با ۸۶،۸۶ درصد و سفر با ۶۲،۸۶ درصد توسط اتوبوس در استان صورت گرفته است. (جدول ۹-۳)

از این رو به نظر می رسد که در سفرهای درون استانی به لحاظ راحتی و زمان و به صرفه بودن مردم سواری را برای سفر ترجیح می دهند، در صورتیکه در مسافرت های برون استانی به لحاظ مدت زمان طولانی سفر، ایمنی و هزینه و راحتی اتوبوس و سیله مناسبتی را برای مسافران این استان به شمار می آید: لازم به ذکر است که در سال ۹۴ حدود ۱۲۲۶۸۹۳ تن بار در درون استان و ۲۲۷۶۰۹۴ تن بار در بیرون استان به صورت ورودی و خروجی از طریق وسایل نقلیه باری جابه جا گردیده است.

جدول (۳-۹) شمار وسیله نقلیه، سفر و مسافر جابه جا شده درون و برون استانی از طریق پایانه های مسافربری در سال ۱۳۹۴

شرح	شمار وسیله نقلیه	درون استانی		برون استانی		جمع	
		سفر	مسافر جابجا شده (نفر)	سفر	مسافر جابجا شده (نفر)	سفر	مسافر جابجا شده (نفر)
۱۳۹۳	جمع	۷۳۹	۲۱۳۵۱۶	۱۰۶۲۶۸	۱۱۱۷۹۸۴	۳۱۹۷۸۴	۲۲۸۵۸۳۴
	اتوبوس	۵۲	۱۷۸۴۵	۶۳۵۵۹	۹۳۷۹۶۰	۸۱۴۰۴	۱۱۹۹۲۰۶
	مینی بوس	۳۶	۷۷۸۷	۱۶۹۰	۲۰۳۶۸	۹۴۷۷	۱۲۳۰۱۷
	سواری	۶۵۱	۱۸۷۸۸۴	۴۱۰۱۹	۱۵۹۶۵۶	۲۲۸۹۰۳	۹۶۳۶۱۱
۱۳۹۴	جمع	۷۳۹	۱۹۲,۸۹۴	۱۰۳,۶۹۰	۱,۲۳۵,۷۰۸	۲۹۶,۵۸۴	۲,۲۳۴,۶۷۵
	اتوبوس	۵۲	۱۲,۱۸۷	۶۵,۱۸۲	۱,۰۷۳,۳۸۱	۷۷۳,۶۹	۱,۲۵۳,۷۰۶
	مینی بوس	۳۶	۹,۳۷۴	۲,۳۶۵	۲۴۷,۵۶	۱۱۷,۳۹	۱,۲۸۵,۳۱
	سواری	۶۵۱	۱۷۱,۳۳۳	۳۶,۱۴۳	۱,۳۷۵,۷۱	۲۰۷,۴۷۶	۸۵۲,۴۳۸

ماخذ: سالنامه آماری استان

۹-۱-۴- نقاط حادثه خیز استان

استان اردبیل به لحاظ کوهستانی و صعب العبور بودن اکثر مناطق و نیز از نظر تعداد روز های یخبندان در طول سال از جایگاه ویژه ای در برنامه های راه و ترابری برخوردار می باشد.

از جمله تنگناها و مشکلات عدیده ای که مسوولین اجرایی راه در این استان همواره با آن مواجه بوده اند، می توان به فصلی بودن عملیات عمرانی بلحاظ شرایط اقلیمی، بالا بودن هزینه اجرای پروژه در مناطق کوهستانی و صعب العبور، ناهموار و پرپیچ و خم بودن مسیرهای اجرای پروژه ها، بالا بودن هزینه نگهداری راهها و از همه مهمتر حادثه خیز بودن مسیرهای عبور و مرور خصوصاً در فصل زمستان اشاره کرد.

جدول شماره (۴-۹) نشان می دهد که از ۱۱ نقطه حادثه خیز در استان اردبیل با ۵ نقطه بیشترین نقاط حادثه خیز در استان و ۱ نقطه درپارس آباد و مغان و ۲ نقطه درکوثر و ۲ نقطه درمشگین شهر کمترین نقاط حادثه خیز در استان را به خود اختصاص داده اند که البته قابل ذکر است که نقاط حادثه خیز استان نسبت به سال قبل ۵۲,۱۷ درصد کاهش نشان می دهد.

همچنین بررسی مقاطع حادثه خیز در سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ گویای آنست که مقاطع حادثه خیز استان از ۱۱ مقطع به ۱۵ مقطع افزایش یافته و بر اساس آمار ۱۳۹۴ مقاطع موجود که بایستی در برنامه های آتی رفع گردد عبارتند از: شهرستان مشگین شهر ۴ مقطع و مغان، پارس آباد هر کدام ۳ مقطع و بیله سوار ۲ مقطع و کوثر و اردبیل هر کدام ۱ مقطع.

بررسی وضعیت راهدارخانه های استان که مسوولیت حفظ و نگهداری راههای استان را به عهده دارند نشان می دهد که در سال ۱۳۹۴ جمعاً ۹ راهدارخانه مشغول بکار بوده که توزیع شهرستانی آن بیانگر آن است که در شهرستانهای نمین، نیر، مغان، مشکین شهر، کوثر، بیله سوار و اردبیل هر کدام یک راهدارخانه موجود بوده و تنها شهرستان خلخال دارای ۲ راهدارخانه بوده است. علاوه بر این ۷ پاسگاه پلیس راه حفظ امنیت جانی و مالی مسافران را در جاده های استان به صورت شبانه روزی بعهده دارند تا م مسافران و هموطنان عزیز با رعایت قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی به سلامت به مقصد برسند.

جدول (۴-۹) برخی مشخصات شبکه راههای اصلی و فرعی استان

تعداد پاسگاه پلیس راه (۱۳۹۴)	تعداد راهدارخانه (۱۳۹۴)	تعداد نقاط حادثه خیز				شهرستان
		۱۳۹۴		۱۳۹۳		
		مقطع	نقطه	مقطع	نقطه	
۴	۱	۱	۵	۱	۴	اردبیل
-	۱	۲	-	-	-	بیله سوار
۱	-	۳	۱	۲	۴	پارس آباد
-	۲	-	-	۲	۴	خلخال
-	۱	۱	۲	۱	۲	کوثر
۱	۱	۴	۲	۴	۵	مشکین شهر
۱	۱	۳	۱	۱	۳	مغان
-	۱	-	-	۱	۵	نمین
-	۱	-	-	۱	۲	نیر
۷	۹	۱۴	۱۱	۱۳	۲۹	جمع

ماخذ: اداره کل راه و شهرسازی استان اردبیل ۱۳۹۵

در دنیای امروز که زمان و راحتی و امنیت انسانها حرف اول را در سیستم جابه جایی انسانها و کالا بیان می کند، اهمیت حمل و نقل هوایی بیشتر روشن می شود. فرودگاه اردبیل بعد از حمل و نقل جاده ای دومین سیستم حمل و نقل موجود استان می باشد براساس اطلاعات سالنامه آماری سال ۱۳۹۴ استان اردبیل ، تعداد پروازهای ورودی استان در سال ۱۳۹۳ معادل ۷۳۵ پرواز بوده که در سال ۱۳۹۴ به ۷۹۰ پرواز افزایش یافته است. همچنین در سال ۱۳۹۳ تعداد پروازهای خروجی از فرودگاه اردبیل از ۷۳۱ پرواز به ۷۸۸ پرواز در سال ۱۳۹۴ افزایش یافته است. بررسی مقدار بار ورودی و خروجی از طریق فرودگاه اردبیل نشان میدهد که در سال مذکور ۶۶۶ تن بار خروجی از طریق این سیستم در استان جابه جا گردیده است. (جدول ۹-۵)

نگاهی به وضعیت پروازها در استان طی سال های مختلف گویای آنست که فرودگاه اردبیل و حمل و نقل هوایی اگرچه مورد دلخواه مسافران می باشد ولی متاسفانه بدایلی این سیستم حمل و نقل نتوانسته رضایت و کیفیت مناسب زمانی را برای مسافران فراهم کند و متاسفانه کنسلی پروازها و تاخیر در پرواز از جمله مشکلات مسافران در فصول سرد در این استان می باشد.

بررسی دلایل این مشکلات نشان می دهد که موقعیت نامناسب فرودگاه اردبیل در محل گردنه حیران و موقعیتی که مه دریاچه خزر مرتباً در پروازها اختلال ایجاد می کند، باعث گردیده که با کوچکترین مه، وزش باد و گرفتگی ابرها و بارش برف و باران پروازها با مشکلات روبرو شوند و این خود مشکلات عدیده ای را برای مسافران در تهران و اردبیل ایجاد می کند و مسافران درمانده برای رسیدن به مقصد مجبور به مسافرت های سه ساعته به استان های همجوار برای رسیدن به پرواز و مقصد می شوند.

به نظر می رسد جا به جایی فرودگاه و یا احداث یک فرودگاه جدید از مهمترین چالش های مسوولین در برنامه های توسعه آتی استان به شمار می آید.

جدول (۵-۹) تعداد پرواز و مسافر وارد و خارج شده استان

وزن بار (تن)		تعداد مسافر (نفر)		تعداد پرواز		شرح
خروجی	ورودی	خروجی	ورودی	خروجی	ورودی	
-	-	1523	1077	10	10	سال ۱۳۹۰
-	۱,۹۱	10693	7020	42	42	سال ۱۳۹۱
۴۲۲۷۲	۳۲۰۰	8175	7299	42	42	سال ۱۳۹۲
۵۷۵	-	87112	86813	734	734	سال ۱۳۹۳
۶۶۷	۷۱۰	99693	96743	788	790	سال ۱۳۹۴

ماخذ: سالنامه آماری استان

۹-۳- حمل و نقل ریلی

راه آهن به عنوان سیستم حمل و نقل سبز، ایمن و ارزان، کارآیی و اثربخشی بسیار بالایی در جا به جایی کالا و انسان به شمار می آید.

در راستای توسعه شبکه ریلی کشور، طرح راه آهن میانه اردبیل در سال ۱۳۸۵ شروع گردیده که با دو بخش میانه- فیروزآباد به طول ۷۹ کیلومتر، شامل ۵ قطعه و بخش فیروزآباد- اردبیل به طول ۹۶ کیلومتر، شامل ۴ قطعه تاکنون ۳۵۰ میلیارد تومان و ۶۱ درصد پیشرفت فیزیکی در زیرسازی طرح، در حال اجرا می باشد. برآورد می شود که ۹۰۰ میلیارد تومان اعتبار جهت زیرسازی، روسازی، ریل گذاری، علائم ساخت ایستگاه ها و ... مورد نیاز خواهد بود.

یکی از عمده ترین مشکلات اجرای این طرح کوهستانی بودن منطقه است که اجرای خطوط ریلی را م لازم به اجرای ۵۸ دستگاه تونل به طول ۲۳ کیلومتر و ۳۱ دستگاه پل به طول ۷ کیلومتر که ۴ کیلومتر پلهای دره ای بزرگ و ۳ کیلومتر پل آبرو نموده است.

بنابراین مسیر راه آهن میانه- اردبیل به طول ۱۷۵ کیلومتر با سرعت ۱۶۰ کیلومتر بر ساعت برای مسافربری و ۱۲۰ کیلومتر بر ساعت برای باری طراحی شده است که شامل ۸ ایستگاه خواهد بود که ۲ ایستگاه تشکیلاتی بنام های سبز و اردبیل ۳ ایستگاه مسافربری در جه ۲ به نام های فیروزآباد، گنجگاه و مهماندوست و ۳ ایستگاه بین راهی اجرا خواهد شد.

فصل دهم

ارتباطات

۱۰- ارتباطات

۱۰-۱- پست

اهم فعالیتها در بخش پست شامل شناخت و تامین نیازهای پستی جامعه، تهیه، اجراء و نظارت برنامه های جامع به منظور انجام خدمات پستی، تأسیس، تجهیز و توسعه واحدهای پستی، واگذاری صندوقهای پستی شخصی، قبول مرسولات حاوی کالا و اشتراک روزنامه ها و سایر فعالیتهای مشابه می باشد.

۱۰-۱-۱- عملکرد شاخص های پستی استان در سال ۱۳۹۴

تعداد مرسولات پستی جابجا شده از استان

تعداد مرسوله های داخلی پستی صادر شده از استان با ۲ درصد کاهش از ۵۰۵۸۹۶۶ عدد در سال ۱۳۹۳ به ۴۹۵۶۹۷۸ عدد در سال ۱۳۹۴ رسیده است.

تعداد مرسولات پستی وارد شده از مبادی خارج از کشور با ۹,۶ درصد افزایش از ۳۵۱ عدد در سال ۱۳۹۳ به ۳۸۵ عدد در سال ۱۳۹۴ رسیده است.

تعداد مرسولات پستی جابجا شده به استان

تعداد مرسوله های داخلی پستی (شامل نامه ها، مطبوعات، بسته های کوچک و امانات) وارد شده به استان با ۵,۲ درصد کاهش از ۶۰۷۰۲۰۰ عدد در سال ۱۳۹۳ به ۵۷۵۲۰۰۰ عدد در سال ۱۳۹۴ رسیده است.

تعداد مرسولات صادر شده به خارج از کشور با ۱۰ درصد افزایش از ۲۰۱ عدد در سال ۱۳۹۳ به ۲۲۱ عدد در سال ۱۳۹۴ رسیده است.

نسبت جمعیت شهری به دفاتر پست شهری و نمایندگی

هر چه مقدار این شاخص کاهش یابد به معنی افزایش پوشش جمعیتی دفاتر پست شهری و نمایندگی پستی می باشد.

مقایسه شاخص "نسبت جمعیت شهری به دفاتر پست شهری و نمایندگی پستی" در سال های

۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ نشان دهنده افزایش این شاخص در طول سال های مورد بررسی می باشد. مقدار این شاخص

در سال های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ به ترتیب برابر با ۵۵۸۰ و ۶۵۴۰ نفر بوده است.

نسبت جمعیت روستایی به دفاتر پست روستایی و نمایندگی

مقدار این شاخص در سال ۱۳۹۳ معادل ۱۶۲۰ نفر به ازای هر دفتر پستی و نمایندگی پستی بوده است. در سال ۱۳۹۴ مقدار این شاخص به ۱۶۵۷ نفر افزایش یافته است به بیان دیگر هر دفتر یا نمایندگی پستی ۱۶۵۷ نفر را تحت پوشش قرار داده است.

۱۰-۱-۲- مرکز خدمات رسانی پستی استان

اداره کل پست استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ با برخورداری از تعداد ۱۲۲ دفتر و آژانس ثابت شهری اعم از دولتی و غیر دولتی، ۳۲۰ دفتر پست و مخابرات روستایی (ICT)، تعداد ۱۵۶ صندوق پست شهری و تعداد ۱۳۲ صندوق پست روستایی در سراسر استان توانسته است خدمات پستی مختلف اعم از خدمات پستی متعارف و جدید را در سطح استان ارائه نماید.

تعداد دفاتر و آژانس های ثابت شهری اعم از دولتی و غیر دولتی از ۱۴۳ دفتر در سال ۱۳۹۳ به ۱۲۲ دفتر در سال ۱۳۹۴ کاهش یافته است اما تعداد صندوق های پستی شهری و روستایی ثابت مانده است. سهم نیروی انسانی با تحصیلات دانشگاهی به کل نیروی انسانی در سال ۱۳۹۳ معادل ۶۱ درصد بوده که در سال ۱۳۹۴ این نسبت ثابت مانده است.

۱۰-۱-۳- درآمد پستی استان

کل درآمد پستی استان اردبیل در سال ۱۳۹۳ معادل ۵۲۵۴۴ میلیون ریال بوده که با ۱۱/۳ درصد رشد به ۵۸۴۷۲ میلیون ریال در سال ۱۳۹۴ افزایش یافته است. نسبت درآمد پستی استان به کشور در سال ۱۳۹۳ برابر با ۰,۸۱ درصد بوده که با ۲ درصد کاهش به ۰,۷۸ درصد در سال ۱۳۹۴ رسیده است.

جدول (۱-۱۰) وضعیت شاخص های بخش پست استان اردبیل در سال های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

عنوان	واحد	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	درصد تغییرات
تعداد دفاتر و آژانسهای ثابت شهری (دولتی و غیر دولتی)	دفتر	۱۴۳	۱۲۲	۰
روستاهای بهره مند از خدمات دولتی (نمایندگی)	دفتر	۴۲	۴۲	۰
تعداد دفاتر پست ومخابرات روستائی(ICT)	دفتر	۳۲۰	۳۲۰	۰
تعداد صندوقهای پست شهری	صندوق	۱۵۶	۱۵۶	۰
تعداد صندوقهای پست روستائی	صندوق	۱۳۲	۱۳۲	۰
صندوقهای شخصی	صندوق	۳۰۹	۳۰۹	۰
نسبت جمعیت شهری به دفاتر پست شهری ونمایندگی پستی	نفر	۵۵۸۰	۶۵۴۰	۱۷/۲
نسبت جمعیت روستائی به دفاتر روستائی ونمایندگی	نفر	۱۶۲۰	۱۶۵۷	۳,۲
مرسولات استان به مرسولات کل کشور	درصد	۰/۸	۰/۹	۵,۱۲
مرسولات جابجاشده از استان (داخلی)	مرسوله	۵۰۵۸۹۶۶	۴۹۵۶۹۷۸	-۲
مرسولات جابجاشده از استان (خارجی)	مرسوله	۳۵۱	۳۸۵	۶,۹
مرسولات جابجاشده به استان (داخلی)	مرسوله	۶۰۷۰۲۰۰	۵۷۵۲۰۰۰	-۲,۵
مرسولات جابجاشده به استان (خارجی)	مرسوله	۲۰۱	۲۲۱	۱۰
پوشش جمعیتی هر واحد پستی	نفر	۲۱۶۶	۲۵۹۰	۱۹
سهم نیروی انسانی با تحصیلات دانشگاهی به کل نیرو	درصد	۶۱	۶۱	۰
درآمد پستی استان	میلیون ریال	۵۲۵۴۴	۵۸۴۷۲	۳,۱۱
نسبت درآمد استان به کل کشور	درصد	۰/۸	۰/۷۸	-۲
تعداد مرسولات به کل کارمند	مرسوله	۲۶۳۴۸	۲۶۰۹۰	-۲

ماخذ: اداره کل پست استان اردبیل-۱۳۹۵

۱۰-۲-مخابرات

اهم فعالیت ها در بخش مخابرات شامل ایجاد زیرساخت های مخابراتی و ارائه خدمات تلفن ثابت، همراه و مدیریت فضای فرکانس و شبکه های بی سیم می باشد که این خدمات در سطوح ارتباطات شهری، بین شهری و بین الملل و اتصال به شبکه جهانی (اینترنت) عرضه می شود.

۱۰-۲-۱-تلفن های ثابت مشغول به کار

بر اساس اطلاعات دریافت شده از شرکت مخابرات استان اردبیل جمع کل تلفن های مشغول به کار استان در سال ۱۳۹۳ برابر با ۴۲۴۲۳۱ شماره بوده است که با ۲/۰۶ درصد رشد به ۴۳۲۹۵۶ شماره در سال ۱۳۹۴ افزایش یافته است. این رقم شامل ۱۷۶۱۸ شماره در واحد های دولتی، ۵۳۹۹۶ شماره در واحد های تجاری و صنعتی و ۳۵۸۰۶۵ شماره در واحد های مسکونی در سال ۱۳۹۴ بوده است. در سال مذکور تعداد تلفن های منصوبه استان برابر با ۵۱۴۵۰۰ شماره بوده است تعداد تلفن های منصوبه استان در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال قبل ۰/۲۹ درصد افزایش داشته است.

۱۰-۲-۲-تلفن همراه

تعداد تلفن های همراه استان در سال ۱۳۹۴ معادل ۱۰۶۷۷۴۹ دستگاه بوده که نسبت به سال قبل ۷/۶۱ درصد رشد داشته است در سال ۱۳۹۳ تعداد تلفن های همراه در استان برابر با ۹۹۲۲۷۵ دستگاه بوده است.

۱۰-۲-۳-روستاهای دارای ارتباط تلفنی

بر اساس اطلاعات جدول شماره (۲-۱۰) تعداد ۱۶۴۹ روستا در استان اردبیل در سال ۱۳۹۳ دارای ارتباط تلفنی بوده اند که این رقم در سال ۱۳۹۴ ثابت مانده است.

۱۰-۲-۴-تلفن های همگانی، ISP، مراکز دارای ارتباط تلفن بین شهری

تعداد تلفن های همگانی مشغول به کار در سطح استان در سال ۱۳۹۴ برابر با ۳۲۷۷ دستگاه بوده است که نسبت به سال قبل بدون تغییر باقی مانده است.

استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ دارای ۲۶ مرکز شهری بوده که تمامی آنها دارای ISP بوده اند. در سال مذکور استان فاقد مرکز اتباط بین المللی بوده و ارتباط به صورت غیر مستقیم واز طریق مرکز PC صورت می گرفته است.

۵-۲-۱۰- ضریب نفوذ تلفن

- ضریب نفوذ تلفن ثابت

ضریب نفوذ تلفن ثابت کل استان در سال ۱۳۹۳ برابر با ۳۳٫۹۸ درصد بوده که با ۰٫۷۴ درصد رشد به ۳۴٫۲۳ درصد در سال ۱۳۹۴ افزایش یافته است. ضریب نفوذ تلفن ثابت شهری با ۱۴٫۰۹ درصد افزایش از ۳۹٫۸۷ درصد در سال ۱۳۹۳ به ۳۷٫۴ درصد در سال ۱۳۹۴ رسیده است. در همین دوره ضریب نفوذ تلفن ثابت روستایی از ۲۳٫۵۲ درصد به ۲۶٫۳۲ درصد افزایش یافته و رشدی معادل ۱۱٫۹۰ درصد داشته است.

ضریب نفوذ تلفن همراه

ضریب نفوذ تلفن همراه استان در سال ۱۳۹۳ معادل ۷۹٫۴۰ درصد بوده که با ۶٫۳۰ درصد رشد به ۸۴٫۴ درصد در سال ۱۳۹۴ افزایش یافته است. لازم به ذکر می باشد که ضریب نفوذ تلفن همراه استان از ۳۰٫۳۱ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۳۵ درصد در سال ۱۳۸۸ و ۴۱٫۶ درصد در سال ۱۳۸۹ و ۵۲٫۵۵ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است که نشان دهنده رشد چشمگیر این شاخص در سال های اخیر در استان می باشد.

جدول شماره (۲-۱۰) وضعیت شاخص های مخابراتی استان اردبیل در سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

عنوان	واحد	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد تغییرات
تلفن منصوبه	شماره	۵۱۳۰۰۰	۵۱۴۵۰۰	۰/۲۹
تلفن ثابت مشغول	واحد مسکونی	۳۵۰۸۹۳	۳۵۸۰۶۵	۲/۰۴
	واحد تجاری و صنعتی	۵۲۸۶۹	۵۳۹۹۶	۲/۱۳
	واحد دولتی	۱۷۱۹۲	۱۷۶۱۸	۲/۴۸
	جمع	۴۲۴۲۳۱	۴۳۲۹۵۶	۲/۰۶
تلفن همراه	دستگاه	۹۹۲۲۷۵	۱۰۶۷۷۴۹	۷/۶۱
روستاهای دارای ارتباط تلفنی	روستا	۱۶۴۹	۱۶۴۹	۰/۰۰
تلفن های همگانی مشغول به کار در سطح استان	دستگاه	۳۲۷۷	۳۲۷۷	۰/۰۰
ضریب نفوذ تلفن ثابت شهری	درصد	۳۲/۸۷	۳۷/۴	۱۴/۰۹
ضریب نفوذ تلفن ثابت روستایی	درصد	۲۳/۵۲	۲۶/۳۲	۱۱/۹۰
ضریب نفوذ تلفن ثابت کل استان	درصد	۳۳/۹۸	۳۴/۲۳	۰/۷۴
ضریب نفوذ تلفن همراه کل استان	درصد	۷۹/۴۰	۸۴/۴	۶/۳۰
تعداد ISP های موجود در استان	مرکز	۱۱	۱۱	۰/۰۰
تعداد شهرهای دارای ISP	شهر	۲۶	۲۶	۰/۰۰
مراکز دارای ارتباط بین شهری	مرکز	۴۰۰	۴۱۷	۴/۲۵
تعداد خطوط پر سرعت دیتا	پورت	۶۰۰۴۵	۶۹۳۵۰	۱۵/۵۰
ضریب نفوذ اینترنت	درصد	۵۵	۵۵	۰

ماخذ: شرکت مخابرات استان اردبیل-۱۳۹۵

فصل یازدهم

عمران شهری، روستایی و

عشایری

۱۱- عمران شهری، روستایی و عشایری

۱۱-۱- عمران شهری

بخش عمران شهری را می‌توان مجموعه فعالیت‌هایی شامل ایجاد تاسیسات، تجهیزات و تسهیلات زیربنایی در شهرها و نیز ارایه خدمات شهری دانست که به این مجموعه به طور خاص در سال‌های اخیر توجه بیشتر به بهبود مدیریت امور شهری و محلی نیز افزوده شده است. در جدول شماره (۲-۱۱) جمعیت ساکن در نقاط شهری استان اردبیل طی دوره‌های آماری ۱۳۶۵، ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ مورد بررسی قرار گرفته است. در فاصله این سال‌ها جمعیت شهری استان اردبیل رشد و افزایش قابل توجهی داشته است. در سال ۱۳۶۵ از مجموع ۱۰۳۳۵۶۸ نفر جمعیت استان اردبیل ۴۵۱۵۳۵ نفر معادل ۴۳/۶۸ درصد ساکن نقاط شهری بوده‌اند. در مقطع آماری ۱۳۷۵ از کل جمعیت استان اردبیل که به ۱۱۶۸۰۱۱ نفر افزایش یافته است، ۵۸۸۷۹۹ نفر معادل ۵۰/۴۱ درصد در نقاط شهری ساکن بوده‌اند. در این دوره تقریباً نسبت شهرنشینی و روستانشینی در استان اردبیل برابر بوده است. در مقطع آماری ۱۳۸۵ تعداد جمعیت استان اردبیل به ۱۲۲۸۱۵۵ نفر افزایش یافته است. در این مقطع جمعیت شهرنشین استان به ۵۸/۲۶ درصد افزایش یافته است. در واقع از مجموع جمعیت استان در سال ۱۳۸۵ حدود ۷۱۵۵۹۷ نفر ساکن نقاط شهری استان بوده‌اند. براساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۰ استان اردبیل شامل ده شهرستان با ۲۹ بخش و ۲۶ شهر بوده است که تعداد ۷۸۵۳۴۲ نفر جمعیت شهری (۶۲/۹۰ درصد کل جمعیت استان) را در خود جای داده است.

بررسی توزیع و پراکنش جمعیت شهری استان اردبیل به تفکیک شهرستان در این مقطع نشان می‌دهد از مجموع ۷۸۵۳۴۲ نفر جمعیت شهری ساکن در نقاط شهری استان، ۶۰/۷۲ درصد در شهرستان اردبیل، ۱۲/۰۵ درصد در شهرستان پارس‌آباد، ۹/۱۳ درصد در شهرستان مشکین‌شهر، ۵/۹۹ درصد در شهرستان خلخال، ۳/۹۴ درصد در شهرستان گرمی، ۳/۰۱ درصد در شهرستان نمین، ۲/۸۶ درصد در شهرستان بیله‌سوار، ۰/۹۰ درصد در شهرستان کوثر، ۰/۸۴ درصد در شهرستان نیرو، ۰/۵۶ درصد در شهرستان سرعین ساکن بوده‌اند.

در این مقطع همچنان شهرستان اردبیل بالاترین نسبت شهرنشینی را در میان شهرستان های استان به خود اختصاص داده است. از مجموع ۵۶۴۳۶۵ نفر جمعیت ساکن در این شهرستان ۸۵/۹۶ درصد ساکن نقاط شهری بوده اند. پس از اردبیل شهرستان های پارس آباد و خلخال به ترتیب با نسبت شهرنشینی ۵۵/۵۹ و ۵۱/۸۲ درصد بیشترین تمرکز شهرنشینی را در استان داشته اند. در این مقطع شهرستان سرعین با نسبت ۲۴/۳۵ درصد پایین ترین میزان شهرنشینی را در استان به خود اختصاص داده است. پس از سرعین شهرستان کوثر با نسبت شهرنشینی ۲۷/۳۲ درصد قرار گرفته است.

طبقه بندی شهر های استان بر اساس اندازه جمعیتی شهر ها نشان میدهد که تعداد شهر های بزرگ (شهر های با بیش از ۲۵۰ هزار نفر جمعیت) یک شهر با ۳۸/۶۵ درصد جمعیتی استان و شهر های متوسط (با جمعیت بین ۵۰ تا ۲۵۰ هزار نفر جمعیت) ۲ شهر در مجموع با ۱۲/۴۷ درصد جمعیت شهری استان و تعداد شهر های کوچک (شهر های با جمعیت بین ۱۰ تا ۵۰ هزار نفر جمعیت) ۴ شهر با ۷/۷۹ درصد جمعیت شهری استان و تعداد روستا شهرها (کمتر از ۱۰ هزار نفر جمعیت) ۱۹ شهر با حدود ۵/۵۰ درصد از جمعیت شهری استان می باشد. مهمترین ویژگی شبکه شهری استان بالا بودن تعداد شهر های کمتر از ۱۰ هزار نفر جمعیت و تفاوت زیاد جمعیت شهری اولین شهر با شهر دوم می باشد.

جدول (۱-۱) جمعیت شهری شهرستان های استان اردبیل در سال ۱۳۹۰

ساکن در نقاط شهری		استان		شهرستان
درصد جمعیت شهری شهرستان	جمعیت شهری	درصد جمعیت شهری شهرستان از کل جمعیت شهری استان	جمعیت استان	
۱۰۰	۷۹۸۹۴۲	۱۰۰	۱۲۴۸۴۸۸	کل استان.....
۸۵/۹۶	۴۸۵۱۵۳	۶۰/۷۲	۵۶۴۳۶۵	اردبیل.....
۴۲/۵۷	۲۲۸۸۹	۲/۸۶	۵۳۷۶۸	بيله سوار.....
۵۵/۵۹	۹۶۲۷۹	۱۲/۰۵	۱۷۳۱۸۲	پارس آباد.....
۵۱/۸۲	۴۷۸۴۸	۵/۹۹	۹۲۳۳۲	خلخال.....
۲۴/۳۵	۴۴۴۰	۰/۵۶	۱۸۲۳۱	سرعین.....
۲۷/۳۲	۷۱۵۸	۰/۹۰	۲۶۱۹۸	کوثر.....
۴۸/۲۷	۷۲۹۵۸	۹/۱۳	۱۵۱۱۵۶	مشکین شهر..
۳۷/۳۸	۳۱۴۹۷	۳/۹۴	۸۴۲۶۷	مغان.....
۳۹/۲۱	۲۴۰۴۶	۳/۰۱	۶۱۳۳۳	نمین.....
۲۸/۲۱	۶۶۷۴	۰/۸۴	۲۳۶۵۶	نیر.....

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۹۰

جدول (۱-۲) جمعیت شهری در شهر های استان در طول سالهای ۱۳۶۵-۱۳۹۰

تراکم: نفر در هکتار

تراکم جمعیت ۱۳۹۰	تراکم جمعیت ۱۳۸۵	جمعیت				شهر
		۱۳۹۰	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵	
۵۹/۶	۴۵/۸	۷۸۵۳۴۲	۷۱۵۵۹۷	۵۸۸۷۹۹	۴۵۱۵۳۵	کل استان
۶۷/۵	۵۴/۹	۴۸۲۶۳۲	۴۱۸۲۶۲	۳۴۰۳۸۶	۲۸۱۹۷۳	اردبیل
۳۳/۱	۳۲/۲	۴۵۵۷	۳۹۷۱	۲۸۳۸	۲۰۴۲	اصلاندوز
۲۹/۱	۲۶/۴	۵۹۹۹	۵۲۴۲	۴۷۶۵	۳۹۱۰	آبی بیگلو
۴۰/۵	۳۷/۹	۱۵۱۸۳	۱۴۱۸۰	۱۳۲۵۳	۱۰۰۷۸	بيله سوار
۷۹/۹	۵۹/۳	۸۸۹۲۴	۸۲۲۵۶	۶۰۴۸۵	۲۹۴۳۸	پارس آباد
۲۰/۲	۱۱/۱	۲۵۴۴	۱۸۱۷	۱۰۰۶	۶۷۲	تازه کند انگوت
۳۹/۹	۳۰/۹	۷۷۰۶	۷۱۷۸	۵۸۶۳	۳۹۲۲	جعفر آباد
۶۵/۸	۵۵/۳	۴۱۱۶۵	۳۹۷۵۴	۳۵۶۱۲	۲۳۶۴۲	خلخال
۲۵/۳	۲۳/۲	۱۶۱۷	۱۸۹۵	۱۷۸۸	۱۶۰۷	رضی
۷۶/۷	۱۹/۶	۴۴۴۰	۴۵۹۹	۳۵۸۳	۳۲۳۸	سرعین
۶۸/۵	۵۲/۹	۶۰۸۴	۶۱۶۱	۴۷۶۰	۵۶۰۴	عنبران
۱۷/۸	۳۵/۹	۲۱۰۵	۲۸۴۱	۳۶۶۲	۳۹۱۱	کلور
۱۰/۷	۱۲/۹	۸۵۴	۸۵۴	۱۰۳۷	۱۳۱۹	کورائیم
۵۳/۶	۵۲/۲	۲۸۹۵۳	۲۸۹۳۲	۲۸۱۶۶	۱۹۹۴۶	گرمی
۶۰/۵	۴۹/۲	۷۱۵۸	۷۲۶۱	۶۸۰۵	۶۱۲۱	گیوی
۳۳	۴۰/۴	۲۵۸۳	۲۹۷۱	۳۸۷۴	۴۹۷۷	لاهرود
۴۹	۴۰/۱	۶۶۸۸۳	۶۳۶۵۵	۴۹۷۸۷	۳۲۴۵۹	مشکین شهر
۴۹/۸	۳۷/۴	۱۱۹۶۳	۱۰۴۵۶	۷۸۵۲	۵۱۳۸	نمین
۲۱/۸	۳۰/۳	۵۸۲۰	۵۴۶۰	۵۰۹۱	۴۴۴۹	نیر
۳۲/۲	۳۱/۷	۴۵۷۸	۵۱۴۵	۵۰۶۵	۴۰۰۱	هشتجین
۷/۷	۸/۳	۲۵۲۱	۲۷۰۷	-	-	هیر
۳۸/۳	۳۸/۴	۲۷۹۸	۲۸۰۵	-	-	تازه کند
۳/۵	۴	۱۱۱۴	۱۲۸۵	-	-	فخر آباد
۵/۱	۴/۶	۷۶۱	۶۸۸	-	-	مرادلو
۲۲/۲	۲۱/۸	۲۱۵۲	۲۱۱۳	-	-	قصابه
۴۰/۴	۳۷/۵	۳۳۴۹	۳۱۱۶	-	-	اسلام آباد

مأخذ: سالنامه آماری استان اردبیل - ۱۳۹۰

معاونت آب و فاضلاب شهری با هدف سازماندهی امور آب و فاضلاب در وزارت نیرو در تاریخ ۱۳۶۹/۱۰/۱۱ در مجلس تصویب و برای اجرا به دولت ابلاغ گردید.

وظیفه این شرکت، ایجاد تاسیسات تامین و توزیع آب شهری و تاسیسات مرتبط با جمع آوری، انتقال و تصفیه فاضلاب و همچنین بهره برداری از این امکانات می باشد.

بر اساس اطلاعات دریافت شده از شرکت آب و فاضلاب شهری استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ حدود ۹۹/۹۷ درصد جمعیت شهری استان تحت پوشش آب آشامیدنی سالم قرار داشته اند که این رقم نسبت به سال قبل تغییری نداشته است.

طبق تعریف، مخازن آب محل ذخیره آب به صورت سازه بتنی یا فلزی است که به صورت زمینی یا هوایی نصب می شود که مطابق با شاخص های استاندارد بایستی آب مورد نیاز شهر را ذخیره و یا تامین فشار نماید.

بر اساس اطلاعات شرکت آب و فاضلاب شهری حجم مخازن آب در مدار بهره برداری استان در سال ۱۳۹۴ حدود ۲۲۰ هزار متر مکعب بوده است. حجم آب تصفیه شده در تصفیه خانه های شهرهای استان در سال مذکور ۷۵۵۹۸ هزار متر مکعب و حداکثر ظرفیت تامین آب ۷۷۲۳۰ هزار متر مکعب بوده است.

بررسی شاخص نسبت آب به حساب نیامده در سال فوق در استان ۲۷/۶۷ درصد بوده است که با توجه به کمبود آب و مسئله توجه به حفظ و مدیریت مصرف بهینه آب قابل تامل می باشد.

شاخص مربوط به این فعالیت، نسبت تفاضل آب فروخته شده و آب ورودی به شبکه به کل آب ورودی به

شبکه است. بررسی دلایل عمده این هدررفت آب نشانگر آنست که عواملی چون فرسودگی شبکه، استفاده

غیر مجاز، مصارف عمومی که فاقد کنتور می باشند، از مهمترین علل این مشکل هستند.

بر این اساس کاهش میزان هدر رفت آب یکی از مهمترین اهداف در افزایش بهره وری از منابع آبی است از این رو سرمایه گذاری در نوسازی و بازسازی شبکه در سطح شهرهای استان و لزوم بازنگری و توجه به این امر با عنایت به هزینه بالای آماده سازی آب برای مصارف ضروری می باشد.

جدول (۳-۱۱) وضعیت منابع تامین کننده آب شرب مناطق شهری استان در سال ۱۳۹۴

واحد: هزار مترمکعب

ظرفیت تامین	حجم مخازن	نسبت آب به حساب نیامده	حجم سالانه آب فروخته شده	حجم آب تصفیه شده	حجم آب خام				سال
					منابع زیرزمینی		منابع سطحی		
					درصد	حجم	درصد	حجم	
۷۷۲۳۰	220	۲۷/۶۷	۵۴۶۸۱	۷۵۵۹۸	31	23264	69	۵۲۳۳۴	۱۳۹۴

ماخذ: شرکت آب و فاضلاب شهری استان ۱۳۹۴

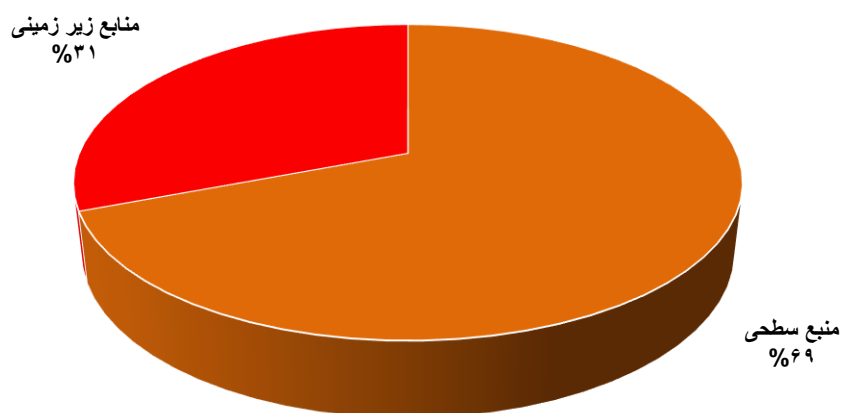
جدول (۴-۱۱) تعداد انشعاب مشترکین و مقدار فروش آب در مناطق شهری در سال ۱۳۹۴

واحد: هزار مکعب

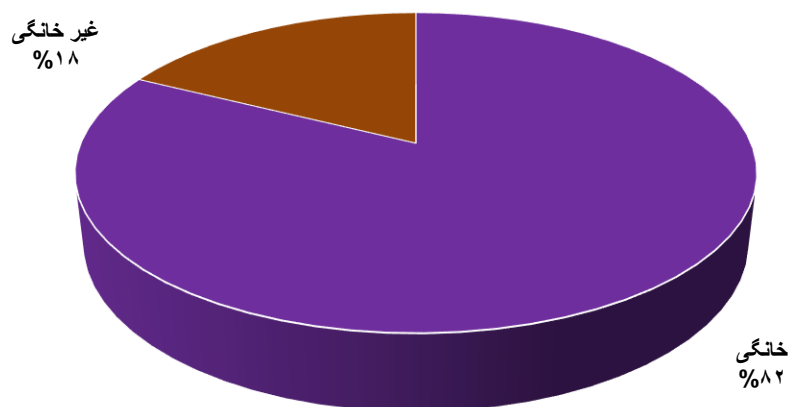
غیر خانگی		خانگی		کل		سال
حجم فروش	تعداد مشترکین (فقره)	حجم فروش	تعداد مشترکین (فقره)	حجم فروش	تعداد مشترکین (فقره)	
۹۶۵۰	۳۳۶۱۶	۴۵۰۳۱	۲۶۲۱۲۳	۵۴۶۸۱	۲۹۵۷۳۹	۱۳۹۴

ماخذ: شرکت آب و فاضلاب شهری استان ۱۳۹۴

نمودار شماره ۱۱-۱- مقایسه میزان منابع تامین آب شرب شهری استان در سال ۱۳۹۴

نمودار شماره ۱۱-۲- مقایسه حجم آب فروخته شده به مشترکین خانگی و مشترکین غیر خانگی در استان اردبیل در سال ۱۳۹۴

۱۱-۱-۱-۲- منابع تامین آب شرب شهری

بررسی وضعیت منابع تامین آب خام استان در سال ۱۳۹۴ گویای آنست که ۶۹ درصد محل تامین آب از منابع سطحی و ۳۱ درصد از منابع زیرزمینی بوده است.

از این رو مهمترین منبع تامین آب شرب شهری استان از محل آب سطحی بوده است. بر اساس اطلاعات جدول شماره (۳-۱۱) حجم آب تصفیه شده در استان در سال ۱۳۹۴ حدود ۷۵۵۹۸ هزار متر مکعب و حجم سالانه آب فروخته شده ۵۴۶۸۱ هزار متر مکعب بوده است.

۱۱-۱-۱-۳- وضعیت مصرف آب شرب شهری استان

بررسی شاخص تعداد انشعابات آب شرب شهری در استان در سال ۱۳۹۴ نشان می دهد که تعداد کل مشترکین آب شرب شهری استان برابر با ۲۹۵۷۳۹ فقره بوده که ۲۶۲۱۲۳ فقره آن مشترکین خانگی و ۳۳۶۱۶ فقره آن مشترکین غیر خانگی بوده اند.

در سال ۱۳۹۴ حجم فروش آب به مشترکین خانگی ۴۵۰۳۱ هزار متر مکعب بوده است و مشترکین غیر خانگی جمعا ۹۶۵۰ هزار متر مکعب آب مصرف نموده اند.

از این رو مصرف خانگی آب شرب شهری به لحاظ تعداد مشترکین و درصد آنها از مصرف کنندگان غیر خانگی در استان بالاتر بوده است و بیشتر مقدار آب فروخته شده توسط این گروه از مشترکین مورد استفاده قرار می گیرد.

۱۱-۱-۱-۴- وضعیت فاضلاب شهری استان

بر اساس آمار شرکت آب و فاضلاب شهری استان در سال ۱۳۹۴ حدود ۱۱۲۴/۸۸ کیلومتر شبکه جمع آوری فاضلاب وجود داشته است که نسبت به سال ۱۳۹۳ معادل ۲/۴۴ درصد افزایش نشان میدهد.

در سال مذکور تعداد انشعابات فاضلاب شهری در استان اردبیل ۱۲۹۳۱۰ فقره بوده که نسبت به سال قبل ۷/۹۸ درصد افزایش نشان میدهد.

بر اساس اطلاعات جدول شماره (۵-۱۱) در سال ۱۳۹۴ جمعیت تحت پوشش فاضلاب شهری استان معادل ۴۶/۸۲ درصد بوده است که نسبت به سال قبل ۱/۶ درصد افزایش یافته است.

جدول (۵-۱۱) برخی شاخص های عمران شهری استان اردبیل در سال های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

ردیف	عنوان	واحد	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد رشد
۱	تعداد انشعابات آب شهری	انشعاب	285066	295739	3/74
۲	جمعیت تحت پوشش آب شهری	درصد	99/97	99/97	-
۳	طول شبکه جمع آوری فاضلاب شهری	کیلومتر	1098/07	1124/88	2/44
۴	تعداد انشعابات فاضلاب شهری	انشعاب	119759	129310	7/98
۵	جمعیت تحت پوشش فاضلاب شهری	نفر	376880	399486	6
۶	جمعیت تحت پوشش فاضلاب شهری	درصد	45/22	46/82	1/6

ماخذ: شرکت آب فاضلاب شهری استان اردبیل ۱۳۹۴

۱۱-۱-۲- خدمات شهری:

خدمات شهری در معنای عام خود می تواند بسیاری از فعالیتهای خدماتی مورد نیاز برای اداره امور شهری را در برگیرد. اما باید این نکته را در نظر داشت که شناخت و طبقه بندی فعالیتها در این زمینه به نحوه مدیریت شهری وابستگی دارد، چرا که تعیین «حوزه عملی» فعالیتها در خدمات شهری نیازمند تعیین نحوه مدیریت شهری و تعیین روابط بخشی و منطقه ای است.

با توجه به اینکه آخرین اطلاعات ارائه شده در سالنامه آماری استان در حوزه خدمات شهری صرفا مربوط به مرکز استان میباشد، در این قسمت تحلیلها و آمار مورد بحث در ارتباط با شهر اردبیل صورت گرفته است.

۱۱-۱-۲-۱- خدمات حمل و نقل عمومی و ترافیک:

حمل و نقل شهری در ایران از چهار بخش اصلی شامل حمل و نقل شهری از طریق اتوبوسرانی، مینی بوسرانی، تاکسیرانی و مترو تشکیل شده است که با توجه به سیاستهای حفاظت از محیط زیست و کاهش تصادفات رانندگی لزوم توجه به توسعه بخش حمل و نقل عمومی به عنوان یکی از ارکان اساسی توسعه یافتگی ضروری است.

در سال ۱۳۹۴ تعداد ۴۱۴۵ دستگاه وسیله نقلیه عمومی شامل ۱۷۷ اتوبوس، ۴۱۲ مینی بوس، و ۳۵۵۶ تاکسی اعم از تاکسی خطی، تاکسی گردشی، تاکسی بیسیم و تاکسی فرودگاه در سطح شهر اردبیل مشغول فعالیت بوده اند.

لازم به توضیح میباشد که در استان اردبیل سیستم مترو جهت حمل و نقل هنوز راه اندازی نگردیده است. با توجه به بارشهای سنگین برف در فصول پاییز و زمستان که مشکلات زیادی را در سیستم حمل و نقل درون شهری به وجود می آورد و هم چنین وجود تعداد قابل توجهی مسافر و گردشگر داخلی و همچنین خارجی در فصول بهار و تابستان که باعث ایجاد ترافیک های گاه بسیار سنگین میگردد لزوم برنامه ریزی و پی گیری جهت ایجاد سیستم حمل و نقل مترو حداقل در مرکز استان ضروری مینماید.

جدول (۶-۱۱) شمار وسیله نقلیه عمومی درون شهری شهر اردبیل و تعداد سفر و مسافر درون استانی استان اردبیل در سال

۱۳۹۴

درون استانی		شمار وسیله نقلیه عمومی*	شرح	۱۳۹۴
مسافر جایجا شده	سفر			
۹۹۸۹۶	۱۹۲۸۹۴	۴۱۴۵	جمع	۱۳۹۴
۱۸۰۳۲۵	۱۲۱۸۷	۱۷۷	اتوبوس	
۱۰۳۷۷۵	۹۳۷۴	۴۱۲	مینی بوس	
۷۱۴۸۶۷	۱۷۱۳۳۳	۳۵۵۶	تاکسی	

ماخذ: سالنامه آماری استان ۱۳۹۴

*آمار فوق مربوط به شهر اردبیل میباشد

۱۱-۱-۲-۲-خدمات بهداشت شهری:

به آن دسته از خدمات شهری گفته می شود که در جهت بهبود محیط شهری از نظر مسائل بهداشتی موثر می باشند که شامل آب آشامیدنی، کنترل بهداشتی و اماکن عمومی و ... می باشد.

بر اساس قانون پسماندها که در سال ۱۳۸۴ آیین نامه اجرایی آن به تصویب رسیده، پسماندها به پنج گروه اصلی شامل: پسماندهای عادی، بیمارستانی(ویژه)، کشاورزی و صنعتی تقسیم می شوند.

بر اساس ماده (۷) قانون مدیریت پسماندها، مدیریت اجرایی تمام پسماندها غیر از صنعتی و بیمارستانی در شهرها و روستاها و حریم آنها به عهده شهرداریها و دهیارها و در خارج از حوزه و وظایف شهرداری ها و دهیاری های به عهده بخشداری ها است. مدیریت اجرایی پسماندهای صنعتی و بیمارستانی به عهده تولید کننده خواهد بود و در صورت تبدیل آن به پسماندهای عادی به عهده شهرداری ها، دهیاری ها و بخشداری ها خواهد بود.

در سال ۱۳۹۴ در شهر اردبیل ۱۱۹۵۳۳ تن زباله توسط ۵۰ دستگاه خودرو حمل زباله جمع آوری و دفع گردیده است.

در سال مذکور تعداد ۲ میدان میوه و تره بار با وسعت ۸۰۰۰۰ متر مربع در استان وظیفه تامین میوه و سبزیجات شهروندان را به عهده داشته اند.

از نظر استاندارد می بایست به ازای هر پنجاه هزار نفر جمعیت برای خدمات دهی و دسترسی بهتر در سطح شهرها یک میدان میوه و تره بار فعال باشد که این شاخص در سطح شهر اردبیل به ازای هر پنجاه هزار نفر ۰/۲ می باشد که نشان دهنده فاصله زیاد تا مقدار استاندارد این شاخص است.

بررسی سایر خدمات بهداشت شهری در سال ۱۳۹۴ گویای آنست که تعداد ۶ گورستان با وسعت ۲۶۰۵۸۹ مترمربع، ۲۰ باب حمام عمومی و ۴۲ چشمه توالی عمومی در سطح شهرهای استان جهت ارائه خدمات به همشهریان فعال بوده اند.

جدول (۷-۱۱) وضعیت واحدهای ارائه دهنده خدمات بهداشتی در شهر اردبیل در سال ۱۳۹۴

سرویس بهداشتی عمومی		گورستان و غسل خانه		جمع آوری زباله		سال
توالی عمومی (چشمه)	حمام عمومی (باب)	وسعت (مترمربع)	تعداد	زباله حمل شده (تن)	تعداد خودرو حمل زباله (دستگاه)	
۴۲	۲۰	۲۶۰۵۸۹	۶	۱۱۹۵۳۳	۵۰	۱۳۹۴

ماخذ: سالنامه آماری استان ۱۳۹۴

۱۱-۱-۲-۳- خدمات رفاهی و تفریحی و ایمنی :

شامل آن دسته از خدمات شهری است که مربوط به ایجاد تمهیدات لازم برای گذرا ندن اوقات فراغت شهروندان شامل ایجاد و مدیریت فضاهای کالبدی برای انجام فعالیت های رفاهی و تفریحی چون؛ کتابخانه های عمومی، زمین های ورزشی، فضاهای باز و تفرجگاههای طبیعی پیرامون شهرها می باشد. همچنین خدمات حفاظتی و ایمنی در سطح شهرها شامل خدمات مربوط به آتش نشانی و ایمنی و حوادث مترقبه است.

با توجه به توسعه شهرنشینی و زندگی ماشینی انسان ها نیازمند ارتباط بیشتر با محیط طبیعی هستند این امر موجب لزوم توسعه فضاهای سبز شهری، پارک ها و محیط های طبیعی و تفریحی در داخل شهرها شده است.

در سال ۱۳۹۴ وسعت فضای سبز شهری در شهر اردبیل ۳۵۳۲۶۸۶ متر مربع و سرانه این شاخص ۷ متر مربع بوده است.

همچنین ۱۶۴ پارک عمومی با وسعت ۱۴۸۱۳۰۶ متر مربع در سطح شهر جهت ایجاد فضاهای مناسب برای تفریح و گذراندن اوقات فراغت شهروندان وجود داشته است.

جدول (۸-۱۱) وضعیت واحدهای ارائه دهنده خدمات رفاهی و تفریحی و ایمنی شهر اردبیل در سال ۱۳۹۴

تعداد ایستگاه آتش نشانی	پارک عمومی و فضای سبز					میدان میوه و تره بار			سال
	فضای سبز		پارک عمومی			تعداد به ازای هر پنجاه هزار نفر	وسعت (مترمربع)	تعداد	
	سرانه (مترمربع)	وسعت (مترمربع)	سرانه (متر مربع)	وسعت (مترمربع)	تعداد				
۲		۳۵۳۲۶۸۶	۳/۰۶	۱۴۸۱۳۰۶	۱۶۴	۰/۲	۸۰۰۰۰	۲	۱۳۹۴

ماخذ: سالنامه آماری استان ۱۳۹۴

سازمان آتش نشانی به شکل سازمانی وابسته به شهرداری ها بوده و با شخصیت حقوقی مستقل و استقلال مالی و اداری در هر شهر تشکیل می شوند. مهمترین وظیفه این سازمان نجات جان افراد، مهار و اطفا ی آتش سوزی ها، حفاظت از سرمایه های ملی و ارائه آموزش های عمومی و تخصصی در جهت ارتقاء سطح فرهنگ ایمنی شهروندان می باشد.

با توجه به توسعه شهرنشینی و زندگی صنعتی در مراکز تولیدی و کارگاهی و نیز انبارهای نگهداری کالا و محصولات، احتمال بروز حوادث و خطرات را برای شهروندان افزایش داده است.

از این رو در سال ۱۳۹۴ در سطح شهر اردبیل ۲ ایستگاه آتش نشانی ارائه خدمات آتش نشانی را به عهده داشته اند. نکته قابل توجه در این زمینه ارائه خدمات آتش نشانی در کوتاه ترین زمان ممکن است تا از بروز

خسارت‌های مالی و جانی بیشتر جلوگیری بعمل آید. بنابراین فاصله مکانی و استقرار ایستگاه‌ها و توجه به ترافیک مسیرهای داخل شهری نیازمند توجه به گسترش کمی و کیفی ایستگاه‌های آتش‌نشانی را با توجه به شاخص استاندارد یک ایستگاه برای هر ده هزار نفر اجتناب ناپذیر می‌کند.

۱۱-۱-۳- مسکن شهری

افزایش جمعیت، ارتقاء درآمدها و بالا رفتن سطح زندگی و فرهنگ مصرفی مردم در دهه‌های اخیر نیازمندی‌های مختلف شهری را به خصوص در زمینه مسکن ایجاد نموده است. از این رو عرضه کنندگان بخش مسکن در بخش‌های عمومی و خصوصی تلاش نموده‌اند با ایجاد پروژه‌های مختلف از جمله مسکن مهر به انواع تقاضاها در این بخش پاسخ دهند.

بر این اساس بررسی شاخص‌های کمی چون تراکم خانوار در واحد مسکونی، تراکم فرد در واحد مسکونی، سطح زیربنای واحد مسکونی، تعداد واحدهای مسکونی بر اساس سطح زیر بنا، و ... و نیز شاخص‌های کیفی از جمله نوع اسکلت و مصالح بکار رفته، نحوه تصرف مسکن و میزان برخورداری از تسهیلات؛ چه بهره‌بخش مسکن استان را نمایان خواهد کرد.

۱۱-۱-۳-۱- شاخص تراکم خانوار و نفر در واحد مسکونی در مناطق شهری

یکی از کاربردی‌ترین شاخص‌ها در بحث شاخص‌های کمی، تراکم خانوار در واحد مسکونی است که نشان دهنده تعداد خانوارهایی است که به طور متوسط در هر واحد مسکونی ساکن هستند. بزرگ‌تر بودن این شاخص از عدد یک مبین عدم برابری بین تعداد واحدهای مسکونی و خانوار شهری است که هر چه این شکاف بیشتر باشد کمبود بیشتر خواهد بود.

بر اساس نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ تعداد خانوارهای شهری ساکن در واحدهای مسکونی استان در حدود ۱۷۰۹۶۸ خانوار بوده که در سال ۱۳۹۰ به ۲۱۸۸۳۷ خانوار افزایش یافته است. طی همین دوره تعداد واحدهای مسکونی شهری استان از ۲۵۳۹۱۲ واحد به ۳۱۷۹۱۸ واحد مسکونی افزایش یافته است.

به طوری که رشد متوسط تعداد واحد مسکونی شهری استان طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۸۵ در حدود ۵/۰۴ درصد و رشد متوسط سالیانه خانوارهای معمولی ساکنین در مناطق شهری استان ۵/۶ درصد بوده است.

تراکم نفر در واحد مسکونی مناطق شهری در استان در سال ۱۳۸۵ حدود ۲/۹۴ نفر در واحد مسکونی بوده که این رقم در سال ۱۳۹۰ به ۲/۵۱ نفر در واحد مسکونی کاهش یافته است. (البته در این شاخص مساحت

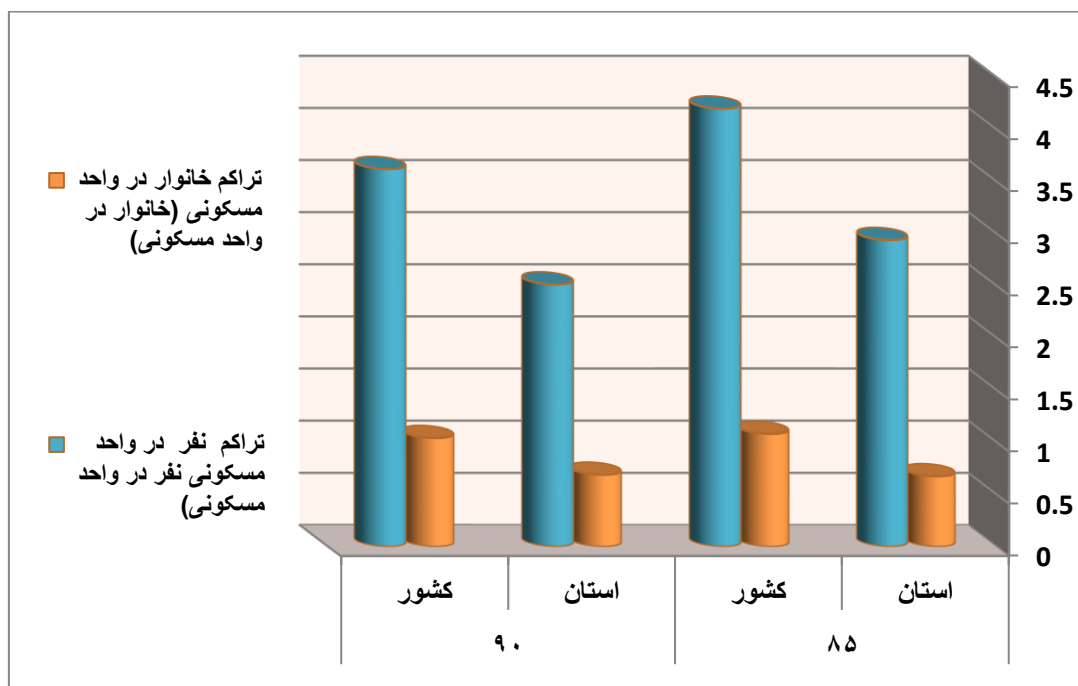
واحد مسکونی در نظر گرفته نشده است و صرفاً به تعداد نفر در واحد مسکونی اشاره می شود) در صورتی که این شاخص در کشور در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ به ترتیب ۴/۲ و ۳/۶۲ نفر در واحد مسکونی بوده است.

جدول (۹-۱۱) مقایسه شاخص تراکم خانوار و نفر در واحد مسکونی در مناطق شهری استان و کشور طی سال های ۱۳۸۵-۱۳۹۰

سال	شرح	شمار واحد مسکونی (واحد)	شمار خانوار (خانوار)	شمار جمعیت شهری	تراکم خانوار در واحد مسکونی	تراکم نفر در واحد مسکونی (نفر)
۱۳۸۵	استان	۲۵۳۹۱۲	۱۷۰۹۶۸	۷۴۶۲۲۶	۶۷/۰	۹۴/۲
	کشور	۱۱۴۳۱۸۸۰	۱۲۴۰۵۵۸۴	۴۸۲۵۹۹۶۴	۰۸/۱	۲/۴
۱۳۹۰	استان	۳۱۷۹۱۸	۲۱۸۸۳۷	۷۹۸۹۴۲	۶۹/۰	۵۱/۲
	کشور	۱۴۷۸۲۱۱۴	۱۵۴۲۷۸۴۸	۵۳۶۴۶۶۶۱	۰۴/۱	۶۲/۳

ماخذ: نتایج سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۰

نمودار (۳-۱۱) مقایسه تراکم نفر و خانوار در استان و کشور طی سال های ۸۵ و ۹۰

۱۱-۱-۳-۲- نوع استفاده از ساختمان ها

در سال ۱۳۹۴ در مناطق شهری استان ۲۲۸۱ فقره پروانه احداث بنا توسط شهرداری ها صادر شده است از این تعداد پروانه ۱۶۳۶ فقره صرفاً برای احداث ساختمان مسکونی، ۳۵۴ فقره برای ساختمان مسکونی و کارگاهی و ۲۶۳ فقره برای ساختمان بازرگانی و ۲۱ فقره برای ساختمان آموزشی، بهداشتی و صنعتی و ۷ فقره سایر بوده است. از این رو بیشترین تعداد پروانه های ساختمانی صادر شده با ۷۱/۷۲ درصد برای ساختمان های مسکونی و کم ترین میزان با ۰/۳۰ درصد به سایر کاربریها اختصاص یافته است.

در مناطق شهری استان در سال ۱۳۹۴ بیشترین تعداد پروانه های ساختمانی صادر شده مربوط به ساختمان های دو طبقه با ۲۵/۲۵ درصد بوده و کم ترین میزان به ساختمان چهار طبقه با ۹/۸۲ درصد اختصاص داشته است.

جدول (۱۰-۱۱) شمار پروانه های ساختمانی صادر شده برای احداث بنا بر حسب نوع استفاده در نقاط شهری استان سال ۱۳۹۴

سال	کل پروانه	مسکونی	مسکونی و کارگاهی	بازرگانی	صنعتی، آموزشی و بهداشتی	سایر
۱۳۹۴	2281	1636	354	263	21	7
سهم (درصد)	۱۰۰	۷۱/۷۲	۱۵/۵۱	۱۱/۵۳	۰/۹۲	۰/۳۰

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل ۱۳۹۴

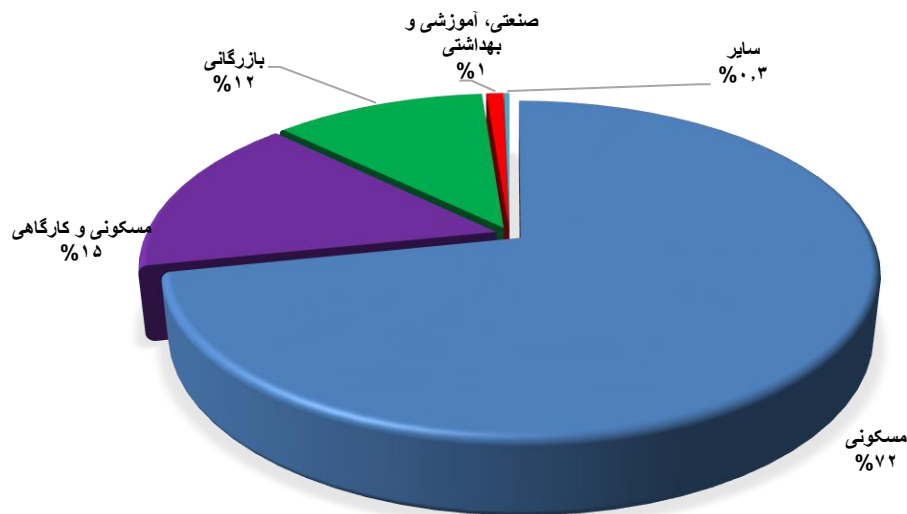
جدول (۱۱-۱۱) شمار پروانه های ساختمانی صادر شده برای احداث بنا بر حسب تعداد طبقات در نقاط شهری استان سال ۱۳۹۴

سال	کل پروانه	یک طبقه	دو طبقه	سه طبقه	چهار طبقه	پنج طبقه و بیشتر
۱۳۹۴	2281	562	576	447	224	472
سهم (درصد)	۱۰۰	۲۴/۶۳	۲۵/۲۵	۱۹/۵۹	۹/۸۲	۲۰/۶۹

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل ۱۳۹۴

نمودار شماره ۱۱-۴ سهم پروانه های ساختمانی برای احداث بنا بر حسب نوع استفاده در استان اردبیل در

سال ۱۳۹۴

۱۱-۱-۳-۳- زمین

عرضه زمین یکی از مهمترین و اثر گذارترین عوامل در عرضه واحدهای مسکونی در مناطق شهری محسوب می شود. بر اساس مطالعات صورت گرفته در طرح جامع مسکن طی دو دهه گذشته دولت سهمی معادل ۴۹ درصد در تامین زمین مسکونی در سطح کشور داشته است. ضمن اینکه سهم هزینه زمین در تولید مسکن طی همین مدت ۴۰ درصد برآورد شده است (فصلنامه اقتصاد مسکن شماره ۳۹). در سال ۱۳۹۴ از کل ۵۹۴۰۶۲ مترمربع زمین اختصاص یافته برای احداث بنا در مناطق شهری استان اردبیل حدود ۶۱/۶۴ درصد آن زمین بایر، ۳۶/۴۰ درصد ساختمان تخریبی و ۲/۱۲ درصد جزء باغ یا مزرعه بوده است.

جدول (۱۱-۱۱) شمار پروانه های ساختمانی صادر شده برای احداث بنا در نقاط شهری بر حسب وضعیت قبلی زمین در سال ۱۳۹۴

ساختمان تخریبی		باغ یا مزرعه		زمین بایر		جمع		شرح
مساحت (مترمربع)	کل پروانه (فقره)	مساحت (مترمربع)	کل پروانه (فقره)	مساحت (مترمربع)	کل پروانه (فقره)	مساحت (مترمربع)	کل پروانه (فقره)	
۲۱۶۲۷۷	۷۱۱	۱۲۶۲۴	۸	۳۶۵۱۶۱	۱۵۶۲	۵۹۴۰۶۲	۲۲۸۱	تعداد
۳۶/۴۰	۳۱/۱۷	۲/۱۲	۰/۳۵	۶۱/۶۴	۶۸/۴۷	۱۰۰	۱۰۰	سهم (درصد)

ماخذ: سالنامه آماری استان - ۱۳۹۴

از این رو بالا بودن نقش زمین بایر در میزان مجوزهای صادره برای احداث بنا حکایت از افزایش شهرکها و بزرگتر شدن شهرهای استان دارد، همچنین پروانه های صادر شده برای ساختمان تخریبی گویای گرایش مردم به بازسازی و نوسازی بافت های فرسوده شهری و نیز بالا بودن قیمت زمین می باشد.

۱۱-۱-۳-۴- ساختمان و اسکلت ساختمان

بنا به تعریف ساخت واحدهای مسکونی با بتن آرمه، اسکلت فلزی، آجر و آهن و سنگ و آهن را واحدهای مسکونی بادوام و ساخت واحدهای مسکونی با مصالح عمده آجر و چوب، سنگ و چوب، بلوک سیمانی، تمام آجر سنگ و آجر و تمام چوب را واحدهای مسکونی نیمه بادوام و واحدهای مسکونی با مصالح عمده خشت و چوب، خشت و گل و نظایر آن واحدهای مسکونی کم دوام و واحدهای مسکونی به صورت کپر، زاغه و نظایر آن در قالب واحدهای مسکونی بی دوام طبقه بندی می شود.

با مطالعات صورت گرفته در طرح جامع مسکن کشور به طور کلی سهم واحدهای مسکونی کم دوام و قدیمی در نقاط شهری کشور ۳۰ درصد و در مناطق روستایی حدود ۶۸ درصد می باشد. بر اساس همین مطالعات ۷۶ درصد واحدهای مسکونی در پهنه پرخطر شهرهای ایران، ۲۰ درصد واحدهای مسکونی در پهنه خطر متوسط و ۴ درصد واحدهای مسکونی در پهنه کم خطر شهرهای ایران کم دوام می باشند.

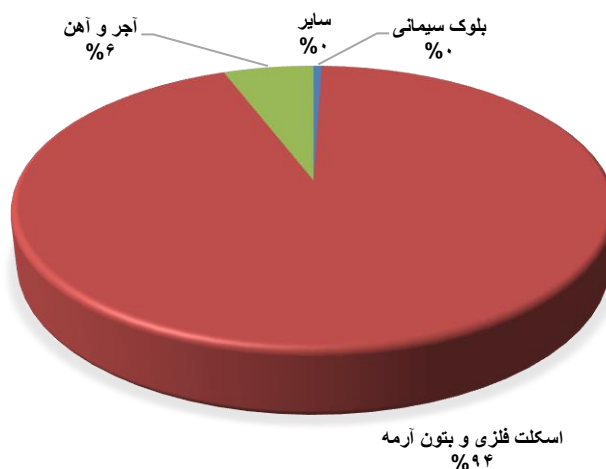
توجه به پروانه های صادر شده برای احداث بنا در سال ۱۳۹۴ نشان می دهد که در مناطق شهری استان اردبیل ۹۳/۶۴ درصد از پروانه های صادره اختصاص به اسکلت فلزی یا بتن آرمه دارد همچنین دومین نوع مصالح استفاده شده در استان در احداث بنا آجر و آهن با ۵/۸ درصد بوده که بیانگر ترکیب مناسب مصالح در احداث بنا در استان می باشد.

جدول (۱۱-۱۲) وضعیت پروانه های ساختمانی صادر شده برای احداث بنا بر حسب نوع در نقاط شهری استان سال ۱۳۹۴

سهم نسبی (درصد)				شمار پروانه های صادره بر حسب نوع مصالح به کار رفته (فقره)					
آجر و آهن	اسکلت فلزی با بتن آرمه	بلوک سیمانی	آجر و چوب	جمع کل	سایر	آجر و آهن	اسکلت فلزی و بتن آرمه	بلوک سیمانی	آجر و چوب
5/8	93/64	0/52	0	۲۲۸۱	۰	۱۳۳	۲۱۳۶	۱۲	۰

ماخذ: سالنامه آماری استان-۱۳۹۴

نمودار شماره ۱۱-۵ سهم پروانه های ساختمانی صادر شده برای احداث بنا در نفاط شهری استان اردبیل بر حسب نوع مصالح ساختمانی در سال ۱۳۹۴

۱۱-۲- عمران روستایی

توسعه روستا به معنی حفظ و گسترش روستا نیست به عبارت دیگر این به معنی حفظ روستاهای موجود و گسترش آنها نیست بلکه توسعه روستا به معنی بازسازی روستا است. بازسازی روستا از دیدگاه اندیشه ای، آموزشی، تکنولوژی و تولید. پس هدف، بازسازی کامل جامعه روستایی است. لذا توسعه روستایی را باید به مفهوم بازسازی جامعه روستایی در نظر گرفت.

امروزه در مبحث توسعه روستایی، توسعه پایدار روستایی مطرح است که بتواند نیازهای کنونی بشر را تامین کند بدون آن که توان های محیطی و زیستی نسلهای آینده در تامین نیازهایشان به مخاطره اندازد. از این رو ضرورت توجه به توسعه پایدار روستایی بدلائیل ذیل اجتناب ناپذیر می باشد.

۱۱-۲-۱- آب و فاضلاب روستایی

آب آشامیدنی سالم یکی از ضروری ترین نیاز روستائیان به شمار می آید. از آنجا که آلودگی منابع آب شرایط امکان انتقال بیماریها در بین تعداد زیاد مصرف کنندگان را تسهیل می نماید، بدین لحاظ پالایش آب از آلودگی ها از مهمترین اقدامات بهداشتی و زیر بنایی می باشد.

بر اساس جدول شماره (۱۱-۱۳) در سال ۱۳۹۴ از کل ۱۸۵۲ روستا در استان ۹۰۴ روستا دارای آب آشامیدنی سالم بوده اند که نسبت به سال قبل ۱/۹ درصد افزایش داشته است. همچنین میزان برخورداری جمعیت روستایی از آب لوله کشی شده در سال مذکور ۹۹/۴ درصد بوده که نسبت به سال قبل ثابت مانده است.

بررسی وضعیت خانوارهای برخوردار از آب آشامیدنی نشان میدهد که در سال ۱۳۹۴ حدود ۹۰۷۲۰ خانوار از آب آشامیدنی سالم بهره مند بوده اند. این تعداد خانوار جمعیتی معادل ۳۴۰۲۰۵ نفر را در بر میگرد. بر اساس آمار گزارش شده از شرکت آب و فاضلاب روستایی استان در سال ۱۳۹۴ حجم مخازن آب تحت پوشش این شرکت ۹۸۲۱۹ متر مکعب در شبانه روز و حجم تولید سالیانه آب ۲۴ میلیون متر مکعب بوده است.

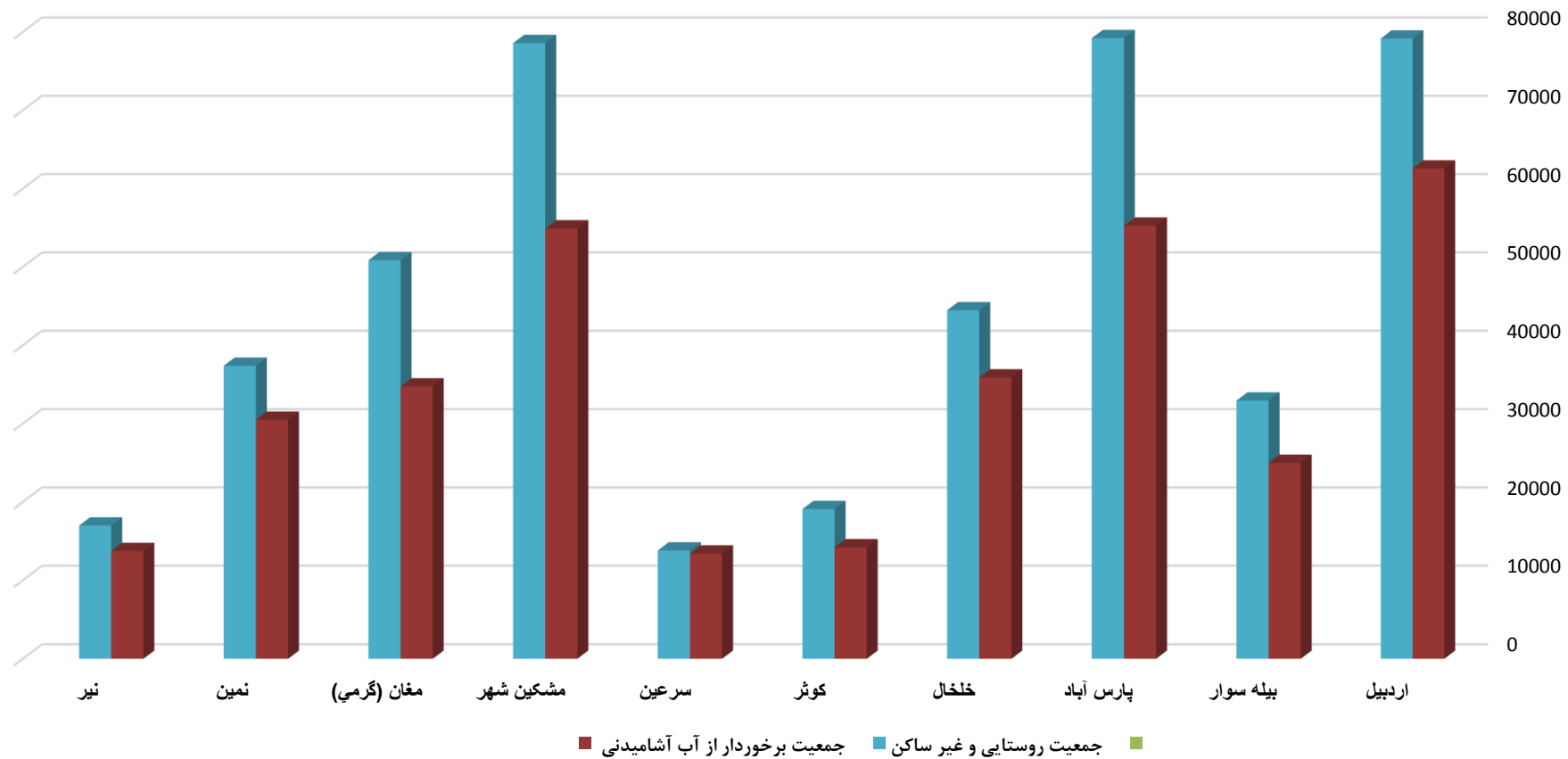
همچنین در سال ۱۳۹۴ شهرستان خلخال با ۶۱/۸۸ درصد کمترین میزان برخورداری جمعیت روستایی از آب لوله کشی شده و شهرستان سرعین با ۹۹/۴ درصد بیشترین مقدار این شاخص را دارا بوده اند. بررسی طول شبکه توزیع آب در سال ۹۴ نشان می دهد که ۳۳۸۰/۸ کیلومتر شبکه توزیع آب و ۲۲۶۶/۹ کیلومتر خط انتقال آب، جهت بهره مندی روستائیان این استان از آب سالم، شبکه گذاری و لوله گذاری شده است.

جدول شماره (۱۳-۱۱) وضعیت بر خورداری روستاهای استان از آب آشامیدنی سالم در سالهای ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

ردیف	شهرستان	جمعیت روستایی و غیر ساکن	تعداد روستاهای برخوردار از آب آشامیدنی		تعداد خانوارهای برخوردار از آب آشامیدنی		جمعیت برخوردار از آب آشامیدنی		حجم مخازن آب تحت پوشش شرکت (متر مکعب)	حجم تولید سالانه آب (میلیون متر مکعب)	طول شبکه توزیع آب (کیلومتر)		طول خط انتقال آب (کیلومتر)		میزان برخورداری جمعیت روستایی از آب لوله کشی شده (درصد)		
			۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳			۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	
۱	اردبیل	۷۹۱۶۸	۸۲	۷۹	۱۶۴۲۷	۱۵۲۷۳	۶۲۵۶۳	۵۸۰۳۸	۱۲۲۵۵	۳/۶۵	۳/۳۸	۵۰۹/۸	۴۸۹/۸	۲۳۱/۹	۲۱۴/۷	۷۵/۴۶	۷۴/۲
۲	بيله سوار	۳۲۹۴۲	۱۲۴	۱۲۰	۶۴۰۰	۶۱۵۶	۲۴۹۸۱	۲۴۰۱۰	۱۰۰۹۰	۱/۷	۱/۶۲	۳۱۲	۲۹۲/۵	۲۶۷	۲۳۵	۶۹	۶۲/۱۴
۳	پارس آباد	۷۹۲۱۱	۱۳۶	۱۳۴	۱۳۹۰۸	۱۳۸۷۵	۵۵۲۷۱	۵۴۷۰۹	۱۶۳۲۵	۵/۱۷	۵	۳۳۶	۳۱۷/۸	۲۹۸	۲۷۹	۷۲/۶	۷۱/۸
۴	خلخال	۴۴۴۶۷	۸۸	۸۶	۱۰۳۳۷	۹۷۳۴	۳۵۸۹۶	۳۳۸۰۴	۱۰۳۶۲	۲/۰۷۵	۲	۳۶۴	۳۵۳/۶	۲۷۶	۲۵۶/۲	۶۱/۸۸	۶۰/۳
۵	کوثر	۱۹۰۹۰	۵۱	۵۰	۳۷۰۷	۳۶۵۲	۱۴۲۰۶	۱۳۹۹۸	۴۲۹۰	۰/۸۷	۰/۸۷	۱۳۸	۱۱۹/۹	۱۲۱	۱۰۶/۶	۷۶/۸	۷۵/۲
۶	سرعین	۱۳۷۹۸	۲۴	۲۴	۳۸۶۰	۳۵۷۲	۱۳۴۱۰	۱۳۴۱۰	۳۴۲۰	۰/۷	۰/۷	۱۰۲	۸۹	۱۲۳	۱۱۳/۲	۹۹/۴	۹۹/۴
۷	مشکین شهر	۷۸۵۸۴	۱۱۶	۱۱۶	۱۵۱۱۹	۱۵۱۱۹	۵۴۹۱۳	۵۴۹۱۳	۱۶۴۹۶	۵/۱۶	۵	۶۳۲	۵۹۲	۳۱۳	۲۹۳/۷	۷۳/۱۱	۷۳/۱۱
۸	مغان (گرمی)	۵۰۸۵۱	۱۶۱	۱۵۹	۸۵۶۹	۸۳۸۹	۳۴۷۴۵	۳۴۰۱۰	۱۲۰۹۶	۱/۹۶	۱/۸۵	۴۵۹	۳۸۸	۳۳۶	۲۷۰/۱۳	۶۸/۳۶	۶۷/۴۱
۹	نمین	۳۷۳۷۹	۵۶	۵۴	۸۴۹۱	۸۳۷۴	۳۰۴۸۷	۲۹۹۸۰	۶۷۷۵	۱۵/۱	۱	۳۰۲	۲۷۱	۱۵۳	۱۲۱	۶۷/۱	۶۶/۸
۱۰	نیر	۱۶۹۸۲	۶۶	۶۵	۳۸۰۷	۳۸۰۷	۱۳۷۳۳	۱۳۴۹۴	۷۱۱۰	۵۷/۱	۴۹/۱	۲۲۶	۲۱۳	۱۴۸	۱/۱۳۸	۸۸/۷	۸۷/۰۸
	جمع	۴۵۲۴۷۲	۹۰۴	۸۸۷	۹۰۷۲۰	۸۷۹۵۱	۳۴۰۲۰۵	۳۳۰۳۶۵	۹۸۲۱۹	۲۴	۲۳	۳۳۸۰/۸	۳۱۲۶/۶	۲۲۶۶/۹	۲۰۳۶/۶۳	۷۲/۵۷	۴۲/۷۱
	بالاترین سهم (درصد)	۱۷	۱۸	۱۷	۱۸	۱۷	۱۸	۱۷/۵	۱۶	۲۱/۵	۲۱	۱۸/۶۰	۱۹	۱۵	۱۴	۹۹/۴	۹۹/۴
	پایین ترین سهم (درصد)	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۴	۰/۰۴	۰/۰۴	۰/۰۴	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۲۸	۰/۰۳	۰/۰۵	۶۱/۸۸	۶۰/۳

ماخذ: شرکت آب و فاضلاب روستایی

نمودار شماره ۱۱-۶- مقایسه میزان دسترسی جمعیت روستایی و غیر ساکن شهرستانهای استان اردبیل به آب آشامیدنی در سال ۱۳۹۴

۱۱-۲-۲- امکانات و خدمات روستایی

بر اساس نتایج سرشماری فرهنگ آبادیها در سال ۱۳۹۰ وضعیت روستاهای استان به جهت امکانات بهداشتی حکایت از آن دارد که ۴۳ روستا دارای خانه بهداشت و ۳۴ روستا دارای مراکز بهداشتی و درمانی بوده و ۴۸۳ بهورز و بهداشت یار به ارائه خدمات بهداشتی و درمانی برای روستائیان مشغول بوده اند. بررسی وضعیت زیربنایی روستاها نشان می دهد که در سال مذکور ۱۲۶۱ روستا دارای راه آسفalte و شو سه بوده اند که از این مقدار ۷۱ درصد آسفalte و ۲۹ درصد شوسه بوده است و سایر روستاها دارای مسیر خاکی و مال رو بوده اند.

علاوه بر این ۱۶۱۵ روستا دارای برق و ۴۹۱ روستا دارای د فاطر خدمات مخابراتی و ICT بوده است. به عبارت دیگر ۸۷/۱ درصد روستاهای استان از امکانات زیربنایی برق برخوردار بوده اند. نگاهی به وضعیت امکانات آموزشی روستاهای استان در سال ۱۳۹۰ گویای آنست که مدارس ابتدایی در ۶۲/۴ درصد روستاهای استان برقرار بوده و ۵۹۱ روستا از مدارس راهنمایی و ۱۷۲ روستا از مدارس دبیرستان و ۷۴ روستا از مدارس کار و دانش و هنرستان اعم از دخترانه و پسرانه بهره مند بوده اند.

جدول (۱۴-۱۱) وضعیت امکانات بهداشتی زیربنایی، آموزشی روستاهای استان سال ۱۳۹۰

سال	کل روستاهای استان	خانه بهداشت	بهورز و بهداشت یار	مراکز بهداشتی و درمانی	کل راههای روستایی	تعداد روستای دارای راه	تعداد روستای دارای راه شوسه	تعداد روستای برخوردار از برق	تعداد روستای برخوردار	مدارس ابتدایی	مدارس راهنمایی	مدارس دبیرستان	مدارس کار و دانش و ...
۱۳۹۱	۱۸۵۵	۴۳	۴۸۳	۳۴	۱۲۶۱	۸۹۶	۳۶۵	۱۶۱۵	۴۹۱	۱۱۵۷	۵۹۱	۱۷۲	۷۴

ماخذ: نتایج سرشماری فرهنگ آبادیها ۱۳۹۰

۱۱-۳-جامعه عشایری استان

جامعه عشایری استان اردبیل را طوایف مختلف ایل شاهسون تشکیل داده اند قشربندی اجتماعی عشایر شاهسون به قرن ۱۲ هجری قمری مربوط می شود. شاهسونان در دو اتحادیه ایلی یا ال (طوایف مشکین شهر و اردبیل) متشکل شده بودند. در راس هر یک (ال بیگی) از سوی دولت مرکزی، مسئولیت حفظ نظام، وصول مالیات و تامین افواج ایلی را بر عهده داشت. ال یا ایل به چند طایفه تقسیم می شد. اداره طایفه به عهده بگ یا بیگ بود که از سوی ال بیگی منسوب می شد. هر طایفه به چند تیره تقسیم می شد. در وضع کنونی، تیره یک تقسیم بندی سیاسی و اداری است و در راس آن به جای بیگ آق سقل (ریش سفید) قرار دارد. ممکن است یک تیره چند آق سقل داشته باشد. هسته مرکزی تیره یک گروه نسبتا بزرگی به نام (گوبک) است. گوبک معمولا از ۲۰ تا ۳۰ خانوار که از سه تا شش پشت به نیای مشترکی می رسند، تشکیل شده است. گوبک یک اصطلاح درون تیره است و در تقسیمات ایلی مطرح نیست. نام تیره معمولا از همین مبنای مشترک اشتقاق می یابد.

در استان اردبیل، اغلب روستاهای دشت مغان (شامل شهرستان های پارس آباد، بیله سوار و گرمی) قلمرو قشلاقی جامعه عشایر بوده اند، روستاهای قشلاقی بنا به تحولاتی که در منطقه بوجود آمده است (مانند احداث سد میل مغان، شبکه آبیاری و زهکشی، دریاچه مصنوعی شرکت آب منطقه ای و...) زمینه را برای اسکان عشایر و تبدیل اوبه ها به قشلاق و نهایتا به روستا فراهم نموده است.

به طور کلی مشخصه اصلی جامعه عشایر وابستگی آنها به دام و مرتع است عشایر به عنوان جامعه ای متمایز از جوامع شهری و روستایی از دیر باز در کشور ما حائز اهمیت بوده و همواره در زمینه های مختلف اقتصادی، اجتماعی و سیاسی ایفای نقش نموده است.*

*مطالعات آمایش استان اردبیل - نظام روستا نشینی-۱۳۹۲

بر اساس نتایج سرشماری عشایر کوچنده کشور در سال ۱۳۸۷ تعداد خانوارهای عشایر استان در دوره ییلاقی برابر با ۸۱۸۶ خانواده با جمعیت ۴۳۲۹۶ نفر و تعداد خانوارهای عشایر استان در دوره قشلاقی ۱۲۸۱۸ خانوار با جمعیت ۶۶۵۳۲ نفر بوده است.

جدول (۱۵-۱۱) اطلاعات جمعیت عشایر استان اردبیل

دوره قشلاقی		دوره ییلاقی		سرشماری عشایر کوچنده
جمعیت	خانوار	جمعیت	خانوار	
۶۶۵۳۲	۱۲۸۱۸	۴۳۲۹۶	۸۱۸۶	سال ۱۳۸۷

ماخذ: مدیریت امور عشایر استان اردبیل - ۱۳۹۴

در سال ۱۳۹۴ تعداد خانوارهای بهره مند از آب آشامیدنی در جامعه عشایری استان اردبیل ۷۰۲۳ خانوار بوده که ۵۴/۷۹ درصد کل جمعیت عشایری استان را شامل میگردند.

در سال مذکور نسبت جمعیت اسکان یافته در کانون های توسعه به کل جمعیت عشایری استان ۳/۴۳ درصد بوده که ۴۴۰ خانوار را شامل می گردد.

همچنین تعداد ۶۳۶۶ خانوار از راه مناسب برخوردار بوده اند که این تعداد خانوار معادل ۴۹/۶۶ درصد کل جمعیت عشایر استان میباشد.

جدول (۱۶-۱۱) برخی شاخص های مربوط به امور عشایر استان اردبیل در سال های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

شاخص	واحد	۱۳۹۳	۱۳۹۴
نسبت جمعیت اسکان یافته در کانونهای توسعه به کل جمعیت عشایر استان	خانوار	۴۴۰	۴۴۰
	درصد	۳/۴۳	۳/۴۳
تعداد خانوارهای بهره مند از آب آشامیدنی	خانوار	۶۹۶۳	۷۰۲۳
نسبت خانوارهای عشایر بهره مند از آب آشامیدنی به کل جمعیت عشایر استان	درصد	۵۴/۳۲	۵۴/۷۹
نسبت جمعیت عشایر تحت پوشش خدمات پشتیبانی به کل جمعیت عشایر استان	خانوار	۵۸۰۳	۶۶۹۱
	درصد	۴۵/۲۷	۵۲/۲
تعداد خانوارهای بهره مند از راه مناسب	خانوار	۶۲۴۶	۶۳۶۶
نسبت خانوارهای عشایری بهره مند از راه مناسب به کل عشایر استان	درصد	۴۸/۷۳	۴۹/۶۶

ماخذ: مدیریت امور عشایر استان اردبیل ۱۳۹۴

فصل دوازدهم
آب، کشاورزی و منابع
طبیعی

۱۲- آب، کشاورزی و منابع طبیعی

۱۲-۱- بخش آب استان

الف) بررسی وضع موجود

استان اردبیل در محدوده دو حوزه آبریز سفید رود و ارس قرار گرفته است. از نظر تقسیم بندی زیرحوزه ای، استان اردبیل تمام یا بخشی از زیرحوزه های آی دوغوموش، قزل اوزن، مرداب، تالش، آجی چای، ارس و سطلی، دره رود و ارس سفلی را در بر می گیرد. مهمترین رودخانه های استان شامل قزل اوزن، بالهارود، آریاچای، هیرچای، قره سو، گرمی چای، آزادلوچای، بالخلوچای، قوری چای و نمین چای است.

الف): حوزه آبریز رودخانه ارس

این حوزه در منتهی الیه غربی حوزه آبریز دریای خزر قرار داشته و قسمتهایی از خاک ترکیه، جمهوری آذربایجان و قسمتهای شمالی استان های آذربایجان شرقی و اردبیل ایران را در بر می گیرد. وسعت حوزه آبریز آن به حدود ۳۸۶۰۰ کیلومترمربع بالغ می گردد که تقریباً ۳۲۵۰۰ کیلومترمربع آن را مناطق کوهستانی و مرتفع و مابقی آن را مناطق هموار و کوهپایه ها تشکیل می دهد. این حوزه در تقسیم بندی هیدرولوژیکی ایران جزو سیستم آبریز بزرگ دریای خزر بوده و شهرهای ماکو، خوی، جلفا، مرند، مشکین شهر و اردبیل از کانونهای مهم شهری آن می باشند.

رودخانه ارس زهکش اصلی این منطقه بوده و در حدود ۴۳۰ کیلومتر از مرز مشترک ایران و جمهوری های آذربایجان و ارمنستان را تشکیل می دهد.

ب): حوزه آبریز سفیدرود

حوزه آبریز سفیدرود بخشی از سیستم آبریز بزرگ دریای خزر بوده و در محدوده استان های آذربایجان (شرقی-غربی)، کردستان، همدان، زنجان، تهران و گیلان قرار داشته و شامل مناطق مرتفع و پرشیب، تپه های کم ارتفاع (تپه ماهوری) و دره های عمیق می باشد. قله های مرتفع تخت سلیمان و سهند با ارتفاع ۴۸۲۱ و ۳۷۰۷ متر در منتهی الیه شرقی و شمال کوه های کردستان در غرب آن قرار دارد. مساحت حوزه آبریز حدود ۶۷۰۰۰ کیلومترمربع بوده و رودخانه سفیدرود، قزل اوزن و شاهرود و شاخه های دیگر این رودخانه ها، زهکشی آب های سطحی این منطقه نسبتاً پهناور را انجام می دهند.

از سطح این حوزه، حدود ۵۱۶۰۰ کیلومترمربع آن را مناطق کوهستانی و ۱۵۴۰۰ کیلومترمربع باقی مانده را دشت ها و کوهپایه ها تشکیل می دهند.

شهرهای زنجان، میانه، رودبار، منجیل، طالقان، خلخال، هشترود، ماه نشان، بیجار و دیواندره از شهرهای مهم واقع در این حوزه به حساب می آیند.

(ج): حوزه مستقل دریای خزر

برخی از جریانات سطحی واقع در محدوده شهرستان گرمی در شمال شرقی استان اردبیل به صورت مستقل از رودخانه ارس وارد دریای خزر می شوند. *

۱۲-۱-۱-بیان منابع و مصارف آب در استان اردبیل

-منابع

با توجه به اطلاعات دریافت شده از شرکت آب منطقه ای استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ ظرفیت بالقوه منابع آب استان در حدود ۳۴۳۰ میلیون متر مکعب بوده که از این مقدار ۱۸۰۴/۶۲۵ میلیون متر مکعب بهره برداری شده است.

از کل ظرفیت بالقوه آب استان در سال مذکور ۲۹۸ میلیون متر مکعب مربوط به آب های زیر زمینی و ۳۱۳۲ میلیون متر مکعب مربوط به آب های سطحی بوده است.

- مصارف

از کل ظرفیت بالقوه شناخته شده منابع آب استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ در حدود ۱۸۰۴/۶۲۷ میلیون متر مکعب در بخش های مختلف مورد استفاده قرار میگیرد که میزان مصارف در این بخش ها به شرح ذیل می باشد:

میزان مصرف بخش کشاورزی از منابع آب زیرزمینی ۲۵۵/۱۰۲ میلیون متر مکعب، از منابع آب سطحی ۱۳۸۰/۹۲ میلیون متر مکعب، و در کل میزان مصرف این بخش در حدود ۱۶۳۶/۰۲۲ میلیون متر مکعب بوده است. میزان مصرف بخش صنعت از منابع آب زیر زمینی ۱۸/۱۰۵ میلیون متر مکعب، از منابع آب سطحی ۱۰/۶۵۴ میلیون متر مکعب، و در کل میزان مصرف این بخش در حدود ۲۸/۷۵۹ میلیون متر مکعب بوده است. میزان مصرف شرب عمومی از منابع آب زیرزمینی ۵۲/۷۶۸ میلیون متر مکعب، از منابع آب سطحی ۸۷/۰۷۸ میلیون متر مکعب و در کل میزان مصرف این بخش در حدود ۱۳۹/۸۴۶ میلیون متر مکعب بوده است.

*مطالعات آمایش استان اردبیل- منابع ارضی ۱۳۹۲

جدول (۱-۱۲) میزان آب بالقوه و میزان بهره برداری آب های استان به تفکیک نوع آن

(میلیون متر مکعب)

۱۳۹۴	1393	شرح	
298	298	ظرفیت بالقوه شناخته شده	آب زیرزمینی
		میزان بهره برداری	
۳۲۵/۹۷۵	۲۴۴/۶۴		
3132	3132	ظرفیت بالقوه شناخته شده	آب سطحی
		میزان بهره برداری	
۱۴۷۸/۶۵	۱۶۲۳/۷۴		
3430	۳۴۳۰	ظرفیت بالقوه شناخته شده	کل
		میزان بهره برداری	
۱۸۰۴/۶۲۵	۱۸۶۸/۳۸		

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۵

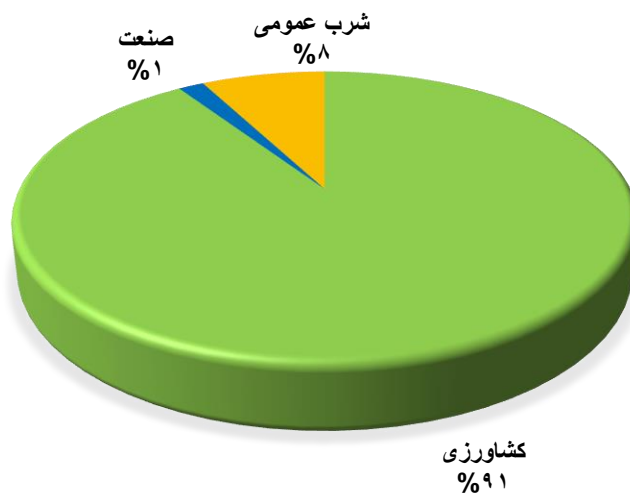
جدول (۲-۱۲) میزان مصارف آب استان به تفکیک نوع مصرف و نوع تامین آن

(میلیون متر مکعب)

۱۳۹۴	۱۳۹۳	شرح	
۲۵۵/۱۰۲	206/8	کشاورزی	آب زیرزمینی
		صنعت	
		شرب عمومی	
		جمع	
۱۸/۱۰۵	14/59		
۵۲/۷۶۸	53/92		
۳۲۵/۹۷۵	275/31		
۱۳۸۰/۹۲	1544/1	کشاورزی	آب سطحی
		صنعت	
		شرب عمومی	
		جمع	
۱۰/۶۵۴	25/04		
۸۷/۰۷۸	54/6		
۱۴۷۸/۶۵۲	1623/74		
۱۶۳۶/۰۲۲	1750/9	کشاورزی	کل
		صنعت	
		شرب عمومی	
		جمع	
۲۸/۷۵۹	39/63		
۱۳۹/۸۴۶	108/52		
۱۸۰۴/۶۲۷	1899/05		

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۵

نمودار شماره ۱-۱۲ مقایسه مصارف آبهای استان به تفکیک نوع مصرف در سال ۱۳۹۴

نمودار شماره ۲-۱۲- میزان بهره برداری از آبهای سطحی و زیر زمینی استان در سال ۱۳۹۴

رودخانه های اصلی جاری در استان اردبیل، شامل : ارس چای، قره سو، بالخلوچای، قوری چای، قزل اوزن، بلغارچای و اهرچای است.

بخش جنوبی استان که شامل واحد هیدرولوژیک آراچای است در محدوده حوزه آبریز قزل اوزن قرار گرفته است. بخش های مرکزی استان که شامل واحدهای هیدرولوژیک اهرچای، قره سوی علیا و قره سوی سفلی است، در محدوده حوزه آبریز دره رود قرار دارد. بخش های شمالی استان که مشتمل بر واحدهای هیدرولوژیک بالهارود، دره رود و مغان است، در محدوده حوزه های آبریز ارس و دره رود قرار گرفته است.*

بر اساس آمار ارایه شده از طرف شرکت آب منطقه ای استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ مصرف آب های سطحی استان از طریق ۹ سد مهم، ۵ شبکه آبیاری وزهکشی و ۱۲ ایستگاه پمپاژ آب تامین می شود. به منظور استفاده از ظرفیت بالقوه آب های سطحی استان در سال ۱۳۹۴ تعداد ۷ دهنه سد و ۲۳ شبکه آبیاری وزهکشی و ۴ طرح پمپاژ آب در دست مطالعه و یا در حال اجرا میباشند که با بهره برداری رسیدن این طرحها ضریب بهره برداری از منابع آب های استان بالاتر رفته و از فشار بر سفره های آب زیر زمینی کاسته خواهد شد.

جدول (۳-۱۲) مشخصات شبکه های آبی وزهکشی در حال مطالعه استان اردبیل در سال ۱۳۹۴

ردیف	نام طرح (مطالعاتی)	نام شهرستان	منبع تامین آب	سطح اراضی خالص (هکتار)	وضعیت اجرای طرح
1	شبکه آبیاری و زهکشی نیاخرم	خلخال	سد نیاخرم	1150	در دست مطالعه
2	شبکه آبیاری و زهکشی هشتچین	خلخال	سد هشتچین	780	در دست مطالعه
3	شبکه آبیاری و زهکشی سنگ آباد	کوثر	سد سنگ آباد	1750	در دست مطالعه
4	شبکه آبیاری و زهکشی مجره	خلخال	سد مجره	250	در دست مطالعه
5	شبکه آبیاری و زهکشی زرج آباد	کوثر	سد زرج آباد	407	در دست مطالعه
6	شبکه آبیاری و زهکشی ننه کران	نمین	سد ننه کران	400	در دست مطالعه
7	شبکه آبیاری و زهکشی نشترود	اردبیل	سد نشترود	800	در دست مطالعه
8	شبکه آبیاری و زهکشی کوهساره	اردبیل	سد کوهساره	250	در دست مطالعه
9	شبکه آبیاری و زهکشی اهل ایمان	مشگین شهر	سد اهل ایمان	3500	در دست مطالعه
110	شبکه آبیاری و زهکشی دیکدش	پارس آباد	سد دیکدش	3000	در دست مطالعه
11	شبکه آبیاری و زهکشی بیله سوار	بیله سوار	سد بیله سوار	4000	در دست مطالعه
12	شبکه آبیاری و زهکشی سینه سر و توسانلو	گرمی	سد سینه سر و توسانلو	244	در دست مطالعه
13	زاویه کرد	کوثر	زاویه کرد	420	در دست مطالعه
14	نیلق (تبریزک)	کوثر	نیلق (تبریزک)	1200	در دست مطالعه
15	مرشت	کوثر	سد مرشت	200	در دست مطالعه
16	نیارق	نمین	سد نیارق	450	در دست مطالعه
17	سینه سر	گرمی	سد سینه سر	244	در دست مطالعه
18	توسانلو	گرمی	سد توسانلو		در دست مطالعه
جمع				19045	

جدول (۴-۱۲) مشخصات شبکه های آبیاری و زهکشی در حال اجرای استان اردبیل در سال ۱۳۹۴

ردیف	نام طرح (اجرایی)	نام شهرستان	منبع تامین آب	سطح اراضی خالص (هکتار)	وضعیت اجرای طرح
1	شبکه آبیاری و زهکشی سبلان	مشکین شهر	سد سبلان	7700	46% پیشرفت فیزیکی
2	شبکه آبیاری و زهکشی گیوی	کوثر	سد گیوی	9850	13% پیشرفت فیزیکی
3	شبکه آبیاری و زهکشی خداآفرین	پارس آباد	سد خداآفرین	62000	44% پیشرفت فیزیکی
4	شبکه آبیاری و زهکشی احمدبیگلو	مشگین شهر	سد احمدبیگلو	2400	30% پیشرفت فیزیکی
5	شبکه آبیاری و زهکشی عمارت	گرمی	سد عمارت	11900	2% پیشرفت فیزیکی
	جمع			93850	

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۵

جدول (۵-۱۲) مشخصات شبکه های آبیاری و زهکشی در حال بهره برداری استان در سال ۱۳۹۴

ردیف	نام شبکه	محل اجرای طرح	منبع تامین آب	اراضی تحت پوشش (هکتار)	وضعیت اجرای طرح
1	شبکه آبیاری و زهکشی مغان	اصلاوندوز، پارس آباد و بیله سوار	سد ارس	89827	شروع بهره برداری از سال ۱۳۵۲
2	شبکه آبیاری و زهکشی یامچی	اردبیل	سد یامچی	5894	شروع بهره برداری از سال ۱۳۸۶
3	شبکه آبیاری و زهکشی قوریچای	اردبیل	سد قوریچای	1877	شروع بهره برداری از سال ۱۳۷۶
4	شبکه آبیاری و زهکشی سقزچی	نمین	سد سقزچی	362	شروع بهره برداری از سال ۱۳۹۱
5	شبکه آبیاری و زهکشی سبلان	مشگین شهر	سد سبلان	591	بقیه شبکه در دست اجرا می باشد.
	جمع			98551	

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۵

جدول (۶-۱۲) وضعیت کلی سدهای مهم در حال بهره برداری در سال ۱۳۹۴

ملاحظات	وضعیت شبکه درجه ۳ و ۴ (هکتار)			وضعیت شبکه درجه ۱ و ۲ (هکتار)			میزان سطح اراضی پایاب سد (هکتار)	سال ساخت (طبق موافقتنامه)		میزان ظرفیت تنظیمی سالانه آب (م.م.م)	نام محل	نام سد	ردیف
	در حال بهره برداری	در حال اجرا	اجرا	در حال بهره برداری	در حال اجرا	اجرا		خاتمه	شروع				
	*			*			۷۲۰۰۰	۱۳۵۱	۱۳۴۷	۸۵۰	اصلاندوز	میل و مغان	۱
	*			*			۲۲۰۰	۱۳۷۵	۱۳۶۹	۱۹	اردبیل	قوریچای	۲
				*			۱۲۰۰	۱۳۶۶	۱۳۶۲	۹	اردبیل	نئور	۳
				*			۱۰۰۰	۱۳۸۰	۱۳۷۵	۹/۵	اردبیل	شورابیل	۴
	*			*			۱۵۰۰۰	۱۳۸۲	۱۳۷۵	۹۴/۶	نیر	یامچی	۵
			*	*			۷۹۰۰	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۱۵	مشگین شهر	سبلان	۶
	*			*			۴۱۰	۱۳۸۰	۱۳۷۶	۳/۷	کوثر	لیکوان	۷
اهداف اولیه تامین آب شرب گرمی		*			*		----	۱۳۷۳	۱۳۶۷	۸/۴	گرمی	گیلارلو	۸
	*			*			۳۶۰	۱۳۸۰	۱۳۷۸	۳/۶۵	نمین	سقزچی	۹

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۵

جدول (۷-۱۲) وضعیت کلی سدهای مهم در حال اجرای استان اردبیل در سال ۱۳۹۴

ردیف	نام طرح	نام شهرستان	سال ساخت (طبق موافقتنامه)		میزان سطح اراضی (هکتار)	وضعیت شبکه درجه ۱ و ۲ (هکتار)			ملاحظات (بیشرفت فیزیکی سد)
			شروع	خاتمه		اجرا	در حال اجرا	در حال بهره برداری	
۱	سد عمارت	گرمی	۱۳۸۵	۱۳۹۶	۱۱۹۰۰		*	۳۲٪	
۲	سد احمد بیگلو	مشگین شهر	۱۳۸۸	۱۳۹۶	۲۴۰۰		*	۶۰٪	
۳	سد تازه کند	گرمی	۱۳۹۱	۱۳۹۶	۴۰۷		*	۲۰٪ شبکه در دست مطالعه بوده و فقط بهبود اراضی تراس رودخانه می باشد.	
۴	سد کله سر	گرمی	۱۳۸۸	۱۳۹۵	۳۰۰			۱۷٪	
۵	سد بفرآجرد	خلخال	۱۳۸۷	۱۳۹۴	-----			۸۴٪ تامین آب شرب	
۶	سد گیوی	کوثر	۱۳۸۲	۱۳۹۴	۷۸۵۰		*	۹۶٪	
۷	سد عنبران	نمین	۱۳۹۱	۱۳۹۵	۳۲۰			۱۱/۵٪ در دست مطالعه	

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۵

جدول (۸-۱۲) مشخصات طرح های پمپاژ استان در سال ۱۳۹۴

توضیحات	وضعیت اجرای طرح			اراضی تحت پوشش (هکتار)	آب قابل تنظیم (مترمکعب در ثانیه)	محل اجرای طرح (نام شهرستان)	نام طرح
	در دست بهره برداری	در دست اجرا	در دست مطالعه				
	*			1200	1/2	اصلاندوز	ایستگاه پمپاژ شماره یک مغان
	*			5000	3	پارس آباد	ایستگاه پمپاژ شماره دو مغان(فتحعلی)
	*			4400	3/6	پارس آباد	ایستگاه پمپاژ شماره سه مغان
	*			2000	1/6	پارس آباد	ایستگاه پمپاژ شماره چهار مغان
	*			1400	2/4	بيله سوار	ایستگاه پمپاژ شماره پنج مغان
	*			3000	2/8	بيله سوار	ایستگاه پمپاژ شماره شش مغان
	*			2800	2	بيله سوار	ایستگاه پمپاژ شماره هفت مغان
	*			3200	2	بيله سوار	ایستگاه پمپاژ شماره هشت مغان
۹۵٪ پیشرفت فیزیکی		*		6000	5	اصلاندوز	ایستگاه پمپاژ پنج مترمکعبی مغان
	*			110	0/06	خلخال	ایستگاه پمپاژ نمهیل
	*			70	0/07	خلخال	ایستگاه پمپاژ کلور
	*			100	0/09	خلخال	ایستگاه پمپاژ مزرعه
	*			75	0/09	کوثر	ایستگاه پمپاژ گنجگاه
۳۰٪ پیشرفت فیزیکی		*		1870		مشگین شهر	ایستگاه پمپاژ شبکه احمدبیگلو
۳۴٪ پیشرفت فیزیکی		*		5050		مشگین شهر	ایستگاه پمپاژ شبکه سبلان
۱۹٪ پیشرفت فیزیکی		*		1368		کوثر	ایستگاه پمپاژ شبکه گیوی

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۵

۱۲-۱-۳- منابع آب های زیر زمینی

براساس آمارارایه شده توسط شرکت آب منطقه ای استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ در حدود ۳۲۵/۹۷۵ میلیون متر مکعب آب از سفره های زیر زمینی آب استان بهره برداری شده است و ظرفیت بالقوه منابع آب های زیرزمینی که در محدوده سیاسی استان اردبیل قرار دارد برابر با ۲۹۸ میلیون متر مکعب می باشد. در سال ۱۳۹۴ در استان اردبیل تعداد 1312 حلقه چاه عمیق با تخلیه سالانه ۱۰۹۲۶۲ هزارمتر مکعب، ۵۳۴۰ حلقه چاه نیمه عمیق با تخلیه سالانه ۱۳۷۸۷۵ هزار متر مکعب، ۲۷۸ رشته قنات با تخلیه سالانه ۱۷۸۴۰ هزار متر مکعب و ۴۲۴۲ دهنه چشمه با تخلیه سالانه ۱۲۹۰۰۷/۵ هزار متر مکعب وجود داشته است.

در جدول شماره (۱-۱۲) انواع مصرف منابع آب های زیرزمینی استان اردبیل نشان داده شده است. براساس بررسیهای انجام شده در سال ۱۳۹۴، از مجموع ۳۲۵/۹۷۵ میلیون مترمکعب حجم بهره برداری سالیانه از منابع آب های زیرزمینی استان اردبیل، در حدود ۲۵۵/۱۰۲ میلیون مترمکعب در سال به مصارف کشاورزی، ۱۸/۱۰۵ میلیون مترمکعب در سال به مصارف صنعتی و ۵۲/۷۶۸ میلیون مترمکعب در سال به مصارف شرب عمومی تخصیص یافته است.

بنابراین، می توان اذعان داشت که در سال ۱۳۹۴ در حدود ۷۸/۲۶ درصد از حجم آب مصرفی منابع آب های زیرزمینی استان به مصارف کشاورزی، ۵/۵۵ درصد به مصارف صنعتی و ۱۶/۱۹ درصد نیز به مصارف شرب عمومی تخصیص یافته است. با توجه به اطلاعات ارائه شده در جدول شماره (۱۲-۱۲) ملاحظه می گردد که ضریب برداشت از آب های زیر زمینی استان بیشتر از ظرفیت بالقوه می باشد که باید اقدام فوری جهت کاهش برداشت و تعادل سازی انجام شود

جدول (۹-۱۲) منابع آب زیر زمینی استان

عنوان	سال	چاه عمیق (حلقه)	تخلیه سالانه (هزار متر مکعب)	چاه نیمه عمیق (حلقه)	تخلیه سالانه (هزار متر مکعب)	قنات (رشته)	تخلیه سالانه (هزار متر مکعب)	چشمه (دهنه)	تخلیه سالانه (هزار متر مکعب)
استان	1393	1290	132761	5478	120200	278	17840	4242	129007/5
	1394	1312	109262	5340	137875	278	17840	4242	129007/5

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۵

جدول (۱۰-۱۲) وضعیت منابع آب زیر زمینی استان به تفکیک شهرستان در پایان سال ۱۳۹۴

ردیف	شهرستان	تعداد چاه عمیق (حلقه)	تخلیه سالانه (هزار متر مکعب)	تعداد چاه نیمه عمیق (حلقه)	تخلیه سالانه (هزار متر مکعب)	تعداد قنات (رشته)	تخلیه سالانه (هزار متر مکعب)	تعداد چشمه (دهنه)	تخلیه سالانه (هزار متر مکعب)
1	اردبیل	862	106584/0524	1579	44640/653	48	5954	231	10848/4
2	بيله سوار	۰	0	45	377/664	2	233/4	64	309/1
3	پارس آباد	6	9/125	315	1475/273	0	0	1	31/5
4	خلخال	8	1/49649	245	6847/059	6	211/3	1388	30968/4
5	سرعین	13	101/1	41	1094/068	5	31/5	143	6874/9
6	کوثر	7	18/25	361	5792/563	17	498/3	1000	16272/6
7	مشگین شهر	248	841/521	1306	27079/828	142	6376/6	756	35036/5
8	گرمی	10	4/622	342	3694/456	26	2932/9	268	5171/9
9	نمین	156	1701/6168	803	39007/327	26	1318/2	86	2901/3
110	نیر	0	0	303	7866/233	6	283/8	305	20593
	کل استان	1312	109261/784	5340	137875/124	278	17840	4242	129007/6

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۵

جدول شماره (۱۱-۱۲): شاخص های عمومی بخش آب استان

سال	نسبت آبهای ذخیره شده به سطحی	شاخص بهره برداری از آبهای سطحی	شاخص بهره برداری از آبهای زیرزمینی
1392	0/61	0/53	0/91
1393	0/63	0/54	0/9
1394	0/62	0/47	1/09

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۵

جدول (۱۲-۱۲) مشخصات محدوده های مطالعاتی و وضعیت سفره های آب زیرزمینی استان در سال 1394

ردیف	نام محدوده های مطالعاتی	کد محدوده مطالعاتی	وسعت (کیلومتر مربع)	میزان برداشت سالانه (میلیون متر مکعب)	افت متوسط سالانه (میلی متر)
1	اردبیل	1103	4592/8	200/995	-0/26
2	خلخال و طارم	1302	3907/3	12/659	-0/079
3	مشگین شهر	1102	3282	27/921	-0/066
4	پارس آباد - مغان	1101	5801/6	5/561	0/132

ماخذ: شرکت آب منطقه ای استان اردبیل - ۱۳۹۵

نقشه وسعت استان در محدوده مطالعات فومنتات و طالش واقع شده است .
 وسعت استان در قالب محدوده ها ۱۷۷۷۳ کیلومتر مربع براساس نقشه های وزارت نیرو
 میزان برداشت مربوط به چشمه، قنات و چاه می باشد.

بخش کشاورزی و منابع طبیعی به دلیل برخورداری از پتانسیل صادرات محصولات و نقش حیاتی در تامین غذایی جمعیت کشور با اتکا به منابع داخلی از مهم ترین بخش های اقتصادی کشور می باشد.

این بخش در استان به لحاظ دارا بودن توانمندی های قابل توجه در منابع و عوا مل تولید از جمله وجود بیش از 776307 هکتار اراضی مستعد کشاورزی، نزولات آسمانی مناسب و منابع آب های قابل استحصال، اقلیم های متنوع آب و هوایی با قابلیت تولید محصولات گرمسیری و سرد سیری، منابع طبیعی تجدید شونده شامل جنگلها و مراتع، تنوع ذخایر ژنتیکی، داشتن منابع طبیعی و مصنوعی مستعد برای آ بزی پروری، کارشناسان مجرب و بهره برداران و تولید کنندگان پر کار و متعهد توانسته است با تکیه بر روش مستمر، جایگاه مناسبی در کشور کسب نماید. این منابع و عوا مل تولید امکان فعالیت در اکثریت زیر بخش های کشاورزی اعم از زراعت، باغبانی، دام و طیور، زنبور عسل و شیلات را در استان فراهم ساخته است. قابلیت های بخش کشاورزی و منابع طبیعی استان را می توان وجود دشتهای حاصلخیز و مستعد مغان، اردبیل و مشکین شهر و وجود تنوع آب و هوایی و منابع آب و خاک و مراتع برای انواع فعالیت های کشاورزی و دامداری و پرورش آبزیان و زنبور عسل و نژاد های مستعد دام بومی در منطقه و نیز وجود مردمان سختکوش و با تجربه در زمینه های مختلف کشاورزی بر شمرد.

استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ در شاخص تولید عدس رتبه دوم، تولید سیب زمینی رتبه دوم، تولید کلزا رتبه دوم، تولید سویا رتبه سوم، تولید گندم آبی رتبه پنجم، تولید ذرت دانه ای رتبه پنجم و تولید یونجه و اسپرس رتبه ششم کشور را به خود اختصاص داده است.

در زمینه تولیدات دامی نیز این استان در سال ۱۳۹۴ جایگاه مناسبی در سطح کشور داشته است به طوری که در شاخص تعداد کندوی عسل مدرن رتبه سوم، کندوی عسل بومی رتبه هفتم و در شاخص تعداد جمعیت دامی گاو میش رتبه سوم و گاو بومی رتبه ششم کشور را دارا بوده است.

جدول (۱۲ - ۱۳) مقایسه سطح زیر کشت و میزان تولید محصولات عمده کشاورزی در استان اردبیل و کشور
در سال ۱۳۹۴

میزان تولید (تن)			سطح زیر کشت (هکتار)			محصول
رتبه در کشور	سهم از کشور (درصد)	میزان تولید (تن)	رتبه در کشور	سهم از کشور (درصد)	مساحت	
۵	۵/۵	۳۲۷۷۵۱	۵	۴	۸۳۵۰۵	گندم آبی
۴	۶	۴۰۸۱۱۸	۶	۷	۲۸۴۸۵۰	گندم دیم
۸	۴	۸۳۹۹۲	۹	۳/۷	۲۵۱۵۱	جو آبی
۷	۶	۱۱۵۹۹۱	۴	۹	۷۵۹۰۰	جو دیم
۹	۱/۳	۲۳۱۵	۱۰	۰/۹	۴۸۲۲	نخود
۲	۲۱	۱۵۸۲۸	۲	۱۸	۲۸۱۸۸	عدس
۲	۱۷	۷۵۰۵۹۰	۱	۱۳/۴	۲۱۰۷۰	سیب زمینی
۲۱	۰/۲	۲۵۱۰	۱۷	/۵	۱۴۸	پیاز
۶	۶/۵	۳۱۹۷۴۸	۴	۹	۵۰۵۹۵	یونجه و اسپرس
۵	۶	۵۴۸۳۷	۶	۴/۵	۷۶۲۱	ذرت دانه ای
۳	۱۱	۲۹۲۶۱	۲	۲۰	۱۲۹۲۰	سویا
۲	۱۲	۹۷۳۴	۳	۱۲	۵۴۳۰	کلزا

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل-۱۳۹۵

جدول (۱۲ - ۱۴) مقایسه اقلام دامی استان و کشور در سال ۱۳۹۴

رتبه	درصد به کشور	تعداد	عنوان
۸	3/7	۱۷۶۶۸۴۳	گوسفند و بره (راس)
۲۱	1/2	236769	بز و بزغاله (راس)
۱۵	1/81	18498	گاو اصیل (راس)
۱۴	2/85	125383	گاو دورگ (راس)
۶	6/25	182363	گاو بومی (راس)
۳	16/6	33855	گاو میش (راس)
۷	0/7	1674	کندوی عسل بومی
۳	14/5	302719	کندوی عسل مدرن
۱۶	0/82	688980	ظرفیت مرغداری تخم گذار

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل-۱۳۹۵

۱۲-۲-۲- اراضی کشاورزی

بر اساس داده های سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل مساحت اراضی زیر کشت محصولات سالانه و دائمی استان در سال ۱۳۹۴ بالغ بر ۷۳۹۵۲۵ هکتار بوده که حدود ۴/۱۵ درصد از کل وسعت استان را تشکیل می دهد. از کل مساحت اراضی زیر کشت در استان حدود ۲۶۴۹۶۶ هکتار (۳۰/۵۱ درصد) به صورت آبی و ۵۱۲۰۸۶ هکتار (۶۹/۴۹ درصد) به صورت دیم کشت شده است. با توجه به سهم بالای اراضی کشاورزی زیر کشت دیم در استان از کل اراضی کشاورزی بدیهی است که زمان، نحوه و میزان نزولات آسمانی در طول سال تاثیر زیادی را بر مجموع عملکرد کشاورزی استان خواهد داشت.

در سال ۱۳۹۴ حدود ۶۳۶۷۱۰ هکتار از اراضی کشاورزی استان به محصولات زراعی و ۳۹۴۵۵ هکتار از اراضی کشاورزی استان به محصولات باغی شامل باغات مثمر و باغات غیر مثمر اختصاص یافته است. به عبارت دیگر ۸۱/۹۴ درصد از اراضی کشاورزی استان به محصولات زراعی و ۵/۰۸ درصد کل اراضی کشاورزی استان به محصولات باغی اختصاص یافته است. ۱۲/۹۸ درصد از زمینهای زراعی استان نیز به صورت آیش باقی مانده است.

جدول (۱۲ - ۱۵) مقایسه اراضی کشاورزی آبی و دیم طی سال های 93 و 94

سال زراعی	1393	1394	درصد تغییرات سال ۱۳۹۴ نسبت به سال قبل	
اراضی آبی (هکتار)	اراضی زراعی	225592	225720	0/056
	آیش	.	.	0
	باغات مثمر	۳۴۳۰۵	۳۵۵۶۵	۶۷/۳
	باغات غیر مثمر	۳۴۰۴	۳۶۸۱	۸/۱۴
	جمع	۲۶۳۳۰۱	۲۶۴۹۶۶	۶۳۰/
اراضی دیم (هکتار)	اراضی زراعی	۴۱۸۲۵۹	۴۱۰۹۹۰	-1/74
	آیش	94500	100887	6/75
	باغات مثمر	247	209	-15/38
	جمع	۵۱۳۰۰۶	۵۱۲۰۸۶	۱۸-0/
جمع کل اراضی آبی و دیم				
تولیدات (هزار تن)	زراعی	2750	3113	13/2
	باغی	79	274	246/8
	جمع	2829	3387	19/72

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل-۱۳۹۵

محصولات عمده کشت شده در استان شامل غلاتی نظیر گندم، جو، شلتوک، ذرت دانه ای و علوفه ای، سیب زمینی، پیاز، حبوبات (عدس، نخود و لوبیا) سبزیجات، محصولات جالیزی، چغندر قند، پنبه، دانه های روغنی و نباتات علوفه ای می باشد.

براساس اطلاعات دریافت شده از سازمان جهادکشاورزی استان، مجموع محصولات زراعی استان در سال ۱۳۹۴ بالغ بر ۳۱۱۲ هزارتن بوده است.

گندم، جو و ذرت دانه ای از مهمترین غلات کشت شده در استان می باشد. میزان تولید گندم در استان در سال ۱۳۹۴ در حدود ۷۳۵۸۶۹ تن بوده که ۳۲۷۷۵۱ تن آن به صورت آبی و ۴۰۸۱۱۸ تن آن به صورت دیم کشت شده است. برای تولید این مقدار گندم ۸۳۵۰۵ هکتار زمین به صورت آبی و ۲۸۴۸۵۰ هکتار زمین به صورت دیم و در مجموع ۳۶۸۳۵۵ هکتار زمین به زیر کشت رفته است. با توجه به اطلاعات فوق عمل کرد گندم آبی ۳۹۲۵ کیلوگرم در هکتار و عملکرد گندم دیم ۱۴۳۳ کیلوگرم در هکتار و متوسط عمل کرد گندم ۱۹۹۸ کیلوگرم در هکتار بوده است.

همانگونه که اشاره گردید از دیگر غلات عمده کشت شده در استان جو و ذرت دانه ای می باشد. در سال ۱۳۹۴ در استان اردبیل ۱۹۹۹۸۳ تن جو و ۷۶۲۹۰۵ تن ذرت دانه ای تولید شده است.

عدس از مهمترین حبوبات تولید شده در استان می باشد به طوری که در سال مذکور ۲۱ درصد عدس تولیدی کشور در استان اردبیل تولید شده است. و رتبه دوم کشور را به خود اختصاص داده است.

از مهمترین سبزیجات و صیفی جات تولید شده در استان سیب زمینی می باشد که در سال ۱۳۹۴ استان اردبیل توانسته است با تولید ۷۵۰۵۹۰ تن سیب زمینی که معادل ۱۷ درصد سیب زمینی تولید شده در کشور می باشد رتبه دوم کشور را به خود اختصاص دهد.

ذرت دانه ای و یونجه و اسپرس نیز از مهمترین نباتات علوفه ای کشت شده در استان می باشد به طوری که در سال ۱۳۹۴ در حدود ۶/۵ درصد یونجه و اسپرس و ۶ درصد ذرت دانه ای تولید شده در کشور در استان اردبیل تولید شده است.

از محصولات صنعتی تولید شده در استان می توان به پنبه، چغندر قند و کلزا و آفتابگردان اشاره نمود. در سال ۱۳۹۴ در حدود ۷۷۷۵ تن پنبه، ۱۴۸۴۹۲ تن چغندر قند، ۱۲۴۲۷ تن و ۹۷۳۴ تن کلزا و دانه آفتابگردان در استان تولید شده است.

بررسی مساحت زیر کشت محصولات زراعی استان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۴ نشان می دهد که شهرستان بيله سوار با ۱۶,۸۶ درصد از مساحت زیر کشت محصولات زراعی استان بیشترین و شهرستان سرعین با ۲/۱۱ درصد، کمترین مساحت زیر کشت محصولات زراعی را در استان داشته اند. شهرستان مغان با ۱۵/۸۵ درصد در رتبه دوم و شهرستان اردبیل با ۱۵/۵۳ درصد در رتبه سوم قرار گرفته است.

بررسی میزان تولید محصولات زراعی به تفکیک شهرستان نشان می دهد که شهرستان پارس آباد با ۳۵/۵۱ درصد از کل تولید محصولات زراعی استان در ردیف اول قرار گرفته است. بعد از آن شهرستان اردبیل با ۲۴/۹۰ درصد در ردیف دوم و شهرستان بيله سوار با ۱۰/۳۹ درصد در جایگاه سوم قرار گرفته اند. لازم به توضیح میباشد که در سال ۱۳۹۳ به دلیل بروز خشکسالی درصد بالایی از محصولات دیم در شهرستان بيله سوار از بین رفته است.

کمترین میزان تولید محصولات زراعی استان مربوط به شهرستان سرعین با ۱/۵۶ درصد بوده است.

جدول (۱۲ - ۱۶) برآورد سطح، تولید و عملکرد محصولات زراعی استان اردبیل در سال ۱۳۹۴

عملکرد (کیلو گرم)			تولید (تن)			سطح (هکتار)			نام محصول	
جمع	دیم	آبی	جمع	دیم	آبی	جمع	دیم	آبی		
۱۹۹۸	۱۴۳۳	۳۹۲۵	۷۳۵۸۶۹	۴۰۸۱۱۸	۳۲۷۷۵۱	۳۶۸۳۵۵	۲۸۴۸۵۰	۸۳۵۰۵	گندم	غلات
۱۹۷۹	۱۵۲۸	۳۳۴۰	۱۹۹۹۸۳	۱۱۵۹۹۱	۸۳۹۹۲	۱۰۱۰۵۱	۷۵۹۰۰	۲۵۱۵۱	جو	
۵۸۲۶	.	۵۸۲۶	۶۲۹۰۵	.	۶۲۹۰۵	۱۰۷۹۷	.	۱۰۷۹۷	ذرت دانه ای	
.	برنج صدری (شلتوک)	
۳۹۵۰	.	۳۹۵۰	۷۴۱۴	.	۷۴۱۴	۱۸۷۷	.	۱۸۷۷	برنج محلی (شلتوک)	
.	چاودار	
۴۸۰	۴۰۰	۱۱۱۷	۲۳۱۵	۱۹۹۱	۳۲۴	۴۸۲۲	۴۵۳۲	۲۹۰	نخود سفید	حبوبات
.	نخود سیاه (لپه)	
۱۲۵۶	.	۱۲۵۶	۴۱۱۰	.	۴۱۱۰	۳۲۷۲	.	۳۲۷۲	انواع لوییا	
۵۶۲	۵۶۲	.	۱۵۸۲۸	۱۵۸۲۸	.	۲۸۱۸۸	۲۸۱۸۸	.	عدس	
.	سایر حبوبات (۱)	
۲۶۴۵	.	۲۶۴۵	۷۷۷۵	.	۷۷۷۵	۲۹۴۰	.	۲۹۴۰	پنبه	محصولات صنعتی
۵۳۰۳	.	۵۳۰۳	۱۴۸۴۹۲	.	۱۴۸۴۹۲	۲۸۰۰	.	۲۸۰۰	چغندر قند	
۱۷۹۳	۴۹۴	۱۸۸۲	۹۷۳۴	۱۷۳	۹۵۶۱	۵۴۳۰	۳۵۰	۵۰۸۰	کلزا	
۱۱۸۰	۸۰۰	۱۲۴۰	۲۶۲	۲۴	۲۳۸	۲۲۲	۳۰	۱۹۲	آفتابگردان	
.	زیره	
۲۴۴۹	.	۲۴۴۹	۳۱۳۵۰	.	۳۱۳۵۰	۱۲۸۰۳	.	۱۲۸۰۳	سایر (۲)	
سایر (۱): باقلا سبز - نخود فرنگی - ماش سایر (۲): بزرک - کنجد - تخم کدو - گلرنگ - سویا										

ادامه جدول شماره (۱۶-۱۲) برآورد سطح، تولید و عملکرد محصولات زراعی استان اردبیل در سال ۱۳۹۴

عملکرد (کیلوگرم)			تولید (تن)			سطح (هکتار)			نام محصول
جمع	دیم	آبی	جمع	دیم	آبی	جمع	دیم	آبی	
۳۵۶۲۳	۰	۳۵۶۲۳	۷۵۰۵۹۰	۰	۷۵۰۵۹۰	۲۱۰۷۰	۰	۲۱۰۷۰	سیب زمینی
۱۶۹۵۹	۰	۱۶۹۵۹	۲۵۱۰	۰	۲۵۱۰	۱۴۷	۰	۱۴۷	پیاز
۳۲۵۰۸	۰	۳۲۵۰۸	۸۸۲۶۱	۰	۸۸۲۶۱	۲۷۱۵	۰	۲۷۱۵	گوجه فرنگی
۷۰۰۰	۰	۷۰۰۰	۱۰۵۷	۰	۱۰۵۷	۱۵۱	۰	۱۵۱	سیر
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	هویج
۴۰۰۰	۰	۴۰۰۰	۹۶۰	۰	۹۶۰	۲۴۰	۰	۲۴۰	سایر سبزیجات (۳)
۶۳۵۷	۲۱۳۲	۷۸۵۹	۲۶۷۳۵۸	۲۳۵۰۸	۲۴۳۸۵۰	۴۲۰۵۵	۱۱۰۲۵	۳۱۰۳۰	یونجه
۰	۰	۰	-	-	-	-	-	-	یونجه باغات
۶۱۹۳	۰	۶۱۹۳	۵۱۴۳۰	۰	۵۱۴۳۰	۸۳۰۰	۰	۸۳۰۰	اسپرس
۰	۰	۰	-	-	-	-	-	-	یونجه بذری
۴۰۹۱۵	۰	۴۰۹۱۵	۵۷۱۷۹۵	۰	۵۷۱۷۹۵	۱۳۹۷۵	۰	۱۳۹۷۵	ذرت علوفه ای
۳۵۸۹	۱۸۸۴	۶۲۴۳	۳۵۵۰۰	۱۱۳۴۰	۲۴۱۶۰	۹۸۹۰	۶۰۲۰	۳۸۷۰	سایر (۴)
۳۱۰۷۰	۰	۳۱۰۷۰	۶۹۱۳۰	۰	۶۹۱۳۰	۲۲۲۵	۰	۲۲۲۵	هندوانه
۲۳۰۱۶	۰	۲۳۰۱۶	۴۱۲۰	۰	۴۱۲۰	۱۷۹	۰	۱۷۹	خریزه
۱۶۰۳۰	۰	۱۶۰۳۰	۸۰۶۳	۰	۸۰۶۳	۵۰۳	۰	۵۰۳	خیار
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	سایر (۵)
{سایر (۳): سبزیجات برگی - هویج بذری - پیاز بذری} {سایر (۴): گاو دانه - سورگوم جارویی - چغندر علوفه ای - جاروی زرد علی - شبدر - تریتیگاله} {سایر (۵): کدو - بادنجان - گرمک - کمپوزه - طالبی}									

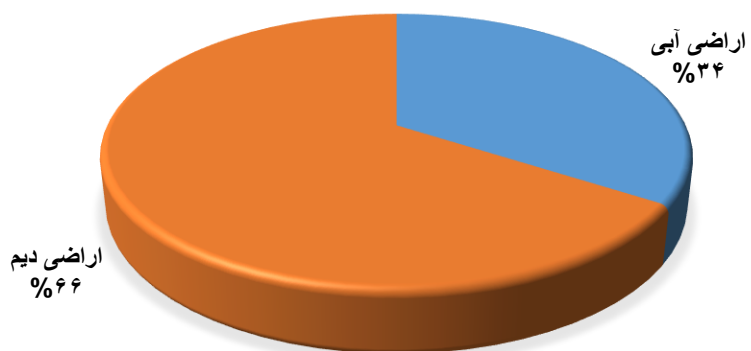
ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل-۱۳۹۵

جدول شماره (۱۲ - ۱۷) برآورد سطح، تولید و عملکرد محصولات زراعی در شهرستان های استان در سال ۹۴-۹۳

شهرستان	سطح (هکتار)			تولید (تن)		
	آبی	دیم	جمع	آبی	دیم	جمع
اردبیل	64932	۴۹۹۵۰	۱۱۴۸۸۲	۷۳۰۲۷۵	۴۴۸۶۸	۷۷۵۱۴۳
بيله سوار	۲۰۴۵۷	۱۰۴۲۷۵	۱۲۴۷۳۲	۱۳۸۴۲۱	۱۸۵۰۳۳	۳۲۳۴۵۴
پارس آباد	۵۹۰۶۰	۷۱۳۵	۶۶۱۹۵	۱۰۹۵۰۴	۱۰۷۶۰	۱۱۰۵۲۶۴
خلخال	۵۰۶۳	۳۶۴۵۰	۴۱۵۱۳	۲۴۸۶۷	۲۷۸۶۷	۵۲۷۳۴
کوثر	۹۴۰۰	۳۵۴۱۰	۴۴۸۱۰	۴۶۸۶۷	۲۲۳۸۶	۶۹۱۷۴
سرعین	۷۴۰۵	۸۲۵۰	۱۵۶۵۵	۴۶۷۸۸	۸۴۹۸	۴۸۷۲۶
مشکین شهر	۱۸۲۸۸	۸۴۰۰۵	۱۰۲۲۹۳	۸۸۳۴۶	۵۹۲۱۶	۱۴۷۵۶۲
مغان	۹۷۵۸	۱۰۷۵۱۰	۱۱۷۲۶۸	۴۴۴۲۹	۱۵۷۰۴۷	۲۰۱۴۷۶
نمین	۲۱۵۲۷	۴۵۵۳۷	۶۷۰۶۴	۲۶۱۳۳۷	۳۰۵۲۲	۲۹۱۸۵۹
نیر	۹۷۵۸	۳۵۳۵۵	۴۵۱۱۳	۶۵۸۶۵	۳۰۹۰۸	۹۶۷۷۳
جمع کل	۲۲۵۶۴۸	۵۱۳۸۷۷	۷۳۹۵۲۵	۲۵۳۵۰۶۰	۵۷۷۱۰۵	۳۱۱۲۱۶۵

آمار اراضی آیش نیز در جدول فوق ملحوظ گردیده است .
 ماخذ:سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل-1395

نمودار شماره ۱۲-۳-مقایسه مساحت زیر کشت اراضی زراعی آبی و دیم استان در سال ۱۳۹۴

نمودار شماره ۱۲-۴-مقایسه محصولات اراضی زراعی دیم و آبی در سال ۱۳۹۴ در استان اردبیل

محصولات عمده زیر بخش باغبانی استان عبارتند از: سیب، هلو، انگور، زردآلو، گیلان، آلبالو، شلیل و گردو. بر اساس اطلاعات دریافت شده از طرف سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل در سال ۹۴ در حدود ۲۷۳۵۱۶/۲۷۱ تن انواع محصولات باغی در استان تولید شده است.

بر اساس اطلاعات مذکور سطح کشت باغات با احتساب درختان پراکنده در حدود ۳۹۴۵۴/۶۱ هکتار می باشد که ۳۵۷۷۳/۶۱ هکتار از آن مربوط به درختان بارور و ۳۶۸۱ هکتار از آن مربوط به درختان غیر بارور بوده است. در سال ۱۳۹۴ محصولات باغی استان شامل حدود ۱۵۴۳۰۰/۳۵ تن میوه های دانه دار، ۹۱۳۴۱/۳۹۱ تن میوه های هسته دار، ۲۱۲۴۴/۰۳ تن میوه های دانه ریز، ۴۳۵۱/۴۵ تن میوه های خشک، ۳۳/۶۵ تن سایر میوه های سردسیری و ۲۲۴۵/۴ تن میوه های نیمه گرمسیری بوده است. به بیان دیگر حدود ۵۶/۴۱ درصد محصولات باغی استان را میوه های دانه دار و ۳۳/۳۹ درصد آن را میوه های هسته دار تشکیل داده است سایر گروه میوه ها در صد بسیار اندکی از محصولات باغی استان را به خود اختصاص داده اند.

درختان میوه در استان در مقابل سرمای بهاره حساس و آسیب پذیر می باشند و ضروری است که مسئولین امر نسبت به جایگزینی واریته های مقاوم و دیرگل بجای گونه های بومی حساس در سطح باغداران استان اقدام نمایند تا در سال های آینده اثرات منفی سرمازدگی های احتمالی کاهش یابد.

علاوه بر این موضوع، نکته دیگری که به نظر می رسد با دیدن تاکید و توجه خاصی روی آن صورت بگیرد، کاهش استفاده از کودها و سموم شیمیایی است. بر اساس آخرین اطلاعات سالنامه آماری استان در سال ۱۳۹۳ مقدار ۴۳۲۱۵ تن از انواع کود شیمیایی در اختیار مصرف کنندگان استان قرار گرفته که نسبت به سال ۱۳۹۲ در حدود ۵/۱۴ درصد افزایش نشان می دهد با عنایت به زیان های جانبی این سموم و تاثیر منفی آن در استانداردهای غذایی محصولات تولید شده و با توجه به تاکید کارشناسان بر توسعه کشاورزی پایدار و بهره وری بیشتر از منابع آب و خاک و جلوگیری از آلودگی محیط زیست، لازم است در خصوص کاهش هر چه بیشتر سموم و آفت کش های کشاورزی و بهره گیری از سایر روش های مکانیکی و طبیعی کم ضرر، تحقیقات و پژوهش های لازم به عمل آید و روش های علمی و نوین چگونگی استفاده از کودها و سموم شیمیایی در میان کشاورزان و دامداران استان ترویج گردد و استفاده از روش های جایگزین نیز به آنها آموخته شود.

جدول (۱۲ - ۱۸) آمار محصولات باغی استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ به تفکیک محصول

میزان تولید (تن)	متوسط عملکرد (کیلوگرم)	سطح کشت باغات با احتساب درختان پراکنده(هکتار)			نام محصول		
		جمع	بارور	غیر بارور			
۱۴۴۲۶۷/۹	13/5	11847/1	۱۰۶۸۸	۱۱۵۹/۱	سیب	میوه های دانه دار	
۷۵۳۹/۲	8/1	1195/8	۹۳۲/۵	۲۶۳/۳	گلابی		
۲۴۹۳/۲۵	9/4	453/5	۲۶۶	۱۸۷/۵	به		
۴۷۲۵/۱۶۱	4/1	1440/33	۱۱۴۳/۸۳	296/5	آلبالو	میوه های هسته دار	
۷۱۶۵/۴۵	4/6	1980/2	۱۵۷۲/۹	۴۰۷/۳	گیلاس		
۹۲۲/۷	3/9	301	۲۳۵	۶۶	گوچه		
۲۰۵۳/۴۷	4/7	632/6	۴۲۹/۶	۱۹۲	آلو		
۴۰۵۵۱/۶۶	12/3	3836/25	۳۲۹۳/۱۵	۵۴۳/۱	هلو		
۳۴۰/۵	5/4	79	۶۳	۱۶	شفتالو		
۵۵۱۹/۶	3/7	1694/43	۱۴۷۸/۶۸	۲۱۵/۷۵	زردالو		
۹۲۷	4/9	202/5	۱۸۷/۵	۱۵	قیسی		
۲۸۹۸۶/۲۵	12/3	3758/25	۲۳۵۶	۱۴۰۲/۲۵	شلیل		
۱۳۹/۶	5/2	37	۲۷	۱۰	آلوقطره طلا		
۲۰۷۹۳/۲	9/7	2165/5	۲۱۴۸/۵	۱۷	انگور آبی		میوه های دانه ریز
۳۸/۷	1/0	68	۳۹	۲۹	انگور دیم		
۴۰۵/۱	3/7	119/5	۱۰۹/۵	۱۰	انواع توت		
۸/۰۳		3/1	6/2	0/5	توت فرنگی		
۱۵	1/4	49/5	10/5	۳۹	پسته	میوه های خشک	
۱۷۰/۳	1/6	175/5	104/5	۷۱	بادام آبی		
۴۰/۳	0/8	99	۵۲	۴۷	بادام دیم		
۳۹۸۹/۸	1/4	4440/25	2926/5	75/1513	گردو		
۱۲۷/۱	0/5	314/8	۲۷۴	40/8	فندق آبی		
۴/۹۵	0/5	23	۱۱	۱۲	فندق دیم		
۴	2/0	7	۲	۵	سنجد		
۲۵	2/5	15	۱۰	۵	زالزالک		
۰		0/5	۰	0/5	زرشک	سایر میوه های سردسیری	
۰		4	۰	۴	خرمالو		
۸/۶۵	0/3	43/5	۲۷	16/5	گل محمدی		
۰		18/5	۰	18/5	آلبالودیم		
۷۱۲/۴	1/7	583/5	۴۲۵	۱۵۸/۵	زیتون		
۱۳۱۱	15/3	124/5	۷۹	۴۵/۵	انار	میوه های نیمه گرمسیری	
۳۲۲	10/4	61	۳۱	۲۰	انجیر		
273516/27	0	35773/61	28935/26	6838/35	جمع درختان مثمره		
	0	3681	۲۰۰۶	۱۶۷۵	درختان غیر مثمره		
273516/27	0	39454/61	30941/26	8513/35	جمع کل		

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل-۱۳۹۵

توضیح اینکه

بمنظور توسعه باغات مدرن و اقتصادی توصیه به استفاده از نهالهای پیوندی بر روی پایه های رویشی مرسوم

بمنظور استفاده بهینه از منابع آبی توسعه کشت زعفران

و بمنظور جلوگیری از پایین آمدن قیمت محصولات تولید در زمان عرضه (بخصوص هلو و شلیل) توصیه به استفاده از واریته های متنوع با زمان رسیدگی متفاوت میشود.

در این بخش بحث کلی پیرامون دام های اقتصادی و چهار پایانی است که تولیدات و فرآورده های ناشی از پرورش و نگهداری آنها مورد نیاز و احتیاج انسان است و نگهداری آنها برای دامداران ایجاد درآمد می کند. دام های اقتصادی استان در این زیر مجموعه شامل گوسفند و بره، بز و بزغاله، گاو و گاومیش و شتر و بچه شتر می باشد و هدف از پرورش یا نگهداری آنها تولید شیر، گوشت، پشم و پوست و فرآورده های لبنی و غیره است.

۱۲-۲-۴-۱-جمعیت دام های استان

جمعیت دام های استان بر اساس آمارهای ارائه شده از طرف سازمان جهاد کشاورزی استان در سال ۱۳۹۴ بالغ بر ۲۳۶۳۹۵۷ راس بوده که از این تعداد حدود ۱۷۶۶۸۴۳ راس گوسفند و بره، ۲۳۶۷۶۹ راس بز و بزغاله، ۳۲۹۰۰۹ راس گاو و گوساله (بومی، دو رگ و اصیل) و ۳۱۰۹۸ راس گاومیش و بچه گاومیش و ۲۳۸ نفر شتر بوده است. شهرستان پارس آباد با ۷۲۵۷۸۰ راس دام (۳۰/۰۲ درصد از مجموع کل دام استان) بیشترین تعداد دام استان و شهرستان سرعین با ۴۹۷۴۲ راس دام (۲/۰۵ درصد از مجموع کل دام استان) کمترین تعداد دام را در استان داشته است.

با توجه به اطلاعات جدول شماره (۱۹-۱۲) بیشترین تعداد جمعیت دامی استان را گوسفند و بره تشکیل می دهد. تعداد گوسفند و بره در استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ در حدود ۱۷۶۶۸۴۳ راس بوده که این رقم معادل ۷۴/۷۴ درصد کل جمعیت دامی استان و در حدود ۳/۷ درصد گوسفند و بره موجود در کشور می باشد و از این لحاظ استان اردبیل رتبه هشتم را در کشور به خود اختصاص داده است.

بر اساس اطلاعات جدول شماره (۱۴-۱۲) تعداد دام مربوط به گاو بومی در استان ۱۸۲۳۶۳ راس بوده که این تعداد ۶/۲۵ کل گاو بومی در کشور می باشد و استان اردبیل در این شاخص در جایگاه ششم کشور قرار گرفته است. همچنین در سال مذکور در حدود ۱۶/۶ درصد جمعیت دام های مربوط به گاومیش کل کشور در استان اردبیل بوده و رتبه استان در این شاخص ۳ بوده است. جمعیت دام های گاومیش و بچه گاومیش استان در سال ۱۳۹۴ در حدود ۳۱۰۹۸ راس بوده است.

جدول شماره (۱۲-۱۹) جمعیت دامهای استان در سالهای ۱۳۹۴ و ۱۳۹۳ به تفکیک شهرستان

شهرستان	سال	مجموع انواع دام استان و شهرستان	گوسفند و بره	بز و بزغاله	گاو و گوساله	گاو میش و بچه گاو میش	شتر و بچه شتر
استان	۱۳۹۳	۲۴۱۷۶۶۸	۱۸۷۴۷۱۲	۱۶۸۲۸۲	۳۲۲۵۲۳	۵۱۹۱۷	۲۳۴
	۱۳۹۴	۲۳۶۳۹۵۷	۱۷۶۶۸۴۳	۲۳۶۷۶۹	۳۲۹۰۰۹	۳۱۰۹۸	۲۳۸
اردبیل	۱۳۹۳	۲۶۵۸۶۳	۱۹۳۶۴۳	۸۹۶۰	۴۹۹۰۰	۱۳۳۶۰	۰
	۱۳۹۴	۲۵۳۶۳۶	۱۸۲۰۰۰	۱۲۰۰۰	۵۰۹۲۴	۸۷۱۲	۰
بیله سوار	۱۳۹۳	۲۲۶۰۸۳	۱۷۴۳۴۷	۱۹۲۹۹	۲۵۵۳۴	۶۸۵۶	۴۷
	۱۳۹۴	۳۱۴۶۷۸	۲۵۰۸۴۳	۳۵۰۰۰	۲۴۲۹۶	۴۴۷۰	۶۹
پارس آباد	۱۳۹۳	۷۳۳۷۸۱	۶۳۱۲۱۶	۵۳۷۶۲	۴۴۲۹۶	۴۴۰۰	۱۰۷
	۱۳۹۴	۷۲۵۷۸۰	۵۹۴۰۰۰	۸۰۲۶۹	۴۸۵۶۹	۲۸۶۹	۷۳
خلخال	۱۳۹۳	۱۲۷۶۵۵	۷۹۲۹۹	۲۸۲۶۰	۲۰۰۹۶	۰	۰
	۱۳۹۴	۱۳۲۷۹۵	۷۴۰۰۰	۳۹۰۰۰	۱۹۷۹۵	۰	۰
کوثر	۱۳۹۳	۷۸۷۲۶	۵۲۸۶۷	۱۱۷۱۷	۱۴۱۴۲	۰	۰
	۱۳۹۴	۷۹۲۴۶	۴۹۰۰۰	۱۶۰۰۰	۱۴۲۴۶	۰	۰
مشکین شهر	۱۳۹۳	۳۷۱۹۰۹	۲۸۱۹۸۸	۲۴۱۲۴	۵۹۱۵۲	۶۵۶۵	۸۰
	۱۳۹۴	۳۲۶۴۵۸	۲۴۵۰۰۰	۱۸۰۰۰	۵۹۰۸۲	۴۲۸۰	۹۶
مغان	۱۳۹۳	۲۱۳۹۰۱	۱۵۲۹۷۶	۱۰۳۳۹	۴۶۳۵۸	۴۲۲۸	۰
	۱۳۹۴	۲۱۱۵۴۴	۱۴۴۰۰۰	۱۹۰۰۰	۴۸۵۴۴	۰	۰
نمین	۱۳۹۳	۱۵۴۰۱۹	۱۲۵۴۶۴	۵۱۶۹	۱۲۹۳۳	۱۰۴۵۳	۰
	۱۳۹۴	۱۲۴۱۰۸	۹۸۰۰۰	۷۰۰۰	۱۲۲۸۸	۶۸۲۰	۰
نیر	۱۳۹۳	۱۹۶۶۵۸	۱۵۰۵۵۷	۶۲۰۳	۳۳۹۲۵	۵۹۷۳	۰
	۱۳۹۴	۱۴۵۹۷۰	۱۰۰۰۰۰	۸۰۰۰	۳۴۰۷۶	۳۸۹۴	۰
سرعین	۱۳۹۳	۴۹۰۷۳	۳۲۳۵۵	۴۴۹	۱۶۱۸۷	۸۲	۰
	۱۳۹۴	۴۹۷۴۲	۳۰۰۰۰	۲۵۰۰	۱۷۱۸۹	۵۳	۰

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل-۱۳۹۴

۱۲-۲-۴-۲- تولیدات دامی استان

باتوجه به اطلاعات جدول شماره (۲۰-۱۲) میزان تولید گوشت قرمز در استان در سال ۱۳۹۴ در حدود ۲۸/۷ هزار تن و میزان تولید شیر خام در حدود ۲۴۰/۶ هزار تن بوده است. همانگونه که ملاحظه می گردد استان اردبیل در زمینه تولید گوشت قرمز و شیر خام علاوه بر تامین نیاز و مصرف داخلی استان در سال ۱۳۹۴ در حدود ۱۵/۲ هزار تن گوشت قرمز ۱۰۸/۶ هزار تن شیر خام مازاد بر نیاز و مصرف داخلی استان تولید کرده است.

میزان تولید گوشت قرمز استان در سال ۱۳۹۴ در حدود ۳/۷ درصد کل گوشت قرمز تولید شده در کشور و رتبه استان در این شاخص در کل کشور ۸ بوده است. میزان تولید شیر خام نیز در حدود ۲/۷ درصد کل شیر خام تولید شده در کشور بوده و استان اردبیل در این شاخص در جایگاه چهاردهم کشور قرار گرفته است. با توجه به مازاد تولید محصولات دامی می توان گفت که استان می تواند در زمینه کارخانجات صنایع تبدیلی فرآورده های دامی سرمایه گذاری نموده و با صادرات محصولات دامی بصورت محصول نهایی قدمهای موثری در اشتغال زایی و حصول ارزش افزوده در این بخش بردارد. این امر مهم نیازمند برنامه ریزی دقیق و تشویق دستگاه های برنامه ریز و تصمیم گیرنده و حمایت از سرمایه گذاران علاقمند می باشد.

با توجه به اطلاعات جدول (۲۰-۱۲) مشاهده می گردد که تولید تخم مرغ در استان نیاز و مصرف داخلی استان را تامین نمی نماید. در سال ۱۳۹۴ تولید تخم مرغ ۵/۱ هزار تن کمتر از نیاز و مصرف داخلی استان بوده است. با توجه به شرایط و استعداد های موجود در استان اردبیل و در صورت حمایت و توسعه صنعت مرغداری، این استان می تواند به عنوان یکی از صادرکنندگان مهم گوشت مرغ و تخم مرغ در کشور مطرح گردد. در زمینه تولید گوشت سفید (مرغ) استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ با تولید ۱/۷ درصد از گوشت مرغ تولیدی کشور توانسته است علاوه بر تامین نیاز و مصرف داخلی استان در حدود ۲/۶ هزار تن نیز به سایر استان ها صادر نماید.

در سال ۱۳۹۴ جمعاً ۱۰۷۳ واحد صنعتی دام و طیور شامل تعداد ۳۸۳ واحد مرغداری گوشتی، ۲۸ واحد مرغداری تخمگذار، ۳۷ واحد مرغداری مادر گوشتی، ۵ واحد کارخانه جوجه کشی، ۹۳ واحد پرورش گاو شیری، ۳۶۴ واحد پرواربندی گوساله، یک واحد پرورش گاو میش، ۱۰۶ واحد پرواربندی بره، ۶ واحد پرورش گوسفند داشتی، ۵ واحد پرورش شتر داشتی، ۵ میدان عرضه دام و ۳۳ مرکز جمع آوری شیر و ۷ واحد پرورش بوقلمون جمعاً با ۶۹۷۱ نفر شاغل به امر تولید و عرضه محصولات غذایی مشغول بوده اند و توانسته اند بخش عظیمی از محصولات غذایی استان را تامین نمایند و در تامین محصولات غذایی کشور نیز سهم بسزایی داشته باشند. اطلاعات بیشتر در این خصوص در جدول (۲۱-۱۲) آمده است.

واحد:
هزارتن

جدول (۱۲ - ۲۰) تولیدات عمده دامی استان و مقایسه آن با کشور در سالهای ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

رتبه داخلی استان در کشور		مآزاد بر نیاز و مصرف داخلی استان		میزان نیاز و مصرف داخلی استان		سهم استان از کشور (درصد)		تولید استان			تولید کشور			شرح عملیات
۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	درصد تغییرات	۱۳۹۴	۱۳۹۳	درصد تغییرات	۱۳۹۴	۱۳۹۳	
۸	۹	۲/۱۵	۷/۱۴	۵/۱۳	۳/۱۳	۷/۳	۷/۳	۵/۲	۷/۲۸	۲۸	۹۷/۳	۷۸۵	۷۵۵	محصولات دامی
۲۲	۱۹	۶/۲	۱	۸/۳۱	۲۹	۷/۱	۵۲/۱	۶۶/۱۴	۴/۳۴	۳۰	۳۶/۳	۲۰۳۳	۱۹۶۷	گوشت سفید(مرغ)
۱۴	۱۲	۶/۱۰۸	۹۱	۱۳۲	۱۳۰	۷/۲	۶۷/۲	۸۷/۸	۶/۲۴۰	۲۲۱	۴۳/۶	۸۸۰۰	۸۲۶۸	شیر خام
۲۱	۱۸	۱/۵-	۵/۵-	۷/۱۳	۵/۱۳	۹۳/۰	۹/۰	۵/۷	۶/۸	۸	۵۴/۳	۹۲۵	۴/۸۹۳	تخم مرغ

توضیح : با توجه به واقعی سازی آمار تعداد دام و تولیدات دامی توسط معاونت امور دامی و زرات جهاد کشاورزی ، آمار تولیدات دامی تمامی استانها اعم از شیر خام و گوشت قرمز دستخوش تغییرات اساسی گردیده است .

جدول (۱۲-۲۱) تعداد واحدهای صنعتی دام و طیور استان اردبیل در سالهای ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

ردیف	عنوان فعالیت	تعداد		واحد سنجش (ظرفیت)	ظرفیت سالیانه		اشتغالزایی (نفر)	
		۱۳۹۳	۱۳۹۴		۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴
۱	مرغداری گوشتی	۳۶۸	۳۸۳	قطعه	۶۰۱۱۵۱۰	۶۳۱۲۶۵۰	۱۳۹۳	۱۳۹۴
۲	مرغداری تخمگذار	۲۷	۲۸	قطعه	۶۷۸۹۸۰	۶۸۸۹۸۰	۲۲۶	۲۲۹
۳	مرغداری مادر گوشتی	۳۴	۳۷	قطعه	۱۳۱۴۹۱۴	۱۶۴۴۶۹۰	۵۶۹	۷۱۲
۴	کارخانه جوجه کشی	۵	۵	عدد تخم در هر دوره	۳۷۳۵۱۷۵	۳۷۳۵۱۷۵	۲۶	۲۶
۵	پرورش گاو شیری	۹۰	۹۳	راس	۱۴۱۳۴	۱۴۳۹۴	۱۷۶۷	۱۷۹۹
۶	پرور بندگی گوساله	۳۶۴	۳۶۴	راس	۵۴۸۷۴	۵۴۸۷۴	۱۰۹۷	۱۰۹۷
۷	پرورش گاو میش	۱	۱	راس	۶۵	۶۵	۹	۹
۸	پرور بندگی بره	۹۹	۱۰۶	راس	۳۹۲۷۵	۴۱۴۷۵	۲۳۶	۲۳۹
۹	گوسفند داشتی	۶	۶	راس	۲۳۸۵	۲۳۸۵	۳۸	۳۸
۱۰	شتر داشتی	۵	۵	نفر	۵۵۰	۵۵۰	۶۰	۶۰
۱۱	میدان عرضه دام	۵	۵	راس در روز	۱۱۲۰	۱۱۲۰	۱۴	۱۴
۱۲	مرکز جمع آوری شیر	۳۳	۳۳	تن در روز	۵/۱۲۹	۵/۱۲۹	۷۸	۷۸
۱۳	پرورش بوقلمون	۶	۷	قطعه	۲۹۰۵۰	۳۱۰۵۰	۱۳	۱۴
	جمع	۱۰۴۳	۱۰۷۳	-	-	-	۵۳۳۵	۶۹۷۱

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل - ۱۳۹۵

۱۲-۲-۵-شیلات و آبزیان

زیر مجموعه شیلات و آبزیان استان شامل، منابع استحصال متشکل از کارگاهها یا مزارع یا واحدهای پرورش ماهیان سردآبی و گرم آبی، منابع آب های طبیعی و آزاد (رودخانه ها و برکه ها، دریاچه ها و غیره) و استخرهای مصنوعی می باشد.

براساس اطلاعات جدول شماره (۲۲-۱۲) در سال ۱۳۹۴ تعداد ۴۱ مزرعه پرورش ماهیان سردآبی و ۲۲۰ منبع سردابی خرد شامل چشمه و چاه و ۱۶ مزرعه پرورش ماهیان گرم آبی و ۶۷ منبع گرم آبی شامل سد و کانال و ۱۱۵ منبع گرم آبی خرد به امر تولید و پرورش آبزیان در استان مشغول بوده اند و در مجموع توانسته اند ۸۰۰۸ تن ماهی تولید و به بازارهای مصرف عرضه نمایند.

بر اساس اطلاعات جدول مذکور در سال ۱۳۹۴ در استان تعداد ۱۸۹۰۰ هزار قطعه بچه ماهی شامل ۶۶۰۰ هزار قطعه ماهیان سرد آبی و ۱۰۵۰ هزار قطعه ماهی زینتی تولید گردیده است. تولید این میزان بچه ماهی نسبت به سال قبل ۱۰/۷۱ درصد افزایش داشته است.

جدول شماره (۲۲-۱۲) عملکرد تکثیر و پرورش آبزیان در استان اردبیل به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۴

ردیف	شهرستان	سردابی									گرم آبی			جمع	تکثیر		زینتی						
		منابع آبی خرد (چشمه و چاه)			مزارع			منابع آبی (سد و کانال)			مزارع				ماهیان زینتی								
		تولید (تن)	مساحت (م-م)	تعداد	تولید (تن)	مساحت (م-م)	تعداد	تولید (تن)	مساحت (م-م)	تعداد	تولید (تن)	مساحت (هکتار)	تعداد		تولید (تن)	مساحت (م-م)	تعداد	تولید (تن)	تخم چشم زده (ه ق)	تولید بچه ماهی			
1	اردبیل	۱۲	۳۵۹۰	۱۰۸	۵	۲۵۵۰	۶۰	۱۴	۷۵۴	۵۰۱	۰	۰	۰	۵	۱	۱۰	۳۶	۶۷۸	۰	۰	۲۰	۱۲۴۰	۵۸۵
2	بيله سوار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳	۴۰۵	۴۰۸	۱/۴	۱	۱۱	۱۲	۴	۴۷	۱۶	۴۶۵	۰	۰	۱	۴۰	۳۲
3	پارس آباد	۴	۱۱۸۰	۵۴	۰	۰	۰	۹	۱۲۰۹ / ۵	۱۲۶۶	۹۱	۱۴	۴۰۶	۱۲	۴	۴۶	۳۹	۱۷۷۲	۰	۰	۳	۱۲۰	۸۵
4	خلخال	۳	۹۵۰	۲۰	۹	۵۳۶۵	۱۴۹	۵	۳۵۲	۴۱۷	۲	۱	۷	۵	۱	۸	۲۳	۶۰۱	۱۴۰۰	۱۰۰۰	۳	۱۳۵	۸۵
5	سرعین	۱	۱۵۰	۴	۲	۱۱۴۰	۲۷	۱	۷۵	۵۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴	۸۶	۰	۰	۲	۴۵	۳۵
6	کوثر	۵	۱۲۳۰	۱۶	۰	۰	۰	۵	۱۹۸	۲۳۸	۰	۰	۰	۱	۵	۲	۱۱	۲۵۶	۰	۰	۲	۳۰	۲۲
7	گرمی	۱۵	۳۸۰۰	۹۳	۵	۲۸۵۰	۸۲	۲	۱۵۵	۳۰۸	۰	۰	۰	۱۵	۵	۴۸	۳۷	۵۶۷	۱۵۰	۰	۲	۲۵	۲۴
8	مشگین شهر	۱۵۴	۶۷۲۷۵	۱۵۷۶	۱۷	۱۲۴۱۰	۴۰۰	۱۲	۶۴۵	۵۱۹	۰	۰	۰	۵۹	۷	۱۳۳	۲۴۲	۲۶۲۸	۱۷۳۵۰	۵۵۰۰	۳	۲۲۰	۱۸۰
9	نمین	۲۰	۴۹۴۶	۱۲۶	۰	۰	۰	۹	۲۲۸/۵	۲۸۲	۰	۰	۰	۶	۲	۲۰	۳۵	۴۲۸	۰	۰	۲	۸۵	۶۲
10	نیر	۶	۱۴۳۰	۴۱	۳	۳۰۰۰	۱۸۰	۸	۳۳۴	۳۰۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۶	۵۲۷	۰	۰	۱	۲۵	۲۵
	جمع	۲۲۰	۸۴۵۵۱	۲۰۳۸	۴۱	۲۷۳۱۵	۹۳۴	۶۷	۴۳۵۶	۴۳۰۰	۹۴/۴	۱۶	۴۲۴	۱۱۵	۲۳	۳۱۲	۴۵۹	۸۰۰۸	۱۸۹۰۰	۶۶۰۰	۳۹	۱۹۶۵	۱۱۲۵

ماخذ: اداره کل شیلات استان اردبیل-۱۳۹۵

بر اساس اطلاعات اطلاعات دریافت شده از طرف سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ تعداد واحدهای بهره برداری پرورش زنبور عسل در سطح استان بالغ بر ۳۰۴۳۹۳ کندو شامل ۳۰۲۷۱۹ کندوی مدرن و ۱۶۷۴ کندوی نوع قدیم بوده است که کندوهای مدرن ۶۱۱۵۸۶۴ کیلو گرم و کندوهای بومی ۱۷۹۹۷۲ کیلو گرم و در مجموع ۶۱۳۳۸۳۶ کیلو گرم عسل با موم تولید داشته‌اند. بدین ترتیب مشاهده می‌گردد که ۹۹/۷۰ درصد تولید عسل در استان از طریق کندوهای مدرن و ۰/۳۰ درصد از طریق کندوهای بومی بوده است.

در این سال بیشترین تعداد کندوی عسل در شهرستان اردبیل با ۱۸۱۲۶۴ کندو و پس از آن در شهرستان خلخال با ۴۰۰۴۵ کندو بوده است. بیشترین میزان تولید عسل نیز به ترتیب در شهرستان های اردبیل با ۴۲۲۹۴۱۶ کیلوگرم و خلخال با ۶۵۰۶۸۴ کیلو گرم بوده است.

جدول (۱۲ - ۲۳) وضعیت زیر بخش زنبورداری استان اردبیل در سال ۱۳۹۴

شهرستان	تعداد کندوی مدرن	تعداد کندوی بومی	جمع	تولید مدرن (کیلوگرم)	تولید بومی (کیلوگرم)	جمع (کیلوگرم)
اردبیل	۱۸۱۲۶۴	۰	۱۸۱۲۶۴	۴۲۲۹۴۱۶	۰	۴۲۲۹۴۱۶
بيله سوار	۱۵۲۷	۰	۱۵۲۷	۲۵۳۵۵	۰	۲۵۳۵۵
پارس آباد	۷۹۳۵	۰	۷۹۳۵	۱۵۳۵۱۰	۰	۱۵۳۵۱۰
خلخال	۴۰۰۴۵	۶۳۱	۴۰۶۷۶	۶۴۷۰۱۴	۳۶۷۰	۶۵۰۶۸۴
کوثر	۱۳۵۳۳	۱۰۰۹	۱۴۵۴۲	۱۹۵۲۴۶	۱۳۹۶۲	۲۰۹۲۰۸
سرعین	۲۲۱۴	۰	۲۲۱۴	۳۶۱۳۷	۰	۳۶۱۳۷
مشکین شهر	۳۰۰۶۷	۰	۳۰۰۶۷	۴۶۷۵۸۳	۰	۴۶۷۵۸۳
مغان	۸۱۸۴	۰	۸۱۸۴	۱۱۵۱۷۶	۰	۱۱۵۱۷۶
نمین	۹۵۱۱	۰	۹۵۱۱	۱۱۰۷۴۰	۰	۱۱۰۷۴۰
نیر	۸۴۳۹	۳۴	۸۴۷۳	۱۳۵۶۸۷	۳۴۰	۱۳۶۰۲۷
جمع	۳۰۲۷۱۹	۱۶۷۴	۳۰۴۳۹۳	۶۱۱۵۸۶۴	۱۷۹۷۲	۶۱۳۳۸۳۶

ماخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل - ۱۳۹۵

جنگل به ناحیه ای که از درخت های انبوه پوشیده باشد اطلاق می گردد در جنگل طبیعی معمولاً درختان کوچک و بزرگ و تنومند به طور نامنظم و همچنین علف های خودرو فراوانند جنگل مجموعه است از درختان، درختچه ها، پوشش گیاهی، جانوران و میکرو ارگانیسم ها (قارچها، باکتریها، ویروسها) که به همراه عوامل طبیعی غیر حیاتی مانند خاک، آب، دما، باد و ... محیط و رویشگاه مشخص و معلومی را به وجود آورده اند.

تنوع اقلیمی و وجود ارتفاعات در قلمرو استان، موجب پیدایش زیستگاه های گسترده در استان شده است. ارزش جنگل های استان اردبیل بیشتر بعد زیست محیطی داشته و نقش مهمی در حفاظت آب و خاک ایفا نموده و در حفاظت خاک، پیشگیری از سیلاب ها و فرسایش های سالانه اهمیت فراوان دارد همچنین رویشگاه جنگل فندقلو که در استان اردبیل واقع شده جز رویشگاه های منحصر به فرد در ایران بوده و علاوه بر آن جنگل ها و گونه ارزشمند ارس نیز در شهرستان خلخال از رویشگاه های برتر ارس در سطح کشور می باشد. بر اساس اطلاعات دریافت شده از اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ مساحت جنگل های طبیعی استان ۶۵۷۲۸/۹۶ هکتار و مساحت جنگل های مصنوعی ۱۳۷۹ هکتار می باشد. مساحت جنگلهای دست کاشت و پارک های جنگلی در سال ۱۳۹۴، ۱۵۳۲/۶ هکتار می باشد. گونه غالب جنگل های استان شامل فندق، ارس، بلوط، زبان گنجشک، افرا، راش و بند می باشد.

بر اساس اطلاعات سالنامه آماری استان در سال ۱۳۹۴ حدود ۲۳ هکتار جنگل کاری دولتی انجام شده است.

مرتع زمینی است اعم از کوه و دامنه یا زمین مسطح که در فصل چرای دارای پوششی از نباتات علوفه ای خودرو بوده و با توجه به سابقه چرای عرفاً مرتع شناخته شود. اراضی آیش ملی رغم آن که دارای پوشش علوفه ای خودرو باشند مشمول تعریف مرتع نمی شوند.

چنانچه مرتع دارای درختان جنگلی خودرو باشد مرتع مشجر نامیده می شود. مراتع یکی از مهم ترین و با ارزش ترین منابع خدادادی و موهبت الهی می باشد که با بهره برداری صحیح و اصولی توأم با عملیات اصلاح و احیای آن می توان ضمن حفظ منابع پایه از جمله آب و خاک از نظر تولید پوشش گیاهی و ارزش اکولوژیکی و زیست محیطی، نیازمندی های کشور در زمینه فرآورده های پروتئینی را با تولید علوفه تامین کرد.

براساس اطلاعات سازمان جهاد کشاورزی استان در سال 1394 مجموع مساحت مراتع استان بالغ بر ۱۰۱۵۰۰۰ هکتار می باشد. در بررسی وضعیت مراتع استان اردبیل از نظر طبقه بندی کیفی مشاهده می شود که از مجموع مراتع استان به طور تقریباً ۲۲۵۰۰۰ هکتار از نوع درجه یک (خوب) و ۵۸۰۰۰۰ هکتار از نوع درجه دو (متوسط) و ۲۱۰۰۰۰ هکتار نیز از نوع درجه سه (فقیر) می باشد. مساحت حوزه های آبخیز تحت عملیات آبخیزداری در سال ۱۳۹۴، ۱۸۸۰۷ هکتار می باشد.

از نظر زمان رویش و فصل بهره برداری مراتع استان به سه دسته مراتع ییلاقی، روستایی و قشلاقی تقسیم می شوند که مراتع ییلاقی اکثراً در ارتفاعات سبلان، بزقوش و باغرو واقع گردیده و در فصل تابستان مورد بهره برداری قرار می گیرد.

مراتع روستایی و یا کوهپایه ای نیز در مناطق روستائی استان قرار دارند و مراتع قشلاقی استان در منطقه مغان واقع شده است. از نظر تنوع گونه های گیاهی بیش از ۱۲۰۰ گونه گیاهی در نظام اکولوژی یک گیاهی استان شناسایی شده است. بهره برداری بی رویه از مراتع استان، وجود دام مازاد بر ظرفیت آنها و عدم وجود ساختار مناسب بهره برداری از دلایل عمده افزایش تخریب مراتع استان می باشد. بر اساس اطلاعات ارائه شده در «سند توسعه منابع طبیعی و آبخیزداری استان اردبیل در افق ۱۴۰۴» در حال حاضر بیش از سه برابر ظرفیت مجاز از مراتع استان بهره برداری می شود.

فعالیت های انجام شده در زمینه مرتع داری و اصلاح مراتع توسط اداره کل منابع طبیعی استان در سال 1394 حاکی از آن است که در ۳۳۰ هکتار از مراتع کپه کاری و کشت مستقیم انجام شده، در ۷۷ هکتار از مراتع کود پاشی شده، ۷۲/۵ هکتار از دیمزارهای کم بازده به مراتع تبدیل شده و در حدود ۳۰۷۲۰ هکتار از مراتع مورد ممیزی و تنسیق واقع شده است.

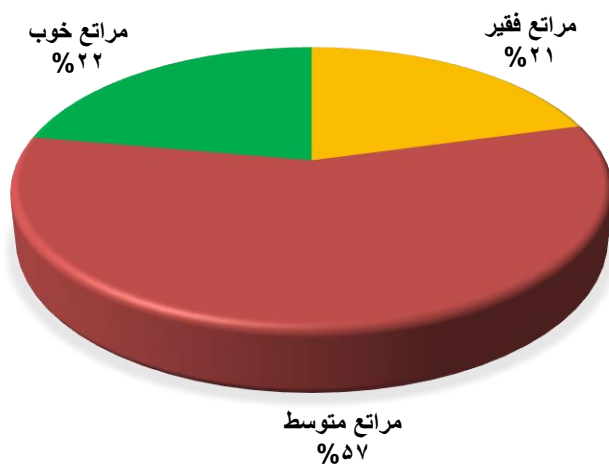
جدول (۲۴-۱۲) مساحت جنگل ها و مراتع استان اردبیل به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۳

(هکتار)

مراتع				جنگل ها				شهرستان
مساحت مراتع خوب	مساحت مراتع متوسط	مساحت مراتع فقیر	جمع کل مراتع	مساحت کل جنگل های حفاظتی	مساحت ذخیره گاهها	مساحت جنگل مصنوعی	مساحت جنگل طبیعی	
۳۵۰۰۰	۵۰۰۰۰	۲۵۰۰۰	۱۱۰۰۰۰	۷۱	-	۷۱	-	اردبیل
۱۰۰۰۰	۷۰۰۰۰	۳۰۰۰۰	۱۱۰۰۰۰	۵۱۶/۲	-	۱۴	502/2	بيله سوار
۴۰۰۰۰	۵۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۷۵۰۰۰	۱۳۳۴/۳۲	-	۳۸۶	۹۴۸/۳۲	پارس آباد
۲۰۰۰۰	۱۴۰۰۰۰	۳۰۰۰۰	۲۱۰۰۰۰	۴۶۴۲۸/۶	۲۵۱۴۶	۳۳۲	۴۶۰۹۶/۶	خلخال
۲۰۰۰۰	۴۵۰۰۰	۱۰۰۰۰	۷۵۰۰۰	۶۳۷۷/۵۸	۳۷۴۶	۵۴	۶۳۲۳/۵۸	کوثر
۱۵۰۰۰	۵۵۰۰۰	۳۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۹۴۶/۴	-	۲۴	۹۲۲/۴	گرمی
۸۰۰۰۰	۱۱۰۰۰۰	۵۰۰۰۰	۲۴۰۰۰۰	۵۲۷۲/۲	۲۰۰	۶۰	۵۲۱۲/۲	مشکین شهر
۵۰۰۰	۱۵۰۰۰	۱۰۰۰۰	۳۰۰۰۰	۶۱۳۱/۶	۱۰۰۰	۴۰۸	۵۷۲۳/۶۶	نمین
۵۰۰۰	۴۵۰۰۰	۱۵۰۰۰	۶۵۰۰۰	۳۰	-	۳۰	-	نیر
۲۲۵۰۰۰	۵۸۰۰۰۰	۲۱۰۰۰۰	۱۰۱۵۰۰۰	۶۷۱۰۷/۹۶	۳۰۰۹۲	۱۳۷۹	۶۵۷۲۸/۹۶	کل استان

ماخذ: اداره کل منابع طبیعی استان اردبیل - ۱۳۹۴

نمودار شماره ۱۲-۵-مقایسه مساحت مراتع استان به تفکیک فقیر، متوسط و خوب در سال
۱۳۹۴

فصل سیزدهم

صنعت و معدن

۱۳-صنعت و معدن

۱۳-۱-صنعت

۱۳-۱-۱-کارگاههای صنعتی استان

تعداد شاغلان کارگاه های صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر استان در سال ۱۳۹۳ معادل ۸۰۳۹ نفر بوده که این رقم ۰/۶۵ درصد کل شاغلان کارگاه های صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر کشور می باشد.

مقایسه تعداد و شاغلان کارگاه های صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر استان با کشور بر حسب طبقات کارکن نشان می دهد که :

۱- سهم تعداد کارگاه های صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر استان از کل کارگاه های ده نفر کارکن و بیشتر کشور ۱/۵۵ درصد میباشد.

۲- ارزش افزوده کارگاههای صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر استان بسیار ناچیز و در حدود ۰/۴ درصد ارزش افزوده کارگاههای صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر کشور میباشد.

۳- در شاخص تعداد کارگاههای صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر، استان اردبیل با تعداد ۱۶۱ کارگاه در جایگاه بیست و دوم کشور در سال ۱۳۹۳ قرار گرفته است در این شاخص استان تهران با ۲۲۲۴ کارگاه صنعتی رتبه اول را به خود اختصاص داده است.

۴- در سال ۱۳۹۳ استان اردبیل با ۸۰۳۹ شاغل در کارگاههای صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر استان در جایگاه ۲۵ کشور قرار گرفته است در این شاخص استان تهران با ۲۸۵۷۰۱ شاغل در جایگاه اول قرار دارد.

۵- استان اردبیل با ۵۴۱۸ میلیارد ریال ارزش افزوده کارگاههای صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر در سال ۱۳۹۳ در جایگاه بیست و ششم کشور قرار گرفته است در این شاخص استان تهران با ۲۳۹۶۲۰ میلیارد ریال رتبه اول را دارد.

جدول (۱-۱۳) اطلاعات کارگاه های صنعتی دارای ۱۰ نفر کارکن و بیشتر ۱۳۹۳*

(ارقام به میلیون ریال)

فعالیت	سال	تعداد کارگاه	ارزش افزوده (میلیارد ریال)	ارزش ستانده	ارزش داده (میلیارد ریال)	شاغلان	سرمایه گذاری (میلیارد ریال)	نسبت ارزش داده به ستانده
کشور	۱۳۹۳	۱۴۴۵۲	۱۳۳۲۳۶۵	۸۱۸۷۲۴۴	۳۸۵۴۸۷۹	۱۳۰۹۰۵۸	۱۴۱۱۴۷	۴۷/۰۸
استان	۱۳۹۳	۱۶۱	۵۴۱۸	-	-	۸۰۳۲	-	-
نسبت استان به کشور (سهم)		۱/۵۵	۰/۴۰	-	-	۰/۶۵	-	-

ماخذ : خلاصه نتایج طرح آمارگیری صنعت ۱۳۹۳-سالنامه آماری استان ۱۳۹۴

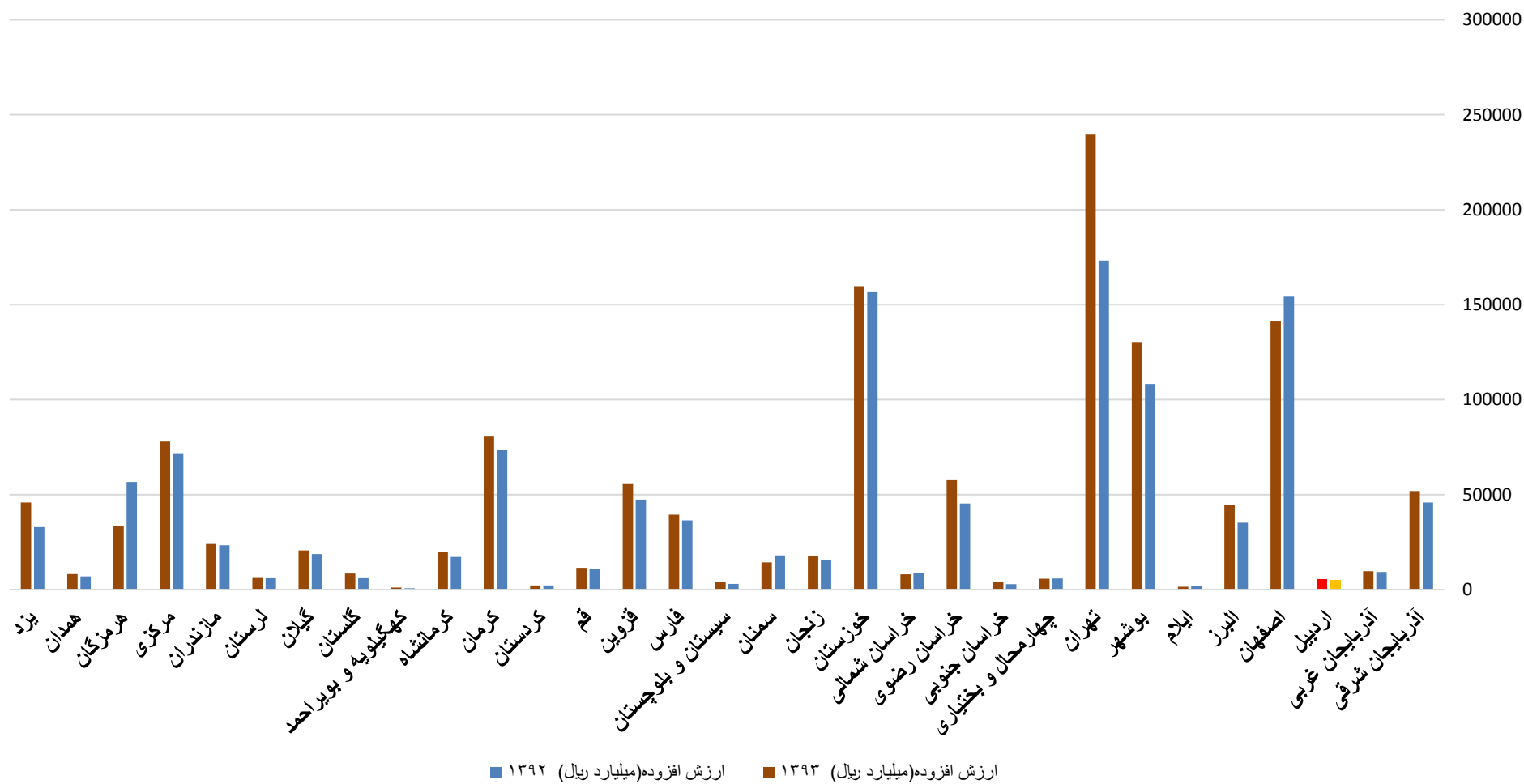
*آخرین اطلاعات کارگاههای صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر مربوط به سال ۱۳۹۳ میباشد.

جدول شماره (۱۳-۲) تعداد کارگاه، شاغلان و ارزش افزوده کارگاههای صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر بر حسب استان

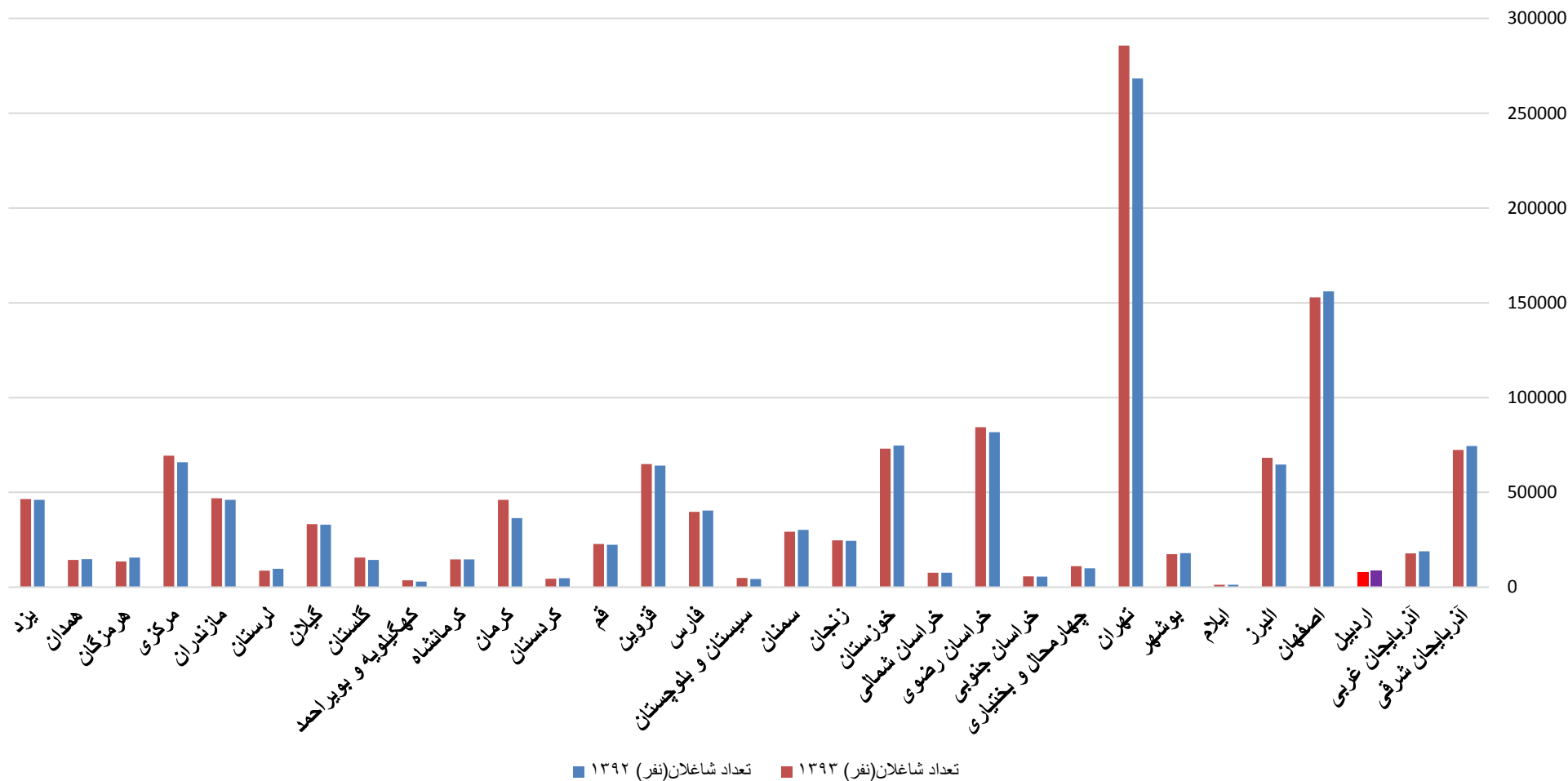
استان	تعداد کارگاه		تعداد شاغلان(نفر)		ارزش افزوده(میلیارد ریال)	
	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۳
کل کشور	۱۴۶۹۷	۱۴۴۵۲	۱۲۷۹۵۷۷	۱۳۰۹۰۵۸	۱۲۰۰۱۴۸	۱۳۳۲۳۶۵
آذربایجان شرقی	۸۴۳	۸۱۲	۷۴۴۵۳	۷۲۴۲۵	۴۵۹۳۳	۵۱۹۲۸
آذربایجان غربی	۳۲۲	۳۰۵	۱۸۹۸۱	۱۷۸۵۸	۹۳۲۷	۹۷۲۸
اردبیل	۱۷۸	۱۶۱	۸۶۳۹	۸۰۳۲	۴۸۲۹	۵۴۱۸
اصفهان	۱۷۲۵	۱۵۶۱	۱۵۶۰۱۹	۱۵۲۸۴۸	۱۵۴۲۰۴	۱۴۱۵۰۶
البرز	۶۷۱	۶۴۳	۶۴۶۹۹	۶۸۲۵۰	۳۵۲۴۱	۴۴۵۶۱
ایلام	۳۱	۳۱	۱۳۲۴	۱۲۸۷	۱۹۳۸	۱۵۴۸
بوشهر	۹۴	۸۴	۱۷۹۲۷	۱۷۴۳۸	۱۰۸۲۶۷	۱۳۰۴۰۳
تهران	۲۳۷۷	۲۲۲۴	۲۶۸۳۰۵	۲۸۵۷۰۱	۱۷۳۲۶۱	۲۳۹۶۲۰
چهارمحال و بختیاری	۲۳۸	۲۷۵	۹۸۹۷	۱۱۱۱۱	۵۸۲۶	۵۸۱۲
خراسان جنوبی	۸۰	۹۵	۵۴۸۴	۵۷۱۸	۲۹۴۶	۴۲۸۲
خراسان رضوی	۱۰۰۶	۹۶۷	۸۱۷۶۷	۸۴۴۱۱	۴۵۲۷۳	۵۷۶۸۳
خراسان شمالی	۶۷	۸۲	۷۶۶۱	۷۵۹۹	۸۶۵۲	۸۰۱۰
خوزستان	۳۶۲	۳۴۹	۷۴۶۹۶	۷۳۱۰۳	۱۵۶۹۹۶	۱۵۹۷۵۰
زنجان	۲۱۹	۲۱۳	۲۴۴۸۴	۲۴۷۶۷	۱۵۴۰۳	۱۷۷۵۷
سمنان	۷۱۲	۶۲۰	۳۰۲۰۵	۲۹۳۰۷	۱۸۰۸۸	۱۴۳۸۴
سیستان و بلوچستان	۱۰۴	۱۲۶	۴۲۶۵	۴۹۱۵	۳۰۱۰	۴۳۰۴
فارس	۵۷۸	۵۱۶	۴۰۳۶۳	۳۹۶۶۰	۳۶۳۹۹	۳۹۴۵۳
قزوین	۷۱۰	۶۹۷	۶۴۰۹۳	۶۴۹۰۲	۴۷۴۳۹	۵۶۰۰۳
قم	۴۳۱	۴۴۴	۲۲۳۱۷	۲۲۸۳۳	۱۱۱۰۰	۱۱۴۷۸
کردستان	۱۲۵	۱۲۴	۴۶۸۱	۴۴۱۵	۲۱۵۶	۲۲۴۱
کرمان	۳۲۴	۸۱۲	۳۶۳۹۶	۴۶۰۰۸	۷۳۴۶۶	۸۰۹۲۹
کرمانشاه	۲۲۹	۲۰۶	۱۴۶۵۶	۱۴۶۲۹	۱۷۲۶۶	۱۹۹۳۸
کهگیلویه و بویراحمد	۳۴	۳۵	۲۹۱۵	۳۶۳۴	۷۶۸	۱۰۵۱
گلستان	۳۳۲	۳۱۷	۱۴۳۲۴	۱۵۵۹۸	۵۹۸۳	۸۵۳۰
گیلان	۵۴۲	۵۱۷	۳۳۰۲۱	۳۳۲۶۸	۱۸۶۸۳	۲۰۵۷۲
لرستان	۱۷۷	۱۴۹	۹۷۳۴	۸۷۰۴	۵۹۸۶	۶۱۰۴
مازندران	۶۸۴	۶۱۹	۴۶۰۴۸	۴۶۹۳۴	۲۳۳۸۲	۲۴۱۰۴
مرکزی	۵۷۷	۵۸۷	۶۵۸۵۳	۶۹۴۱۰	۷۱۷۵۷	۷۷۹۳۳
هرمزگان	۱۵۱	۱۳۶	۱۵۵۴۳	۱۳۵۳۸	۵۶۶۷۵	۳۳۲۹۸
همدان	۳۳۱	۳۱۰	۱۴۸۱۵	۱۴۳۳۹	۶۹۸۳	۸۱۸۱
یزد	۴۴۲	۴۳۴	۴۶۰۰۸	۴۶۴۱۶	۳۲۹۱۱	۴۵۸۵۵

ماخذ: خلاصه نتایج آمارگیری طرح صنعت ۱۳۹۳

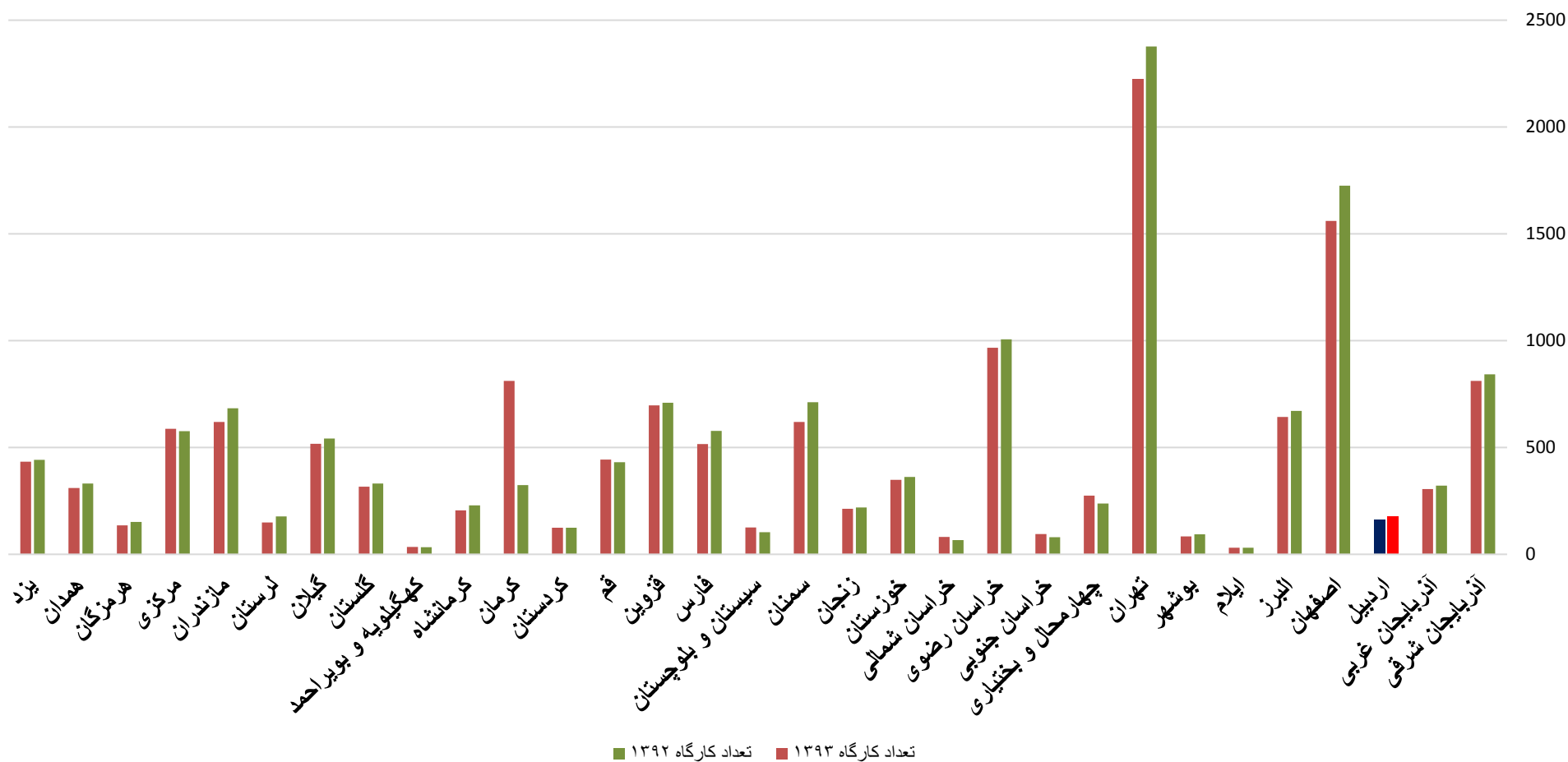
نمودار شماره (۱۳-۱) ارزش افزوده کارگاههای صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر استانیهای کشور

نمودار شماره (۱۳-۲) تعداد شاغلان کارگاههای صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر استانهای کشور

نمودار شماره (۱۳-۳) تعداد کارگاههای صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر استانیهای کشور

یکی از جنبه های مهمی که در هر بخش اقتصادی باید به آن توجه شود ارزش افزوده ایجاد شده توسط آن بخش می باشد. براساس اطلاعات جدول شماره (۳-۱۳) ارزش افزوده بخش صنعت کل کشور در سال ۱۳۹۳ برابر با ۱۷۵۹۸۹۱۹۵۳ میلیون ریال بوده است این رقم برای استان اردبیل ۸۲۷۰۰۷۲ میلیون ریال می باشد. در سال ۱۳۹۳ سهم ارزش افزوده بخش صنعت استان اردبیل از تولید ناخالص داخلی استان برابر با ۶/۳۴ درصد بوده است. به عبارت دیگر ارزش افزوده بخش صنعت استان اردبیل تنها ۶/۳۴ درصد از تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار استان را تشکیل می دهد. در سال ۱۳۹۲ این رقم ۶/۴۰ درصد بوده است. در حالیکه سهم ارزش افزوده بخش صنعت کل کشور در تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار کل کشور برای سال های مورد بررسی به ترتیب برابر با ۱۴/۸۰ درصد و ۱۵/۳۲ درصد بوده است.

راههای متفاوتی برای محاسبه مزیت نسبی وجود دارد از جمله معیار هایی که دامنه کاربرد وسیعی در تعیین مزیت نسبی یک صنعت دارد شاخص معروف بالاسا می باشد که از رابطه زیر به دست می آید:

ارزش افزوده بخشی مورد نظر در استان

محصول ناخالص داخلی استان

ارزش افزوده بخشی مورد نظر در کشور

محصول ناخالص داخلی کشور

اگر این شاخص کوچک تر از یک باشد به این معنی است که بخش یا فعالیت مورد نظر فاقد مزیت نسبی می باشد. چنانچه ملاحظه می گردد بخش صنعت استان اردبیل فاقد مزیت نسبی می باشد البته این اعداد مربوط به کل بخش صنعت استان می باشد، در صورتی که این شاخص برای فعالیت های صنعتی به طور جداگانه محاسبه گردد مشخص می شود که استان اردبیل در کدام فعالیت صنعتی دارای مزیت نسبی هست و در کدام فعالیتها مزیت نسبی ندارد لذا در خصوص نحوه تصمیم گیری در مورد گسترش صنایع در استان بهتر و دقیقتر می توان تصمیم گیری نمود.

جدول (۳-۱۳) تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار، ارزش افزوده و مزیت نسبی بخش صنعت در کشور و استان

مبالغ به میلیون ریال

عنوان	سال	تولید ناخالص داخلی	ارزش افزوده کل فعالیتهای اقتصادی	ارزش افزوده بخش صنعت	مزیت نسبی	سهم ارزش افزوده بخش صنعت کشور در تولید ناخالص داخلی (کشور) (درصد)	سهم ارزش افزوده بخش صنعت استان در تولید ناخالص داخلی (استان) (درصد)
کشور	۱۳۹۲	۱۰۱۲۵۷۲۳۶۱۸	۱۰۰۷۳۰۲۲۷۲۲	1498725855	-	۱۴/۸۰	-
	۱۳۹۳	۱۱۴۸۷۱۶۹۸۲۰	۱۱۴۳۸۹۱۹۲۹۲	1759891953	-	۱۵/۳۲	-
درصد تغییرات							
		13/45	13/56	17/43	-	3/51	-
استان	۱۳۹۲	۱۱۴۷۲۲۷۰۱	۱۱۴۱۷۹۶۵۴	7343065	0/43	-	6/40
	۱۳۹۳	۱۳۰۳۵۱۸۸۴	۱۲۹۹۱۳۰۱۶	8270072	0/41	-	6/34
درصد تغییرات							
		13/62	13/78	12/62	-4/24	-	-0/88

ماخذ: سری زمانی حسابهای منطقه ای

۱۳-۲- معدن

اگر بخواهیم پتانسیل های معدنی استان را به زبان ساده گروه بندی نماییم آن را در سه گروه بررسی خواهیم نمود.

۱- گروه مواد معدنی فلزی: استان تقریباً فاقد معادن فلزی در حال بهره برداری می باشد ولی اندیس های بالقوه ای از فلزات آهن - مس - سرب و روی - منگنز - آنتیموان - طلا و ... در استان شناسایی شده که قابلیت مطالعات اکتشافی دارند. تنها معدن فلزی قابل بهره برداری استان، معدن آهن موئیل مشکین شهر می باشد.

۲- گروه مواد معدنی غیرفلزی: استان از نظر دارا بودن ذخایر قطعی و شناسایی شده مواد معدنی غیر فلزی در سطح متوسط به پائین کشوری قرار دارد و ذخایری از سیلیس - سنگ های زینتی - فلدسپات - کائولن - بنتونیت - پرلیت - دیاتومیت و ... شناسایی شده و برخی نیز در حال بهره برداری می باشند مثل معدن عقیق پیرجواد - معدن سیلیس سردابه - معدن پرلیت عرصه دوگاه و

۳- گروه مواد معدنی مصالح ساختمانی: استان به لحاظ دارا بودن مواد معدنی طبقه یک (مصالح ساختمانی) از رتبه ممتاز کشوری برخوردار است. به طوری که از نظر مواد پوزولانی و پوکه معدنی در کشور سرآمد می باشد. ذخایر سنگ لاشه و مالون - مارن - شیل - آهک - دولومیت - سنگ های تزئینی (تراورتن - مرمریت) گچ - شن و ماسه کوهی و ... از دیگر ذخایر این گروه محسوب می شوند که غالباً در استان ذخایر خوبی را از آنها شاهد هستیم.

بطور کلی مهمترین مواد معدنی که در استان بطور بالقوه و یا بالفعل وجود دارند عبارتند از:

۱- اندیس های فلزی شامل (طلا-مس-سرب و روی- منگنز- آهن- مولیبدن- آنتیموان) که در این میان ذخایر آهن قابلیت استخراج و بهره برداری دارند.

۲- مواد معدنی غیر فلزی شامل (بنتونیت - کائولینیت- دیاتومیت- کربنات کلسیم - پرلیت -نفلین سینیت - سیلیس- فلدسپات - گوگرد - عقیق و ...).

۳- مواد معدنی ساختمانی شامل (سنگهای ساختمانی- شن و ماسه- رس- شیل و مارن- آهک- دولومیت- سنگ های تزئینی (تراورتن - مرمیت) پوکه معدنی- مواد پوزولانی و ...).

براساس مطالعات انجام شده از مجموع ۲۰ زون اولویت دار کشوری (زونهای کانی ساز) تعداد ۳ زون از استان اردبیل می گذرد که عبارتند از:

۱- زون طارم - زنجان: این زون ناحیه قزل اوزن خلخال را در بخش هایی از منطقه خورش رستم خلخال شامل می شود که حاوی عناصر فلزی منگنز - طلا- مس و سرب و روی و ... می باشد.

۲- زون طالش: این زون ناحیه کوههای باغرو داغ را شامل می شود که حاوی عناصر فلزی مس- طلا و ... می باشد.

۳- زون ارسباران: این زون ناحیه رودقره سو و اهرچای در شمال مشکین شهر را شامل می شود که حاوی عناصر طلا - مس - آنتیموان - مولیبدن و ... میباشد.

جدول (۴-۱۳) کانسارهای شناسایی شده استان اردبیل به تفکیک ماده معدنی و شهرستان

ردیف	نام ماده معدنی	نوع ماده معدنی	نام کانسار	شهرستان
1	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	آق برون	گرمی
2	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	دیکدش	گرمی
3	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	اورنج	نمین
4	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	سلوط	نمین
5	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	سمید	گرمی
6	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	قره باغلار	مشکین شهر
7	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	جید	نمین
8	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	خانقاه علیا	نمین
9	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	داشلوجا	اردبیل
10	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	کلاندرق بالا	نمین
11	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	بایرام بدن	اردبیل
12	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	گرده	نمین
13	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	چای قوشان	نمین
14	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	چنار	گرمی
15	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	قوش قیه سی	اردبیل
16	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	نیاخرم	خلخال
17	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	ایمیر ۱	اردبیل
18	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	شمال گرده	نمین
19	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	کلندر ق علیا ۲	نمین
20	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	خلفلو	کوثر
21	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	خمس	خلخال
22	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	اندزق	مشکین شهر
23	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	قره بایر قاسم قشلاقی	اردبیل
24	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	قلی بیگلو ۲	مشکین شهر
25	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	کلاندرق ۳	نمین
26	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	امین جان ۲	نمین
27	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	کلور	خلخال
28	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	بنماران (وجین)	کوثر
29	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	خمس ۲	خلخال
30	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	سواره	مشکین شهر
31	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	لاشه عنبران	نمین
32	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	دویل	اردبیل
33	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	کلاندرق پائین ۲	نمین
34	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	آلدرق - گرمی	گرمی

ادامه جدول (۴-۱۳) کانسارهای شناسایی شده استان اردبیل به تفکیک ماده معدنی و شهرستان

ردیف	نام ماده معدنی	نوع ماده معدنی	نام کانسار	شهرستان
35	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	اسکستان	خلخال
36	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	باغشلو	گرمی
37	سنگ لاشه	مصالح ساختمانی	ایریل	نمین
38	شن و ماسه کوهی	مصالح ساختمانی	جوراب	نیر
39	شن و ماسه کوهی	مصالح ساختمانی	ایاق ایری	پارس آباد
40	واریزه کوهی	مصالح ساختمانی	طالب قشلاقی	اردبیل
41	پوکه معدنی	مصالح ساختمانی	ولهزیر	مشکین شهر
42	پوکه معدنی	مصالح ساختمانی	صائین	نیر
43	پوکه معدنی	مصالح ساختمانی	صائین ۲	نیر
44	پوکه معدنی	مصالح ساختمانی	آق قلعه	سرعین
45	پوکه معدنی	مصالح ساختمانی	چای صغریلو	نیر
46	پوکه معدنی	مصالح ساختمانی	جمادی	اردبیل
47	مرمریت	سنگ تزئینی	سیف آباد ۱	نمین
48	مرمریت	سنگ تزئینی	سیف آباد ۲	نمین
49	مرمریت	سنگ تزئینی	سیف آباد ۳	نمین
50	تراورتن	سنگ تزئینی	آق بلاغ	خلخال
51	تراورتن	سنگ تزئینی	لمعه دشت	خلخال
52	تراورتن	سنگ تزئینی	پروچ	خلخال
53	تراورتن	سنگ تزئینی	کوثر	کوثر
54	تراورتن	سنگ تزئینی	آقبلاغ لمعه دشت	خلخال
55	گرانیت	سنگ تزئینی	نوری کندی	مشکین شهر
56	سیلیس	طبقه دو	مستان آباد	نیر
57	پوزولان	طبقه دو	چای صغریلو	سرعین
58	پوزولان	طبقه دو	یامچی پائین	نیر
59	آهک	طبقه یک	گرده	نمین
60	آهک	طبقه یک	قشلاق چای	نمین
61	خاک رس	طبقه یک	سلوط	نمین
62	شیل	طبقه یک	عنبران	نمین
63	شیل	طبقه یک	عنبران ۲	نمین
64	شیل	طبقه یک	عنبران ۳	نمین
65	شیل	طبقه یک	سروآباد	نمین
66	عقیق	سنگ نیمه قیمتی	پیر جواد	نمین
67	آهن	فلزی	موبیل	مشکین شهر
68	سنگ آهن	فلزی	سوغانلو	نیر
69	پرلیت	طبقه دو	عرصه دوگاه	کوثر

ماخذ: سازمان صنعت، معدن و تجارت استان اردبیل

۱۳-۲-۳- جایگاه اقتصادی معادن استان اردبیل

بررسی ارزش افزوده بخش معدن استان نشان می دهد که سهم ارزش افزوده بخش معدن در تولید ناخالص داخلی استان به قیمت بازار در سال ۱۳۹۲ در حدود ۰/۱۰ درصد و در سال ۱۳۹۳ در حدود ۰/۱۵ درصد بوده است سهم ارزش افزوده بخش معدن کشور در تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۱۳۹۲ معادل ۱۰/۹۸ درصد و در سال ۱۳۹۳ معادل ۸/۵۷ درصد بوده است.

اعداد محاسبه شده در بخش معدن نیز نشان دهنده عدم مزیت نسبی این بخش در استان می باشد.

جدول (۵-۱۳) تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار، ارزش افزوده و مزیت نسبی بخش معدن در کشور و استان

(ارقام به میلیون ریال)

عنوان	سال	تولید ناخالص داخلی	ارزش افزوده کل فعالیت های اقتصادی	ارزش افزوده بخش معدن	مزیت نسبی	سهم ارزش افزوده بخش معدن در تولید ناخالص داخلی استان (درصد)	سهم ارزش افزوده بخش معدن کشور در تولید ناخالص داخلی کشور (درصد)
کشور	۱۳۹۲	۱۰۱۲۵۷۲۳۶۱۸	۱۰۰۷۳۰۲۲۷۲۲	1112396160	-	-	۱۰/۹۸
	۱۳۹۳	۱۱۴۸۷۱۶۹۸۲۰	۱۱۴۳۸۹۱۹۲۹۲	985188481	-	-	۸/۵۷
درصد تغییرات							
		13/45	13/56	-12/91	-	-	-۲۸/۰۹
استان	۱۳۹۲	۱۱۴۷۲۲۷۰۱	۱۱۴۱۷۹۶۵۴	118295	۰/۰۰۹	۰/۱۰	-
	۱۳۹۳	۱۳۰۳۵۱۸۸۴	۱۲۹۹۱۳۰۱۶	195931	۰/۰۱۷	۰/۱۵	-
درصد تغییرات							
		13/62	13/78	62/39	۴۶/۴۴	۳۱/۳۹	-

ماخذ: سری زمانی حسابهای منطقه ای

جدول (۱۳-۶) اطلاعات معادن فعال استان در سال ۱۳۹۴

تعداد معادن	تعداد شاغلان	مقدار تولید (هزار تن)	ارزش تولید (میلیون ریال)	سرمایه گذاری (میلیون ریال)	
۷۷	۵۰۹	۲۶۲۶/۱	-	۱۸۱۰۳۶/۱۸	۱۳۹۳
۷۶	۴۶۲	۱۸۲۳/۸	-	۱۹۰۰۳۹/۰۹	۱۳۹۴

ماخذ: سازمان صنعت، معدن و تجارت استان-۱۳۹۵

جدول شماره (۷-۱۳) عملکرد مجوزهای صادره بخش معدن استان اردبیل در سال ۱۳۹۴

پروانه اکتشاف			گواهی کشف			پروانه بهره برداری			
مساحت (کیلومتر مربع)	سرمایه گذاری (میلیارد ریال)	تعداد (فقره)	مساحت (کیلومتر مربع)	سرمایه گذاری (میلیارد ریال)	تعداد (فقره)	استخراج (هزار تن)	اشتغال (نفر)	سرمایه گذاری (میلیارد ریال)	تعداد (فقره)
13/66	2/30	15	4/65	1/83	12	831/8	83	9/45	21

ماخذ: سازمان صنعت ، معدن و تجارت -۱۳۹۵

فصل چہار دہم

بازرگانی

۱۴- بازرگانی

۱۴-۱- بازرگانی داخلی

بازرگانی مجموعه فعالیت هایی است که وظیفه تبادل کالا و خدمات و مواد اولیه مورد نیاز مصرف کنندگان را از مبادی عرضه به مراکز تقاضا، مصرف و نگهداری کالا بر عهده دارد. تنظیم بازار کالاهای اساسی و توسعه و بهبود صادرات، حمایت از تولید کنندگان، رفع کمبودهای داخلی و کاهش فشارهای تورمی از راه تهیه و توزیع عادلانه کالاها قلمرو فعالیت بخش بازرگانی را تشکیل می دهد.

۱۴-۱-۱- مراکز نگهداری و ذخیره سازی کالا

بر اساس اطلاعات دریافت شده از سازمان صنعت و معدن و تجارت استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ تعداد ۱۶۸ مکان ذخیره سازی کالا های اساسی در استان با ظرفیت ۱۴۸۸ هزار تن مشغول فعالیت بوده است. امکانات ذخیره سازی کالا یا انبار، مکان یا محوطه محصور است که تمام یا قسمتی از آن برای نگهداری کالا در نظر گرفته شده است و بر حسب نوع ساختمان (سرباز و سرپوشیده) و نوع بهره برداری (اختصاصی و عمومی) و نوع تجهیزات (مکانیزه، سیلو، سردخانه، انبار غله و مخزن) و سایر ویژگی ها تقسیم بندی می شوند.

در سال ۱۳۹۴ از مجموع ۱۴۸۸ هزار تن ظرفیت امکانات ذخیره سازی کالاهای اساسی استان، ۷۶ هزار تن مربوط به ۱۸ سردخانه فعال، ۴۰۱ هزار تن مربوط به ۱۶ سیلوی فعال، ۱۰۱۱ هزار تن مربوط به ۱۳۴ انبار چند منظوره کالا بوده است.

۱۴-۱-۲- مراکز توزیع کالا (اتحادیه ها و اصناف)

این مراکز وظیفه در اختیار قرار دادن کالا و مواد اولیه را بین تولید کنندگان و مصرف کنندگان بر عهده دارند. در سال ۱۳۹۴ تعداد ۱۲۰ اتحادیه صنفی در سطح استان مشغول فعالیت بوده اند که وظیفه هماهنگی ۴۰۳۲۸ واحد صنفی را بر عهده داشته اند.

از این تعداد صنوف ۳۴۳۵۸ واحد صنفی دارای پروانه کسب و ۵۳۷۷ واحد صنفی فاقد پروانه کسب بوده اند. در سطح استان در سال ۱۳۹۴ تعداد ۳۱۷۲۴ نفر قالیباف به کار مشغول بوده اند که تعداد ۱۲۰۶۸ نفر تحت پوشش بیمه قالیبافی قرار داشته اند.

تعداد قالیبافان بیمه شده در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال قبل ثابت مانده است.

جدول (۱-۱۴) عمده گروه کالاهای واداراتی گمرکات استان اردبیل ۱۳۹۴

1394	1393	واحد	عنوان
۱۶۸	۱۵۷	تعداد	تعداد امکانات ذخیره سازی کالاهای اساسی (سیلو، انبار و...)
۱۴۸۸	۱۴۰۵	هزارتن	ظرفیت امکانات ذخیره سازی کالاهای اساسی (سیلو، انبار و...)
۱۸	۱۵	تعداد	سردخانه فعال
۷۶	۵۰	هزار تن	
۱۶	۱۴	تعداد	سیلوی فعال
۴۰۱	۳۶۳	هزار تن	
۱۳۴	۱۲۸	تعداد	انبارهای چند منظوره
۱۰۱۱	۹۹۲	هزار تن	
۱۲۰	۱۲۰	تعداد	تعداد اتحادیه های صنفی
۴۰۳۲۸	۳۲۸۴۶	تعداد	تعداد کل صنوف
۳۴۳۵۸	۳۰۲۱۹	تعداد	تعداد صنوف دارای پروانه کسب
۵۳۷۷	۱۵۰۰	تعداد	تعداد صنوف فاقد پروانه کسب
۴۱۳۹	۳۴۵۵	فقره	پروانه های کسب صادر شده در یک سال+تمدیدی
۳۱۷۲۴	۲۸۲۳۶	تعداد	تعداد قالیبافان
۱۲۰۶۸	۱۲۰۶۸	تعداد	تعداد قالیبافان بیمه شده

ماخذ: سازمان صنعت، معدن و تجارت استان اردبیل-۱۳۹۴

۱۴-۲-بازرگانی خارجی

۱۴-۲-۱-صادرات غیر نفتی استان

بر اساس اطلاعات جدول شماره (۲-۱۴) در سال ۱۳۹۴ حدود ۴۹/۱۳ درصد از صادرات غیر نفتی استان را کالاهای کشاورزی تشکیل داده است. پس از آن کالاهای صنعتی با ۴۲/۵۵ درصد قرار دارد. محصولات شیمیایی با ۶/۷۹ درصد و فلزات با ۰/۳۹ درصد در رتبه های بعدی قرار دارند.

در سال ۱۳۹۴ میزان صادرات غیر نفتی استان حدود ۷۴۱۱۵۹۳۳ دلار بوده که نسبت به سال ۱۳۹۳ معادل ۵/۰۴ درصد افزایش داشته است. این افزایش شامل موارد زیر می باشد:

صادرات کالاهای صنعتی ۲/۶۴ درصد و صادرات کالاهای کشاورزی ۲۱/۰۹ درصد و محصولات شیمیایی ۲۲۰/۳۷ درصد نسبت به سال ۱۳۹۳ افزایش داشته است.

اما صادرات گروه کالاهای معدن و فلزات ۹۳/۱۲ درصد و صادرات فرش و صنایع دستی و نساجی ۷۸/۸۵ درصد نسبت به سال ۱۳۹۳ کاهش داشته است.

جدول (۲-۱۴) مقایسه عملکرد صادرات غیر نفتی استان اردبیل در سال های ۱۳۹۴-۱۳۹۳

۱۳۹۴		۱۳۹۳		گروه کالایی	
درصد رشد	سهم (درصد)	ارزش (دلار)	سهم (درصد)		ارزش (دلار)
۲/۶۴	۴۲/۵۵	۳۱۵۳۵۹۹۱	۴۳/۵۵	۳۰۷۲۴۵۳۸	کالاهای صنعتی
۲۱/۰۹	۴۹/۱۳	۳۶۴۱۶۳۵۳	۴۲/۶۲	۳۰۰۷۳۶۳۸	کالاهای کشاورزی
۲۲۰/۳۷	۶/۷۹	۵۰۳۵۷۷۲	۲/۲۳	۱۵۷۱۸۷۹	محصولات شیمیایی
-۹۳/۱۲	۰/۳۹	۲۹۱۲۸۷	۶	۴۲۳۰۸۴۵	معدن و فلزات
-۷۸/۸۵	۱/۱۳	۸۳۶۵۳۰	۵/۶۱	۳۹۵۵۶۱۷	فرش و صنایع دستی و نساجی
-	-	-	-	-	بازارچه های مرزی
-	-	-	-	-	شرکت تعاونی مرزنشینان
۵/۰۴	۱۰۰	۷۴۱۱۵۹۳۳	۱۰۰	۷۰۵۵۶۵۱۷	جمع
-۶۹/۹۳	-	۳۶۹۹۵۳۹	-	۱۲۳۰۶۴۵۶	تجارت چمدانی (کالاهای همراه مسافر)*

ماخذ: سازمان صنعت، معدن و تجارت استان اردبیل-۱۳۹۴

*در آمار صادرات گمرک، تجارت چمدانی به صورت جداگانه و منفک از صادرات بخش ها آورده می شود

۱۴-۲-۲- عملکرد گمرکات

۱۴-۲-۲-۱- صادرات

در سال ۱۳۹۴ میزان صادرات از گمرکات استان اردبیل ۹۷۷۵۰ تن به ارزش ۷۳۲۷۹۴۰۳ دلار بوده است که نسبت به سال گذشته از نظر وزنی ۳/۲ درصد کاهش و از نظر ارزش دلاری ۱۰/۰۲ درصد افزایش داشته است. در سال ۱۳۹۴ سیب زمینی ۶۶/۶۱ درصد ارزش دلاری کل صادرات استان را تشکیل داده است پس از آن نوشابه و آب معدنی با ۴/۳۷ درصد در ردیف بعدی قرار گرفته است. در این سال از لحاظ وزنی سیب زمینی ۹۰/۱۸ درصد وزن کل صادرات از گمرکات استان را به خود اختصاص داده و در ردیف اول قرار دارد به بعد از آن مصنوعات پلاستیکی با ۲۰/۲۱ درصد رتبه دوم را به خود اختصاص داده است.

همچنین حدود ۱۵۸۵۰ تن کالاهای ارزش ۱۷/۲۵۹۰۰۰ میلیون دلار از طریق گمرک اردبیل و ۸۱۸۹۹ تن کالاهای ارزش ۵۶/۰۲۰۴۰۳ میلیون دلار از طریق گمرک بیله سوار به کشورهای دیگر صادر شده است.

جدول (۳-۱۴) آمار مقایسه ای صادرات گمرکات استان اردبیل در سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

عنوان	وزن (تن)	ارزش دلاری
سال ۱۳۹۳	۱۰۱۰۴۲	۶۶۶۰۰۹۰۰
سال ۱۳۹۴	۹۷۷۵۰	۷۳۲۷۹۴۰۳
درصد تغییرات سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۹۳ (درصد)	-۳/۲	۱۰/۰۲

ماخذ: اداره کل گمرکات استان اردبیل-۱۳۹۵

جدول (۴-۱۴) آمار صادرات گمرکات استان اردبیل در سال ۱۳۹۴

نام گمرک	وزن (تن)	ارزش دلاری	ارزش (هزار ریال)
اردبیل	۱۵۸۵۰	۱۷۲۵۹۰۰۰	۵۱۷۷۷۰۰۰
بیله سوار	۸۱۸۹۹	۵۶۰۲۰۴۰۳	۱۶۸۰۶۱۲۰۹
جمع	۹۷۷۴۹	۷۳۲۷۹۴۰۳	۲۱۹۸۳۸۲۰۹

ماخذ: اداره کل گمرکات استان اردبیل-۱۳۹۵

جدول (۵-۱۴) عمده گروه کالاهای صادراتی گمرکات استان اردبیل در سال ۱۳۹۴

شرح کالا	وزن (تن)	ارزش (دلاری)
سیب زمینی	۷۰۷۵۴	۲۷۴۲۲۹۸۰
مصنوعات پلاستیکی	۲۵۷۷	۸۳۲۲۰۶۲
نوشابه و آب معدنی	۳۴۳۱	۱۷۶۱۲۸۶
روکش ملامینه جهت پرس روی MDF خام	۳۱۷	۱۱۱۹۱۶۶
لاستیک	۶۲۷	۲۵۰۸۳۶۴
سنگ ساختمانی	۷۵۱	۳۰۱۱۱
جمع	78457	41163969

ماخذ: اداره کل گمرکات استان اردبیل-۱۳۹۵

۱۴-۲-۲- واردات

در سال ۱۳۹۴ در حدود ۲۳۹۹۰ تن کالا به ارزش ۲۸۴۲۹۲۳۳ دلار از طریق گمرکات استان اردبیل به کشور وارد شده است. که از نظر وزنی در حدود ۳۹ درصد و از لحاظ ارزش دلاری ۶۰ درصد نسبت به سال قبل کاهش داشته است.

در سال ۱۳۹۴ در حدود ۶۲/۸۵ درصد از وزن کل کالاهای وارداتی از طریق گمرکات استان، مربوط به کنجاله پنبه دانه بوده است. پس از آن کائوچو با ۱۵/۷۶ درصد در ردیف بعدی قرار دارد. از لحاظ ارزش دلاری کامیون کشنده با ۳۰/۶۳ درصد در رتبه اول قرار دارد و پس از آن مواد اولیه برای تولید لاستیک با ۱۹/۲۲ درصد و کائوچو با ۱۷/۹۰ درصد در ردیف های بعدی قرار گرفته اند.

در سال مذکور از کل واردات از طریق گمرکات استان اردبیل، ۱۷۵۸۴ تن کالا به ارزش ۲۶/۶۶۰۲۵۷ میلیون دلار از طریق گمرک اردبیل و ۶۴۱۵ تن کالا به ارزش ۱/۷۶۸۹۷۴ میلیون دلار از طریق گمرک بيله سوار وارد کشور شده است.

جدول (۶-۱۴) آمار مقایسه ای واردات گمرکات استان اردبیل در سال های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

عنوان	وزن (تن)	ارزش دلاری
سال ۱۳۹۳	۳۹۱۵۴	۷۰۷۱۴۷۲۸
سال ۱۳۹۴	۲۳۹۹۰	۲۸۴۲۹۲۳۳
درصد تغییرات سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۹۳	-۳۹	-۶۰

ماخذ: اداره کل گمرکات استان اردبیل-۱۳۹۴

جدول (۷-۱۴) آمار واردات گمرکات استان اردبیل در سال ۱۳۹۴

نام گمرک	وزن (تن)	ارزش دلاری	ارزش (هزار ریال)
اردبیل	۱۷۵۸۴	۲۶۶۶۰۲۵۷	۷۹۹۸۰۷۷۱
بیله سوار	۶۴۱۵	۱۷۶۸۹۷۶	۵۳۰۶۹۲۸
جمع	۲۳۹۹۹	۲۸۴۲۹۲۳۳	۸۵۲۸۷۶۹۹

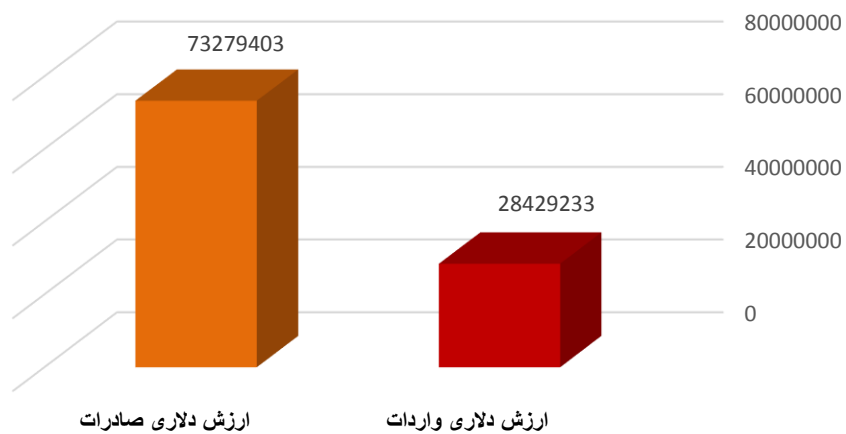
ماخذ: اداره کل گمرکات استان اردبیل-۱۳۹۵

جدول (۸-۱۴) عمده گروه کالاهای وارداتی گمرکات استان اردبیل در سال ۱۳۹۴

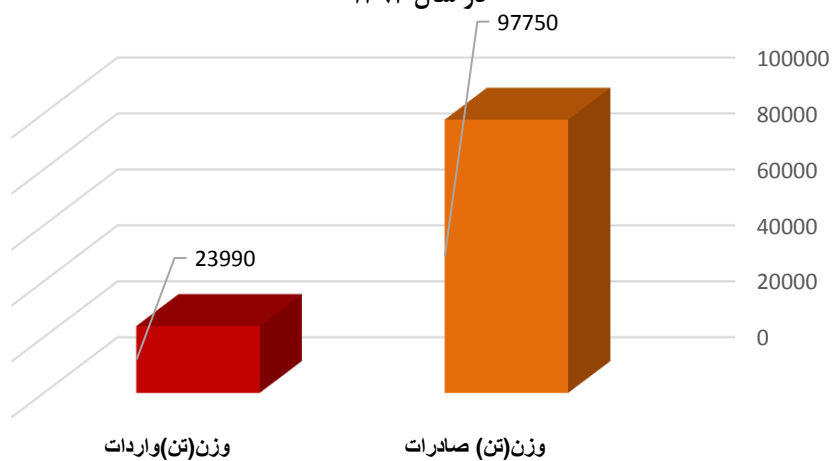
شرح کالا	وزن (تن)	ارزش (دلاری)
کامیون کشنده	۲۷۸	۳۰۷۷۳۳۲
کائوچو	۱۱۹۲	۱۷۹۸۰۴۶
کاغذ	۳۴۰	۱۱۳۷۲۶۲
مواد اولیه برای تولید لاستیک	۸۹۶	۱۹۳۰۵۱۶
کنجاله پنبه دانه	۴۷۵۲	۱۳۰۲۹۲۲
ماشین آلات خط تولید	۱۰۲	۷۹۸۰۴۰
جمع	۷۵۶۰	۱۰۰۴۴۱۱۸

ماخذ: اداره کل گمرکات استان اردبیل-۱۳۹۴

نمودار شماره ۱۴-۱- مقایسه ارزش دلاری صادرات از گمرکات استان اردبیل
در سال ۱۳۹۴

نمودار شماره ۱۴-۲- مقایسه وزن صادرات و واردات از گمرکات استان اردبیل
در سال ۱۳۹۴

فصل پانزدهم

آموزش و پرورش

15- آموزش و پرورش

15-1- آموزش و پرورش و اهمیت آن

امروزه نظام آموزش و پرورش بنا به ضرورت تغییرات اجتماعی یکی از سازمان های پیچیده و بزرگ اجتماعی در هر کشوری محسوب می شود و با رشد و توسعه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی پیوند ناگسستنی دارد و به تدریج از یک حالت ساده ابتدائی به یک حالت پیچیده درآمده است. ثمربخشی این نظام از یک سو تبدیل کردن انسان های مستعد به انسان های سالم، بالنده، متعادل و رشد یافته است و از سوی دیگر تأمین کننده نیازهای انسانی جامعه در بخش متفاوت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی است.

نظر به چنین اهمیتی است که در عصر کنونی، همه دولت های جهانی از کوچک و بزرگ، قدرتمند و ناتوان و صنعتی و در حال توسعه، پرداختن به آموزش و پرورش مردم خود را در شمار وظایف اساسی می دانند و برای همگانی، سراسری و حتی اجباری کردن آن، تعهدات سنگینی در قانون های اساسی و بنیادی خود می گنجانند و درصد زیادی از تولید ناخالص ملی و بودجه جاری و عمرانی کشور را به این امر مهم اختصاص می دهند.

امروزه به دلیل گسترش علوم و تجارب بشری و توسعه فناوری و پیشرفت های صنعتی، گرایش به سازمان های آموزش و پرورش امری فراگیر و جهانی شده است به حدی که یکی از شاخص های مهم رشد هر جامعه را، وسعت دامنه وظایفی می دانند که نظام آموزش و پرورش آن به عهده گرفته است.

نظام آموزش و پرورش در جهان کنونی، وظایف و کارکردهای مختلفی را به طور آشکار و نهان بر عهده دارد و ابزار تحقق اهداف و مقاصد اجتماعی به شمار می رود. کارکردهای آن به حدی است که جوامع مختلف انتظار دارند، این سازمان باید پاسخگوی نیازهای معنوی و مادی آنان باشد و به عنوان یک عامل تحقق نیازهای فردی و اجتماعی و رشد و توسعه فرهنگی سیاسی و اقتصادی جامعه را ممکن کند.

15-2- آموزش و پرورش استان در یک نگاه (در سال تحصیلی 1394-1393)

در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ تعداد کل دانش آموزان استان در دوره های مختلف تحصیلی با احتساب مقطع کودکانستان (به جز بزرگسالان) ۲۱۱۹۵۶ نفر بوده که نسبت به سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۲ با ۲۱۳۰۴۸ نفر، ۰/۵۱ درصد کاهش داشته است.

در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ سهم دانش آموزان عادی- دولتی از کل دانش آموزان استان ۶۹/۷۵ درصد بوده است که نسبت به سال تحصیلی قبل (۷۰/۳۲ درصد) ۰/۵۷ درصد کاهش یافته است (جداول ۱۵-۳ و ۱۵-۴) همچنین سهم دانش آموزان مدارس غیر دولتی از کل دانش آموزان استان در سال تحصیلی مورد بررسی، ۱۲/۷۹ درصد بوده که نسبت به سال تحصیلی قبل (۱۲/۰۶ درصد) در حدود ۰/۷۳ درصد افزایش داشته است.

در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ بالغ بر ۶۰۰۴ نفر دانش آموز در مدارس نمونه دولتی تحصیل می کردند. که نسبت به سال تحصیلی قبل ۲۰۱ نفر کاهش یافته است (جداول ۱۵-۳ و ۱۵-۴).

تعداد دانش آموزان تیزهوش استان در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ معادل ۴۰۶۸ نفر بوده که نسبت به سال قبل ۴۲۴ نفر افزایش یافته است.

سهم پسران و دختران از دانش آموزان تیزهوش به ترتیب ۵۰/۳۴ و ۴۹/۶۵ درصد بوده است، همچنین سهم دانش آموزان تیزهوش از کل دانش آموزان استان ۱/۹۰ درصد بوده است.

۱- نرخ گذر یکی از شاخص های اساسی در آموزش و پرورش استان که نشان دهنده دانش آموزانی است که از یک دوره به دوره بالاتر عبور می کنند.
۲- پوشش تحصیلی ظاهری در آموزش و پرورش از شاخص هایی است که توانایی سیستم آموزش را در جذب افراد لازم التعلیم در مقاطع مختلف آموزشی را نشان می دهد.

جدول (1-15) تغییرات سالانه کل در استان در دوره های مختلف تحصیلی (بدون بزرگسال) طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

ردیف	دوره تحصیلی	شهری			روستا			شهری و روستای		
		نرخ تغییرات	1392-1393	1393-1394	نرخ تغییرات	1393-1394	1392-1393	نرخ تغییرات	1393-1394	1392-1393
۱	کودکستان	14.36	8117	9283	82.79	2932	1604	25.66	12215	9721
۲	ابتدایی	3.45	75714	78325	-3.63	35809	37156	1.12	114134	112870
۳	راهنمایی	-0.06	25788	25773	-4.64	8400	8809	-1.23	34173	34597
۴	متوسطه نظری	-5.05	33890	32178	-13.37	2819	3254	-5.78	34997	37144
۵	هنرستان فنی	-13.35	4128	3577	-8.31	386	421	-12.88	3963	4549
۶	هنرستان حرفه ای	-3.49	3119	3010	4.45	493	472	-2.45	3503	3591
۷	کشاورزی	23.57	140	173	0.00	0	0	23.57	173	140
۸	کاردانش	-15.35	8058	6821	-16.86	1977	2378	-15.70	8798	10436
۹	پیش دانشگاهی	0.00	0	0	0.00	0	0			0
	جمع کل	0.12	158954	159140	-2.36	52816	54094	-0.51	211956	213048

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان
 آمار دانش آموزان استثنایی در مقاطع مربوطه لحاظ نشده است

جدول (2-15) بررسی وضعیت دانش آموزان به تفکیک شهری و روستایی در دوره های مختلف تحصیلی (بدون بزرگسال) (دولتی و غیر دولتی) در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳

روستایی					کل دانش آموزان شهری و روستایی	شهری					دوره تحصیلی	ردیف
درصد دانش آموزان روستایی هر دوره تحصیلی از کل دانش آموزان شهری و روستایی	درصد دانش آموزان مقاطع مختلف از کل دانش آموزان روستایی	کل	دختر	پسر		درصد دانش آموزان شهری هر دوره تحصیلی از کل دانش آموزان شهری و روستایی	درصد دانش آموزان مقاطع مختلف از کل دانش آموزان شهری	کل	دختر	پسر		
1.38	5.55	2932	1414	1518	1221 5	4.38	5.83	9283	4322	4961	کودکستان	۱
16.89	67.80	3580 9	1717 0	1863 9	1141 34	36.95	49.22	78325	3805 5	40270	ابتدایی	۲
3.96	15.90	8400	3698	4702	3417 3	12.16	16.20	25773	1278 9	12984	راهنمایی	۳
1.33	5.34	2819	1280	1539	3499 5	15.18	20.22	32176	1737 2	14804	متوسطه نظری	۴
0.18	0.73	386	14	372	3963	1.69	2.25	3577	1068	2509	هنرستان فنی	۵
0.23	0.93	493	408	85	3503	1.42	1.89	3010	1413	1597	هنرستان حرفه ای	۶
0.00	0.00	0	0	0	173	0.08	0.11	173	0	173	کشاورزی	۷
0.93	3.74	1977	419	1558	8798	3.22	4.29	6821	2278	4543	کاردانش	۸
0.00	0.00	0	0	0	0	0.00	0.00	0	0	0	پیش دانشگاهی	۹
24.92	100	5281 6	2440 3	2841 3	2119 54	75.08	100.00	15913 8	7729 7	81841	جمع کل	

مأخذ : اداره کل آموزش و پرورش استان
آمار دانش آموزان استثنایی در مقاطع مربوطه لحاظ نشده است

جدول (3-15) تعداد کل دانش آموزان (بدون بزرگسالان) (دولتی و غیر دولتی) استان به تفکیک نوع آموزش در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۲

درصد کل	جمع کل			روستا			شهری			نوع آموزش	ردیف
	جمع	دختر	پسر	جمع	دختر	پسر	جمع	دختر	پسر		
0.40	808	254	554	0	0	0	808	254	554	ایثارگران	۱
1.78	3644	1812	1832	0	0	0	3644	1812	1832	تیزهوشان	۲
3.77	7717	3798	3919	0	0	0	7717	3798	3919	شاهد	۳
70.32	143749	63686	80063	35595	11063	24532	108154	52623	55531	عادی - دولتی	۴
12.06	24650	10740	13910	1604	761	843	23046	9979	13067	غیر دولتی	۵
3.04	6205	2949	3256	285	0	285	5920	2949	2971	نمونه دولتی	۶
0.09	183	125	58	0	0	0	183	125	58	وابسته	۷
4.67	9551	5429	4122	0	0	0	9551	5429	4122	هیات امنایی	۸
3.28	6706	3366	3340	6569	3229	3340	137	137	0	عشایری	۹
0.01	14	0	14	0	0	0	14	0	14	مشارکت مردمی	۱۰
0.59	1197	433	764	15	0	15	1182	433	749	استثنایی	۱۱
100	204424	92592	111832	44068	15053	29015	160356	77539	82817	جمع کل	

مأخذ : اداره کل آموزش و پرورش استان

جدول (۴-۱۵) تعداد کل دانش آموزان (بدون بزرگسالان) (دولتی و غیر دولتی) استان به تفکیک نوع آموزش در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴

درصد کل	جمع کل			روستایی			شهری			نوع آموزش	ردیف
	جمع	دختر	پسر	جمع	دختر	پسر	جمع	دختر	پسر		
0.34	734	231	503	0	0	0	734	231	503	ایثارگران	۱
1.90	4068	2020	2048	0	0	0	4068	2020	2048	تیزهوشان	۲
3.75	8026	3949	4077	0	0	0	8026	3949	4077	شاهد	۳
69.75	14922 7	71703	77524	44335	20424	23911	104892	51279	53613	عادی - دولتی	۴
12.79	27371	12097	15274	1907	897	1010	25464	11200	14264	غیر دولتی	۵
2.81	6004	2915	3089	322	0	322	5682	2915	2767	نمونه دولتی	۶
0.11	225	167	58	0	0	0	225	167	58	وابسته	۷
4.88	10435	5553	4882	0	0	0	10435	5553	4882	هیات امنایی	۸
3.08	6593	3273	3320	6251	3081	3170	342	192	150	عشایری	۹
0.58	1251	468	783	18	0	18	1233	468	765	استثنایی	۱۰
100	21393 4	10237 6	11155 8	52833	24402	28431	161101	77974	83127	جمع کل	

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

جدول (۵-۱۵) بررسی وضعیت دانش آموزان استان به تفکیک شهری و روستایی و جنسیت در دوره های مختلف تحصیلی دولتی و غیر دولتی (بدون بزرگسال) درسال ۱۳۹۴-۱۳۹۳

ردیف	دوره تحصیلی	شهری			روستایی				کل (شهری و روستایی)				درصد مقاطع مختلف تحصیلی از کل دانش آموزان		
		بسر	دختر	کل	درصد دانش آموزان مقاطع مختلف از کل روستایی	کل	دختر	بسر	درصد پسر از کل دانش آموز هر مقطع	درصد دختر از کل مقاطع مختلف از کل دختران	درصد دختر از کل همان مقطع	جمع کل			
۱	کودکستان	496	432	928	5.83	4.38	151	141	293	5.55	1.38	647	573	1221	5.76
۲	ابتدایی	4027	3805	7832	49.22	36.95	1863	1717	3580	67.80	16.89	5890	5522	11411	53.85
۳	راهنمایی	1298	1278	2577	16.20	12.16	4702	3698	8400	15.90	3.96	1768	1648	3417	16.12
۴	متوسطه نظری	1480	1737	3217	20.2	15.1	1539	1280	2819	5.34	1.33	1634	1865	3499	16.5
۵	هنرستان فنی	250	106	357	2.25	1.69	372	14	386	0.73	0.18	288	108	396	1.87
۶	هنرستان حرفه ای	159	141	301	1.89	1.42	85	408	493	0.93	0.23	168	182	350	1.65
۷	کشاورزی	173	0	173	0.1	0.0	0	0	0	0.0	0.0	173	0	173	0.0
۸	کار دانش	454	227	682	4.29	3.22	155	419	197	3.74	0.93	610	269	879	4.15
۹	پیش دانشگاهی	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	جمع کل	81841	77297	159138	75.08	24.403	28413	24403	52816	100.0	24.92	11025	10170	21195	100.0

مأخذ : اداره کل آموزش و پرورش استان

آمار دانش آموزان استثنایی در مقاطع مربوطه لحاظ نشده است

۱۵-۳- بررسی وضعیت آموزشگاه و کلاس در استان در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۲ و ۱۳۹۴-۱۳۹۳

در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴، تعداد آموزشگاه و تعداد ۱۱۷۴۵ کلاس درس در استان وجود داشته، که نسبت به سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳ به ترتیب $۱۴/۳۱$ و $۳/۵۶$ درصد افزایش داشته است. بیشترین کاهش در تعداد آموزشگاهها در مقطع هنرستان کار دانش با $۴/۳۵$ درصد و بیشترین کاهش در تعداد کلاس ها نیز مربوط به دوره تحصیلی کشاورزی با ۲۵ درصد کاهش بوده است.

در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ نسبت به سال تحصیلی قبل، بیشترین افزایش تعداد آموزشگاه مربوط به کودکان با $۱۷۶/۶۷$ درصد افزایش و بیشترین افزایش در تعداد کلاس ها نیز مربوط به همان دوره با ۱۰۰ درصد افزایش بوده است.

جدول شماره (۶-۱۵) تعداد آموزشگاه و کلاس تشکیل شده به تفکیک دوره های مختلف تحصیلی در سال های تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳ و ۱۳۹۳-۱۳۹۴ با احتساب بزرگسالان

ردیف	دوره تحصیلی	سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳		سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴		درصد تغییرات	
		آموزشگاه	کلاس	آموزشگاه	کلاس	آموزشگاه	کلاس
۱	کودکستان	210	428	581	856	176.67	100.00
۲	ابتدایی	1395	5608	1436	5652	2.94	0.78
۳	دوره متوسطه اول	561	1771	552	1746	-1.60	-1.41
۴	متوسطه نظری	376	2206	365	2112	-2.93	-4.26
۵	هنرستان فنی	44	266	52	293	18.18	10.15
۶	هنرستان حرفه ای	35	186	48	217	37.14	16.67
۷	کشاورزی	2	12	3	9	50.00	-25.00
۸	هنرستان کاردانش	207	864	198	860	-4.35	-0.46
۹	پیش دانشگاهی	0	0	0	0	0.00	0.00
	جمع کل	2830	11341	3235	11745	14.31	3.56

آمار مدارس استثنایی در مقاطع مربوطه لحاظ نشده است

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

۱- مقطع ابتدایی

در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴، شاخص تراکم دانش آموز در کلاس در مقطع ابتدایی ۲۰/۰۸ نفر در کلاس بوده که نسبت به سال تحصیلی قبل با ۱۹/۴ نفر در کلاس، ۳/۵۱ درصد افزایش یافته است. در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ تراکم دانش آموز در کلاس در دوره ابتدایی در مناطق شهری، ۲۷/۲۱ و در مناطق روستایی ۱۳/۴۴ نفر در کلاس بوده که به این ترتیب نسبت به سال تحصیلی قبل، تراکم دانش آموز در کلاس در دوره تحصیلی مذکور در مناطق شهری و روستایی به ترتیب ۰/۹۳ و ۳/۷۸ درصد افزایش یافته است.

۲- دوره اول متوسطه

در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴، تراکم دانش آموز در کلاس دایر در مقطع دوره اول متوسطه به رقم ۱۶/۶۹ نفر در کلاس رسیده است که نسبت به سال تحصیلی قبل (۱۹/۷۸ نفر)، ۱۵/۶۲ درصد کاهش یافته است. همچنین شاخص تراکم دانش آموز در کلاس در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ در دوره تحصیلی مورد بررسی در مناطق شهری، ۲۵/۵۹ نفر و در مناطق روستایی ۱۱/۹ نفر در کلاس بوده که نسبت به سال تحصیلی قبل به ترتیب ۳/۹۵ و ۱۵/۶۲ درصد کاهش یافته است.

۳- مقطع متوسطه نظری

در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۲، تراکم دانش آموز در مقطع متوسطه نظری (بدون احتساب بزرگسالان، راه دور، غیر دولتی و غیر انتفاعی) ۲۲/۷۵ نفر بوده که نسبت به سال تحصیلی قبل با تراکم ۲۲/۴۳ نفر در کلاس، ۱/۴ درصد افزایش یافته است.

همچنین شاخص تراکم دانش آموز در کلاس در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۲ در دوره تحصیلی مورد بررسی در مناطق شهری و روستایی به ترتیب ۲۴/۲۳ و ۱۴/۳۳ نفر در کلاس بوده است که نسبت به سال تحصیلی قبل به ترتیب ۱/۳۴ درصد افزایش و ۳/۸۹ درصد کاهش یافته است.

۴- هنرستان فنی

در سال تحصیلی 1393-1394 تراکم دانش آموز در مقطع هنرستان فنی (بدون احتساب بزرگسالان، راه دور، غیر دولتی و غیر انتفاعی) ۱۷/۶۶ نفر بوده که نسبت به سال تحصیلی قبل با تراکم ۲۲/۷۵ نفر در کلاس، ۲۲/۳۷ درصد کاهش یافته است.

همچنین شاخص تراکم دانش آموز در کلاس در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ در دوره تحصیلی مورد بررسی در مناطق شهری و روستایی به ترتیب ۱۷/۷۴ و ۱۶/۰۸ نفر در کلاس بوده است که نسبت به سال تحصیلی قبل به ترتیب ۱۲/۱۶ درصد کاهش و ۱۲/۱۳ درصد کاهش یافته است.

۵- هنرستان حرفه ای

در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ تراکم دانش آموز در مقطع هنرستان حرفه ای (بدون احتساب بزرگسالان، راه دور، غیر دولتی و غیر انتفاعی) ۱۷/۵۳ نفر بوده که نسبت به سال تحصیلی قبل با تراکم ۱۹/۵۷ نفر در کلاس، ۱۰/۴۲ درصد کاهش یافته است.

همچنین شاخص تراکم دانش آموز در کلاس در سال تحصیلی مذکور در دوره تحصیلی مورد بررسی در مناطق شهری و روستایی به ترتیب ۲۰/۷۸ و ۱۴/۳ نفر در کلاس بوده است که نسبت به سال تحصیلی قبل به ترتیب ۱۲/۲۲ و ۹/۳۰ درصد کاهش یافته است.

جدول (۷-۱۵) تراکم دانش آموز در کلاس به تفکیک دوره های مختلف تحصیلی (بدون بزرگسالان و راه دور غیر دولتی و غیر انتفاعی)

درصد تغییرات			سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴			سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳			دوره تحصیلی	ردیف
کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری		
3.51	3.78	0.93	20.08	13.44	27.21	19.4	12.95	26.96	ابتدایی	۱
-15.62	-3.95	1.15	16.69	11.9	25.59	19.78	12.39	25.3	دوره اول متوسطه	۲
-0.79	1.40	-1.61	22.57	14.53	23.84	22.75	14.33	24.23	متوسطه نظری	۳
-22.37	-12.13	-12.16	17.66	16.08	17.84	22.75	18.3	20.31	هنرستان فنی	۴
-10.42	-9.30	-12.22	17.53	12.97	18.24	19.57	14.3	20.78	هنرستان حرفه ای	۵
23.52	0.00	23.52	19.22	0	19.22	15.56	0	15.56	کشاورزی	۶
-10.53	-9.44	-10.95	15.81	13.63	16.68	17.67	15.05	18.73	هنرستان کاردانش	۷
0.00	0.00	0.00	0	0	0	0	0	0	پیش دانشگاهی	۸

مأخذ : اداره کل آموزش و پرورش استان
آمار دانش آموزان استثنایی در مقاطع مربوطه لحاظ نشده است

۱۵-۵- نرخ پوشش تحصیلی (اشتغال به تحصیل)

هدف آموزش و پرورش، تحت پوشش قرار دادن کلیه افراد لازم‌التعلیم در دوره‌های مختلف تحصیلی است و برای کنترل آمار افراد بازمانده از تحصیل که بعدها مشکلات زیادی را برای جامعه به وجود می‌آورند، از نرخ پوشش تحصیلی استفاده می‌شود.

$$\text{نرخ پوشش تحصیلی ظاهری} = \frac{\text{تعداد دانش آموز دوره تحصیلی در سال تحصیلی } t}{\text{آمار جمعیت در سن متعارف همان سال تحصیلی}} \times 100$$

وجود دانش آموزان خارج از گروه سنی متعارف (مردودی‌ها و...) تحت پوشش دوره تحصیلی مورد نظر، سبب می‌شود که نرخ پوشش ظاهری گاهی از عدد 100 هم بالاتر باشد.

$$\text{نرخ پوشش واقعی} = \frac{\text{تعداد دانش آموزان واقع در سن متعارف دوره تحصیلی در سال تحصیلی } t}{\text{آمار جمعیت در سن متعارف همان دوره در همان سال تحصیلی}} \times 100$$

براساس این شاخص می‌توان تعداد افراد محروم از تحصیل را مشخص نموده و برای جذب و نگهداشت ایشان در نظام آموزشی برنامه ریزی کرد.

$$\text{نرخ پوشش ویژه سنی} = \frac{\text{تعداد دانش آموزان } n \text{ ساله در سال تحصیلی } t}{\text{تعداد جمعیت } n \text{ ساله در سال تحصیلی } t}} \times 100$$

نشان می‌دهد چند درصد از جمعیت در یک سن یا گروه سنی به تحصیل اشتغال داشته و چند درصد از تحصیل بازمانده و محروم می‌باشند.

جدول (۸-۱۵) پوشش تحصیلی ظاهری مقاطع مختلف استان به تفکیک جنسیت در طی سال‌های

۱۳۹۳-۱۳۹۲ و ۱۳۹۴-۱۳۹۳

مقطع تحصیلی	سال تحصیلی ۹۲-۹۳			سال تحصیلی ۹۳-۹۴			درصد تغییرات		
	کل	پسر	دختر	کل	پسر	دختر	کل	پسر	دختر
ابتدایی	98.75	98.24	99.3	101.07	100.47	101.24	2.35	2.27	1.95
متوسطه اول	91.22	92.87	89.81	94.94	96.72	93.24	4.08	4.15	3.82
متوسطه دوم	83.61	89.15	75.82	94.6	99.38	86.03	13.14	11.48	13.46

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

پوشش تحصیلی ظاهری در مقطع متوسطه دوره اول در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۲ معادل ۹۱/۲۲ درصد بوده است که با ۴/۰۸ درصد افزایش در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ به ۹۴/۹۴ درصد رسیده است. در حالت کلی بالا بودن ضریب پوشش تحصیلی از 100 را می توان با ثبت نام دانش آموزان با سن بالاتر، مخصوصاً در مناطق روستایی و یا افزایش مردودین و یا مهاجرت خانواده هایی با کودکان دوره ابتدایی از استان های دیگر مرتبط دانست.

در سال تحصیلی مذکور پوشش تحصیلی ظاهری در مقطع متوسطه دوره دوم ۹۴/۶ درصد می باشد که نسبت به سال قبل با پوشش تحصیلی ۸۳/۶۱، به میزان ۱۳/۱۴ درصد افزایش نشان می دهد.

۱۵-۶- نرخ گذر تحصیلی

منظور از نرخ گذر تحصیلی تعداد دانش آموزانی است که از یک دوره آموزشی به دوره آموزشی بالاتر عبور می کنند.

تعداد دانش آموز(ثبت جدید) اول راهنمایی در سال تحصیلی ۱+ t

=نرخ گذر دوره ابتدایی به دوره راهنمایی

تعداد قبول شدگان سال پنجم ابتدایی در سال تحصیلی t

۱- نرخ گذر از مقطع ابتدایی به راهنمایی

نرخ گذر از ابتدایی به راهنمایی در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ معادل ۹۲/۹۵ درصد بوده است. به عبارتی ۹۲/۹۵ درصد از کل دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی در سال تحصیلی مذکور توانسته اند به پایه اول راهنمایی صعود کنند. بالا بودن نرخ گذر از ۱۰۰ به بالا می تواند به علت مهاجرت و ورود قبولین پنجم ابتدایی نهضت سواد آموزی در دوره راهنمایی باشد.

۲- نرخ گذر مقطع راهنمایی به متوسطه

نرخ گذر از راهنمایی به متوسطه در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ معادل ۶۸/۶۸ درصد بوده است.

جدول شماره (۹-۱۵) نرخ گذر تحصیلی در دوره های مختلف تحصیلی در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴

ردیف	دوره تحصیلی	سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴
۱	نرخ گذر ابتدایی به راهنمایی	۹۲/۹۵
۲	نرخ گذر راهنمایی به متوسطه	۶۸/۶۸

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

۱۵-۷- بررسی وضعیت کارمندان آموزش و پرورش استان در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳

در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ آموزش و پرورش استان دارای ۱۹۰۶۹ نفر کارمند بوده که از این تعداد ۱۲۰۹۹ نفر (حدود ۶۳,۴۴ درصد) کادر آموزشی و ۶۹۷۰ نفر (حدود ۳۶/۵۵ درصد) کادر غیر آموزشی بودند. در سال تحصیلی فوق ۴۶/۵۷ درصد کادر آموزشی در دوره تحصیلی ابتدایی، ۲۱/۴۱ درصد در دوره تحصیلی راهنمایی عادی، ۱۸/۵۳ درصد در دوره تحصیلی متوسطه عمومی و ۳/۱۰ درصد در مدارس هنرستان فنی، ۲/۵۱ درصد در دوره تحصیلی بازرگانی و حرفه ای ۵/۸ درصد در دوره کار دانش و مابقی در سایر دوره های تحصیلی مشغول خدمت رسانی بوده اند.

جدول (۱۰-۱۵) توزیع کادر آموزشی و غیر آموزشی رسمی و پیمانی (شهری و روستایی دولتی و اعزامی به غیر دولتی) به تفکیک میزان تحصیلات و دوره های مختلف تحصیلی (۱۳۹۳-۱۳۹۴)

ردیف	دوره تحصیلی	لیسانس و بالاتر		فوق دیپلم		دیپلم		کمتر از دیپلم		جمع
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۱	ابتدایی	۴۷۷۸	۳۳,۹۱	۱۸۹۲	۶۲,۱۶	۶۷۴	۵۲,۷۴	۲۲۲	۳۳,۷۴	۳۹,۶۸
۲	راهنمایی	۲۹۵۲	۲۰,۹۵	۶۹۵	۲۲,۸۳	۱۳۳	۱۰,۴۱	۱۳۷	۲۰,۸۲	۲۰,۵۴
۳	متوسطه عمومی	۳۱۹۹	۲۲,۷۱	۱۱۵	۳,۷۸	۱۷۶	۱۳,۷۷	۱۳۹	۲۱,۱۲	۱۹,۰۳
۴	هنرستان فنی	۵۳۰	۳,۷۶	۶۲	۲,۰۴	۵۸	۴,۵۴	۲۴	۳,۶۵	۳,۵۳
۵	بازرگانی و حرفه ای	۴۳۰	۳,۰۵	۴۱	۱,۳۵	۲۱	۱,۶۴	۱۸	۲,۷۴	۲,۶۷
۶	کشاورزی	۳۰	۰,۲۱	۲	۰,۰۷	۴	۰,۳۱	۳	۰,۴۶	۰,۲۰
۷	کاردانش	۹۶۵	۶,۸۵	۱۰۵	۳,۴۵	۷۶	۵,۹۵	۴۵	۶,۸۴	۶,۲۵
۸	اداری	۹۴۶	۶,۷۱	۹۵	۳,۱۲	۱۱۶	۹,۰۸	۶۱	۹,۲۷	۶,۳۹
۹	پیش دانشگاهی	۰	۰,۰۰	۰	۰,۰۰	۰	۰,۰۰	۰	۰,۰۰	۰,۰۰
۱۰	کودکستان استثنایی	۶	۰,۰۴	۱	۰,۰۳	۰	۰,۰۰	۰	۰,۰۰	۰,۰۴
۱۱	ابتدایی استثنایی	۱۸۶	۱,۳۲	۱۹	۰,۶۲	۱۳	۱,۰۲	۶	۰,۹۱	۱,۱۷
۱۲	راهنمایی استثنایی	۲	۰,۰۱	۰	۰,۰۰	۱	۰,۰۸	۱	۰,۱۵	۰,۰۲
۱۳	راهنمایی پیش حرفه ای استثنایی	۲۱	۰,۱۵	۱۰	۰,۳۳	۳	۰,۲۳	۰	۰,۰۰	۰,۱۸
۱۴	متوسطه استثنایی	۰	۰,۰۰	۰	۰,۰۰	۰	۰,۰۰	۰	۰,۰۰	۰,۰۰
۱۵	متوسطه حرفه ای استثنایی	۳۸	۰,۲۷	۷	۰,۲۳	۳	۰,۲۳	۲	۰,۳۰	۰,۲۶
۱۶	کاردانش استثنایی	۶	۰,۰۴	۰	۰,۰۰	۰	۰,۰۰	۰	۰,۰۰	۰,۰۳
	جمع کل	۱۴۰۸۹	۱۰۰,۰۰	۳۰۴۴	۱۰۰,۰۰	۱۲۷۸	۱۰۰,۰۰	۶۵۸	۱۰۰,۰۰	۱۹۰۶۹

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

جدول (۱۱-۱۵) توزیع کادر آموزشی و غیر آموزشی رسمی و بیمانی (شهری و روستایی دولتی و اعزامی به غیر دولتی) به تفکیک میزان تحصیلات و مقاطع مختلف تحصیلی (۱۳۹۳-۱۳۹۴)

ردیف	دوره تحصیلی										
	جمع		کمتر از دیپلم		دیپلم		فوق دیپلم		لیسانس و بالاتر		
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱	0,04	7	0	0	0	0	0,03	1	0,04	6	کودکستان استثنایی
2	40,84	7787	34,65	228	53,52	684	62,78	1911	35,23	4964	پیش دبستانی، ابتدائی و ابتدایی استثنایی
3	20,74	3955	20,97	138	10,72	137	23,16	705	21,12	2975	راهنمایی عادی، استثنایی و پیش حرفه ای
4	19,29	3679	21,43	141	14,01	179	4,01	122	22,98	3237	متوسطه عمومی، حرفه ای و استثنایی
5	12,71	2423	13,68	90	12,77	162	6,9	210	13,92	1961	هنرستان فنی، بازرگانی، کشاورزی و کاردانش و کاردانش استثنایی
6	6,39	1218	9,27	61	9,08	116	3,12	95	6,71	946	نیروی اداری
	100.00	19069	100	658	100	1278	100	3044	100	14089	جمع کل

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

جدول (۱۲-۱۵) کادر آموزشی و غیر آموزشی (بدون کادر خدماتی) رسمی و پیمانی

سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴					دوره تحصیلی	ردیف
جمع	درصد کادر غیر آموزشی هر دوره تحصیلی به کل	کادر غیر آموزشی	درصد کادر آموزشی هر دوره تحصیلی به کل	کادر آموزشی		
7577	27.86	1942	46.57	5635	ابتدایی	۱
3917	19.02	1326	21.41	2591	راهنمایی	۲
3629	19.90	1387	18.53	2242	متوسطه عمومی	۳
674	4.29	299	3.10	375	هنرستان فنی	۴
510	2.96	206	2.51	304	بازرگانی و حرفه ای	۵
39	0.36	25	0.12	14	کشاورزی	۶
1191	7.02	489	5.80	702	کاردانش	۷
1207	17.32	1207	0.00	0	اداری	۸
0	0.00	0	0.00	0	پیش دانشگاهی	۹
7	0.00	0	0.06	7	کودکستان استثنایی	۱۰
224	0.83	58	1.37	166	ابتدایی استثنایی	۱۱
4	0.03	2	0.02	2	راهنمایی استثنایی	۱۲
34	0.19	13	0.17	21	راهنمایی پیش حرفه ای استثنایی	۱۳
0	0.00	0	0.00	0	متوسطه استثنایی	۱۴
50	0.20	14	0.30	36	متوسطه حرفه ای استثنایی	۱۵
6	0.03	2	0.03	4	کاردانش استثنایی	۱۶
19069	100.00	6970	100.00	12099	جمع کل	

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

جدول (۱۳-۱۵) توزیع کارمندان آموزشی (دولتی و اعزامی به غیر دولتی) رسمی و بیمانی به تفکیک سمت و مدرک تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳

ردیف	دوره تحصیلی	معلم					مدیر معلم					معلم تربیت بدنی					جمع کل
		لیسانس و بالاتر	فوق دیپلم	دیپلم	کمتر از دیپلم	جمع	لیسانس و بالاتر	فوق دیپلم	دیپلم	کمتر از دیپلم	جمع	لیسانس و بالاتر	فوق دیپلم	دیپلم	کمتر از دیپلم	جمع	
۱	ابتدایی	2634	1362	381	0	4377	595	257	48	0	900	287	69	2	0	358	5635
۲	راهنمایی	1926	534	4	0	2464	0	0	0	0	0	103	23	1	0	127	2591
۳	متوسطه عمومی	2122	16	2	0	2140	0	0	0	0	0	87	15	0	0	102	2242
۴	هنرستان فنی	341	21	0	0	362	0	0	0	0	0	11	2	0	0	13	375
۵	بازرگانی و حرفه ای	279	8	0	0	287	0	0	0	0	0	16	1	0	0	17	304
۶	کشاورزی	14	0	0	0	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14
۷	کاردانش	634	55	1	0	690	0	0	0	0	0	11	1	0	0	12	702
۸	اداری	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
۹	پیش دانشگاهی	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
۱۰	کودستان استثنایی	6	1	0	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7
۱۱	ابتدایی استثنایی	142	15	4	0	161	4	0	0	0	4	1	0	0	0	1	166
۱۲	راهنمایی استثنایی	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
۱۳	راهنمایی پیش حرفه ای استثنایی	13	7	0	0	20	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	21
۱۴	متوسطه استثنایی	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
۱۵	متوسطه حرفه ای استثنایی	31	5	0	0	36	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36
۱۶	کاردانش استثنایی	4	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
	جمع کل	8148	2024	392	0	10564	599	257	48	0	904	516	112	3	0	631	۱۲۰۹۹

مأخذ : اداره کل آموزش و پرورش استان

۸-۱۵- نهضت سواد آموزی استان در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴

در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ تعداد سواد آموزان نهضت سواد آموزی، ۱۰۶۴۷ نفر بوده است. در سال تحصیلی مذکور حدود ۶۳/۹۶ درصد سواد آموزان نهضت سواد آموزی شهری و ۳۶/۰۳ درصد آنان، روستایی بوده اند.

در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴، حدود ۸۴/۴۹ درصد سواد آموزان را زنان و ۱۵/۵۰ درصد آنان را مردان تشکیل داده اند.

جدول (۱۴-۱۵) تعداد و درصد سواد آموزان نهضت سواد آموزی استان به تفکیک شهری و روستایی در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴

شرح	شهر			روستا			کل (شهری و روستایی)		
	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع
تعداد	۶۰۰۱	۸۰۹	۶۸۱۰	۲۹۹۵	۸۴۲	۳۸۳۷	۸۹۹۶	۱۶۵۱	۱۰۶۴۷
درصد	۸۸.۱۲	۱۱.۸۸	۱۰۰	۷۸.۱	۲۱.۹	۱۰۰	۸۴.۵	۱۵.۵	۱۰۰

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

چگونگی توزیع قبول شدگان برحسب دوره های مربوطه، در جدول (۱۵-۱۵) قابل مشاهده می باشد.

جدول (۱۵-۱۵) قبول شدگان دوره ای نهضت سواد آموزی استان در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴

دوره	سواد آموز			تکمیلی			تحکیم			انتقال			جنسیت		
	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع			
تعداد	۲۳۶۱	۴۸۸	۲۸۴۹	۰	۰	۰	۹۷۳	۴۸	۱۰۲۱	۱۹۱۳	۶۱	۱۹۷۴	۵۲۴۷	۵۹۷	۵۸۴۴
درصد	۸۲.۸۷	۲۷.۱۳	۱۰۰	۰	۰	۰	۹۵.۳	۴.۷	۱۰۰	۹۶.۹	۳.۱۰	۱۰۰	۸۹.۸	۱۰.۲	۱۰۰

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

۹-۱۵- وضعیت مدارس نوبت دوم

در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ تعداد ۸۸ درصد کل مدارس ابتدایی دولتی در نوبت دوم دایر بوده اند که با ۳/۴ درصد افزایش، در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ به ۹۱ درصد رسیده است.

هم چنین ۱۰۵ درصد کل مدارس متوسطه اول (دولتی) در نوبت دوم دایر بوده اند که با ۰/۹۵ درصد کاهش، در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ به ۱۰۴ درصد کاهش یافته است.

از کل مدارس متوسطه دوم (دولتی) ۶۷ درصد در نوبت دوم دایر بوده اند که نسبت به سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۲ تغییری نداشته است.

بررسی وضعیت مدارس دولتی نوبت دوم استان در مقاطع مختلف گویای آنست که در مقاطع بالاتر تحصیلی تعداد مدارس نوبت دوم کاهش می یابد.

جدول (۱۶-۱۵) درصد مدارس نوبت دوم به کل مدارس (دولتی) به تفکیک جنسیت و مقطع در سال های تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴

درصد تغییرات				سال تحصیلی ۹۳-۹۴				سال تحصیلی ۹۲-۹۳				مقطع تحصیلی
کل	مختلط	پسر	دختر	کل	مختلط	پسر	دختر	کل	مختلط	پسر	دختر	
3.41	5.56	3.70	2.33	91	19	28	44	88	18	27	43	ابتدایی
-0.95	-4.55	2.78	2.13	104	21	37	46	105	22	36	47	متوسطه اول
0.00	0.00	2.17	4.76	67	0	47	20	67	0	46	21	متوسطه دوم

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

۱۰-۱۵- نسبت دانش آموز به معلم

در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۲ نسبت دانش آموز به معلم در مدارس شهری و روستایی (دولتی) در مقطع ابتدایی، ۱۸/۳۶ نفر بوده و با ۲/۱۷ درصد کاهش به ۱۷/۹۷ نفر در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ رسیده است. یعنی به ازای هر ۱۷/۹۷ نفر دانش آموز در مقطع ابتدایی ۹۲ یک نفر معلم وجود داشته است.

در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ نسبت دانش آموز به معلم در مدارس شهری و روستایی (دولتی) در مقطع متوسطه دوره اول، ۱۲/۴۶ نفر دانش آموز به ازای هر نفر معلم بوده که با ۰/۴۰ درصد کاهش به ۱۲/۱۸ نفر در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ رسیده است.

این شاخص در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۹۳ در مقطع متوسطه دوم ۱۴/۱۰ نفر دانش آموز به ازای هر نفر معلم بوده است که نسبت به سال تحصیلی قبل ۰/۷۱ درصد کاهش داشته است.

جدول (۱۷-۱۵) نسبت دانش آموز به معلم در مدارس شهری و روستایی (دولتی) به تفکیک جنسیت و مقطع در سال های تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳

درصد تغییرات			سال تحصیلی ۹۳-۹۴			سال تحصیلی ۹۲-۹۳			مقطع تحصیلی
کل	پسر	دختر	کل	پسر	دختر	کل	پسر	دختر	
-	-	-1,52	17,9	20,8	15,7	18,3	21,4	15,9	ابتدایی
2,17	2,66		7	7	2	6	2	6	
-	-	-0.49	12,4	12,7	12,0	12,4	12,8	12,0	متوسطه اول
0,40	0,32		1	9	3	6	3	9	
-	-	-0,64	14	13,8	13,8	14,1	13,9	14,3	متوسطه دوم
0,71	0,79			1	1	0	2	1	

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

نرخ دسترسی مدارس به فناوری اطلاعات و ارتباطات، نرخ هوشمند سازی کلاس های مدارس دولتی به تفکیک شهری و روستایی و نرخ قبولی دانش آموزان در کنکور سراسری سازمان سنجش آموزش کشور، به شرح جداول (۱۵-۱۸)، (۱۵-۱۹) و (۲۰-۱۵) می باشد.

جدول الف (۱۵-۱۸) نرخ هوشمند سازی کلاس های مدارس دولتی (شهری)

درصد تغییرات				سال تحصیلی ۹۳-۹۴				سال تحصیلی ۹۲-۹۳				مقطع تحصیلی
کل	مختلط	پسر	دختر	کل	مختلط	پسر	دختر	کل	مختلط	پسر	دختر	
31.89	0	28.57	35.27	732	0	360	372	555	0	280	275	ابتدایی
22.71	0	27.27	17.76	389	0	210	179	317	0	165	152	متوسطه اول
51.86	0	48.39	55.71	448	0	230	218	295	0	155	140	متوسطه دوم

جدول ب (۱۵-۱۹) نرخ هوشمند سازی کلاس های مدارس دولتی روستایی

درصد تغییرات				سال تحصیلی ۹۳-۹۴				سال تحصیلی ۹۲-۹۳				مقطع تحصیلی
کل	مختلط	پسر	دختر	کل	مختلط	پسر	دختر	کل	مختلط	پسر	دختر	
55.70	83.33	40.74	46.43	615	220	190	205	395	120	135	140	ابتدایی
27.37	0	23.64	32.50	121	0	68	53	95	0	55	40	متوسطه اول
78.57	0	62.50	100.00	100	0	52	48	56	0	32	24	متوسطه دوم

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

جدول (۲۰-۱۵) نرخ قبولی دانش آموزان در کنکور سراسری سازمان سنجش آموزش کشور

درصد تغییرات	کنکور سراسری سال ۹۳-۹۴	کنکور سراسری سال ۹۲-۹۳	مقطع تحصیلی
0.83	36.3	36	درصد دانش آموزان پذیرفته شده در کنکور
4.55	23	22	رتبه استان

15.38	45	39	حائزین رتبه های زیر ۱۰۰۰
-------	----	----	--------------------------

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

فصل شانزدهم

آموزش فنی و حرفه ای استان

۱۶- آموزش فنی و حرفه ای استان

یکی از عوامل و پارامتر های عمده رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی هر جامعه تربیت نیروی انسانی کارآمد می باشد و آموزشگاه های فنی و حرفه ای یکی از مراکز مهم تربیت نیروی انسانی ماهر و نیمه ماهر به شمار می آید. از این رو ایجاد پل های ارتباطی بین مراکز آموزشی و مراکز صنعتی جامعه از مهمترین اقدامات در توسعه فعالیت های آموزش فنی و حرفه ای در ایجاد هماهنگی و همسویی بین مهارت های آموزش دیدگان این مراکز و نیازمندی های بازار کار می باشد.

بر اساس جدول (۱-۱۶) در سال ۱۳۹۴ تعداد ۲۵ مرکز آموزش فنی و حرفه ای ثابت و ۲۳۳ مرکز فنی و حرفه ای سیار در استان وجود داشته که مراکز سیار نسبت به سال قبل ۵/۴۳ درصد افزایش نشان می دهد. هم چنین در سال مذکور ۱۸۷ آموزشگاه آزاد تحت پوشش مراکز آموزش فنی و حرفه ای در استان مشغول فعالیت بوده اند.

در سال ۱۳۹۴ از تعداد ۲۵۸ نفر مربی این سازمان تعداد ۱۱۷ نفر زن و ۱۴۱ نفر مرد بوده اند که نسبت به سال قبل تعداد مربی زن و مرد ثابت مانده است.

تعداد آموزش دیدگان در مراکز ثابت ۱۱۱۳۳ نفر و تعداد آموزش دیدگان در مراکز سیار ۶۶۶۸ نفر و تعداد ۱۱۹۶ نفر نیز آموزش دیدگان صنایع و اصناف بوده اند. تعداد آموزش دیدگان سیار در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال قبل ۱۶/۲۷ افزایش داشته است این در حالیست که تعداد آموزش دیدگان ثابت نسبت به سال قبل ۵/۴۰ درصد کاهش نشان می دهد. افزایش آموزش دیدگان سیار نسبت به کاهش آموزش دیدگان ثابت گرایش بیشتر افراد را به آموزشهای فنی و حرفه ای دولتی در مناطقی از استان که دسترسی به این مراکز ثابت را ندارند بیان میکند.

بررسی تعداد آموزش دیدگان به تفکیک مرد و زن نشان میدهد که در سال ۱۳۹۴ تعداد ۱۴۲۹۱ زن و ۱۶۷۴۸ مرد در مراکز آموزش فنی و حرفه ای اعم از دولتی و خصوصی آموزش دیده اند.

جدول (۱-۱۶) شاخص های مراکز آموزش فنی و حرفه ای استان اردبیل طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

ردیف	عنوان شاخص	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد تغییرات
۱	تعداد مراکز آموزش فنی و حرفه ای ثابت	۲۵	۲۵	۰
۲	تعداد مراکز آموزش فنی و حرفه ای سیار	۲۲۱	۲۳۳	۵/۴۳
۳	تعداد مراکز آموزش جوار و بین کارگاهی	۰	۰	۰
۴	تعداد مربیان مراکز آموزش	زن	۱۱۷	۰
		مرد	۱۴۱	۰
۵	تعداد آموزش دیدگان ثابت	۱۱۷۶۹	۱۱۱۳۳	-۵/۴۰
۶	تعداد آموزش دیدگان سیار(شهری، روستایی، عشایر)	۵۷۳۵	۶۶۶۸	۱۶/۲۷
۷	تعداد آموزش دیدگان صنایع و اصناف	۲۲۳۶	۱۱۹۶	-۴۶/۵۱
۸	تعداد کل آموزش دیدگان (دولتی)	۱۹۷۴۰	۱۸۹۹۷	-۳/۷۶
۹	سهم مردان از آموزش دیدگان دولتی و غیر دولتی	۱۸۶۹۷	۱۶۷۴۸	-۱۰/۴۲
۱۰	سهم زنان از آموزش دیدگان	۱۴۷۵۰	۱۴۲۹۱	-۳/۱۱
۱۱	تعداد آموزشگاه های آزاد تحت پوشش مراکز آموزش فنی و حرفه ای	۱۸۷	۱۸۷	۰
۱۲	تعداد رشته های آموزش در سطح مهارت درجه دو، یک و بدون استاندارد (تخصصی)	۵۰۹	۵۱۶	۱/۳۸
۱۳	تعداد رشته های آموزش در سطح مهارت درجه سه و پایه ای	۲۰	۲۰	۰

مأخذ: اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان

فصل هفدهم

آموزش عالی

۱۷- آموزش عالی *

در دهه های اخیر، نظام آموزش عالی به علل مواجه شدن با رشد فزاینده فناوری، تغییرات وسیع اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و نیز تامین نیازهای جامعه با موضوعات اساسی روبرو بوده است. از این رو آموزش عالی به عنوان بخشی از امور اجتماعی نقش بسیار مهمی در برنامه ریزی های ملی و منطقه ای بعهده دارد. از وظایف مهم مجموعه آموزش عالی، پرورش نیروی انسانی کارآمد برای اشتغال در بخش های گوناگون مورد نیاز جامعه است و هدف اصلی و نهایی دانشگاه ها تولید دانش، تامین نیازهای جامعه، تربیت متخصصان و ارائه راهکار برای حل معضلات اجتماعی در همه زمینه هاست. به نظر اندیشمندان و صاحب نظران علم مدیریت و منابع انسانی؛ کارکنان مجرب و کارآمد در کنار منابع مالی، تجهیزات و بودجه از مهمترین منابع سازمان به شمار می روند که می توانند در مجموعه نظم اداری در راستای توسعه و پیشرفت فعالیت های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی تاثیر بنیادین داشته باشند.

۱۷-۱- بررسی وضعیت دانشجویان موسسات آموزش عالی استان بر حسب گروه ها و دوره های مختلف تحصیلی در سال

تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

بر اساس اطلاعات سالنامه آماری استان اردبیل در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ تعداد دانشجویان دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی استان ۴۴۳۱۴ نفر بوده است که از این تعداد ۴۸/۲۴ درصد را زنان و ۵۱/۷۵ درصد را مردان تشکیل داده اند.

بررسی وضعیت دانشجویان استان بر حسب مقطع تحصیلی گویای آنست که بیشترین تعداد دانشجویان این دانشگاه ها در مقطع کارشناسی با ۷۳/۱۸ درصد و کمترین آن در مقاطع دکتری حرفه ای با ۰/۸۷ درصد بوده است.

بررسی وضعیت دانشجویان بر حسب گروه ها و رشته های تحصیلی بیانگر آنست که در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ بیشترین تعداد دانشجویان در رشته های علوم انسانی با ۵۲/۶۸ درصد و کمترین تعداد دانشجویان در رشته پزشکی با ۲/۵۴ درصد بوده است.

*اطلاعات آورده شده بخش آموزش عالی صرفا مربوط به آن دسته از دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان میباشد که آمار ارسال گردیده است

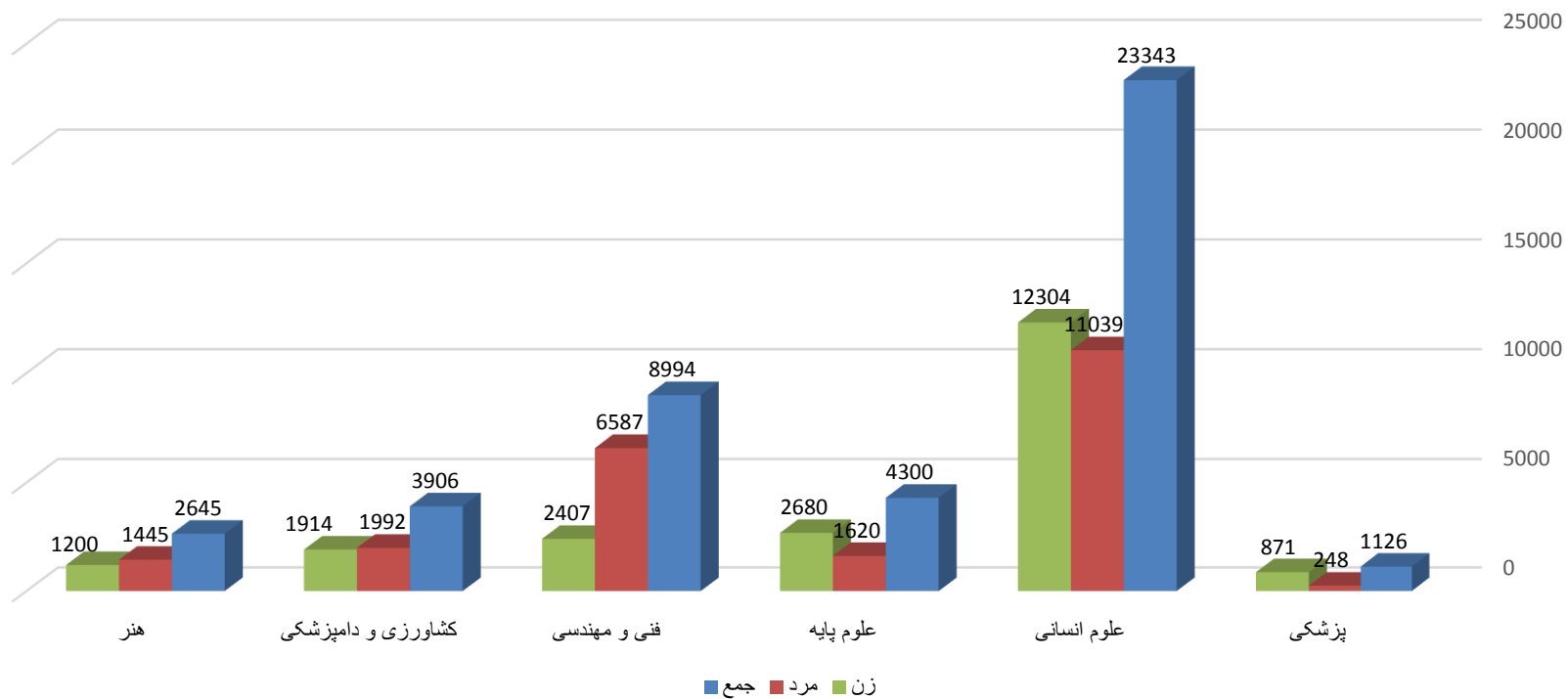
در ضمن در سال مذکور ۲۰/۳۰ درصد دانشجویان در رشته فنی و مهندسی، ۹/۷۰ درصد در رشته علوم پایه، ۸/۸۱ درصد در رشته کشاورزی و دامپزشکی و ۵/۹۷ درصد در رشته های هنر مشغول تحصیل بوده اند.

جدول (۱-۱۷) دانشجویان موسسات آموزش عالی استان بر حسب گروه ها و دوره های مختلف تحصیلی در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵

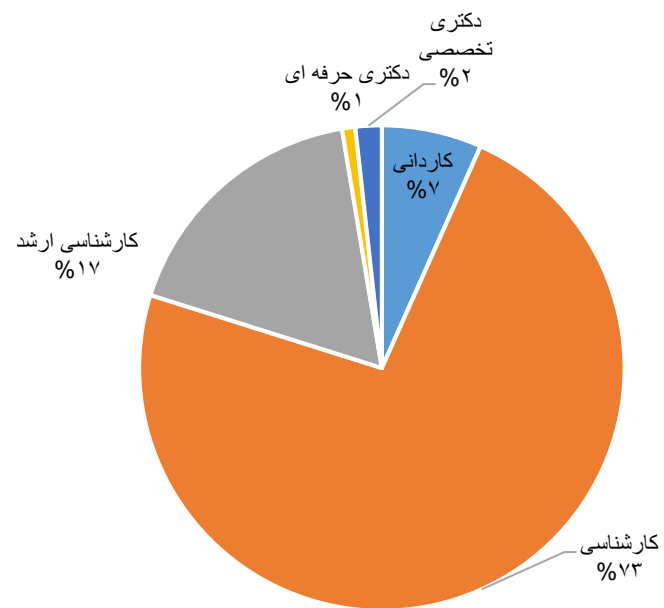
نسبت گروه های تحصیلی به کل (درصد)	جمع کل			دکتري تخصصی			دکتري حرفه ای			کارشناسی ارشد			کارشناسی			کاردانی			گروه های عمده		
	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع			
1/97	0/56	2/54	۸۷۱	۲۴۸	۱۱۲۶	0	0	0	274	115	389	0	0	0	604	133	737	0	0	0	پزشکی
27/77	24/91	52/68	۱۳۲۰۴	۱۱۰۳۹	۲۳۳۴۳	114	207	321	0	0	0	2019	2321	4340	9718	7266	16984	453	1245	1698	علوم انسانی
6/05	3/66	9/70	۲۶۸۰	۱۶۲۰	۴۳۰۰	76	68	144	0	0	0	654	303	957	1949	1248	3197	1	1	2	علوم پایه
5/43	14/86	20/30	۲۴۰۷	۶۵۸۷	۸۹۹۴	6	54	60	0	0	0	302	952	1254	1973	4777	6750	126	804	930	فنی و مهندسی
4/32	4/50	8/81	۱۹۱۴	۱۹۹۲	۳۹۰۶	80	124	204	0	0	0	390	393	783	1426	1411	2837	17	64	82	کشاورزی و دامپزشکی
2/71	3/26	5/97	۱۲۰۰	۱۴۴۵	۲۶۴۵	21	27	48	0	0	0	183	242	425	911	1017	1928	85	159	244	هنر
48/24	51/75	100/00	۲۱۳۷۶	۲۲۹۳۱	۴۴۳۱۴	۲۹۷	۴۸۰	۷۷۷	۲۷۴	۱۱۵	۳۸۹	۲۵۴۸	۴۲۱۱	۷۷۵۹	۱۶۵۸۱	۱۵۸۵۲	۳۲۴۲۳	۶۸۲	۲۲۷۳	۲۹۵۶	جمع

مأخذ: سالنامه آماری استان سال ۱۳۹۴

نمودار شماره ۱-۱۷ مقایسه تعداد دانشجویان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان به تفکیک گروههای عمده تحصیلی و جنس در سال ۱۳۹۴-۹۵

نمودار شماره ۱۷-۲- بررسی وضعیت دانشجویان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان به تفکیک مقطع تحصیلی در سال ۹۵-۱۳۹۴

۱۷-۲- بررسی وضعیت دانش آموختگان موسسات آموزش عالی استان بر حسب گروه ها و دوره های مختلف تحصیلی در سال

تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

تعداد دانش آموختگان دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی استان در سال مذکور ۸۶۸۱ نفر بوده است که از این تعداد ۳۹/۰۱ درصد را زنان و ۶۰/۹۴ درصد را مردان تشکیل داده اند.

بررسی وضعیت دانش آموختگان استان بر حسب مقطع تحصیلی گویای آنست که بیشترین تعداد دانش آموختگان این دانشگاه ها در مقطع کارشناسی با ۶۶/۹۵ درصد و کمترین آن در مقاطع دکتری حرفه ای و تخصصی با ۰/۱۴ درصد بوده است.

نگاهی به وضعیت دانشجویان بر حسب گروه ها و رشته های تحصیلی نشان میدهد که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ بیشترین تعداد دانش آموختگان در رشته های علوم انسانی با ۵۵/۲۹ درصد و کمترین تعداد دانش آموختگان در رشته پزشکی با ۱/۵۲ درصد بوده است.

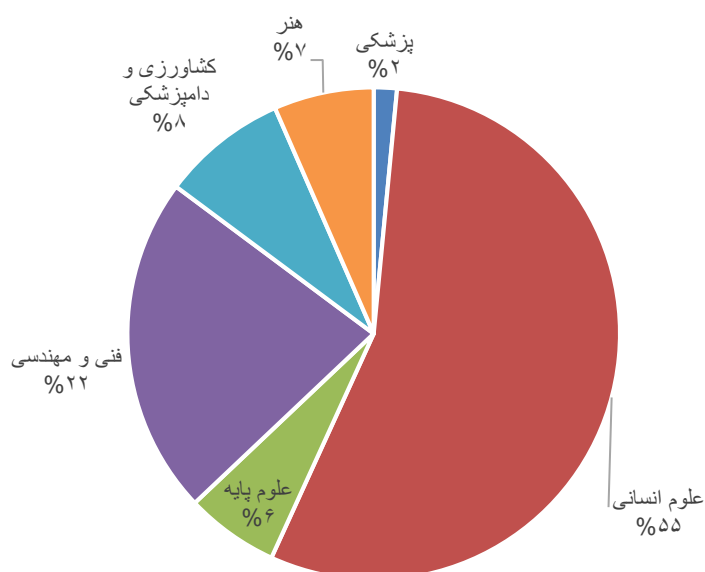
در ضمن در سال مذکور درصد فارغ التحصیلان در سایر گروههای تحصیلی عبارت بودند از : ۲۲/۲۴ درصد در رشته فنی و مهندسی، ۸/۲۵ درصد در رشته کشاورزی و دامپزشکی و ۶/۵۶ درصد در رشته های هنر و ۶/۱۲ درصد در رشته علوم پایه .

جدول (۱۷-۲) دانش آموختگان موسسات آموزش عالی استان بر حسب گروه ها و مقاطع تحصیلی در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵

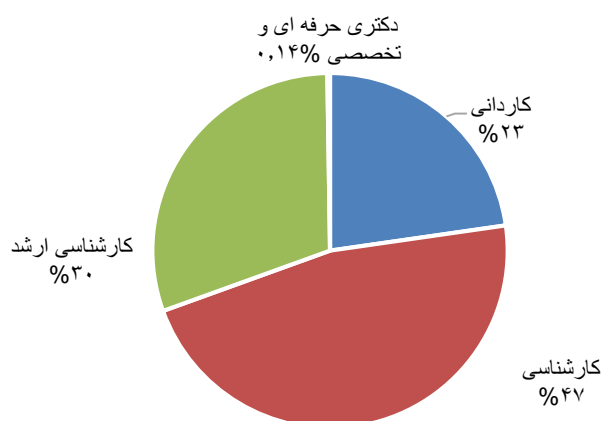
نسبت گروه های تحصیلی به کل (درصد)			دکتری حرفه ای و تخصصی			کارشناسی ارشد			کارشناسی			کاردانی			جمع کل			گروه های عمده
زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	
1/24	0/28	1/52	8	1	9	0	0	0	100	23	123	0	0	0	108	24	132	پزشکی
23/89	31/41	55/30	1	0	1	445	695	1140	1475	1564	30۳۹	154	469	623	2075	2728	480۳	علوم انسانی
3/85	2/28	6/12	1	0	1	110	58	168	222	138	360	1	2	3	334	198	532	علوم پایه
4/46	17/75	22/24	0	0	0	23	129	152	307	1065	1372	57	348	405	387	1542	1929	فنی و مهندسی
3/30	4/95	8/25	1	1	2	61	67	128	218	323	541	7	39	46	287	430	717	کشاورزی و دامپزشکی
2/27	4/27	6/56	0	0	0	10	31	41	139	242	381	48	98	146	197	371	568	هنر
39/01	60/94	100/00	11	2	13	۶۴۹	۹۸۰	۱۶۲۹	2461	3355	58۱۶	267	956	1223	3388	5293	868۱	جمع

مأخذ: سالنامه آماری استان سال ۱۳۹۴

نمودار شماره ۱۷-۳-مقایسه دانش آموختگان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی
استان بر حسب گروههای عمده تحصیلی در سال ۱۳۹۴-۱۳۹۵

نمودار شماره ۱۷-۴-مقایسه دانش آموختگان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان به تفکیک مقطع تحصیلی در سال ۱۳۹۴-۱۳۹۵

۱۷-۳- بررسی وضعیت ثبت نام شدگان موسسات آموزش عالی استان بر حسب مقاطع تحصیلی، جنس و شهرستان در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵

در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ بیشترین تعداد ثبت نام شدگان موسسات آموزش عالی استان با ۷۲/۱۰ درصد در شهرستان اردبیل و کمترین تعداد با ۰/۵۶ درصد در شهرستان بيله سوار بوده است. از سوی دیگر شهرستانهای پارس آباد و مغان به ترتیب با ۸/۵۸ درصد و ۶/۲۱ درصد مهمترین شهرستانهای استان به لحاظ درصد ثبت نام شدگان موسسات آموزش عالی بعد از شهرستان اردبیل بوده اند.

بررسی جنسیت ثبت نام شدگان موسسات آموزش عالی در استان بیانگر آنست که سهم ثبت نام شدگان زن در استان ۴۱/۸۹ درصد و سهم ثبت نام شدگان مرد ۵۸/۶۰ درصد بوده است

نگاهی به وضعیت ثبت نام شدگان به حسب مقاطع تحصیلی نشان میدهد که مقطع کارشناسی با ۶۹/۱۱ درصد بیشترین و مقطع دکتری حرفه ای و تخصصی ۱/۱۸ درصد کمترین ثبت نام شدگان موسسات آموزش عالی در استان داشته است.

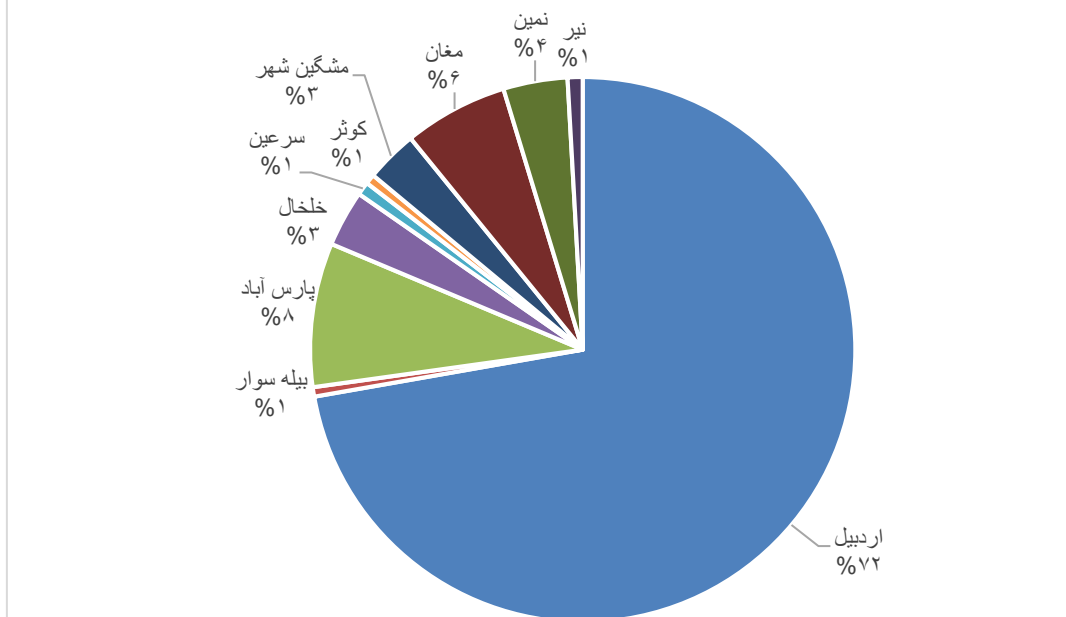
لازم به توضیح میباشد که کلیه تحلیلهای صورت گرفته در این فصل بر اساس اطلاعات دانشگاهها و مراکز آموزش عالی مستقر در استان میباشد که آمار و اطلاعات آنها در سالنامه آماری استان در سال ۱۳۹۴ درج گردیده است.

جدول (۴-۱۷) ثبت نام شدگان موسسات آموزش عالی استان بر حسب مقاطع تحصیلی، جنس و شهرستان در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴

سهم زنان و مردان از کل ثبت نام شدگان			دکتری حرفه ای و تخصصی			کارشناسی ارشد			کارشناسی			کاردانی			جمع کل			شهرستان
زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	
30/92	41/67	72/10	48	55	103	610	563	1173	1863	2170	4033	177	807	984	2699	3637	۶۲۹۳	اردبیل
0/21	0/36	0/56	0	0	0	0	0	0	18	31	49	0	0	0	18	31	49	بيله سوار
2/52	6/06	8/58	0	0	0	0	0	0	174	341	515	46	188	234	220	529	749	پارس آباد
1/41	1/95	3/36	0	0	0	0	0	0	101	132	233	22	38	60	123	170	293	خلخال
0/30	0/49	0/79	0	0	0	0	0	0	26	43	69	0	0	0	26	43	69	سرعین
0/19	0/39	0/58	0	0	0	0	0	0	17	34	51	0	0	0	17	34	51	کوثر
1/80	1/29	3/09	0	0	0	0	0	0	157	113	270	0	0	0	157	113	270	مشگین شهر
1/82	4/39	6/21	0	0	0	0	0	0	119	281	400	40	102	142	159	383	542	مغان
2/14	1/68	3/83	0	0	0	0	0	0	187	147	334	0	0	0	187	147	334	نمین
0/57	0/32	0/89	0	0	0	0	0	0	50	28	78	0	0	0	50	28	78	نیر
41/89	58/60	100/0 0	48	55	103	610	563	1173	2712	3320	6032	285	1135	1420	3656	5115	8728	جمع

مأخذ: سالنامه آماری استان سال ۱۳۹۴

نمودار شماره ۱۷-۵- مقایسه تعداد ثبت نام شدگان جدید دوره های مختلف تحصیلی موسسات آموزش عالی در استان اردبیل در سال ۱۳۹۴-۱۳۹۵

۱۷-۵- عملکرد برخی از شاخصهای آموزش عالی استان در سال ۱۳۹۴-۱۳۹۵

در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ تعداد دانشجو در یک صد هزار نفر جمعیت در استان اردبیل ۲۵۱۱ نفر دانشجو بوده است.

نگاهی به وضعیت رتبه هیات علمی دانشگاههای استان نشان می دهد که سهم هیات علمی تمام وقت با مرتبه استاد به کل هیات علمی ۴/۸۸ درصد، سهم هیات علمی تمام وقت با مرتبه دانشیار به کل هیات علمی ۱۹/۴۰ درصد، سهم هیات علمی تمام وقت با مرتبه استادیار به کل هیات علمی ۴۸/۱۴ درصد و سهم هیات علمی تمام وقت با مرتبه مربی به کل هیات علمی ۲۷/۵۵ درصد بوده است.

لازم به ذکر است که تعداد آموزشگران دانشگاهی غیر هیات علمی در استان در سال مذکور تعداد ۱۸۰۱ نفر بوده است.

جدول (۵-۱۷) عملکرد برخی از شاخصهای آموزش عالی استان در سال ۱۳۹۴

ردیف	شاخص	واحد متعارف	۱۳۹۴
۱	تعداد دانشجو در یک صد هزار نفر جمعیت	دانشجو	۲۵۱۱
۲	نسبت دانشجو به جمعیت ۲۰ تا ۲۴ سال	دانشجو	۰/۲۱
۵	سهم هیات علمی تمام وقت با مرتبه استاد به کل هیات علمی	درصد	۴/۸۸
۶	سهم هیات علمی تمام وقت با مرتبه ادانشیار به کل هیات علمی	درصد	۱۹/۴۰
۷	سهم هیات علمی تمام وقت با مرتبه استادیار به کل هیات علمی	درصد	۴۸/۱۴
۸	سهم هیات علمی تمام وقت با مرتبه مربی به کل هیات علمی	درصد	۲۷/۵۵
۱۰	تعداد آموزشگران دانشگاهی غیر هیات علمی	تعداد	۱۸۰۱

مأخذ: سالنامه آماری استان سال ۱۳۹۴

فصل هیجدهم

بهداشت و درمان

۱۸- بهداشت و درمان

بخش بهداشت و درمان به منظور تأمین و ارتقاء سطح سلامت جسمی، روانی و اجتماعی جامعه، در چارچوب سیاست ها و خط مشی های تعیین شده، مجموعه ای نظام یافته از فعالیت ها و عملیات اجرایی است که مهمترین آنها، شامل آموزش بهداشت و پیشگیری و ایمن سازی بر علیه بیماریهای واگیر، بهداشت خانواده و مدارس، بهداشت و سالم سازی محیط زیست، مبارزه با بیماری ها، تأمین و تدارک داروهای اساسی، تغذیه، ایجاد و راه اندازی مراکز و واحدهای ارائه خدمات درمانی سرپایی و بستری و تأمین و آموزش نیروی انسانی پزشکی و پیراپزشکی در زمینه های مختلف پزشکی می باشد.

۱۸-۱- شاخص های بهداشتی

۱۸-۱-۱- جمعیت سرشماری اول سال بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان

زیج حیاتی یکی از ابزارهای ساده و کارآمد نظام اطلاعات مراقبت های اولیه بهداشتی بوده که در سطح خانه های بهداشت مورد استفاده قرار می گیرد. این فرم از ابتدا تا پایان سال باید به دیوار خانه بهداشت در روستا نصب و فرم سال بعد بر روی آن قرار گیرد. ارائه دهندگان خدمات اولیه بهداشتی، وقایع حیاتی اتفاق افتاده در جمعیت تحت پوشش خود را در آن ثبت نموده و در پایان سال پس از جمع بندی به مرکز بهداشت شهرستان و در نهایت به مرکز بهداشت استان ارسال می نمایند.

زیج حیاتی وسیله مناسب برای ثبت داده هایی است که از نظر برنامه ریزی، پایش عملیات و نظارت بر نحوه پیشرفت کارها اساسی می باشند. تجربه نشان داده است که بهورزان در ثبت کردن داده ها بر زیج حیاتی با مشکل رو به رو نیستند و هر گاه که نظارت بر کار آنان به درستی انجام گرفته، دقت اطلاعات ثبت شده نیز قابل اعتماد بوده است.

جمعیت سرشماری اول سال ۱۳۹۴ بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان، تعداد 1325599 نفر بوده که نسبت به سال ۱۳۹۳ با 1312418 نفر ۱ درصد افزایش یافته است.

۱۸-۱-۲- میانگین بعد خانوار بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان

میانگین بعد خانوار در سال ۱۳۹۴ بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان، برابر ۴ نفر بوده که نسبت به سال ۱۳۹۳ تغییری نداشته است.

۱۸-۱-۳- رشد طبیعی جمعیت بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان

رشد طبیعی جمعیت در سال ۱۳۹۴ بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان برابر ۱/۲۹ بوده که نسبت به سال ۱۳۹۳ معادل ۷/۵ درصد افزایش نشان می دهد.

۱۸-۱-۴- میزان باروری کلی

میزان باروری کلی یا (TFR) عبارتست از تعداد فرزندان زنده متولد شده ای که یک زن بطور متوسط در سال های زناشویی خود (از سن قانونی ازدواج تا یائسگی) به دنیا می آورد. میزان باروری کلی در سال ۱۳۹۴ برابر ۲ بوده که نسبت به میزان سال قبل ثابت مانده است.

۱۸-۱-۵- میزان مرگ و میر نوزادان زیر یک ماه (در هر هزار تولد زنده)

میزان مرگ و میر نوزادان زیر یک ماه که معمولاً در هر هزار تولد زنده بیان می شود از شاخص هایی است که وضعیت بهداشتی و مراقبتهای حیاتی نسبت به نوزادان را نشان می دهد. این شاخص در سال ۱۳۹۴ حدود ۹/۶ نفر در هزار تولد زنده بوده که نسبت به سال ۱۳۹۳ (که برابر ۱۰/۷ نفر در هزار تولد بوده) ۱۰/۲۸ درصد کاهش یافته است. مسلماً توجه بیشتر به مادران باردار مانند انجام آزمایشات پزشکی لازم قبل و در طول دوران بارداری، توجه به تغذیه مادران و مراقبت های بهداشتی آنان، مراقبتهای پزشکی در هفته های اول تولد نوزاد و اموری از این قبیل می تواند وضعیت شاخص را بهبود بخشد.

۱۸-۱-۶- میزان مرگ و میر اطفال زیر یک سال (در هزار)

میزان مرگ و میر اطفال زیر یک سال که در هر هزار تولد بیان می شود یکی از اساسی ترین شاخص هایی است که امید به زندگی در جامعه را نشان می دهد. افزایش یا کاهش این شاخص به طور محسوس در شاخص امید به زندگی جامعه مؤثر است میزان مرگ و میر اطفال زیر یک سال در سال ۱۳۹۴ برابر ۱۱/۴ نفر در هزار تولد بوده که نسبت به میزان سال ۱۳۹۳ که برابر ۱۳ نفر در هزار تولد بوده به میزان ۱۲/۳۱ درصد کاهش یافته است که این کاهش نشان دهنده بهبود در وضعیت بهداشتی اطفال زیر یکسال است.

۱۸-۱-۷- میزان مرگ و میر کودکان زیر 5 سال

این شاخص نیز در هر هزار تولد زنده محاسبه می شود. این شاخص بعد از میزان مرگ و میر کودکان زیر یک سال، دومین شاخص مهم در محاسبه امید به زندگی است. هرچند که اثر آن به اندازه میزان مرگ و میر کودکان زیر یک سال نمی تواند باشد، اما می تواند نشان دهنده مراقبت های اولیه کودکان، وضعیت تغذیه و بهداشت کودکان و همچنین میزان پیشگیری ها باشد. این شاخص در سال ۱۳۹۴ در استان برابر ۱۵ مرگ و میر در هزار تولد زنده بوده که نسبت به سال ۱۳۹۳ (با ۱۶/۳ مرگ و میر در هزار تولد زنده) حدود ۷/۹۸ درصد کاهش یافته است.

۱۸-۱-۸- میزان زایمان ایمن

میزان زایمان ایمن در سال ۱۳۹۴ برابر ۹۹/۹ درصد بوده که نسبت به سال قبل ثابت مانده است.

۱۸-۱-۹- نرخ خام موالید (در هزار)

میزان خام تولد یا میزان ناخالص موالید گویای تعداد موالید در هر هزار نفر جمعیت در یک سال معین است.

میزان خام موالید استان در سال ۱۳۹۴ برابر ۱۸/۷ نفر در هزار تولد بوده که نسبت به سال قبل (با ۱۸ تولد در هر هزار نفر) حدود ۳/۸۹ درصد افزایش یافته است.

۱۸-۱-۱۰- امید به زندگی

امید به زندگی در سال ۱۳۹۴ در زنان استان ۷۷/۸ بوده که نسبت به سال قبل ثابت مانده است. امید به زندگی مردان در استان در سال ۱۳۹۴ در حدود ۷۴ سال بوده که ان هم نسبت به سال قبل ثابت مانده است.

۱۸-۱-۱۱- میزان دسترسی به آب آشامیدنی سالم در روستاها

میزان دسترسی به آب آشامیدنی سالم در روستاها در سال ۱۳۹۴ برابر ۹۷/۷۳ درصد بوده که نسبت به سال قبل ۰/۴۶ درصد افزایش داشته است.

۱۸-۱-۱۲- میزان پوشش واکسیناسیون کودکان (درصد)

میزان پوشش واکسیناسیون کودکان استان در سال های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ و درصد تغییرات آن، طبق جدول زیر گزارش شده است.

۱۸-۱-۱۳- تعداد مراکز بهداشت روستایی

در سال ۱۳۹۳ از طریق تعداد ۵۱۷ مرکز بهداشت روستایی در استان خدمات بهداشتی به روستاییان ارائه می شده است که این رقم در سال ۱۳۹۴ به ۵۰۹ مرکز بهداشت روستایی کاهش یافته است دلیل این کاهش مربوط به تبدیل مراکز بهداشتی روستایی به مراکز بهداشتی شهری در پی تبدیل شدن برخی از روستاها به مراکز شهری میباشد.

جدول (۱-۱۸) شاخص های بهداشتی درمانی استان اردبیل در سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

ردیف	شاخص		سال	
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	درصد تغییرات	
۱	1325599	1312418	1	جمعیت سرشماری اول سال بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان
۲	4	4	0	میانگین بعد خانوار بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان
۳	44/9	44	2/05	درصد سرباری بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان
۴	1/29	1/2	7/50	رشد طبیعی جمعیت بر اساس اطلاعات زیج حیاتی استان
۵	2	2	0/00	میزان باروری کلی
۶	9/6	10/7	-10/28	میزان مرگ ومیر نوزادان(در هزار)
۷	11/4	13	-12/31	میزان مرگ ومیر اطفال زیر یکسال(در هزار)
۸	0	26/1	-100/00	مرگ ومیر مادران به دلیل عوارض زایمان (درصد هزار تولد)
۹	15	16/3	-7/98	میزان مرگ ومیر اطفال زیر ۵ سال (در هزار)
۱۰	99/9	99/9	0/00	میزان زایمان ایمن (درصد)
۱۱	18/7	18	3/89	نرخ خام تولد (در هزار)
۱۲	-	-	-	شهری
				روستایی
				کل
				شهری
				روستایی
				کل
۱۳	-	-	-	ب.ث.ژ
				ثلاث 3
				پرلیو ۳
				هپاتیت ۳
				Mmr1
				Mmr2
۱۴	97/73	97/27	0/46	میزان دسترسی به آب آشامیدنی سالم در روستاها (درصد)
۱۵	68/7	68/7	0	میزان تغذیه انحصاری با شیر مادر تا شش ماهگی (درصد)
۱۶	59/8	59/8	0	میزان استفاده از کل روش های پیشگیری از بارداری در زنان ۱۵-۴۹ ساله استان در مناطق شهری (درصد)
۱۷	102	102	0	تعداد مراکز بهداشتی درمانی دولتی در استان
۱۸	509	517	-1/55	تعداد خانه های بهداشت روستایی

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان اردبیل

۱۸-۲- شاخص های درمانی استان

۱۸-۲-۱- نسبت پزشک به جمعیت (در هزار نفر)

در سال ۱۳۹۴ به ازای هر هزار نفر جمعیت در استان حدود ۰/۸۷ پزشک، (عمومی و متخصص) وجود داشته است که این رقم در سال ۱۳۹۳ نیز ۰/۷۴ نفر بوده است و رشدی حدود ۱۸/۰۸ درصد داشته است. هم چنین نسبت دندانپزشکان (عمومی و متخصص) به ازاء هر هزار نفر در استان در سال ۱۳۹۴ برابر ۰/۱ نفر بوده است که در سال ۱۳۹۳ نیز این شاخص ۰/۰۹ نفر بوده است و ۵/۸۴ درصد رشد داشته است.

۱۸-۲-۲- تعداد بیمارستان

در سال ۱۳۹۴ تعداد بیمارستان های استان ۱۵ باب بوده که نسبت به سال ۱۳۹۳ تغییری نیافته است.

۱۸-۲-۳- ضریب اشغال تخت ثابت

در سال ۱۳۹۴ ضریب اشغال تخت ثابت در استان ۷۴/۹ درصد بوده که در مقایسه با سال قبل (با ۷۰/۱۵ درصد) ۶/۷۸ درصد افزایش یافته است.

۱۸-۲-۴- تعداد تخت فعال

در سال ۱۳۹۴ تعداد ۱۷۷۶ تخت فعال در استان وجود داشته که در مقایسه با سال قبل ۳/۲۰ درصد افزایش یافته است.

ضریب اشغال تخت فعال در سال ۱۳۹۴ حدود ۷۴/۹ درصد بوده که نسبت به سال قبل ۶/۷۸ درصد افزایش داشته است.

۱۸-۲-۵- تعداد آزمایشگاه ها

در سال ۱۳۹۴ تعداد ۵۰ آزمایشگاه در استان اردبیل فعال بودند که نسبت به سال قبل ۲۱/۹۵ درصد افزایش نشان میدهد.

۱۸-۲-۶- درمانگاه

در سال ۱۳۹۳۴ تعداد ۵۸ درمانگاه در استان وجود داشته که نسبت به سال قبل ۳۱/۸۲ افزایش داشته است. از دیگر مراکزی که در سال ۱۳۹۴ به ارایه خدمات درمانی در استان مشغول بوده اند میتوان به ۳ مرکز MRI، ۸ مرکز CTscan، و وجود ۲ دستگاه آنژیوگرافی، ۱ دستگاه سنگ شکن برون اندامی و ۲ دستگاه پمپ قلب اشاره نمود.

جدول (۲-۱۸) شاخص های عمده درمان در طول سال ۱۳۹۳-۱۳۹۴

ردیف	عناوین برنامه و شاخص هدف	واحد	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد تغییرات
۱	نسبت کل پزشک به جمعیت	در هزار نفر	0/74	0/87	18/08
۲	نسبت دندانپزشک به جمعیت	در هزار نفر	0/09	0/1	5/84
۳	ضریب اشغال تخت ثابت	درصد	70/15	74/9	6/78
۴	ضریب اشغال تخت فعال	درصد	70/15	74/9	6/78
۵	تعداد تخت فعال	تخت	1721	1776	3/20
۶	تعداد تخت ویژه، (CCU، NICU، ICU)	تخت	168	177	5/36
۷	نسبت تخت بیمارستانی به جمعیت	در هزار نفر	1/31	1/34	2/19
۸	تعداد آزمایشگاه	باب	41	50	21/95
۹	تعداد مراکز توانبخشی	باب	41	45	9/76
۱۰	تعداد مراکز رادیولوژی	باب	26	26	0/00
۱۱	تعداد بیمارستان	باب	15	15	0/00
۱۲	تعداد درمانگاه	باب	44	58	31/82
۱۳	تعداد مراکز (MRI)	باب	3	3	0/00
۱۴	تعداد مراکز (Ctscan)	باب	8	8	0/00
۱۵	آنژیوگرافی	دستگاه	1	2	100/00
۱۶	سنگ شکن برون اندامی	دستگاه	0	1	-
۱۷	پمپ قلب	دستگاه	1	2	100/00

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان اردبیل

فصل نوزدهم

رفاه و تامین اجتماعی

۱۹- رفاه و تأمین اجتماعی

۱۹-۱- تأمین اجتماعی

سازمان تأمین اجتماعی یکی از بزرگترین سازمان های بیمه ای استان است که با توجه به تنوع کاری و گستردگی مخاطبین نقش مهمی در تحقق عدالت اجتماعی و توسعه پایدار کشور ایفاء می نماید. این سازمان ضامن امنیت خاطر، امید به آینده و پویایی مولدین جامعه است و در سال ۱۳۹۴، تعداد ۱۷۹۴۶۹ نفر بیمه شده اصلی و ۲۷۷۰۸ نفر مستمری بگیر را زیر پوشش داشته است.

۱۹-۱-۱- عملکرد شاخص های کلیدی سازمان تأمین اجتماعی

تعداد کل بیمه شدگان اصلی و تبعی تأمین اجتماعی استان در سال ۱۳۹۴ به ۵۰۴۲۵۳ نفر بالغ شده است. تعداد کل بیمه شدگان اصلی تأمین اجتماعی استان در سال ۱۳۹۴ معادل ۱۷۹۴۶۹ نفر بوده است که نسبت به سال ۱۳۹۳ (با ۱۷۴۲۷۵ نفر تحت پوشش) ۳ درصد افزایش نشان می دهد.

در سال ۱۳۹۴ تعداد کارگاه های فعال تحت پوشش تأمین اجتماعی ۲۱۹۶۵ باب بوده است که نسبت به سال قبل (با ۲۲۳۴۷ کارگاه) ۲ درصد کاهش یافته است. همچنین در این سال تعداد کارگاههای نیمه فعال تحت پوشش سازمان تأمین اجتماعی استان اردبیل ۱۷۴۹ باب بوده که نسبت به سال ۱۳۹۲ معادل ۳۹ درصد کاهش داشته است.

در سال ۱۳۹۴، تعداد دفترچه های درمانی ۳۱۹۶۳۱ جلد بوده که نسبت به سال قبل ۳۲۹۵۵۸ جلد دفترچه، ۳ درصد کاهش نشان می دهد.

در سال ۱۳۹۴، مقرری بگیران بیکاری در استان ۱۶۹۷ نفر بوده اند که نسبت به سال ۱۳۹۳ (با ۱۵۳۹ نفر) ۱۰ درصد افزایش داشته است.

جدول (۱۹-۱) عملکرد شاخص های کلیدی سازمان تأمین اجتماعی استان در سال های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۳

ردیف	عنوان شاخص کلیدی	واحد اندازه گیری	۱۳۹۳	۱۳۹۴	نرخ رشد عملکرد	
۱	تعداد بیمه شدگان اصلی	نفر	۱۷۴۲۷۵	۱۷۹۴۶۹	۳	
۲	تعداد بیمه شدگان اصلی و تبعی	نفر	۴۹۶۰۶۹	۵۰۴۲۵۳	۲	
۳	مقرری بگیران بیکاری	نفر	۱۵۳۹	۱۶۹۷	۱۰	
۴	نسبت بیمه شدگان اصلی به جمعیت فعال استان	درصد	۳۸	۴۱	۷	
۵	تعداد دفترچه های درمانی	جلد	۳۲۹۵۵۸	۳۱۹۶۳۱	-۳	
۶	تعداد بازرسی های انجام شده از کارگاه ها	مورد	۲۵۰۵۵	۳۰۱۵۶	۲۰	
۷	تعداد مستمری بگیران	پرونده	۲۵۵۷۲	۲۷۷۰۸	۸	
۸	ضریب وابستگی مستمری بگیران به بیمه شدگان اصلی	نسبت	۶/۸۱	۴۸۵/	-	
۹	جمع کل تعهدات	میلیون ریال	۳۰۵۸۰۰۵	۳۳۳۶۸۱۴	۹	
۱۰	حداقل مستمری	ماهانه (ریال)	۸۰۰۰۰۰۰	۹۰۰۰۰۰۰	۱۲/۵	
۱۱	تعداد کارگاه های تحت پوشش	باب	فعال	۲۲۳۴۷	۲۱۹۶۵	-۲
			نیمه فعال	۲۸۸۰	۱۷۴۹	-۳۹

ماخذ: اداره کل تأمین اجتماعی استان اردبیل

۱۹-۲- اداره کل کمیته امداد امام خمینی(ره)

کمیته امداد یکی از نهادهای حمایتی است که در سطح کشور به صورت گسترده فعالیت می کند. این نهاد در سال ۱۳۹۳ دارای ۶۷ واحد بوده که با ۷ درصد کاهش در سال ۱۳۹۴ به ۶۲ واحد رسیده است. کمیته امداد استان در سال ۱۳۹۴ تعداد ۱۱۹۶ روستا را تحت پوشش خود قرار داده است که نسبت به سال ۱۳۹۳ معادل ۰/۲ درصد کاهش داشته است. تعداد کل خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد در سال ۱۳۹۴ معادل ۳۱۶۳۰ خانوار بوده که نسبت به سال قبل (با ۳۱۴۶۴ خانوار تحت پوشش کمیته امداد) ۰,۵ درصد افزایش داشته است.

میزان مستمری پرداختی کمیته امداد به مددجویان تحت حمایت عادی و طرح در سال ۱۳۹۴ معادل ۵۷۱۰۰۰ میلیون ریال بوده که نسبت به سال قبل با ۵۲۶۰۰۰ میلیون ریال، ۹ درصد افزایش داشته است. تعداد حامیان کمیته امداد در سال ۱۳۹۴ معادل ۱۱۲۲۹ نفر بوده که نسبت به سال قبل با ۱۳۱۱۲ نفر حامی ۱۴ درصد کاهش داشته است. در سال ۱۳۹۴ به این حامیان ۲۳۲۳ یتیم معرفی شده است و کل مبلغ کمک حامیان به ایتم ۵۸۴۷۵ میلیون ریال بوده که نسبت به سال قبل ۲۶ درصد افزایش داشته است. کل درآمدهای اختصاصی جمع آوری شده کمیته امداد در سال ۱۳۹۴ معادل ۲۰۵۰۰۰ میلیون ریال بوده که نسبت به سال قبل ۳۴ درصد کاهش داشته است.

در سال ۱۳۹۴ کمیته امداد در کل استان، ۱۷۸۸۴۶ صندوق صدقه فعال داشته که مبلغ جمع آوری شده از این صندوق ها، ۳۴۳۴۹ میلیون ریال بوده است.

در سال مذکور تعداد افراد تحت پوشش بیمه درمانی کمیته امداد ۲۵۸۱۵ نفر بوده است که نسبت به سال قبل با ۲۴۷۰۸ نفر، ۴ درصد افزایش داشته است.

در همین سال این نهاد ۵۱۸۴ دانش آموز و ۹۴۰ دانشجو را تحت حمایت خود داشته است که نسبت به سال قبل تعداد دانش آموزان تحت حمایت ۸ درصد افزایش و تعداد دانشجویان تحت حمایت ۲۴ درصد کاهش داشته است.

جدول (۸-۱۹) شاخص های کلیدی کمیته امداد امام خمینی (ره) استان طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

ردیف	عنوان شاخص	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد تغییرات
1	تعداد واحدهای کمیته امداد	67	62	-7
2	تعداد روستاهای تحت پوشش	1199	1196	-0/2
3	تعداد خانوار تحت پوشش	31464	31630	0/5
4	تعداد نفرات تحت پوشش	62553	61130	-2
5	میزان پرداختی به مددجویان تحت حمایت (عادی و طرح) «میلیون ریال»	526000	571000	9
6	تعداد خانوار تحت پوشش زندانی	357	466	31
7	تعداد نفرات تحت پوشش موردی	38087	31108	-18
8	تعداد نفرات تحت پوشش موردی	24708	25815	4
9	هزینه بیمه و خدمات بهداشتی و درمانی «میلیون ریال»	70875	84853	19
10	تعداد مراکز درمانی طرف قرارداد	185	179	-3
11	تعداد دانش آموزان تحت حمایت	4790	5184	8
12	تعداد دانشجویان تحت حمایت	1232	940	-24
13	هزینه خدمات فرهنگی «میلیون ریال»	19989	24784	24
14	تعداد کل فعالیتهای عمرانی	2626	3274	25
15	هزینه فعالیتهای عمرانی «میلیون ریال»	13251	29235	120
16	طرح نوسازی و بهسازی مسکن روستایی	35	24	-31
17	مبلغ وام نوسازی و بهسازی مسکن روستایی «میلیون ریال»	4375	3000	-31
18	تعداد فضای خودکفائی (احدائی و تعمیری)	182	106	-42
19	هزینه بابت فضای خودکفائی «میلیون ریال»	3887	1800	-54
20	تعداد کمک هزینه جهیزیه پرداختی	1177	1677	43
21	مبلغ جهیزیه پرداختی «میلیون ریال»	14224	29476	107

ادامه جدول (۸-۱۹) شاخص های کلیدی کمیته امداد امام خمینی (ره) استان طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

ردیف	عنوان شاخص	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد تغییرات
۲۲	تعداد ایتم دارای حامی	۲۶۹۵	۲۳۲۳	-۱۴
۲۳	تعداد حامیان در پایان دوره	۱۳۱۱۲	۱۱۲۲۹	-۱۴
۲۴	کل مبلغ کمک حامیان به ایتم « میلیون ریال »	۴۶۳۳۶	۵۸۴۷۵	۲۶
۲۵	تعداد وامهای خودکفایی پرداخت شده از محل منابع امداد	۷۰۷	۵۴۸	-۲۲
۲۶	مبلغ وام خودکفایی پرداختی از محل منابع امدادی « میلیون ریال »	۴۷۴۲۷	۵۰۹۲۵	۷
۲۷	تعداد وامهای خودکفایی پرداخت شده از محل تسهیلات بانکی	۱۶۶۷	۱۴۸۹	-۱۰
۲۸	مبلغ وام خودکفایی پرداختی از محل تسهیلات بانکی « میلیون ریال »	۱۳۳۵۴۳	۱۵۲۱۹۰	۱۴
۲۹	تعداد کل خانوار تحت پوشش طرحهای خودکفایی (طرحهای جاری)	۱۹۸۳۲	۱۳۰۳۲	-۳۴
۳۰	تعداد وام قرض الحسنه پرداختی	۴۸۶۳	۶۵۵۳	۳۵
۳۱	مبلغ وام قرض الحسنه پرداختی « میلیون ریال »	۵۰۵۳۰	۷۲۱۳۴	۴۳
۳۲	تعداد وام محکومین	۳۶	۳۲	-۱۱
۳۳	مبلغ وام محکومین « میلیون ریال »	۲۰۱۱	۲۱۸۳	۹
۳۴	تعداد موارد خدمات حقوقی و قضایی	۱۲۴۱	۲۷۲۹	۱۲۰
۳۵	کل درآمدهای اختصاصی جمع آوری شده « میلیون ریال »	۳۱۲۰۰۰	۲۰۵۰۰۰	-۳۴
۳۶	تعداد صندوق صدقات فعال	۱۸۰۳۸۳	۱۷۸۸۴۶	-۰/۹
۳۷	مبلغ جمع آوری صندوق صدقات « میلیون ریال »	۳۲۲۵۵	۳۴۳۴۹	۷

ماخذ: کمیته امداد امام خمینی (ره) استان اردبیل

الف: بررسی وضع موجود

مهمترین هدف در امور حمایتی توجه به نیازمندان، اقشار آسیب پذیر، معلولان و آسیب دیدگان اجتماعی است. افراد و گروه های تحت پوشش این بخش شامل خانواده های نیازمند فاقد سرپرست و یا بد سرپرست، معلولان جسمی، سالمندان، بیماران روانی مزمن، کودکان خیابانی، دختران فراری و زنان ویژه است.

در سال ۱۳۹۴ تعداد جمعیت تحت پوشش سازمان بهزیستی (اعم از توانبخشی، امور اجتماعی و پیشگیری) ۳۳۰۸۴۹ نفر بوده که نسبت به سال ۱۳۹۳ (با ۲۸۲۳۰۸ نفر تحت پوشش) ۱۷/۱۹ درصد افزایش داشته است. از کل افراد تحت پوشش بهزیستی، ۱۹۰۹۷ نفر در بخش توانبخشی، ۱۶۸۴۵ نفر مددجوی تحت پوشش خدمات امور اجتماعی و ۲۹۴۹۰۷ نفر تحت پوشش خدمات پیشگیری سازمان بهزیستی قرار گرفته اند. در سال ۱۳۹۴ سرانه پرداختی به مستمری بگیران به طور متوسط ۷۳۰۰۰۰ ریال بوده که نسبت به سال قبل با ۴۸۰۰۰۰ ریال، ۵۲ درصد افزایش داشته است.

در سال مذکور، ۲۹۴ مهد کودک زیر نظر بهزیستی به صورت دولتی و خصوصی وجود داشت و تعداد ۸۰۳۰ کودک در این مهد کودک ها نگهداری شده اند اما در سال ۱۳۹۳ تعداد مهد کودک های زیر نظر بهزیستی، ۲۸۸ مرکز بوده است. در سال ۱۳۹۴ تعداد ۱۷ مرکز نگهداری روزانه و شبانه روزی معلولین ذهنی ۷۷۷ معلول را تحت پوشش خدمات خود قرار داده است تعداد معلولین ذهنی نسبت به سال قبل ۶ درصد کاهش داشته است.

در سال مذکور طرح های پیشگیری از آسیب های اجتماعی (امور پیشگیری) ۲۴ طرح بوده که ۱۸۱۶۸ نفر را تحت پوشش خود قرار داده است. تعداد افراد تحت پوشش طرح نسبت به سال قبل، ۴ درصد افزایش داشته است.

جدول (۴-۱۹) عملکرد بهزیستی استان در سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

ردیف	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد تغییرات
۱	تعداد کل جمعیت تحت پوشش بهزیستی (کل خدمت گیرندگان) توانبخشی	۱۸۱۶۱	۱۹۰۹۷	۵/۱۵
۲	تعداد کل جمعیت تحت پوشش بهزیستی (کل خدمت گیرندگان) امور اجتماعی	۱۴۱۴۹	۱۶۸۴۵	۱۶
۳	تعداد کل جمعیت تحت پوشش بهزیستی (کل خدمت گیرندگان) پیشگیری	۲۴۹۹۹۸	۲۹۴۹۰۷	۱۷/۹۶
۴	تعداد معلولان تحت مراقبت بهزیستی (شبانه روزی)	۸۲۰	۹۷۸	۱۹/۲
۵	تعداد مراکز نگهداری روزانه و شبانه معلولین ذهنی	۱۷	۱۷	۰
۶	تعداد افراد تحت پوشش در مراکز نگهداری معلولین ذهنی روزانه و شبانه روزی	۸۲۷	۷۷۷	۶
۷	تعداد مراکز فیزیوتراپی تحت پوشش بهزیستی	۳	۳	۰
۸	تعداد افراد تحت پوشش مراکز فیزیوتراپی	۴۳۷	۷۵۰	۷۱/۶
۹	تعداد مراکز شنوایی سنجی	۱۸	۲۱	۱۷
۱۰	تعداد افراد تحت پوشش شنوایی سنجی	۱۵۳۱۲	۲۲۹۴۴	۸/۴۹
۱۱	تعداد مراکز گفتار درمانی	۱	۱	۰
۱۲	تعداد افراد سرویس گرفته گفتار درمانی	۴۶۷	۸۰۰	۳/۷۱
۱۳	تعداد مراکز بینایی سنجی	۱۳۴۵	۱۳۶۸	۱/۷
۱۴	تعداد افراد سرویس گرفته بینایی سنجی	۲۶۳	۳۸۹	۴۸
۱۵	تعداد مراکز سالمندان	۵	۵	۰
۱۶	تعداد سالمندان سرویس گرفته از مراکز سالمندان	۱۳۰	۱۴۷	13/07
۱۷	تعداد سواد آموزان و آموزش معلولین	۱۴۶۸	۱۸۲۵	24/3
۱۸	تعداد معلولین اشتغال یافته	۱۷۴	۲۱۸	25
۱۹	تعداد مهد کودکهای زیر نظر بهزیستی	۲۸۸	۲۹۴	2/1
۲۰	تعداد سرویس گرفتگان مهد کودکهای زیر نظر بهزیستی	۸۵۵۰	۸۰۳۰	6
۲۱	تعداد شیرخوارگاه ها و مراکز نگهداری کودکان بی سرپرست زیر نظر بهزیستی	۷	۷	۰
۲۲	تعداد کودکان بی سرپرست و بدسرپرست	۲۵۶	۲۴۱	۵/۸

ادامه جدول (۴-۱۹) عملکرد بهزیستی استان در سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

ردیف	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد تغییرات
۲۳	تعداد خانوارهای بی سرپرست تحت پوشش بهزیستی (مستمری بگير امور اجتماعی)	۳۵۰۰	۳۶۰۰	2/8
۲۴	تعداد افراد مستمری بگير زیر نظر بهزیستی (مستمری بگير امور توانبخشی)	۵۱۵۹	۵۱۵۹	0
۲۵	متوسط پرداختی سرانه (ریال)	۴۸۰۰۰۰	۷۳۰۰۰	52
۲۶	طرح های پیشگیری از آسیب های اجتماعی (امور اجتماعی)	۲۴	۲۴	0
۲۷	تعداد افراد تحت پوشش طرح پیگیری از آسیب های اجتماعی	۱۷۴۸۴	۱۸۱۶۸	4
۲۸	تعداد مراکز مشاوره (پیشگیری)	۴۱	۵۱	24/4
۲۹	تعداد خدمت گیرندگان از مراکز مشاوره حضوری	۲۰۵۰۷	۲۳۶۰۰	15/1
۳۰	تعداد مراکز بازتوانی معتادین	۸	۱۰	20
۳۱	تعداد خدمت گیرندگان از مراکز بازتوانی معتادین	۲۵۰۰	۳۰۰۰	20
۳۲	تعداد خدمت گیرندگان از مراکز مشاوره زنتیک	۵۵۲۴	۸۲۲۴	48/9
۳۳	تعداد افراد تحت پوشش سنجش بینایی کودکان	۶۰۵۳۶	۶۱۵۹۱	1/7
۳۴	تعداد طرحهای پیشگیری از آسیب های اجتماعی(امور پیشگیری)	۵	۷	40
۳۵	تعداد افراد تحت پوشش طرح های پیشگیری و آگاه سازی و مهارتهای زندگی	۱۴۵۳۵۶	۱۷۵۱۵۹	20/5
۳۶	امور فرهنگی و ورزشی و جوانان (فوق برنامه)	۶۸۰	۷۲۰	6

ماخذ: اداره کل بهزیستی استان اردبیل

فصل یستم

تربیت بدنی

۲۰- تربیت بدنی

۲۰-۱- وضعیت استادیوم ها و زمین های ورزشی

در سال ۱۳۹۴ تعداد ۲ استادیوم ورزشی در استان اردبیل وجود داشته و مورد بهره برداری قرار می گرفته است که نسبت به سال ۱۳۹۳ تغییری نداشته است. ضمناً، ۸ زمین ورزشی نیز در سال ۱۳۹۴ وجود داشته که نسبت به سال قبل تغییری نکرده است.

جدول (۲۰-۱) تعداد استادیوم ها و زمین های ورزشی اداره کل ورزش و جوانان استان طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

ردیف	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد رشد
۱	تعداد استادیوم ها	۲	۲	۰
۲۰	تعداد زمین های ورزشی	۸	۸	۰

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

ب- وضعیت سالن های ورزشی

در سال ۱۳۹۴ در استان اردبیل، تعداد ۳۹۳ باب سالن ورزشی دایر بوده است که ۲۴۰ باب آن سالن خصوصی و ۱۵۳ باب سالن ورزشی دولتی بوده اند. تعداد کل سالنهای ورزشی استان نسبت به سال قبل ۸/۸ درصد افزایش داشته است. این افزایش شامل ۱/۳ درصد در تعداد سالنهای دولتی و ۱۴/۲ درصد در تعداد سالنهای خصوصی میباشد.

کل مساحت سالن های ورزشی دولتی و خصوصی متعلق به وزارت ورزش و جوانان و یا دارای مجوز از آن در استان در سال ۱۳۹۴ برابر ۲۱۴۴۶۶ مترمربع می باشد که نسبت به سال قبل با ۲۰۵۸۱۴ متر مربع معادل ۴/۲ درصد افزایش یافته است.

ضمناً، سهم بخش خصوصی از مساحت کل تعداد سالن های ورزشی استان در سال ۱۳۹۴ حدود 61/07 درصد بوده که نسبت به سال ۱۳۹۳ معادل ۲/۹ درصد افزایش داشته است.

جدول (۲-۲۰) تعداد و مساحت سالن های ورزشی اداره کل ورزش و جوانان استان طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

ردیف	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد رشد
۱	تعداد سالن های ورزشی دولتی	151	153	1/3
۲	تعداد سالن های ورزشی خصوصی	210	240	14/2
۳	تعداد کل سالن های ورزشی دولتی و خصوصی	361	393	8/8
۴	سهم بخش خصوصی از کل تعداد سالن های ورزشی(درصد)	58/17	61/07	4/9
۵	مساحت سالن های ورزشی دولتی (متر مربع)	163814	166466	1/6
۶	مساحت سالن های ورزشی خصوصی (متر مربع)	42000	48000	14/28
۷	مساحت سالن های ورزشی دولتی و خصوصی (متر مربع)	205814	214466	4/2
۸	سهم بخش خصوصی از کل مساحت سالن های ورزشی(درصد)	20/4	22/38	1/98

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

- وضعیت مکان های ورزشی

در سال ۱۳۹۴ تعداد ۲۳۹ مکان ورزشی در استان وجود داشته است که نسبت به سال قبل با ۲۳۷ مکان ورزشی، معادل ۰/۸۴ درصد رشد داشته است.

از کل ۲۳۹ مکان ورزشی در سطح استان در سال ۱۳۹۴، تعداد ۱۴۶ مکان ورزشی سرپوشیده و ۸۶ مکان ورزشی روباز می باشد. تعداد مکانهای ورزشی سرپوشیده استان نسبت به سال ۱۳۹۳ معادل ۱/۳۸ درصد افزایش داشته است اما تعداد مکانهای ورزشی روباز نسبت به سال ۱۳۹۳ تغییری نیافته است.

مساحت کل مکان های ورزشی استان در سال ۱۳۹۴ به میزان ۹۳۷۷۹۴ متر مربع بوده که نسبت به سال قبل، ۰/۲۸ درصد رشد داشته است.

در سال ۱۳۹۴ سهم مساحت مکان های ورزشی سرپوشیده از مساحت کل مکان های ورزشی در استان ۱۸ درصد بوده که نسبت به سال قبل ثابت مانده است. با توجه به سردسیر بودن آب و هوای استان اردبیل و طولانی بودن دوره سرما در این استان، توسعه، احداث و حمایت از احداث مکانهای

ورزشی سرپوشیده باید یکی از الویتهای اول سازمان ورزش و جوانان استان باشد تا افراد بتوانند در فصول سرد سال نیز از امکانات ورزشی بهره مند گردند.

جدول (۳-۲۰) تعداد و مساحت مکان های ورزشی اداره کل ورزش و جوانان استان طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

ردیف	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد رشد
۱	تعداد مکان های ورزشی سرپوشیده	۱۴۴	۱۴۶	1/38
۲	تعداد مکان های ورزشی سرباز	۸۶	۸۶	0
۳	تعداد مکان های ورزشی	۲۳۷	۲۳۹	./84
۴	سهم تعداد مکان های ورزشی سرپوشیده از کل مکان های ورزشی(درصد)	60	۶۰	0
۵	مساحت مکان های ورزشی سرباز (مترمربع)	771328	۷۷۱۳۲۸	0
۶	مساحت مکان های ورزشی سرپوشیده (مترمربع)	163814	۱۶۶۴۶۶	1/61
۷	مساحت مکان های ورزشی	935142	۹۳۷۷۹۴	./28
۸	سهم مساحت مکان های ورزشی سرپوشیده از مساحت کل مکانهای ورزشی(درصد)	18	18	0

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

جدول (۴-۲۰) - تعداد اماکن ورزشی روباز استان در سال ۱۳۹۴

	تعداد اماکن ورزشی روباز			استان
	متعلق به وزارت ورزش و جوانان	متعلق به بخش دولتی	متعلق به بخش خصوصی	
جمع کل	115	16	۱۵	۱۴۶

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

جدول (۵-۲۰) - تعداد اماکن ورزشی سرپوشیده استان در سال ۱۳۹۴

	تعداد اماکن ورزشی سرپوشیده			استان
	متعلق به وزارت ورزش و جوانان	متعلق به بخش دولتی	متعلق به بخش خصوصی	
جمع کل	۵۷۱	68	۲۲۵	۴۵۰

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

جدول (۶-۲۰) - تعداد مجموعه های ورزشی استان در سال ۱۳۹۴

تعداد مجموعه های ورزشی				
جمع کل	متعلق به بخش خصوصی	متعلق به بخش دولتی	متعلق به وزارت ورزش و جوانان	
۲۵۷	۲۴۰	۸	۹	استان

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

۲۰-۲- وضعیت ورزشکاران، مربیان و داوران

در سال ۱۳۹۴ در استان اردبیل، تعداد ۳۹۰۴۶ نفر ورزشکار به صورت سازمان یافته ورزش می کردند که نسبت به سال ۱۳۹۳ با ۲۸۳۶۴ نفر ورزشکار، ۳۷/۶۶ درصد افزایش داشته است . در سال ۱۳۹۴ معادل ۴۳ درصد از ورزشکاران را زنان تشکیل داده اند که سهم زنان ورزشکار نسبت به سال قبل، ۱۹/۸۴ درصد افزایش نشان میدهد.

همچنین تعداد ۳۹۵۷ مربی در سال ۱۳۹۴ در سطح استان فعالیت می کرده اند که نسبت به سال قبل با ۳۷۷۷ مربی، ۴/۷۶ درصد رشد داشته است.

در سال مذکور سرانه کل فضای ورزشی استان برای هر نفر، ۰,۶۸ متر مربع بوده که نسبت به سال ۱۳۹۳ ثابت مانده است.

از دیگر شاخص های مهمی که در این بخش مطرح است شاخص نسبت ورزشکار به مربی میباشد که این شاخص در سطح استان در سال ۱۳۹۴ برابر ۱۲/۸۷ نفر ورزشکار به ازای هر مربی می باشد.

در سال ۱۳۹۴ نسبت ورزشکاران به جمعیت ۳,۰۶ درصد بوده است به عبارتی، از هر ۱۰۰ نفر جمعیت استان تنها ۳/۰۶ نفر به صورت سازمان یافته ورزش می کرده اند و این نسبت در مقایسه با سال تغییری نکرده است.

جدول (۷-۲۰) وضعیت تعداد ورزشکاران، مربیان و داوران اداره کل ورزش و جوانان استان طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

ردیف	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد رشد
۱	ورزشکاران مرد	۲۸۳۶۴	۳۹۰۴۶	37/66
۲	ورزشکاران زن	۸۸۵۱	۱۵۸۳۶	78/91
۳	ورزشکاران (مرد و زن)	۳۸۲۱۵	۵۴۸۸۲	43/61
۴	سهم ورزشکاران زن از کل ورزشکاران (درصد)	23/16	43	19/84
۵	تعداد کل مربیان فعال ورزشی (زن و مرد)	۳۷۷۷	۳۹۵۷	4/76
۶	داوران ورزشی	۲۳۸۳	۲۴۱۸	1/46
۷	ناجی غریق	۵۰۲	۵۱۵	2/58
۸	نسبت ورزشکاران به مربیان (نفر)	۱۰/۱۱	۱۲/۸۷	2/7
۹	سرانه فضای ورزشی سرباز و پوشیده تربیت بدنی استان (متر مربع برای هر نفر)	۰/۶۸	۰/۶۸	0
۱۰	نسبت ورزشکاران به جمعیت (درصد)	۳/۰۶	۳/۰۶	0

مأخذ: اداره کل ورزش و جوانان استان

فصل بیست و یکم

فرهنگ و هنر

۲۱- فرهنگ و هنر

۲۱-۱- فرهنگ

فرهنگ و هنر عبارتست از ارزش هایی که اعضای یک گروه معین دارند، هنجارهایی که از آن پیروی می کنند و کالاهای مادی که تولید می کنند. به طور خلاصه فرهنگ را می توان مجموعه دستاوردهای معرفتی انسان در عرصه های عقلی- عملی و هنری دانست که قدرت نقادی، پرورش ذوق و خلاقیت انسانی را ارتقاء می بخشد.

فعالیت های بخش فرهنگ به مجموعه فعالیت هایی اطلاق می شود که دستگاه های اجرایی خاص در دولت، هدایت و اداره و حمایت از آنها را برعهده دارد. مجموعه فعالیت هایی که بخش فرهنگ را شکل می دهد، در تمام کشورها مشابه و شامل اموری همچون کتاب و کتابخوانی، اداره کتابخانه های عمومی و مراکز فرهنگی و هنری و میراث فرهنگی، سینما و تئاتر، رسانه های جمعی به ویژه مطبوعات، فعالیت های دینی و غیره است.

۲۱-۱-۱- بررسی وضعیت کتاب و کتابخانه های استان

بر اساس اطلاعات دریافت شده از اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ معادل ۳۸۶۰۰۰ نسخه کتاب در استان اردبیل منتشر شده است که این رقم در سال ۱۳۹۳ معادل ۳۱۲۰۰۰ نسخه بوده است که افزایشی معادل ۲۳/۷۲ درصد را نشان میدهد.

همچنین در سال ۱۳۹۴ در سطح استان ۳۴۳ عنوان کتاب منتشر شده است که نسبت به سال ۱۳۹۳ (با ۲۱۲ عنوان) ۶۱/۷۹ درصد افزایش داشته است.

۲۱-۱-۲- نشریات

با توجه به اطلاعات جدول شماره (۱-۲۱) در سال ۱۳۹۴ تعداد ۹۶ عنوان نشریه در استان اردبیل انتشار یافته است که نسبت به سال قبل ۶۰ درصد افزایش داشته است. در سال ۱۳۹۴ تعداد ۱۳۱ باب چاپخانه در استان فعالیت داشته است که نسبت به سال قبل ۲۹/۷۰ درصد افزایش نشان میدهد. در سال ۱۳۹۳ تعداد ۱۰۱ چاپخانه در استان فعالیت داشته است.

۲۱-۱-۳- موسسات فرهنگی و هنری

بر اساس اطلاعات دریافت شده از سازمان فرهنگ و ارشاد اسلامی استان اردبیل، تعداد ۷۲ موسسه فرهنگی و هنری در سال ۱۳۹۴ در استان اردبیل فعال بوده اند در همان سال تعداد ۴۵ نمایشگاه فرهنگی و هنری در استان برگزار شده است با آنکه تعداد موسسات فرهنگی و هنری استان نسبت به سال ۱۳۹۳ کاهشی معادل ۱۶/۲۸ درصد داشته است اما تعداد نمایشگاه های فرهنگی و هنری برگزار شده در استان نسبت به سال ۱۳۹۳ معادل ۱۸/۴۲ درصد افزایش داشته است.

تعداد سینماهای فعال استان در سال ۱۳۹۴ معادل ۴ باب با ظرفیت ۱۸۹۲ نفر بوده است. بررسی توزیع شهرستانی سینماها در استان نشان میدهد که اکثر شهرستان های استان فاقد سالن سینما می باشند که لازم است در خصوص احداث و راه اندازی سالن های سینما در این شهرستان ها برنامه ریزی و اقدامات لازم انجام گیرد.

جدول (۱-۲۱) عملکرد بخش فرهنگ و هنر استانی در طول سال های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

ردیف	عنوان	واحد	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد تغییرات
۱	هفته نامه عمومی مجوز داده شده	تعداد	۲۰	۲۷	35/00
۲	شمارگان کتب منتشر شده	نسخه	۳۱۲۰۰۰	۳۸۶۰۰۰	23/72
۳	تعداد عناوین کتاب های منتشر شده	عنوان	۲۱۲	۳۴۳	61/79
۴	تعداد عناوین نشریات استان	عنوان	۶۰	۹۶	60/00
۵	چاپخانه های استان	باب	۱۰۱	۱۳۱	29/70
۶	سالن های تئاتر و نمایش	سالن	۱۳	۱۳	0/00
۷	موسسات فرهنگی و هنری فعال	باب	۸۶	۷۲	-16/28
۸	سینما	باب	۴	۴	0/00
۹	ظرفیت سینماهای استان	نفر	۱۸۹۲	۱۸۹۲	0/00
۱۰	نمایشگاه های فرهنگی و هنری برپا شده	نمایشگاه	۳۸	۴۵	18/42
۱۱	تیراژ روزنامه های محلی به ازای هر هزار نفر	هزار نفر	۳۸	۴۸	26/32

مأخذ: اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان-۱۳۹۴

۲۱-۲- میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

۲۱-۲-۱- امکانات گردشگری در استان

بر اساس اطلاعات دریافت شده از سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ تعداد ۱۱۷ باب هتل در استان اردبیل فعال بوده است. ظرفیت این تعداد هتل ۷۵۲۵ نفر بوده و ضریب اشتغال تخت هتل در سال مذکور ۵۰ درصد بوده است.

از دیگر امکانات گردشگری استان در سال ۱۳۹۴ میتوان به تعداد ۹۹ باب مهمانپذیربا ظرفیت ۴۶۹۱ تخت اشاره نمود.

۲۱-۲-۲- جاذبه های تاریخی و گردشگری استان

استان اردبیل به لحاظ برخورداری از اقلیم مناسب به ییلاق ایران شهرت یافته و ظرفیت های بسیار و گاهای بی نظیری در حوزه طبیعی، تاریخی و فرهنگی دارد و گردشگری به عنوان یکی از مهمترین محورهای توسعه استان می باشد.

مجموعه جهانی شیخ صفی الدین اردبیلی به عنوان یکی از ۱۹ اثر تاریخی ثبت شده در یونسکو در استان اردبیل قرار دارد.

علاوه بر مجموعه جهانی بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی، آثار متعدد تاریخی دیگری از جمله: بقعه شیخ جبرائیل کلخوران، بقعه شیخ حیدر مشگین شهر و محوطه تاریخی شهر یری، قلعه اولتان پارس آباد، مجموعه بازار اردبیل، کاروانسرای شاه عباسی نیر، خانه صارم السلطنه نمین، مساجد، قلعه ها، پل ها، خانه های تاریخی و کاروانسراها نشان دهنده اهمیت تاریخی این استان می باشد.

توده کوهستانی سبلان با ۴۸۱۱ متر ارتفاع به عنوان یکی از هفت قطب گردشگری کشور، منشاء چشمه های آب گرم و سرد است و دریاچه واقع در قله آن و شیروان دره سی به عنوان ژئو پارک در استان اردبیل قرار دارد. این استان ۱۱۰ چشمه معدنی دارد که ۷۵ چشمه آن آب گرم ۳۵ چشمه آن

آب سرد است که به همین جهت شعار گردشگری استان " اردبیل، سرزمین چشمه های بهشتی " انتخاب گردیده است.

آب گرم قینرجه با ۸۴ درجه سانتیگراد به عنوان گرم ترین، آب گرم قوتور سویی با ph برابر با ۲,۷ به عنوان اسیدی ترین آب گرم و آب گرم گاومیش گلی با دبی ۶۵ لیتر در ثانیه به عنوان پر آب ترین آب گرم در استان اردبیل قرار دارد.

۱۲ مجتمع آب درمانی از جمله آب درمانی ایرانیان، شهر آفتاب، سردابه، قیه سویی، قینرجه مشکین شهر، شابیل، وله زیر، ژنرال، قهوه سویی، پهنلو، قینرجه نیر، بش باجیلار و گیوی در شهرستان های اردبیل، سرعین، مشکین شهر، نیر، وکوثر قرار داشته و توسعه توریسم سلامت در استان را رونق می بخشد.

استان اردبیل دارای ۳۷ منطقه نمونه گردشگری در سطح بین المللی، ملی، منطقه ای و محلی و ۱۲ روستای هدف گردشگری و ۵۲ روستای دارای قابلیت طبیعی و تاریخی است.

تله کابین مجموعه گردشگری حیران، پیست اسکی روی برف و تله سیژ آلوارس شهرستان سرعین و مجموعه پل معلق با ۳۶۵ متر طول و ۸۰ متر ارتفاع در منطقه نمونه گردشگری خیابو تا گردولی در شهرستان مشکین شهر در استان اردبیل قرار دارد.

تنوع تولید صنایع دستی، استان اردبیل را در زمره استان های مهم و فعال تولید کننده محصولات صنایع دستی کشور قرار داده است. بیش از ۵۰ نوع محصول صنایع دستی در مناطق روستائی، عشایری و شهری استان اردبیل تولید و به بازارهای داخل و خارج از کشور عرضه می شود. قالی، ورنی، گلیم، مسند، جاجیم، انواع محصولات چرمی و... از جمله تولیدات مهم صادراتی به خارج از کشور به شمار می آیند. ساوالان بالی (عسل سبلان)، آیران آشی (آش دوغ) و قارا حلوا (حلوای سیاه) از سوغاتی های استان اردبیل بوده و اغلب گردشگران در مسافرت به استان اردبیل از گوشت و لبنیات در کنار دیگر سوغاتی های استان خریداری می کنند.

استان اردبیل دارای ۷۵ هزار نفر جمعیت عشایری با ۴۳ طایفه است که از نظر جمعیت رتبه سوم کشوری را داشته و توسعه عشایری در استان را رونق می بخشد. کشت و صنعت مغان و پارس آباد در شهرستان پارس آباد با زمین های مکانیزه زراعی و باغی و دامپروری و صنایع تبدیلی عاملی برای توسعه توریسم کشاورزی در استان می باشد.

به طور کلی از جاذبه های تاریخی و گردشگری استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ میتوان به موارد زیر اشاره نمود:

۱- تعداد بناهای تاریخی استان ۱۶۰ اثر می باشد این بناها شامل مساجد، مدارس، گرمابه ها، آرامگاهها، بازارها، تکایا، کاروانسراها، پلها، کلیساها، خانقاه ها، قلعه ها، امامزاده ها، خانه ها و سایر بناهای تاریخی می باشد.

۲- این استان دارای یک بنای تاریخی واجد ارزش بین المللی می باشد. بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی به عنوان یک بنای تاریخی بین المللی به ثبت رسیده است.

۳- همانگونه که در بالا نیز اشاره شد محیط طبیعی این استان با چشم اندازهای زیبا و بکر و منحصر به فردش که با شرایط اقلیمی مساعد نیز همراه گردیده است که یکی از جاذبه های گردشگری این استان می باشد همراه شدن این دو با چشمه های آب های گرم و سرد معدنی در نقاط مختلف استان علی الخصوص شهرستان سرعین که در نوع خود بی نظیر و کم نظیر هستند جذابیتی صد چندان برای گردشگران به وجود آورده است. به طوری که سالیانه میلیونها نفر از سراسر کشور و حتی از سایر کشورها به این استان مسافرت می کنند. بر اساس اطلاعات دریافت شده از طرف سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان اردبیل در سال ۱۳۹۴ تعداد مسافران اقامتی در استان در حدود ۲۰۵۳۸۵۲۷ نفر و تعداد جهانگردان اقامتی ۱۲۹۵۱۲ نفر بوده است.

جدول (۲-۲۱) عملکرد شاخص های بخش میراث فرهنگی و گردشگری استان طی در سال های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

عنوان	واحد	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد تغییرات
تعداد موزه ها	باب	۸	۷	۱۴/۲۸-
تعداد بازدید کنندگان از موزه ها	نفر	۲۳۲۹۷۹	۲۶۳۲۶۹	۱۱/۵۰
نسبت جمعیت به موزه در استان	نفر	$\frac{۱}{156061}$	$\frac{۱}{156061}$	-
تعداد بناهای تاریخی	اثر	۱۶۰	۱۶۰	۰
تعداد بازدید کنندگان از بناهای تاریخی	نفر	۱۵۰۰۰	۱۷۰۰۰	۱۱/۷۹
هتل	تعداد	۱۱۶	۱۱۷	۰/۸۵
ضریب اشتغال تخت هتل	درصد	۵۱	۵۰	۲-
مهمانپذیر	تعداد	۹۹	۹۹	۰
ظرفیت هتل ها	نفر	۷۵۵۲	۷۵۲۵	۰/۳۵-
ظرفیت مهمانپذیرها	نفر	۴۵۸۵	۴۶۹۱	۲/۲۵
رستوران ها و چلوکبابی های بین راهی	تعداد	۲۰	۲۱	۴/۷۶
مسافران اقامتی در استان	نفر	-	۲۰۵۳۸۵۲۷	-
جهانگردان اقامتی در استان	نفر	۱۵۸۱۳۰	۱۲۹۵۱۲	۲۲/۰۹-
کارت شناسایی	تعداد	۴۸۵	۵۸۸	۱۷/۰۱
صدور مجوزهای کارگاهی صنایع دستی	پروانه	۵	۶	۱۶/۶۶
تعداد دفترهای آموزشی	تعداد	۹	۹	۰
تعداد هنرآموزان مراکز آموزشی	تعداد	۷۲۹	۷۰۰	۴/۱۴-
برگزاری نمایشگاه های صنایع دستی	تعداد	۴	۳	۳۳/۳۳-
تعداد رشته های صنایع دستی رایج استان	درصد	۴۸	۴۸	۰

مأخذ: اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان-۱۳۹۵

بر اساس اطلاعات دریافت شده از طرف سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران مرکز اردبیل، درصد پوشش جمعیتی شبکه های سراسری سیما، در استان اردبیل به تفکیک شهرستان نشان می دهد که در سال ۱۳۹۴ شاخص مذکور در شهرستان اردبیل ۹۹/۹ درصد، شهرستان بیله سوار ۹۹/۸ درصد، شهرستان پارس آباد ۹۹/۸ درصد، شهرستان سرعین ۱۰۰ درصد، شهرستان مشکین شهر ۹۴ درصد، شهرستان نمین ۹۶ درصد، شهرستان نیر ۹۷ درصد، شهرستان خلخال ۷۳ درصد، شهرستان کوثر ۶۵ درصد و شهرستان مغان ۷۵ درصد بوده است بیشترین مقدار این شاخص در شهرستان سرعین با صد درصد پوشش جمعیتی می باشد.

بررسی درصد پوشش جمعیتی شبکه های سراسری و استانی صدای جمهوری اسلامی ایران مرکز اردبیل نشان می دهد که در سال ۱۳۹۴ شاخص درصد پوشش جمعیتی شبکه سراسری صدا (راديو ایران) روی موج AM ۹۳ درصد و درصد پوشش جمعیتی شبکه استانی صدا روی موج AM ۹۲ درصد بوده است.

بر اساس اطلاعات جدول شماره (۴-۲۱) در سال ۱۳۹۴ مدت تولید برنامه های صدای جمهوری اسلامی ایران مرکز اردبیل در مجموع ۳۰۲۷ ساعت و ۴۹ دقیقه و مدت تولید برنامه های سیما در مرکز اردبیل ۱۳۶۲ ساعت و ۲۲ دقیقه و ۳۲ ثانیه بوده است. در سال مذکور در حدود ۵۲۹ ساعت و ۴۵ دقیقه برنامه های با موضوع اجتماعی در سیمای مرکز اردبیل تولید شده است که بیشترین مدت زمان برنامه های تولیدی در سیمای مرکز اردبیل می باشد. موضوعات علم و فن با ۱۸ ساعت و ۳۸ دقیقه کمترین مدت زمان برنامه های تولید شده در سیمای مرکز اردبیل را داشته است.

بررسی مدت زمان پخش برنامه های صدا و سیما مرکز اردبیل در سال ۱۳۹۴ نشان می دهد که در مجموع ۸۷۶۰ ساعت از طریق صدای جمهوری اسلامی ایران مرکز اردبیل برنامه پخش گردیده است. مدت پخش برنامه از طریق سیمای مرکز اردبیل نیز ۸۷۶۳ ساعت و ۳۱ دقیقه بوده است.

اطلاعات بیشتر در این خصوص در جداول شماره (۵-۲۱) و (۶-۲۱) آمده است.

جدول (۳-۲۱) درصد پوشش جمعیتی شبکه های سراسری به تفکیک شهرستان های استان در سال ۱۳۹۴

نمین	نیر	مشکین شهر	مغان	سرعین	کوثر	خلخال	پارس آباد	بيله سوار	اردبیل	
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹,۸	۹۹,۸	۹۹,۹	درصد پوشش شبکه یک سیما
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹,۸	۹۹,۸	۹۹,۹	درصد پوشش شبکه دو سیما
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹,۸	۹۹,۸	۹۹,۹	درصد پوشش شبکه سه سیما
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹,۸	۹۹,۸	۹۹,۹	درصد پوشش شبکه چهار سیما
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹,۸	۹۹,۸	۹۹,۹	درصد پوشش شبکه استانی سیما
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹,۸	۹۹,۸	۹۹,۹	درصد پوشش شبکه خیر سیما
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹,۸	۹۹,۸	۹۹,۹	درصد پوشش شبکه آموزش سیما
۹۶	۹۷	۹۴	۷۵	۱۰۰	۶۵	۷۳	۹۹,۸	۹۹,۸	۹۹,۹	درصد پوشش شبکه قرآن سیما

مأخذ : سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران-مرکز اردبیل -۱۳۹۵

جدول (۴-۲۱) مدت تولید برنامه های محلی صدا و سیما مرکز اردبیل در سال های ۱۳۹۳ - ۱۳۹۴ (ثانیه:دقیقه:ساعت)

موضوع	نوع رسته	صدا		سیما	
		۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳
اجتماعی		۸۷۹:۵۰:۱۸	۳۴۵:۳۵:۳۳	۵۲۹:۴۵:۵۴	
ارزشهای دفاع مقدس		۱۰۶:۳۳:۳۶	۵۳:۱۲:۵۵	۵۰:۳۲:۳۲	
اطلاعات عمومی		۳۰۸:۱۱:۴۵	۸۶:۳۵:۲۶	۹۷:۰۷:۳۷	
اقتصادی		۲۶۹:۵۶:۲۷	۱۱۶:۰۷:۳۱	۷۹:۲۰:۱۴	
تاریخی		۹۱:۳۳:۱۵	۴۷:۵۱:۰۰	۲۳:۲۸:۳۹	
سیاسی		۵۶:۲۹:۰۰	۵۳:۱۸:۱۷	۵۷:۰۰:۳۰	
علم و فن		۹۶:۲۸:۱۵	۵۸:۴۲:۴۱	۱۸:۳۸:۱۱	
فرهنگی		۴۷۸:۵۰:۲۴	۱۹۵:۳۶:۵۳	۱۱۰:۵۶:۳۵	
معارف اسلامی		۴۵۷:۴۹:۳۰	۲۲۵:۰۳:۵۳	۲۵۴:۵۵:۰۷	
ورزش و تفریحات سالم		۲۸۲:۰۶:۳۰	۱۶۹:۲۴:۳۱	۱۴۰:۳۷:۱۳	
جمع کل		۳۰۲۷:۴۹:۰۰	۱۳۵۱:۲۸:۴۰	۱۳۶۲:۲۲:۳۲	

مأخذ : سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران-مرکز اردبیل -۱۳۹۵

جدول (۵-۲۱) درصد پوشش جمعیتی شبکه های سراسری و استانی مرکز اردبیل در سال های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

ردیف	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴	درصد تغییرات
۱	درصد پوشش جمعیتی شبکه سراسری صدا (راديو ايران) روی موج AM	۹۲	۹۳	۱۰
۲	درصد پوشش جمعیتی شبکه استانی صدا روی موج AM	۹۲	۹۲	۰
۳	درصد پوشش جمعیتی شبکه جوان صدا روی موج اف ام	۸۲	۹۹/۸	۱۷/۰۸
۴	درصد پوشش جمعیتی شبکه قرآن روی موج اف ام	۶۵	۶۵	۰
۵	درصد پوشش جمعیتی شبکه معارف روی موج اف ام	۶۵	۶۵	۰
۶	درصد پوشش جمعیتی شبکه ورزش صدا روی موج اف ام	۶۵	۶۵	۰
۷	درصد پوشش جمعیتی شبکه پیام صدا روی موج اف ام	۸۲	۹۷	۱۵
۸	درصد پوشش جمعیتی شبکه فرهنگ صدا روی موج اف ام	۸۲	۹۵	۱۳
۹	درصد پوشش جمعیتی شبکه استانی صدا روی موج اف ام	۶۰	۶۰	۰
۱۰	تعداد فرستنده پر قدرت تلویزیونی در استان	۱۴	۱۷	۳
۱۱	تعداد ایستگاه های موج متوسط رادیویی	۳	۳	۰
۱۲	درصد پوشش شبکه یک سیما	۹۹/۸	۹۹/۸	۰
	درصد پوشش شبکه دو سیما	۹۹/۸	۹۹/۸	۰
	درصد پوشش شبکه سه سیما	۹۹/۸	۹۹/۸	۰
	درصد پوشش شبکه چهار سیما	۷/۳	۷/۳	۰
	درصد پوشش شبکه استانی سیما	۹۹/۸	۹۹/۸	۰
	درصد پوشش شبکه خبر سیما	۸۳	۸۳	۰
	درصد پوشش شبکه آموزش سیما	۵۵	۵۵	۰
	درصد پوشش شبکه قرآن سیما	۶۵	۶۵	۰

مأخذ: سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران-مرکز اردبیل -۱۳۹۵

جدول (۶-۲۱) مدت پخش برنامه های صدای جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل (ساعت و دقیقه)

طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

سال	شرح	اخبار	برنامه	میان برنامه	جمع
۱۳۹۳		۲۵۷:۴۷:۰۰	۲۹۲۵:۲۶:۳۰	۵۵۷۶:۴۶:۳۰	۸۷۶۰۰۰:۰۰
۱۳۹۴		۱۵۳:۱۵:۰۰	۳۰۲۷:۴۹:۰۰	۵۵۷۸:۵۶:۰۰	۸۷۶۰۰۰:۰۰

مأخذ: سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران-مرکز اردبیل -۱۳۹۵

جدول (۷-۲۱) مدت پخش برنامه های سیمای جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل (ساعت و دقیقه)

طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

سال	شرح	اخبار	برنامه	میان برنامه	جمع
۱۳۹۳		۴۶۸:۲۴:۰۰	۱۳۵۱:۲۸:۴۰	۶۹۴۲:۳۸:۲۰	۸۷۶۲:۳۱:۰۰
۱۳۹۴		۲۴۹:۴۲:۰۰	۱۳۶۲:۲۲:۳۲	۷۱۵۱:۲۶:۲۸	۸۷۶۳:۳۱:۰۰

مأخذ: سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران-مرکز اردبیل -۱۳۹۵

جدول (۸-۲۱) مدت پخش برنامه های برون مرزی جمهوری اسلامی ایران - مرکز اردبیل (ساعت و دقیقه)

طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۹۴

سال	شرح	اخبار	برنامه	میان برنامه	جمع
۱۳۹۲		۲۵۷:۴۷	۱۰۶۷:۳۸	۱۷۰۵:۰۴:۰۰	۳۰۳۰:۲۹:۰۰
۱۳۹۳		۲۱۸:۳۰:۰۰	۱۰۳۹:۴۵:۰۰	۱۷۷۲:۱۴:۰۰	۳۰۳۰:۲۹:۰۰

مأخذ: سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران-مرکز اردبیل -۱۳۹۵

